

ОЛЕКСІЙ БАКАЛЕЦЬ

СКАРБИ ПОДІЛЛЯ

XIV - середини XVII ст.

Документи та матеріали

SKARBY PODOLIA

XIV–XVII w.

Dokumenty i materiały

**Бар–Вінниця–Кам'янець-Подільський–
Хмельницький – Київ**

2017

УДК 737: 336. 94 (477)

ББК 63.221 (4 УКР) 5

Б19

Рекомендовано до друку Вченою радою Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені І. Огієнка (протокол № 4 від 25 травня 2017 р.)

Науковий редактор: доктор історичних наук, професор *М. Ф. Дмитрієнко*

Рецензенти:

Баженів Л. В. – академік УАН України, доктор історичних наук, професор, директор Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка);

Курок О. І. – доктор історичних наук, професор, ректор університету (Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка);

Г. М. Голиш – кандидат історичних наук, доцент, директор наукової бібліотеки (Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького)

Бакалець О. А. СКАРБИ ПОДІЛЛЯ XIV– середини XVII ст. Документи і матеріали: історико-нумізматичне дослідження. – Бар – Вінниця – Кам'янець-Подільський – Хмельницький –Київ: Видавець Олег Філюк, ТОВ Центр учбової літератури, 2017. – 200 с.

У науковому виданні широко представлені монетні знахідки XIV– середини XVII ст., виявлені на теренах історичного Поділля в середині XIX – на початку XXI ст., дано їх детальний опис. На основі історичного та фактичного матеріалу з 360 монетних скарбів розкриті особливості грошового обігу та лічба монет на території Поділля, яке перебувало в складі Подільського удільного князівства (1356–1403), Великого князівства Литовського (1403–1569), Польського королівства (Західне Поділля у 1449–1569) та Речі Посполитої (1569–1772), показано можливості нумізматика як джерела для вивчення актуальних питань середньовічної регіональної історії, грошового обігу і торговельних зв'язків.

Книга ілюстрована монетами, виявленими у фондах Вінницького, Хмельницького, Черкаського обласних краєзнавчих музеїв, історико-культурних заповідників: «Буша», «Кам'янець-Подільський», «Меджибіж», «Збараж», «Чигирин» Могилів-Подільського, Хмельницького і Красилівського районних краєзнавчих музеїв, Барського, Деражнянського, Віньковецького районних історичних музеїв, а також з місцевих приватних нумізматичних колекцій.

Читач має можливість ознайомитися з різними номіналами монет Польського королівства та Речі Посполитої XIV–XVIII ст., які перебували в грошовому обігу Поділля поряд з іншими європейськими монетами.

Книга адресована історикам, економістам, нумізматам, краєзнавцям, працівникам музеїв, мистецтвознавцям, колекціонерам, ювелірам, усім, хто цікавиться середньовічною та новою історією і нумізматикою.

Дизайн та комп'ютерна верстка – Олексій Бакалець, Денис Кудряшов

Фото – Олексій Бакалець, Олег Пінкасевиц, Олег Погорілець

ЗМІСТ

Передмова	4
Розділ I. Скарби монет Поділля XIV ст.	6
Вінницька область XIV ст.	6
Хмельницька область XIV ст.	9
Тернопільська область XIV ст.	15
Черкаська область XIV ст.	16
Розділ II. Скарби монет Поділля XV ст.	18
Вінницька область XV ст.	18
Хмельницька область XV ст.	21
Тернопільська область XV ст.	24
Черкаська область XV ст.	25
Розділ III. Скарби монет Поділля XVI ст.	26
Вінницька область XVI ст.	26
Хмельницька область XVI ст.	31
Тернопільська область XVI ст.	37
Черкаська область XVI ст.	38
Розділ IV. Скарби монет Поділля першої половини XVII ст.	39
Вінницька область XVII ст.	39
Хмельницька область XVII ст.	71
Тернопільська область XVII ст.	90
Черкаська область XVII ст.	91
Джерела та література	98
Додатки	108
<u>Додаток А.</u> Словник нумізматичних термінів	108
<u>Додаток Б.</u> Таблиці. Таблиця 1. Монетні скарби Поділля другої половини XIV- середини XVII ст.	121
Таблиця 2. Топографія розміщення скарбів монет другої половини XIV – XV ст. на території Поділля	121
Таблиця 3. Топографія розміщення скарбів монет XVI – середини XVII ст. на території Поділля	121
Таблиця 4. Географія розміщення скарбів XIV– середини XVII ст. у містах та селах Поділля	122
Таблиця 5. Частка польських монет у скарбах Поділля XIV– XVI ст.	122
Таблиця 6. Монетні скарби Поділля II пол. XIV– XV ст. за державною приналежністю	123
Таблиця 7. Монетні скарби Поділля XVI –середини XVII ст. за державною приналежністю	124
Таблиця 8. Польські королі, литовські князі, чеські королі, угорські королі, молдавські господарі, магістри Тевтонського ордену (XIV– XVII ст.)	125
Таблиця 9. Роки правління ханів Золотої Орди середина XIII–XV ст.	126
Таблиця 10. Правителі Кримського ханства XV– XVII ст.	128
<u>Додаток В.</u> Карта 1. Карта Галицької землі та Пониззя XIII ст.	128
Карта 2. Поділля XV – XIX ст.	129
Карта 3. Топографія знахідок монет на території Поділля XIV ст.	130
Карта 4. Топографія знахідок монет на території Поділля XV ст.	131
Карта 5. Топографія знахідок монет на території Поділля XVI ст.	132
Карта 6. Топографія знахідок монет на території Поділля в XVII ст.	133
<u>Додаток Г.</u> Ілюстрації монет і скарбів XIV – середини XVII ст.	134

Передмова

У науковому виданні широко представлені монетні знахідки XIV – середини XVII ст., виявлені на теренах історичного Поділля в середині XIX – на початку XXI ст., дано їх опис. На великому фактичному матеріалі з 360 монетних скарбів розкриті можливості нумізматики як джерела для вивчення актуальних питань середньовічної регіональної історії, грошового обігу та міжнародних торговельних зв'язків.

Книга ілюстрована середньовічними монетами і скарбами, виявленими у фондах Вінницького, Тернопільського, Хмельницького і Черкаського обласних краєзнавчих музеїв, Національного музею історії України, історико-архітектурних заповідників: «Кам'янець-Подільський», «Меджибіж», «Буша», «Збараж», «Чигирин», Могилів-Подільського, Красилівського краєзнавчих музеїв, Барського, Деражнянського, Віньковецького районних історичних музеїв, а також з десятків приватних нумізматичних колекцій Хмельниччини, Вінниччини, південно-східної частини Тернопільщини та центральної частини Черкаської області.

В кінці видання вміщений нумізматичний словник, у якому подані тлумачення найважливіших грошових номіналів, які перебували в грошовому обігу Поділля у другій половині XIV – середині XVII ст., а також таблиця з роками правління чеських, польських, угорських королів, литовських і молдавських князів, московських царів, магістрів Тевтонського ордену, ханів Золотої Орди, Кримського ханства. Автор вперше вводить у науковий обіг дані про 129 (35,8 %) нових подільських скарбів. Книга адресована історикам, економістам, нумізматам, краєзнавцям, працівникам музеїв, колекціонерам, ювелірам, усім, хто цікавиться середньовічною історією та нумізматиною.

Дослідження знахідок дає уявлення про грошовий обіг та торгові зв'язки на нашій території у другій половині XIV – середині XVII ст. У цій книзі вперше зроблена спроба зібрати всі повідомлення про монетні знахідки на території історичного Поділля від «безмонетного періоду» до середини XVII ст. В ній упорядковано описи монетних скарбів, поданих нумізматами-науковцями В. Антоновичем, Є. Сіцінським, В. Гудельманом, М. Котляром, К. Страшкевичем, К. Болсуновським, В. Данилевичем, Л. Анохіним та значно доповнено відомостями про нові знахідки скарбів. Значення скарбів, як інформативного матеріалу, набагато зростає, коли відомо де і в якому комплексі були виявлені монети, визначити держави-емітенти. Під час аналізу сукупності таких знахідок розкриваються нові дані з історії грошового обігу регіону та особливості торговельних внутрішніх і зовнішньоекономічних зв'язків.

Нинішній Подільський край завжди був у центрі подій, які впливали на хід української історії. В кінці XIV ст. в м. Смотрич і м. Камянці – столицях Подільського князівства за князя Костянтина Коріатовича (1380–1391) карбувалася власна срібна монета – подільський півгрошник, повна інформація про який міститься в даному виданні. Доповненням до опису монетних знахідок є таблиці монет та карти, на яких вказані місця знахідок. Висловлюю щиро вдячність працівникам музеїв і заповідників, професійним нумізматам: М. Котляру, В. Орлику, Г. Козубовському, З. Зразюк, Г. Голишу, А. Шостопалу, Р. Шусту, подільським колекціонерам-нумізматам: О. Погорільцю, В. Саввову, І. Яковелісу, О. Пінкасевичу, П. Громовому, А. Одиноким, П. Січенку, В. Шапринському, Л. Беліченку, Ж. Карбовській, С. Білоусу, І. Герасимчуку, В. Косаку,

О. Леську, А. Колосу, С. Леонову, М. Кучеру, усім тим, хто допомагав в зборі та систематизації інформації про монетні знахідки чи надав монети для ілюстрування книги.

Wstęp

W bieżącym wydaniu naukowym zostały przedstawione monety pochodzące z XIV – połowy XVII w. Odkryto je na terenach Podola (datowane) w połowie XIX – na początku XXI w. Zostały one opisane w języku ukraińskim i polskim. Na podstawie obszernych materiałów źródłowych, składających się z 360 znalezisk archeologicznych, zostało pokazane znaczenie numizmatyki jako źródła wiedzy aktualnych zagadnieniach regionalnej historii obiegu pieniężnego średniowiecza, prawa magdeburgskiego oraz międzynarodowych relacji handlowych.

Publikacja zawiera zdjęcia średniowiecznych monet i skarbów, znajdujących się obecnie w zbiorach muzeów etnograficznych obwodów winnickiego, ternopolskiego, chmielnickiego i czerkaskiego, Narodowego Muzeum Historii Ukrainy, historyczno-architektonicznych rezerw: «Kamieniec-Podolski», «Medżybiż», «Busza», «Chuguryn», Mohyliw-Podolskiego Muzeum Etnograficznego, a także w zbiorach Rejonowych Muzeów Historii w miastach Bar, Derażnia, Wińkiwci, Woloczysk. Przedstawione zostały również monety pochodzące z licznych prywatnych kolekcji numizmatycznych pochodzących z chmielnickiego, winnickiego obwodów, południowo-wschodniej części tarnopolskiego oraz wschodniej części czerkaskiego obwodów.

Na końcu publikacji znajduje się numizmatyczny słownik, zawierający objaśnienia banknotów, które były w obiegu pieniężnym na Podolu począwszy od drugiej połowie XIV w. aż do połowy XVII w. Słownik zawiera również tabele przedstawiające lata panowania czeskich, polskich, węgierskich królów, litewskich i mołdawskich książąt, moskiewskich carów, wielkich mistrzów zakonu krzyżackiego, chanów Ordy Złotej, Krymskiego Chanatu i sułtanów Imperium Osmańskiego. Autor po raz pierwszy wprowadza do obiegu naukowego informacje o 129 (35,8%) nowych monetach podolskich.

Książka adresowana jest historykom, ekonomistom, numizmatykom, etnografom, pracownikom muzeów, historykom sztuki, kolekcjonerom, celnikom, wszystkim, którzy są zainteresowani numizmatyką średniowieczną. Podole jest bardzo bogate w znaleziska archeologiczne (monety). Na tych terenach zostały odnalezione zarówno pojedyncze egzemplarze monet, jak i setki oraz tysiące egzemplarzy. Badanie monet znalezionych daje wyobrażenie o obiegu pieniężnym oraz relacjach handlowych na naszych terenach na przestrzeni od drugiej połowy XIV w. do połowy XVII w.

Zostały w niej zebrane opisy zarówno monet skarbców, przedstawionych przez numizmatyków W. Antonowicza, J. Sicińskiego, W. Hudelmana, H. Fedorow-Dawydowa, M. Kotlara, K. Straszkewicza, K. Bolsunowskiego, W. Danelewycza, jak i opisanych monet znalezionych. Znaczenie znalezisk archeologicznych (monet) oraz informacji na ich temat wzrasta, gdy jest posiadana wiedza o tym, gdzie i w jakiej grupie zostały odkopane monety oraz informacje na temat państw emitujących. Podczas analizy zbioru takich monet są odkrywane nowe dane historii obiegu pieniężnego danego regionu oraz specyfika wewnętrznych powiązań handlowych i zewnętrznych powiązań ekonomicznych.

Obecne tereny Podola od zawsze były w centrum wydarzeń, które miały wpływ na przebieg historii Ukrainy. W końcu XIV w. w m. Smotrycz i m. Kamieńcu – stolicach Księstwa Podolskiego za czasów księcia Konstantego Koriatowycza (1380-1391) były bite własne srebrne monety – podolski piwgrozok, pełna informacja o których jest zawarta w wydaniu bieżącym. Uzupełnieniem opisu znalezisk archeologicznych jest tabela monet oraz mapy, na których zostały wskazane miejsca wykopalisk. Większość monet, przedstawionych w tabeli, została znaleziona na terenach Podola.

Przygotowaniu tej książki przyczynili się pracownicy muzeów i rezerw, zawodowi numizmatycy, którym chciałbym złożyć serdeczne podziękowania: M. Kotlar, W. Orlyk, H. Kozubowski, Z. Zraziuk, H. Hołysz, A. Szostopał; podolscy numizmatycy: O. Pohorilec, W. Sawwow, I. Jakowelis, O. Pinkasewycz, P. Hromow, A. Odynokyh, P. Siczenko, W. Szapryński, Ł. Beliczenko, Ż. Karbowska, S. Bilousy, I. Herasymczuk, W. Kosak, O. Leško, O. Smerdow, A. Kołos, S. Leonow, M. Kychery. Serdecznie

dziękuję wszystkim tym, którzy wspierali w zbieraniu oraz systematyzowaniu informacji o monetach albo przekazali zdjęcia monet do zamieszczenia w niniejszej publikacji.

Розділ I. Скарби монет Поділля XIV ст.

Вінницька область XIV ст.

№ 1. С. Ялтушків. Барський р-н Вінницької області. У 2014 р. в селищі виявлено невеликий скарбець з 4 монет Польського королівства кінця XIV ст.

Польща: Людовік Угорський (1342–1382), галицько-руський грошик м. Львова – 1. Вага – 1,02 г.; Владислав II Ягайло (1386–1434), галицько-руський грошик м. Львова – 2, срібний півгріш – 1. На аверсі пів гроша зображено орла, на реверсі – корону. Вага півгроша складає 0,83 г, діаметр 13,5 мм. Стан збереження монет задовільний.

Джерела: *Авторський опис Бакальця О. – 1 с.*

№ 2. М. Немирів І. Вінницька область. Взимку 2014 р. в передмісті міста Немирова Вінницької області виявлено скарб з 19 срібних монет кінця XIV ст. У скарбі присутні 5 срібних празьких грошів Яна Люксембургського (1310–1346), 5 галицько-руських грошиків Людовіка Угорського (1370–1382), 3 півгроші Владислава II Ягайла (1386–1434) 80-х років XIV ст., 4 денарії Марії Угорської (1382–1386/1395) та 2 подільські півгроші Костянтина Коріатовича (1380–1388/91). На аверсі монет Костянтина викарбовано зображення святого Георгія Переможця на коні із списом в руці, яким він вбиває змія, на реверсі – зображено короновану голову страуса з підковою у дзьобі. Страус взятий був із зображення нашоломника з герба короля Людовіка Угорського (1370–1382). Подібне зображення страуса розміщувалося на монетах першого угорського короля з анжуйської династії Карло-Роберта (1308–1342). Стан збереження монет задовільний.

Джерела: *Авторський опис Бакальця О., Шапринського В., Пінкасевица О. – 2 с.; Бакалець О.А., Пінкасевиц О.В., Шапринський В. О. Монети Подільського князівства кінця XIV ст. часу правління Костянтина Коріатовича: топографія знахідок//Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції «Барська земля Поділля: європейська спадщина та перспективи сталого розвитку». – Бар –Вінниця-Київ, 2016. – С.192.*

№ 3. М. Немирів ІІ. Вінницька область. У 2013 р. в передмісті виявлено 3 срібні галицькі грошики польського короля Людовіка Угорського (1370–1382) та один руський грошик Владислава Опольського (1334–1338). Вага першого грошика Людовіка Угорського становить 1,16 г, діаметр – 13 мм, другої (темного кольору) – вага – 1,07 г, діаметр – 12 мм, третьої – вага – 1,01, діаметр – 13 мм. Вага руського грошика Владислава Опольського становить 1,27 г, діаметр – 20 мм. Стан монет задовільний.

Джерела: *Авторський опис Бакальця О., Пінкасевица О. – 1 с.*

№ 4. С. Городище. Літинський р-н Вінницької області, 2013 р.

Знайдено подільський півгріш Костянтина Коріатовича (1380–1388/91). Наявна метрологія та зображення.

Джерело: *Саввов Р. Подольский полугрош и денежное обращение в Подольском княжестве//Материалы Белорусской Международной научно-практической нумизматической конференции. – Минск, 2015, № 7; Бакалець О.А., Пінкасевиц О.В., Шапринський В. О. Монети Подільського князівства кінця XIV ст. часу правління Костянтина Коріатовича: топографія знахідок //Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції «Барська земля Поділля: європейська спадщина та перспективи сталого розвитку». – Бар –Вінниця-Київ, 2016. – С.193.*

№ 5. С. Монастирок I. Немирівський р-н Вінницької області, 2015 р. Знайдено скарб з 52 срібних монет.

Подільське князівство: Подільський срібний півгріш князя Костянтина Коріатовича (1380–1388/91) першої половини 80-х років XIV ст. – 6. На лицьовій стороні монети зображений герб князів Коріатовичів – Св. Юрій-змієборець, напис: [M]ONET[A]*CONSTA(N)(TIN[I] (Монета Костянтина). На зворотній стороні зображено старий герб угорських королів з династії Анжу – голова страуса з короною та підковою у дзьобі та круговий напис: +D(UCIS) H(EREDIS ET) DOMI[N]I*DE PODOLI [A] (князя, дідича та господаря Поділля).

Чехія: празькі гроші – 15 (1 – обрізаний).

Київське князівство: київське наслідування дирхемам Джанібека (1342–1357) – 16.

Польща: Казимир III (1333–1370), галицько-руські грошики – 5; Владислав Опольський (1372–1379), галицько-руські грошики – 5 (один грошик з зображенням орла), угорський денарій – 1;

Молдовське князівство: Петро Мушата (1375–1392), молдавські гроші – 3 (усі з 3 ліліями на гербовому щиті).

Литовське князівство: срібні гривні литовського типу – 3 (маса 195,8 г, 200,2 г, 197, 3 г).

Джерело: Саввов Р. Подольський полугрош и денежное обращение в Подольском княжестве//Материалы Белорусской Международной научно-практической нумизматической конференции. – Минск, 2015, № 8; Бакалець О.А., Пінкасевиц О.В., Шапринський В. О. Монети Подільського князівства кінця XIV ст. часу правління Костянтина Коріатовича: топографія знахідок //Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції «Барська земля Поділля: європейська спадщина та перспективи сталого розвитку». – Бар –Вінниця-Київ, 2016. – С. 193.

№ 6. С. Монастирок II. Немирівський р-н Вінницької області, 2015 р. виявлено скарб з 111 срібних монет.

Чехія: Вацлав III (IV), празькі гроші – 20.

Польща: Ягайло, галицько-руські грошики – 33; львівські півгроші – 2; польські півгроші – 26; польські тернарії – 4.

Молдовське князівство: Александр Добрий, подвійні гроші – 1.

Золота Орда: джучидські дирхеми – 25.

Джерело: Саввов Р. Подольський полугрош и денежное обращение в Подольском княжестве //Материалы Белорусской Международной научно-практической нумизматической конференции. – Минск, 2015, № 22.

№ 7. С. Жорнище. Іллінецький р-н Вінницької області, 2010 р. Виявлено скарб з 289 срібних монет.

Чехія: Вацлав IV, празькі гроші – 132.

Польща: Ягайло, галицько-руські грошики – 132; львівські півгроші – 11; польські півгроші – 1; польські тернарії – 4.

Золота Орда: джучидські дирхеми – 10.

Джерело: Саввов Р. Подольський полугрош и денежное обращение в Подольском княжестве //Материалы Белорусской Международной научно-практической нумизматической конференции. – Минск, 2015, № 23.

№ 8. С. Кузьминці I. Гайсинський р-н Вінницької області, 2013 р. Знайдено скарб з 47 срібних монет.

Польща: Ягайло, галицько-руські грошики – 14; львівські півгроші – 14; польські півгроші – 18.

Тевтонський орден: шилінг – 1.

Джерело: Саввов Р. *Подольский полугрош и денежное обращение в Подольском княжестве //Материалы Белорусской Международной научно-практической нумизматической конференции.* – Минск, 2015, № 24.

№ 9. С. Кузьминці П. Гайсинський р-н Вінницької області, 2013 р. Знайдено скарб з 58 срібних монет.

Чехія: Вацлав IV, празькі гроші – 11.

Польща: Ягайло, галицько-руські грошики – 11; львівські півгроші – 16; польські півгроші – 20.

Джерело: Саввов Р. *Подольский полугрош и денежное обращение в Подольском княжестве //Материалы Белорусской Международной научно-практической нумизматической конференции.* – Минск, 2015, № 25.

№ 10. М. Хмільник. Вінницької області, 2013 р. знайдено невеликий скарб з 31 срібної монети другої половини XIV ст.

Польща: галицько-руські грошики Людовіка Угорського – 1.

Київське князівство: Володимир Ольгердович, київські денарії – 28 (всі типу IS), київські денарії – 2 (типу «пособи»). Наявна метрологія частини монет та зображення всіх монет скарбу.

Джерело: Саввов Р. *Подольский полугрош и денежное обращение в Подольском княжестве//Материалы Белорусской Международной научно-практической нумизматической конференции.* – Минск, 2015, № 26.

№ 11. С. Блакитне. Муровано-Куриловецький р-н Вінницької області, 2014 р. Знайдено скарб з 15 срібних монет.

Чехія: Ян Люксембурзький (1310–1346), празькі гроші – 1 (обрізаний).

Польща: Людовік Угорський (1370–1382), галицько-руський грошик – 1; Владислав Опольський (1372 –1378), галицько-руський грошик – 1 (із зображенням орла); Ягайло, галицько-руські грошики – 13.

Наявна метрологія та зображення всіх монет скарбу.

Джерело: Саввов Р. *Подольский полугрош и денежное обращение в Подольском княжестве //Материалы Белорусской Международной научно-практической нумизматической конференции.* – Минск, 2015, № 19.

№ 12. С. Григорівка. Могилів-Подільський р-н Вінницької області, 2011 р. виявлено скарб з 11 срібних монет.

Польща: Ягайло, галицько-руські грошики – 5; польські півгроші – 6. Наявна метрологія та зображення всіх монет скарбу.

Джерело: Саввов Р. *Подольский полугрош и денежное обращение в Подольском княжестве //Материалы Белорусской Международной научно-практической нумизматической конференции.* – Минск, 2015, № 19.

№ 13. С. Шендерів. Тиврівський р-н Вінницької області, 2014 р. Виявлено скарб з 342 срібних монет.

Чехія: Вацлав IV, празькі гроші – 43.

Польща: Владислав Опольський, галицько-руські грошики – 2 (тип орел); Ягайло, галицько-руські грошики – 197; львівські півгроші – 5; польські півгроші – 94.

Золота Орда: джучидські дирхеми – 64.

Литва: половина срібної гривни литовського типу – 1.

Джерело: Саввов Р. *Подольский полугрош и денежное обращение в Подольском княжестве //Материалы Белорусской Международной научно-практической нумизматической конференции.* – Минск, 2015, № 21.

№ 14. С. Мухівці. Немирівський р-н Вінницької області. У 2016 р. в лісі поблизу села знайдено скарб з 56 срібних монет та 5 зливкових гривень XIII – XIV ст.

Чехія: празькі гроші Вацлава II, Яна Люксембургського, Карла I – 6.

Золота Орда: срібні дирхеми – 50; гривни татарські – 4; новгородська гривна (половина) – 1.

Джерело: *Авторський опис Пінкасевича О., Бакальця О. – 1 с.*

Хмельницька область XIV ст.

№ 15. С. Довжок І. Кам'янець–Подільський р-н Хмельницької області (Колишній Кам'янецький повіт Подільської губернії). У 1884 р. в с. Довжок Кам'янецького повіту, знайдені наступні монети (які передані проф. Антоновичу, який передав їх в Подільське Древньохранилище): срібний денарій Марка Аврелія, 176 р. після Р. Х, мідна візантійська монета Мануїла I Комніна (1143–1180); дві срібні венеціанські монети дожа Ракерія Джено (1252–1266) і дві срібні монети дожа венеціанського Франческо Дандоло (1328–1339).

Джерело: *Гудельман В. К. Памятки старины в Подолии. – К.-П., 1901. – № 18, С. 24.; Kotlar M. Znaleziska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy. – Wrocław –Warszawa –Krarow –Gdansk, 1971. – № 9.*

№ 16. С. Довжок ІІ. Кам'янець–Подільський р-н Хмельницької області, 2015 р.

Виявлено невеликий скарб з 8 срібних монет.

Польща: Ягайло, польські півгроші – 5; львівські півгроші – 3.

Наявна метрологія і зображення всіх монет скарбу.

Джерело: *Саввов Р. Подольский полугрош и денежное обращение в Подольском княжестве //Материалы Белорусской Международной научно-практической нумизматической конференции. – Минск, 2015, № 15.*

№ 17. М. Дунаївці І. Хмельницької області. Півгріш, «подольський полугрошик», першої половини 80-х років XIV ст. виявлений у 2003 р. у м. Дунаївці Хмельницької області.

Це монета Подільського князівства часу правління племінника князя Ольгерда Костянтина Коріатовича (1380–1388/91). На лицьовій стороні зображено герб князів Коріатовичів – Св. Юрій-змієборець та круговий напис:[M]ONET[A]* CONSTA(N)(TIN[I] (Монета Костянтина), на зворотній стороні – герб угорських королів з династії Анжу та круговий напис: +D(UCIS) H(EREDIS ET) DOMI[N]I*DE SMOTRIC (князя, дідича та господаря Смотрича).

Півгрошик виготовлений з срібла, вага його складає 1.01 г, діаметр – 18,5 мм, проба – 900.

Джерела: *Авторський опис В. Захар'єва, О. Погорільця – 1 с.; Саввов Р. В. Монети Подільського князівства (XIV ст.). Coins of Principality XIV st. Monety ksitstwa Podolskego z XIV w. – Хмельницький, 2009. – 16 с.; Бакалець О.А., Пінкасевич О.В., Шапринський В. О. Монети Подільського князівства кінця XIV ст. часу правління Костянтина Коріатовича: топографія знахідок //Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції «Барська земля Поділля: європейська спадщина та перспективи сталого розвитку». – Бар –Вінниця-Київ, 2016. – С. 189.*

№ 18. М. Дунаївці ІІ. Хмельницької області. У 2004 р. виявлено срібну монету Подільського князівства часу правління князя Костянтина Коріатовича (1380–1388/91). Півгріш, «подольський полугрошик», першої половини 80-х років XIV ст. На лицьовій стороні зображено герб князів коріатовичів – Св. Юрій-змієборець та круговий напис:[M]ONET[A]* CONSTA(N)(TIN[I] (Монета Костянтина). На зворотній стороні півгроша зображено герб угорських королів з династії Анжу та круговий напис: +D(VCIS) H(EREDIS ET) DOMI[N]I*DE SMOTRIC (князя, дідича та господаря Смотрича). Срібло, вага 1.02 г, діаметр 17,5 мм.

Джерела: Саввов Р. В. *Монети Подільського князівства (XIV ст.). Coins of Principality XIV ст. Monety księstwa Podolskiego z XIV w.* – Хмельницький, 2009. – 16 с.; Авторський опис Саввова В. – 1 с.; Бакалець О.А., Пінкасевиц О.В., Шапринський В. О. *Монети Подільського князівства кінця XIV ст. часу правління Костянтина Коріатовича: топографія знахідок //Збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції «Барська земля Поділля: європейська спадщина та перспективи сталого розвитку».* – Бар –Вінниця-Київ, 2016. – С.189.

№ 19. М. Городок. Хмельницька область. У 2005 р. виявлено срібну монету Подільського князівства часу правління князя Костянтина Коріатовича (1380–1388/91). Півгриш, «подольський полугрошик», першої половини 80-х років XIV ст. Л.с. Герб князів - Св.Юрій-Змієборець, дзеркальний напис (у зворотньому напрямку):+MONETA* CONS[TANTINI] (Монета Костянтина). З.с. Герб угорських королів з династії Анжу, Напис: [D(VCIS) H(EREDIS ET) DOMI]NI*DE SMOTRIC (князя, дідача та господаря Смотрича). Срібло, вага 1,01 г, діаметр 1,75 см, проба срібла – висока.

Джерела: Саввов Р. В. *Монети Подільського князівства (XIV ст.). Coins of Principality XIV ст. Monety księstwa Podolskiego z XIV w.* – Хмельницький, 2009. – 16 с.; Бакалець О.А., Пінкасевиц О.В., Шапринський В. О. *Монети Подільського князівства кінця XIV ст. часу правління Костянтина Коріатовича: топографія знахідок //Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції «Барська земля Поділля: європейська спадщина та перспективи сталого розвитку».* – Бар –Вінниця-Київ, 2016. – С. 183.

№ 20. Хмельницька область. У 2009 р. виявлено срібну монету (денарій) Подільського князівства, князя Федора Коріатовича (1388 – 1394) поч. 90-х р. XIV ст. На лицьовій стороні монети під короною викарбовані латинські готичні літери С*О, на зворотній - особистий княжий знак Федора.

Монета відкарбована зі срібла 600 проби, її вага становить 0,30 г. Розмір 12 на 13,5 мм.

Джерела: Саввов Р. В. *Монети Подільського князівства (XIV ст.). Coins of Principality XIV ст. Monety księstwa Podolskiego z XIV w.* – Хмельницький, 2009. – 16 с.

№ 21. М. Хмельницький. У 2008 р. виявлено срібну монету-наслідування дирхеми Золотої Орди. Це – імітація дирхеми хана Джанібєка (1342–1357). Карбувалася на Поділлі в другій половині XIV ст. для обслуговування місцевого грошового ринку. Написи на боках монети такі, що не читаються. Монета виготовлена з срібла, її вага становить 0,15 г, діаметр 9 мм.

Джерела: Саввов Р. В. *Монети Подільського князівства (XIV ст.). Coins of Principality XIV ст. Monety księstwa Podolskiego z XIV w.* – Хмельницький, 2009. – 16 с.

№ 22. М. Смотрич. Городоцький р-н, Хмельницької області. У 2012/2015 р. на орному полі виявлено скарб з 1290 срібних монет XIV ст. Монети Подільського князівства, карбовані князем Костянтином Коріатовичем (1380–1388/91) в м. Смотричі.

Подільське князівство: Костянтин Коріатович (1380 – 1391), подільські півгроші – 50.

На лицьовому боці 44 монет I типу відкарбований герб князів Коріатовичів – Св. Юрій-Змієборець та напис: «[M]ONET[A]* CONSTA(N)(TIN[I] (Монета Костянтина)». На зворотньому боці викарбований герб угорських королів з династії Анжу та круговий напис: «+D(UCIS) H(EREDIS ET) DOMI[N]I*DE (князя, дідача та господаря Смотрича). Монети виготовлені з срібла, вагою 0,72 – 1.01 г, діаметром 1,76 –1,85 см. На 6 монетах II типу на зворотньому боці відкарбовано голову страуса з короною на голові і підковою у дзьобі.

Чехія: Ян Люксембурзький (1310–1346) та Карло I (1346–1378), празькі гроші – 179 (з них 173 обрізаних).

Польща: Казимир III (1333–1370), галицько-руські грошики – 42 (з них 11 обрізаних до норми грошиків Людовіка Угорського); Владислав Опольський (1372–1378), галицько-руські грошики – 61 (з них 6 наслідувань, 6 обрізаних та один грошик із зображенням орла);

Угорщина: Людовік Угорський (1342–1382), галицько-руські грошики – 931; Марія Угорська (1382–1386/1395), денарії – 7 (2 з них пізнього типу без ініціалів Марії карбування 1384/1385 рр., 1 денарій мідний, фальшивий).

Молдовське князівство: Петро Мушата (1375–1392), молдавські гроші – 11 (усі раннього типу з 7 ліліями на гербовому щиті).

Новгород-Сіверське князівство: Корибут (1382 – 1404), наслідування джучидському дирхему – 1.

Київське князівство: наслідування дирхемам Джанібека (1342–1357) – 1.

Золота Орда: Токтамиш (1380–1395), джучидські дирхеми та їх наслідування – 5 (1 – недатований, 4 – наслідування).

Литва: 2 срібні гривні скарбу, вагою 205 г та 195 г, близькі за своєю формою та розмірами 11–12 см до гривень литовського типу кінця XIV ст. – першої половини XV ст.

Наймолодшими монетами скарбу є: півгроші Подільського князя Костянтина Коріатовича (1380–1388/91), молдовські гроші Петра Мушата, дирхеми хана Токтамиша (1380–1395) та угорські денарії Марії Угорської (1382 –1386/1395). Найстарішою монетою скарбу є празькі гроші Яна Люксембурзького (1310–1346). Період накопичення грошей Смотрицького скарбу становить близько 50 років. Смотрицький комплекс був захований не раніше середини 80-х років XIV ст.

Джерела: *Саввов Р. Скарб монет XIV ст. з-під Смотрича / Р. Саввов // Львівські нумізматичні записки, № 8 – 9, 2012. – С. 10 – 17; Саввов Р. Подольський полугрош и денежное обращение в Подольском княжестве // Материалы Белорусской Международной научно-практической нумизматической конференции. – Минск, 2015, № 2; Бакалець О. А. Нові знахідки празьких грошів XIII – XV ст. на території Поділля // Актуальні проблеми української нумізматичної, генеалогії та історичного краєзнавства (за письмовими та скарбовими джерелами) / О. А. Бакалець. – Львів: Магнолія, 2015. – С. 189–197.*

№ 23. С. Черче І. Чемеровецький р-н Хмельницької області. У 2009 р. на полі виявлено скарб з 615 срібних монет.

Подільське князівство: Костянтин Коріатович (1380–1388/91), срібний півгіш – 19. На лицьовому боці 13 монет I типу відкарбований герб князів Коріатовичів – Св. Юрій-Змієборець. Написи на монеті Костянтина виконані латиною в готичному стилі з іменем правителя і його титулами: «[M]ONET[A]* CONSTA(N)(TIN[I] (Монета Костянтина)». На зворотному боці подільських монет викарбований герб угорських королів з династії Анжу та круговий напис: «+D(VCIS) H(EREDIS ET) DOMI[N]I*DE SMOTRIC (князя, дідича та господаря Смотрича. Вага монет становить 1– 1,02 г, діаметр 17,8–18 мм.

На 6 монетах II типу відкарбований герб князів Коріатовичів – Св. Юрій-Змієборець та напис: «[M]ONET[A]* CONSTA(N)(TIN[I] (Монета Костянтина)». На зворотному боці монет викарбований старий герб угорських королів з династії Анжу – голова страуса з короною та підковою у дзьобі та круговий напис: +D(UCIS) H(EREDIS ET) D(OMINI DE): PODOLI [A] (князя, дідича та господаря Поділля).

Чехія: Ян Люксембурзький (1310–1346) та Карло I (1346–1378), празькі гроші – 200.

Польща: Казимир III (1333–1370), галицько-руські грошики – 11; Владислав Опольський (1372–1378), галицько-руські грошики – 23, Людовік Угорський (1342–1382), галицько-руські грошики – 160.

Угорщина: Людовік Угорський (1342–1382), денарії («сарацини»/ «престол») – 30.

Молдовське князівство: Петру Мушата (1375–1392), гроші – 15 (всі монети раннього типу з 7 ліліями на гербовому щиті).

Київське князівство: наслідування дирхемам Джанібека (1342–1357) – 2.

Золота Орда: джучидські дирхеми – 150.

Сілезія: європейські монети – 5. Частина подільських монет скарбу опублікована.

Джерела: *Авторський опис Саввова Р. О. – 1 с.; Саввов Р. Подольський полугрош и денежное обращение в Подольском княжестве // Материалы Белорусской Международной научно-практической нумизматической конференции. – Минск, 2015,*

№ 1; Бакалець О.А., Пінкасевиц О.В., Шапринський В.О. Монети Подільського князівства кінця XIV ст. часу правління Костянтина Коріатовича: топографія знахідок//Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції «Барська земля Поділля: європейська спадщина та перспективи сталого розвитку». – Бар – Вінниця-Київ, 2016. – С. 190–191.

№ 24. С. Черче II. Чемеровецький р-н Хмельницької області. У 2014 р. виявлено на полі скарб із 84 срібних монет.

Чехія: Карло I (1346–1378), празькі гроші – 7 (усі обрізані).

Польща: Казимир III (1333–1370), галицько-руські грошики – 3, польський півгріш – 1; Владислав Опольський (1372–1378), галицько-руські грошики – 9, Людовік Угорський (1342–1382), галицько-руські грошики – 5; Ягайло, галицько-руські грошики – 5, львівські півгроші – 1, польські півгроші – 5, польські тернарії – 4, польські денарії – 15,

Угорщина: Марія Угорська (1382–1386/1395), денарії – 3.

Київське князівство: Володимир Ольгердович, денарії – 5; наслідування дирхемам Джанібєка (1342–1357) – 11.

Молдовське князівство: Петро Мушата (1375–1392), гроші – 5 (всі монети раннього типу з 7 ліліями на гербовому щиті); Олександр Добрий (1400–1432), молдавські півгроші – 4, подвійний грїі – 1. Скарби Черче I і Черче II територіально розділені.

Джерела: Саввов Р. Подольський полугрош и денежное обращение в Подольском княжестве //Материалы Белорусской Международной научно-практической нумизматической конференции. – Минск, 2015, № 14.

№ 25. М. Сатанів. Городоцький р-н, Хмельницької області. У 2010 р. виявлено скарб з 86 срібних монет XIV ст.

Подільське князівство: Костянтин Коріатович (1380–1388/91), срібний півгріш I типу – 1. На лицьовому боці монети зображений герб князів Коріатовичів – Св. Юрій-Змієборець. Написи на монеті Костянтина виконані латиною в готичному стилі з іменем правителя і його титулами: «[M]ONET[A]* CONSTA(N)(TIN[I] (Монета Костянтина)». На зворотному боці подільських монет викарбуваний герб угорських королів з династії Анжу та круговий напис: «+D(UVCIS) H(EREDIS ET) DOMI[N]I*DE SMOTRIC (князя, дідича та господаря Смотрича.

Польща: Владислав Опольський (1372–1378), галицько-руські грошики – 2; Людовік Угорський (1342–1382), галицько-руські грошики – 83.

Джерело: Саввов Р. Подольський полугрош и денежное обращение в Подольском княжестве //Материалы Белорусской Международной научно-практической нумизматической конференции. – Минск, 2015, № 3.

№ 26. С. Сатанівська Слобідка. Городоцький р-н, Хмельницької області. У 2012 р. на полі поблизу шляху місцевим жителем викопаний скарб з 137 срібних монет кінця XIV ст.

Польща: Казимир III (1333–1370), галицько-руські грошики – 26 (з них 11 обрізаних); Владислав Опольський (1372–1379), галицько-руські грошики – 41 (з них 6 наслідувань, 6 обрізаних та один грошик із зображенням орла);

Угорщина: Людовік Угорський (1342–1382), срібні галицько-руські грошики – 65 шт.

Польща: Владислав II Ягайло (1386–1434), півгроші потерті – 4.

Подільське князівство: Подільський срібний півгріш князя Костянтина Коріатовича (1380–1388/91) першої половини 80-х років XIV ст. – 1. На лицьовій стороні монети зображений герб князів – Св. Юрій-Змієборець, напис:[M]ONET[A]* CONSTA(N)(TIN[I] (Монета Костянтина). На зворотній стороні зображено старий герб угорських королів з династії Анжу – голова страуса з короною та підковою у дзьобі та круговий напис: +D(VCIS) H(EREDIS ET) DOMI[N]I*DE PODOLI [A] (князя, дідича та господаря Поділля). Вага монети – 1 г, діаметр 18, 5 мм. Найстаріші монети скарбу – срібні галицько-руські грошики Людовіка Угорського (1342–1382), наймолодші – срібні півгроші Владислава II Ягайла (1386–1434) кінця XIV початку XV ст.

Джерела: *Авторський опис О. Бакальця, В. Косака – 2 с; Бакалець О.А., Пінкасевиц О.В., Шапринський В. О. Монети Подільського князівства кінця XIV ст. часу правління Костянтина Коріатовича: топографія знахідок //Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції «Барська земля Поділля: європейська спадщина та перспективи сталого розвитку».* – Бар –Вінниця-Київ, 2016. – С.191.

№ 27. С. Орихівці. Дунаївецький р-н Хмельницької області. У 2010 р. виявлено невеликий скарб з 13 празьких грошів Вацлава II (1278–1305).

Чехія: Вацлав II (1278 – 1305), празькі гроші початку XIVст. – 13 (10 – сильно потерті, 1 – обрізаний під півгріш). Вага монет становить 3,4 – 3,6 г, діаметр – 27– 29 мм, обрізаного – 1,45 г.

Джерела: *Авторський опис О. Пінкасевиц, О. Бакальця.* – 1 с.

№ 28. С. Стара Пісочна. Городоцький р-н Хмельницької області. У 2003 р. виявлено скарб з 324 срібних монет.

Подільське князівство: князь Костянтин Коріатович (1380–1388/91) півгріш, «подольський полугрошик» першої половини 80-х років XIV ст. I типу. На аверсі монети відкарбований герб князів Коріатовичів – Святий Юрій-змієборець та круговий дзеркальний напис (у зворотньому напрямку): «+MONETA* CONS[TANTINI] (Монета Костянтина)». На реверсі відкарбований герб угорських королів з династії Анжу та круговий напис: «[D(VCIS) H(EREDIS ET) DOM]NI*DE SMOTRIC (князя, дідича та господаря Смотрича)». Монета виготовлена із срібла високої проби, її вага складає 1,01 г, діаметр –17,6 мм.

Чехія: Вацлав III (IV), празькі гроші – 60.

Польща: Людовік Угорський, галицько-руські грошики – 1; Ягайло, галицько-руські грошики – 126; львівські півгроші – 27; польські півгроші – 49; польські тернарії – 25.

Молдовське князівство: Петру Мушата (1375–1392), гріш – 1; Александр Добрий, подвійні гроші – 1, гроші – 3, півгроші – 4.

Київське князівство: наслідування дирхемам Джанібєка (1342–1357) – 8.

Золота Орда: джучидські дирхеми – 10.

Литва: князь Вітовт (1392 – 1430), денарії з колюмною та списом і хрестом – 5; монета «печать» 1.

Тевтонський Орден: магістр Кюхмейстер, шиллінг – 2.

Золота Орда: джучидські дирхеми – 10.

Джерела: *Авторський опис Саввова Р. – 2 с.; Саввов Р. Подольский полугрош и денежное обращение в Подольском княжестве // Материалы Белорусской Международной научно-практической нумизматической конференции.* – Минск, 2015, №3; *Погорілець О., Саввов Р. Вірменський вплив на карбування монети Подільського князівства (II пол. XIV ст.) // Матеріали XII Подільської історико-краєзнавчої конференції.* – Кам'янець-Подільський: ОІЮМ. – Т.1. – С.228–235.

№ 29. С. Пісочна. Городоцький р-н Хмельницької області. У 2014 р. виявлено 3 срібних монети – 2 – подільське надкарбування на золотоординських монетах кінця XIV ст., один потертий празький гріш Владислава IV (1378–1419) та срібний півгріш Владислава II Ягайла (1386–1434). На аверсі монети зображено орла, на реверсі – корону. Вага півгроша складає 0,98 г, діаметр 13,5 мм. Вага першого акче становила 0,87 г, діаметр – 13 мм, другого – 0,88 г, діаметр – 13 мм. Вага празького гроша становить 2,6 г, діаметр – 26,5 мм. Стан монет задовільний.

Джерела: *Авторський опис О. Пінкасевиц, О. Бакальця* – 1 с.

№ 30. Дунаєвецький р-н. Хмельницької області. У 2014 р. в одному з сіл району виявлено 2 срібних дирхеми хана Токтамиша (1380–1395) з місцевим надкарбуванням у вигляді чотирьох великих крапок. Вага першої монети становить 1,03 г, діаметр – 15–16 мм, другої – вага – 1,07 г, діаметр – 14,5–16 мм. Стан монет задовільний.

Джерела: *Авторський опис Бакальця О., Пінкасевича О. – 1 с.*

№ 31. М. Кам'янець-Подільський. Кам'янець-Подільський р-н, 1883 р.

Скарб галицько-руських півгрошків Казимира Великого (1333–1370), Людовіка Угорського (1370–1382) і Владислава Опольського (1372–1378) разом з (мідними) руськими денаріями Казимира Великого (1333–1370).

Джерело: *Kotlar M. Znaleziska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 10.*

№ 32. С. Сахкамінь. Кам'янець-Подільський р-н Хмельницької області, 2013 р.

Знайдено 52 срібні монети кінця XIV ст.

Чехія: Вацлав IV, празькі гроші – 15.

Польща: Ягайло, галицько-руські грошики – 7, польські півгроші – 2.

Золота Орда: джучидські дирхеми – 28.

Джерела: *Авторський опис Саввова Р. – 1 с.; Саввов Р. Подольський полугрош и денежное обращение в Подольском княжестве // Материалы Белорусской Международной научно-практической нумизматической конференции. – Минск, 2015, № 16.*

№ 33. М. Хмельницький. У 2016 р. виявлено невеликий скарб срібних монет XIV ст.

Польща: Людовік Угорський (1342–1382), галицько-руський грошик – 1.

Золота Орда: срібні джучидські дирхеми – 9.

Джерело: *Авторський опис О. Пінкасевича, О. Бакальця – 1 с.*

№ 34. С. Масівці. Хмельницький р-н Хмельницької області. Весною 2015 р. поблизу села виявлено невеликий монетно-речовий скарб. Він складався з персня та двох срібних монет кінця XIV ст. Польського королівства. Перстень має форму корони, він виготовлений з високоякісного срібла з позолотою. Два галицько-руські грошики відкарбовані у м. Львові за часу правління Владислава Ягайла (1386–1434) 1389–1399 рр. карбування.

Джерело: *Авторський опис М. Кучера, О. Бакальця – 1 с.*

№ 35. С. Лисогірка. Летичівський р-н Хмельницької області. Весною 2013 р. поблизу села Лисогірка виявлено монетний скарб з 15 срібних монет Польського королівства кінця XIV ст.

Польща: Людовік Угорський (1370–1382), галицько-руський грошик – 3;

Владислав Ягайло (1386–1434), галицько-руський грошик – 12. Стан збереження монет задовільний, частина їх потерта.

Джерело: *Авторський опис М. Кучера, О. Бакальця – 1 с.*

№ 36. М. Кам'янець-Подільський. Хмельницької області. У 2012/2013 р. поблизу міста виявлено срібний денарій (вага бл. 0,6 г) кінця XIV ст. Литовського князівства ймовірно часу правління на Волині Федора Любартовича (1387–1393). На одному боці монети зображена «Печать», на іншій – «Спис з хрестом».

Джерело: *Саввов Р. Карбування на Волині найдавніших монет Великого князівства Литовського//Львівські нумізматичні записки. – 2013. – № 10. – С.10.*

№ 37. Хмельницька область. Весною 2017 р. виявлено 2 срібні монети Костянтина Коріатовича (1380–1391).

Подільське князівство: князь Костянтина Коріатовича (1380–1388/91) півгріш, «подольський полугрошик» першої половини 80-х років XIV ст. I типу. На аверсі монети відкарбований герб князів Коріатовичів – Святий Юрій-змієборець та круговий дзеркальний напис (у зворотньому напрямку): «+MONETA* CONS[TANTINI] (Монета Костянтина)». На реверсі відкарбований герб угорських королів з династії Анжу із 7 ліліями та круговий

напис: «[D(VCIS) H(EREDIS ET) DOMI]NI*DE SMOTRIC (князя, дідича та господаря Смотрича)». Монета виготовлена з срібла високої проби, її вага складає 1,05 г, діаметр – 18,5 мм. На монеті наявні вм'ятини. Інша монета цього ж князя II типу. На лицевій стороні монети зображений герб князів Коріатовичів – Св. Юрій-змієборець та напис: [M]ONET[A]*CONSTA(N)(TIN[I] (Монета Костянтина). На зворотній стороні зображено старий герб угорських королів з династії Анжу – голова страуса з короною та підковою у дзьобі та круговий напис: +D(VCIS) H(EREDIS ET) DOMI[N]I*DE PODOLI [A] (князя, дідича та господаря Поділля). Монета виготовлена з срібла високої проби, її вага складає 1 г, діаметр – 18,5 мм. Стан збереження монети добрий.

Джерело: *Авторський опис О. Пінкасевича, О. Бакальця. – 1 с.*

Тернопільська область XIV ст.

№ 38. Тернопільська область. На порубіжжі між Тернопільською та Івано-Франківською областю у січні 2017 р. виявлено срібний перстень «Лілія у сьйві», плоский перстень «Галка» (виробництво яких здійснювалося у містах Галич та Кринос у XII–XIV ст.) та полугрошик подільського князя Костянтина Коріатовича (1380–1391) I типу, карбування м. Смотрича. На лицьовому боці монети зображений герб князів Коріатовичів – Св. Юрій-Змієборець. Написи на монеті Костянтина виконані латиною в готичному стилі з іменем правителя і його титулами: «[M]ONET[A]*CONSTA(N)(TIN[I] (Монета Костянтина)». На зворотному боці монети викарбуваний герб угорських королів з династії Анжу та круговий напис: «+D(VCIS) H(EREDIS ET) DOMI[N]I*DE SMOTRIC (князя, дідича та господаря Смотрича). Вага монети 0,9 г, діаметр – 18,5 мм. Стан збереження монети задовільний.

Джерела: *Авторський опис О. Пінкасевича, О. Бакальця. – 1 с.*

№ 39. С. Мала Плавуча. Косівський р-н (поблизу Зборова), 1938 р.

Під час розбирання фундаменту викопано скарб – «101 срібну монету часу королівства Ядвіги».

Джерело: *Kotlar M. Znaleziiska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy. – Wroclaw –Warszawa –Krarow –Gdansk, 1971. – № 51.*

№ 40. С. Великі Борки. Підволочиський р-н., 1909 р.

140 монет – 80 великих і 60 менших. Розійшлися, відомо лише дві: з великих – фрагмент гроша празького Яна Люксембургського (1310–1346), з менших – галицько-руський грошик Людовіка Угорського (1370–1382).

Джерело: *Kotlar M. Znaleziiska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy. – Wroclaw –Warszawa –Krarow –Gdansk, 1971. – № 52.*

№ 41. М. Тернопіль. У 2012 р. поблизу міста виявлено 2 срібних литовських денарії кінця XIV ст. часу правління на Волині князя Федора Любартовича (1387–1393). Монети типу «Печать/Спис з хрестом».

Джерело: *Саввов Р. Карбування на Волині найдавніших монет Великого князівства Литовського//Львівські нумізматичні записки. – 2013. – № 10. – С.10.*

№ 42. С. Глубочок. Борщевський р-н. Дата знахідки невідома. Руські грошики Казимира Великого (1333–1370) і Владислава Опольського (1372–1379).

Джерело: *Kotlar M. Znaleziiska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy. – Wroclaw –Warszawa –Krarow –Gdansk, 1971. – № 50.*

№ 43. С. Мельниця Подільська. Тернопільська область. У 2013 р. поблизу села виявлений руський грошик Владислава Опольського (1334–1338). Вага грошика становить 1,1 г, діаметр – 19 мм. Стан монет задовільний.

Джерела: *Авторський опис Бакальця О., Пінкасевича О. – 1 с.*

Черкаська область XIV ст.

№ 44. С. Павлівка І. Тальніцький р-н Черкаської області. Весною 2016 р. в коріннях дерева пограничної посадки між Черкаською та Кіровоградською областями поблизу р. Синюха виявлено залишки шкіряного гаманця із 2 півгрошами подільського князя Костянтина Коріатовича (1380–1388/94) та 4 галицько-руськими грошиками короля Людовіка Угорського (1370–1382). Вага подільського півгрошика становить 0,99 г, фрагмента – 0,21 г. На фрагменті подільського півгрошика Костянтина Коріатовича прослідковується зображення св. Георгія Змієборця, на зворотному боці монети – герб угорської династії Анжу із зображенням геральдичного щита із ліліями. На лицевій стороні цілого півгроша Костянтина зображений герб князів Коріатовичів – Св. Юрій-змієборець на коні із списом у правій руці та круговий напис: [M]ONET[A]* CONSTA(N)(TIN[I] (Монета Костянтина). На зворотній стороні зображено старий герб угорських королів з династії Анжу – голова страуса з короною і підковою у дзьобі та круговий напис: +D(UCIS) H(EREDIS ET) DOMI[N]I*DE PODOLI [A] (князя, дідача та господаря Поділля).

Джерела: *Авторський опис Пінкасевича О. В., Бакальця О. А. – 1 с; Бакалець О. А., Пінкасевич О. В., Шапринський В. О. Монети Подільського князівства кінця XIV ст. часу правління Костянтина Коріатовича: топографія знахідок//Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції «Барська земля Поділля: європейська спадщина та перспективи сталого розвитку». – Бар – Вінниця-Київ, 2016. – С.193.*

№ 45. С. Павлівка ІІ. Тальніцький р-н Черкаської області. Влітку 2016 р. поблизу села виявлено скарб з 53 срібних монет XIV ст.

Чехія: Ян Люксембурзький (1310–1346), празький гріш – 3 (усі обрізані)

Польща: Казимир Великий (1333–1370) галицько-руський грошик – 1; Людовік Угорський (1370–1382), галицько-руський грошик – 45; Владислав Опольський (1372–1378), галицько-руський грошик – 4. Більшість монет скарбу потерті, але карб на аверсі та реверсі прослідковується досить чітко. Найстаріші монети скарбу – обрізані празькі гроші Янна Люксембурзького 40-х років XIV ст., наймолодші – галицько-руські грошики львівського карбування Людовіка Угорського (1370–1382), початку 80-х років XIV ст.

Джерела: *Авторський опис Бакальця О. А., Пінкасевича О. В. – 1 с.*

№ 46. С. Сахнівка. Корсунь-Шевченківський р-н. У 2004 р. на лузі, недалеко від р. Рось, знайшли 6 срібних новгородських гривень XIII–XIV ст.

Джерела: *Шостопал А. Скарби Черкащини. – Черкаси, 2007. – № 92. – С. 48.*

№ 47. С. Горобіївка. Канівський р-н. 2001-2004 рр. На городі знайдено скарб, в якому було більше десятка новгородських (?– татарських) гривень та їх половинок, до сотні празьких грошів, серед яких був і один з німецьких земель, та близько двох десятків золотоординських монет. На жаль, скарб розійшовся по руках і точно підрахувати кількість монет неможливо.

Джерела: *Шостопал А. Скарби Черкащини. – Черкаси, 2007. – № 93. – С. 48.*

№ 48. С. Трушівці. Чигиринський р-н. У 2006 р. знайдена срібна монета І типу (напівгрош) князя Костянтина Коріатовича, карбована в м. Смотрич (першій столиці Подільського князівства) у 80–90 рр. XIV ст. Стан монети добрий, але при очищенні вона розламалась на три частини. Вага монети – 0,8 г, діаметр – 18,5 мм.

Джерела: *Шостопал А. Скарби Черкащини. – Черкаси, 2007. – № 118. – С. 52.*

№ 49. С. Бучак. Канівський р-н. У 1986 р. виявлено декілька джучидських дирхем: Кульна-хана (1359–1360), Гюлістан, 760 р.х. (1); Хизр-хана (1359–1361), Азака, б.д. (1).

Джерела: *Шостопал А. Скарби Черкащини. – Черкаси, 2007. – № 96. – С. 48.*

№ 50. С. Руська Поляна – Заливки. Черкаський р-н. У 2006 р. на березі Ірдиня знайдено 8 джучидських дирхемів (скарб ?): Узбек-хан, б.в.д. (з символом віри) (2); Джанібек, Сарай ал-Джедід 752 р.х. (1), Гюлі-стан 753 р.х. (1), Бірдібек, Гюлістан, 753 р.х. (2), 759 (1); Навруз, Сарай ал-Джедід, 761 (1).

Джерела: *Шостопал А. Скарби Черкащини. – Черкаси, 2007. – № 97. – С. 49.*

№ 51. М. Черкаси. У 1996 р. на березі Дніпра, біля Пагорбу Слави, знайдено джучидський дирхем Джанібека (1339–1357), карбований в Гюлістані, 753 р.х.

Джерела: *Шостопал А. Скарби Черкащини. – Черкаси, 2007. – № 98. – С. 49.*

№ 52. С. Васютинці (зат.), Чорнобаївський р-н. У 1998 р. знайдено 3 джучидських дирхеми. Один з яких Джанібек-хана, карбований в Сараї ал-Джедід 747 р.х. (1346/47 р.).

Джерела: *Шостопал А. Скарби Черкащини. – Черкаси, 2007. – № 100. – С. 49.*

№ 53. С. Митьки (зат.), Чорнобаївський р-н. У 2005 р. виявлені 2 джучидські дирхеми: Токтамиш, Крим, д. н. (1); Саїд Ахмад, Орду-Базарі, д. н. (1).

Джерела: *Шостопал А. Скарби Черкащини. – Черкаси, 2007. – № 101. – С. 49.*

№ 54. С. Вергуни. Черкаський р-н. У 2004 р. виявлений джучидський дирхем: Джанібек-хана, Сарай ал-Джедід, 743 р.х.

Джерела: *Шостопал А. Скарби Черкащини. – Черкаси, 2007. – № 102. – С. 49.*

№ 55. С. Худяки. Черкаський р-н. У 2006 р. на ставку знайдено 2 джучидських дирхеми Джанібека, карбовані в Сараї ал-Джедід 751 р.х. і Гюлістані 752 р.х. Трохи далі (метрів 400) знайдено 20 мідних пулів Джанібека, які були розтягнуті по одній лінії метрів на 30 (можливо розораний скарб). Всі карбовані в Сараї ал-Джедід (Рв: квітковий орнамент). На деяких пулах збереглися дати карбування: 751, 753 р.х.

Джерела: *Шостопал А. Скарби Черкащини. – Черкаси, 2007. – № 106. – С. 50.*

№ 56. С. Чорнявка. Черкаський р-н. У 2005 р. виявлено джучидські дирхеми: Мухаммед-Булака, Орда, д. н. (1); Токтамиша, Крим, д. н. (1).

Джерела: *Шостопал А. Скарби Черкащини. – Черкаси, 2007. – № 107. – С. 50.*

№ 57. С. Чорнявка-Худоліївка. Чигиринський р-н. У 2004 р. по берегах Тясмину знайдено 7 джучидських дирхемів (Токтамиш, Джанібек ?), карбованих в Сараї ал-Джедід, Гюлістані та 4 мідних анонімних пули часів Джанібека.

Джерела: *Шостопал А. Скарби Черкащини. – Черкаси, 2007. – № 107. – С. 50.*

№ 58. С. Худоліївка. Чигиринський р-н. У 2003 р. на березі Тясмину знайшли джучидський дирхем Бердібек-хана (1357–1360), карбований в Сараї ал-Джедід, 759 р.

№ 59. м. Чигирин. Черкаської області. У 2013 р.? виявлено скарб з 15 литовських срібних денаріїв типу «Печать/Спис з хрестом» вагою 0,6 – 0,75 г. монети карбувалися у Литві та на Волині у 70–90 роки XIV ст. за часу правління Любарта (1370–1386) та Федора Любартовича (1387–1393).

Джерело: *Саввов Р. Карбування на Волині найдавніших монет Великого князівства Литовського//Львівські нумізматичні записки. – 2013. – № 10. – С.10.*

№ 60. С. Мала Торговиця. Уманський р-н., 1894 р. (Уманський повіт).

На березі Синюхи знайдено скарб з 173 срібних монет.

Джучиди: Тохта, Сарай-ал-Махруза 710 р. х. – 10; Узбек, Сарай 717 р. х. – 1, 718 – 5, з стертою датою – 16; Джанібек, Сарай-ал-Джедід 743 р. х. – 6, з стертою датою – 72; Гюлістан 752 – 13, 753 – 9, 754 – 1, 761 – 1; Узбек, Сарай-ал-Джедід 759 р. х. – 5, Гюлістан 759 – 18, 760 – 2, 759 – 1, Кулна, Сарай-ал-Джедід з невідомою датою – 1; Науруз, Сарай-ал-Джедід 761 р.х. – 2, Гюлістан 761 р. х (є це наймолодша монета скарбу – 1359/60 р.

Чехія: 6 грошів празьких Вацлава II, Яна Люксембургського і Карла I.

АК передала монети Статистичному Комітету.

Джерела: Федоров-Давидов Г., № 122, с. 152; Kotlar M. *Znaleziska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy.* – Wrocław – Warszawa – Krarow – Gdansk, 1971. – № 14, с.25.

№ 61. Уманський р-н. Черкаської області. (колишня Київська губернія). Б.д.

2 срібних монети Золотої Орди 725 і 750 р. х. (наймолодша 1349/1350 р.)

Джерела: Біляшівський. – С. 114; Kotlar M. *Znaleziska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy.* – Wrocław – Warszawa – Krarow – Gdansk, 1971. – № 13, s. 25; Шостопал А. *Скарби Черкащини.* – Черкаси, 2007. – С. 56.

№ 62. Черкаська область. У 1997 р. на порубіжні між Вінницькою та Черкаською областями виявлено подільський полугрошик Костянтина Коріатовича (1380–1391) II типу. Вага монети – 0,77 г, діаметр – 18,5 мм. На лицевій стороні монети зображений герб князів – Св. Юрій-зміборець, напис:[M]ONET[A]* CONSTA(N)(TIN[I] (Монета Костянтина). На зворотній стороні зображено старий герб угорських королів з династії Анжу – голова страуса з короною та підковою у дзьобі та круговий напис: +D(VCIS) H(EREDIS ET) DOMI[N]I*DE PODOLI [A] (князя, дідича та господаря Поділля). Монета сильно потерта.

Джерела: Погорілець О., Саввов Р. *Про нові знахідки монет Подільського князівства /О. Погорілець, Р. Саввов//Нумізмати́ка і фалеристика. –2007. – № 4. – С. 28–31.*

Розділ II. Скарби монет Поділля XV ст.

Вінницька область XV ст.

№ 63. М. Могилів-Подільський. Вінницька область. В кінці XX ст. до Могилів-Подільського краєзнавчого музею місцевим жителем передана срібна татарська (генуезька) монета кінця XV ст. Монета має круглу форму, її діаметр складає 10 мм. Проба срібла – 500. Монета належить генуезькій колонії Кафа.

Джерело: *Фонди Могилів-Подільського краєзнавчого музею. Н–66. КВ–2837.*

№ 64. Могилів-Подільський р-н Вінницької області. У 2014 р. в одному з сіл району виявлено срібний півгріш Владислава II Ягайла (1386–1434). На аверсі монети зображено орла, на реверсі – корону. Вага півгроша складає 0,97 г, діаметр 13,5 мм. Стан збереження монети задовільний, вона вкрита темною патиною.

Джерела: *Авторський опис Бакальця О., Пінкасевича О. – 1 с.*

№ 65. Немирівський р-н Вінницької області. У 2002 р. виявлений комплекс срібних монет XIV–XV ст., в кількості 19 монет (11 монет Золотої Орди, вроцлавський гріш часу правління Матіаса Корвіна, 6 празьких грошів Владислава II (1278 – 1310) і шиллінг магістра Тевтонського ордену в Пруссії Генріха Реффле фон Ріхтенберга (1470 – 1477). Найстаріші монети скарбу – празькі гроші Владислава II (1278 – 1310), наймолодша – шиллінг магістра Тевтонського ордену Генріха Реффле фон Ріхтенберга (1470 – 1477).

Джерело: Орлык В. М. *Монеты государства Тевтонского ордена в Пруссии в составе денежных и денежно-вещевых кладов, найденных на территории Украины* / В. М. Орлык // *Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей.* – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С. 40–41.

№ 66. М. Кам'янка. Ольгопільський повіт Подільської губернії. У 1889 р. селяни Степан і Данило Дудники, добуваючи глину поблизу р. Дністер, вирили невеликий глиняний глечик з 7 польськими маленькими монетами XV ст. (півгроші чи денарії), а також декілька старовинних речей. Власникам знахідки Імператорська археографічна комісія виплатила 37 р. 47 коп.

Джерело: Гудельман В. К. *Памятки старины в Подолии.* – К.-П., 1901. – № 40, С. 26.

№ 67. С. Остроїнець. Ольгопільський повіт Подільської губернії. У 1890 р. на громадському полі с. Остроїнець селянин Сава Федоров випадково викопав 82 стародавні монети, з яких 81 виявилася срібними богемськими (О.Б. – празькими грошами), молдавськими і золотоординськими XIV–XV ст. і один золотий дукат – угорський червінець. Імператорська комісія виплатила 15 рублів (Монети передані комісією до університету Св. Володимира).

Джерело: Гудельман В. К. *Памятки старины в Подолии.* – К.-П., 1901. – № 41, С. 26.

№ 68. С. Ярмолинці. Гайсинський р-н., 1903 р.

Близько 400 срібних півгрошів польських і руських Владислава, Ядвіги, руських півгрошків Людовіка Угорського. Разом монет татарських і руських було 85.

Джерела: Болсуновський К. В. *Автономні монети Галицької Русі XIV–XV ст.* – Київ, – С. 3; Kotlar M. *Znaleziska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy.* – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 133.

№ 69. С. Яри. Немирівський р-н. 1900 р. (Брацлавський повіт Подільської губернії).

146 грошів празьких: Карл I – 21, Вацлав IV – 75, «вितерті» – 50. Переслані АК.

Джерела: Гудельман В. – С. 394; Kotlar M. *Znaleziska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy.* – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 134.

№ 70. С. Рожени. Жмеринський р-н Вінницької області. У 2013 р. в лісі, поблизу села місцевий житель знайшов потертий празький гріш Владислава IV (1378–1419).

Джерела: Бакалець О. А. *Нові знахідки празьких грошів XIII – XV ст. на території Поділля* / О. А. Бакалець // *Вісник Черкаського університету. Серія Історичні науки.* – № 22 (315). – Черкаси, 2014. – С.58.

№ 71. С. Новий Фастів. Погребищенський р-н Вінницької області, б. д.

69 празьких грошів Вацлава IV вагою 182,5 г. Скарб виявлено в КІМ.

Джерела: *Фонди Київського історичного музею. Інвентарна книга № 5233.* – С. 132; Kotlar M. *Znaleziska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy.* – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 135.

№ 72. М. Піщанка. Чечельницький р-н (колишній Ольгопільський повіт Подільської губернії), 1838 р. Гроші празькі, монети польські, німецькі і 17 татарських кінця XV ст.

Джерела: Kotlar M. *Znaleziska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy.* – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 136.

№ 73. С. Стройці. Тиврівський р-н (колишній Ольгопільський повіт Подільської губернії), 1890 р.

Угорщина: Сигізмунд Люксембург, монета золота – 1, монета срібна – 1.

Золота Орда: монети джучидські з литовською контрмаркою «колюмною» – 30.

Чехія: празькі гроші Вацлава (не вказано якого) – 50.

Гроші молдавські. АК передала скарб Київському університету.

Джерела: *Гудельман В. К. Памятки старины в Подолии. – К.-П., 1901. – № 46, С. 27; Kotlar M. Znależiska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materiały. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 137.*

№ 74. М. Тульчин. Тульчинський р-н, 1884 р. (колишній Брацлавський повіт Київської губернії). Поблизу Тульчина місцеві жительки знайшли глиняний глечик з празькими грошами Вацлава IV (1378–1419). Один гріш переданий Церковно-Археологічному Музею в Києві.

Джерела: *Сіцінський Ю.Й. Археографічна карта Подільської губернії / Упорядник О. Л. Баженов. – Кам'янець–Подільський, ОНОМ, 2004. – С. 241; Kotlar M. Znależiska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materiały. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 138.*

№ 75. Барський р-н Вінницької області. У 2010 р. виявлено скарб срібних монет XV ст.

Чехія: Вацлав IV (1378–1419), празькі гроші – 3 (потерті), чвертки (1/4 гроша) – 2.

Молдовське князівство: Стефан III Великий (1457–1504), півгріш молдавський – 2 (Вага першого 0,42 г, діаметр 13,5 мм та вага другого 0,43 г, діаметр 14 мм).

Джерела: *Авторський опис Шапринського В., Бакальця О. – 1 с.*

№ 76. С. Григорівка. Могилів-Подільський р-н Вінницької області. У 2011 р. виявлено невеликий скарб з 11 срібних монет кінця XIV–початку XV ст.

Польща: Ягайло (1386–1434), галицько-руські грошики – 5; польські півгроші – 6.

Наявна метрологія та зображення частини монет скарбу.

Джерело: *Авторський опис Саввова Р. – 1 с.; Саввов Р. Подольский полугрош и денежное обращение в Подольском княжестве // Материалы Белорусской Международной научно-практической нумизматической конференции. – Минск, 2015, № 19.*

№ 77. С. Козинці. Брацлавський повіт Подільської губернії. У 1844 р. виявлений скарб монет XV ст., який потрапив до мінцкабінету університету святого Володимира і був описаний К. В. Страшкевичем у 1866 р. В складі скарбу присутні два шилінги держави Тевтонського ордену в Пруссії часу правління магістрів ордену Генріха Ройсса фон Плауена (1467–1469) і Генріха Реффле фон Ріхтенберга (1470–1477).

Джерело: *Орлык В. М. Монеты государства Тевтонского ордена в Пруссии в составе денежных и денежно-вещевых кладов, найденных на территории Украины / В. М. Орлык // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С. 39.*

№ 78. С. Лука Барська І. Барський р-н Вінницької області. У 1977 р. в с. Лука Барська, на городі мешканця села виявлено скарб з 30 празьких срібних грошів XIV–початку XV ст. Монети сильно потерті, що свідчить про їх інтенсивне використання. Діаметр монет короля Вацлава II (1278–1305) становить 27,5 – 30 мм, Карла I (1346–1378) – 27 мм, Владислава IV (1378–1419) – 26,5 – 25 мм. Скарб у 1990 р. був переданий до фондів Вінницького обласного краєзнавчого музею Шейко В. А. Акт передачі – № 472. Н–10489–10518. – КВ. – 22019.

Чехія: Вацлав II (1278–1305), гріш – 7; Ян I Люксембургський (1310–1346), гріш – 3; Владислав IV (1378–1419), гріш – 20.

Джерела: *Фонди Вінницького обласного краєзнавчого музею. Н–10489–10518. – КВ. – 22019, СФ 9314–9348; Бакалець О. А. Нові знахідки празьких грошів XIII – XV ст. на території Поділля // Вісник Черкаського національного університету. Серія Історичні науки. – № 22 (315). – Черкаси, 2014. – С. 61.*

№ 79. С. Лука Барська II. Барський р-н Вінницької області. Весною 2012 р. під час проведення догляду за садом в с. Лука Барська виявлений монетний скарб довготривалого накопичення, загальна кількість монет близько 4 тисяч одиниць, в складі яких було близько 200 празьких грошів короля Владислава IV (1378–1419). Монети держави Тевтонського ордену в Пруссії представлені 16 шиллінгами магістрів Генріха Ройса Фон Плауена (1469–1470) – 1 монета, Генріха Реффле фон Ріхтенберга (1470–1477) – 4 монети, Іогана фон Тіфенна (1489–1497) – 9 монет і одна монета не встановлена по причині сильної потертості.
Джерело: Орлык В. М. *Монеты государства Тевтонского ордена в Пруссии в составе денежных и денежно-вещевых кладов, найденных на территории Украины / В. М. Орлык // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С. 39–45; Бакалець О. А. Нові знахідки празьких грошів XIII–XV ст. на території Поділля / О. А. Бакалець // Вісник Черкаського університету. Серія Історичні науки. № 22 (315). – Черкаси, 2014. – С.58.*

№ 80. С. Лука Барська III. Барський р-н Вінницької області. У 2012 р. на присадибній ділянці місцевий житель викопав два потертих празьких грошів чеського короля Владислава IV (1378–1419).
Джерела: Фонди Барського районного історичного музею. – Н–6889–6790; Бакалець О. А. *Нові знахідки празьких грошів XIII–XV ст. на території Поділля / О. А. Бакалець // Вісник Черкаського університету. Серія Історичні науки. – № 22 (315). – Черкаси, 2014. – С.58, 61.*

Хмельницька область XV ст.

№ 81. С. Польний Мукарів. Дунаєвецький р-н Хмельницької області. У 2014 р. виявлено скарб срібних європейських монет XIV – початку XV ст. У скарбі присутні 53 монети.

Чехія: Вацлав II (1278–1305), празькі гроші, обрізаний вага 2,41 і 2,57 г, Ян Люксембургський (1310–1346), гріш, Карл I (1346–1378), гріш – 2 (вага одного 2,73 г, обрізаного – ?), Владислав IV (1378–1419), гріш, вага 3, 44 г., гріш обрізаний і зігнутий вдвічі – 1.

Угорщина: Марія Угорська (1382–1386/1395), денарій – 1.

Польща: Людовік Угорський (1370–1382), галицько-руські грошики – 1; Владислав II Ягайло (1386–1434), польські півгроші – 13, тернарії – 7, польські денарії – 11; галицько-руські грошики – 3.

Молдавія: Александр Добрий (1400–1432), гріш – 1, півгріш – 3 (Вага 0,8 – 0,88 г, 19 мм).

Золота Орда: Джанібек (1342–1357), дирхем – 1, наслідування дерхема Золотої Орди – 1.

Більшість монет скарбу потерті, пошкодженні, мають темнозелену патину.

Джерело: Авторський опис Погорільця О., Бакальця О., – 2 с.

№ 82. С. Ново-Полонне. Шепетівський р-н., 1913 р. (Колишній Новгород-Волинський повіт Волинської губернії).

150 празьких грошів: Карл I – 11 і Вацлава IV – 139. АК передала скарб власникові.

Джерело: Kotlar M. *Znaleziska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materiały. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk, 1971. – № 70.*

№ 83. С. Райківці. Хмельницький р-н., 1886 р. (колишній Проскурівський повіт Подільської губернії). 1 золота і 1003 срібних монет.

Угорщина: Масей Корвін, дукат – 1.

Золота Орда: джучидські дирхеми: Мухаммед, Ахмед, Мустафа I (з литовською контрмаркою), Хаджі-Гірей, Нур-Девлет, Манглі-Гірей – 911 екз.

Монети генуезько-кримські – 21.

Молдавська – 1.

Польські – 3.

Чехія: празькі гроші – 63. Наймолодшою монетою скарбу є дирхем 894 р. х. (1488/89 р.)

Джерела: *Гудельман В. К. Памятки старини в Подолиу. – К.-П., 1901. – С.24; Kotlar M. Znaleziska monet z XIV– XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy. – Wroclaw – Warszawa –Krarow –Gdansk, 1971. – № 71, С.36.*

№ 84. С. Пирогівці. Хмельницького р-ну Хмельницької області. У 2012 р. поблизу дороги виявлено скарб з 200 срібних монет 20–30-х рр. XV ст.

Золота Орда, Кримський улус, срібні акче – 100 (більшість потерті).

Білгород-Дністровський: акче з місцевим надкарбуванням у вигляді хреста з чотирма крапками – 100.

Джерела: *Авторський опис Р. Саввова – 1 с.*

№ 85. С. Гуменці. Кам'янець-Подільський р-н Хмельницької області. Скарб був виявлений у 1953 р. Комплекс складався із 219 срібних монет кінця XIV– початку XV ст., з яких 170 срібних півгрошів польського короля Владислава II Ягайла (1386–1434), відкарбованих на Краківському монетному дворі у 1399–1414 рр. (загальна вага монет цього типу становить 281,9 г, тобто середня вага півгроша складає 1,65 г, діаметр 22 мм, проба срібла 600. На аверсі монети відкарбовано корону, на реверсі – орла), 48 руських півгрошів Владислава II Ягайла (1386 –1434), на аверсі яких зображено герб Польщі – орел, на реверсі – лев – герб Львова (загальна вага монет цього типу складає 47, 1 г, тобто середня вага монети складає 0,96 г, діаметр 22 мм, проба срібла 700–850). В описі скарбу є невизначеною сильно потерта срібна монета масою 2,9 г, діаметром 25 мм, пробую срібла 600. На нашу думку це – празький гріш чеського короля Карла I (1346–1378) 60–70-х років карбування. Півгроші Владислава II мають ряд відмінностей: у скарбі наявні монети із додатковими знаками монетних майстрів – P, N, S, O, F. У Гуменецькому скарбі наявні на аверсі монети Владислава Ягайла зображено корону, під нею хрест, навколо кругова легенда «MONETA WLADUSLAI» («Монета Владислава»), на реверсі – коронований орел з розпущеними крилами, навколо кругова легенда «REGIS POLONIA» («Королівство Польща»). Також зустрічаються монети із зображенням під короною літер AS, O, F з подвійним хрестом. Вага монет коливається від 1,1 до 2,44 г, проба срібла – від 200 до 600. Стан збереження монет задовільний. Найдавніша монета скарбу – празький гріш чеського короля Карла I (1346–1378) 60–70-х років карбування, наймолодша – півгроші 1399–1414 рр. Владислава II Ягайла (1386–1434). Термін накопичення монет скарбу становить близько 70–75 років.

Джерела: *Фонди Кам'янець-Подільського ДІМ – 3. Акт експертизи № 457. НЗ 813 № 44, КВ 3315; Карбовська Ж. А. Срібні монети скарбу XV ст. із с. Гуменці – в експозиції «Історія грошей» Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника //Археологія і фортифікація України. Збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2015. – С. 310–313.*

№ 86. Дунаєвецький р-н Хмельницької області. У 2014 р. виявлено скарб з 10 срібних півгрошів Владислава II Ягайла (1386–1434). На аверсі монет зображено орла, на реверсі – корону. Вага півгрошів складає 0,97–1 г, діаметр – 13,5 мм. Стан збереження монет задовільний.

Джерела: *Авторський опис Бакальця О., Пінкасевича О. – 1 с.*

№ 87. С. Лисогірка Городоцький р-н Хмельницької області. Восени 2011 р. між селами Лисогірка та Купин за 10 км від Городка Хмельницької області, на старій дорозі, було виявлено скарб срібних європейських і татарських монет XIV–XV ст. У комплексі були наявні 471 монета 7 держав: Литви, Польщі, Чехії, Молдови Кримського ханства, Золотої Орди, Угорщини.

У скарбі присутні 150 (31,8%) квартників (грошників) польського короля Владислава II Ягайла (1386–1434); 1 грошник Людовіка Угорського (1370–1382) та 1 грошник Казимира Великого Ягеллончика (1447–1492). Вага грошників складає 0,99 – 1 г. Друге місце у скарбі за кількістю монет – 100 екз. (21,2%) посідають коронні півгроші Польського королівства Владислава II Ягайла (1386–1434) та Казимира Ягеллончика (1446–1492). Львівське карбування представлено 34 (7,2%) польськими срібними півгрошами Владислава II Ягайла (1386–1434). Вага їх становить 1,43 – 1,44 г.

У скарбі присутні 80 (16,9%) коронних білонних денаріїв (1/10 гроша), які нумізмати прозвали «корона-ворона». Вони були відкарбовані за часу правління королів Владислава II Ягайла (1386 – 1434) та Казимира Ягеллончика (1446–1492). Діаметр монет становить близько 11–12 мм, вага – 0,25–0,24 г. Збереження монет задовільне. Польщу у скарбі представляє 12 (2,5%) третяків (3 денарії) Владислава II Ягайла (1386–1434) торунського карбування. Збереження третяків добре.

У скарбі знаходяться найбільш популярні у Центральній Європі великі срібні монети – 32 (6,8%) празьких грошів Богемського (Чехія) карбування часів Владислава II (1278–1305), Владислава IV (1378–1419) та 3 (0,63%), обрізаних під розмір півгрошика, празьких грошів Яна Люксембурга (1310–1346).

Із найдавніших чеських монет в скарбі присутній денарій правителя князівства Опольського Пжемка (XV ст.). На одному боці монети в центрі відкарбована латинська буква «P», а зліва – хрест. Вага денарія становить 0,25 г.

Із срібних монет Великого князівства Литовського у скарбовому комплексі знаходяться 23 (4,8%) денарії князя Вітовта (1392–1430), діаметром 12 мм та вагою 0,25 г кожна. На монетах з одного боку відкарбована литовська колюмна, а з іншого – спис.

Кримське ханство позначене 8 (1,7%) срібними монетами династії Гіреїв із чотирма крапками та литовським надчеканом Вітовта – «колюмною».

У доброму стані у скарбі знаходиться 5 (1,06%) київських монет наслідування дірхемам Джанібєка 1351–1353 рр. Їх вага складає близько 0,48 г. Ці наслідування середини XIV ст. ще відповідали ваговими нормам карбування монет Золотої Орди.

Про активні торгівельні зв'язки між Подільським князівством, яке було складовою частиною Великого князівства Литовського, та Молдавським князівством у XIV–XV ст. свідчить наявність у Лисогірському скарбі 9 срібних монет Молдови. Тут присутні 5 монет – гріш Олександра Чалбена (1365–1374) – 1 екз. у задовільному стані, Петра Мушата (1377–1391) – 4 екз. (Вага 0,8 – 0,88 г, діаметр 19 мм), Штефана I Молдавського (1394–1399) – 1 екз. В скарбі присутні 2 півгроші Олександра Чалбена (1365–1374) вагою 0,43 г.

Молдавський гріш Петру Мушата карбувався в м. Сучаві у кінці 80-х років XIV ст. На лицьовому боці монети відкарбовано голову тура, на зворотному боці – герб угорських королів з династії Анджу, подібно як і на півгрошах подільського удільного князя Костянтина Каріатовича (1380–1391). Угорщина у скарбі позначена унікальними монетами – срібним дукатом роду князя Дракули вагою 0,46 г.

Найстаріші монети Лисогірського скарбу – празькі гроші Вацлава II (1278–1305), короля Людовіка Угорського (1370–1382) та молдавського господаря Петру Мушата (1377–1391).

Джерела: Авторський опис Бакальця О., Кульчицького Б. – 3 с.; Бакалець О. А. Нові знахідки західноєвропейських монет другої половини XVII – поч. XVIII ст. із Городоцького району Хмельницької області / О. Бакалець // Збірник наукових праць Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції «Деражняниця: минуле і сучасне» (21 березня 2013 р.) – Деражня, 2013. – С. 77–82.; Бакалець О. А. Лисогірський та Юринецький монетні скарби як джерела вивчення грошового обігу Поділля в XIV – на початку XVII ст. // Вісник Черкаського національного університету: історичні науки та джерелознавство. – Черкаси, 2013. – 22(275). – С. 90–94.

№ 88. Дунаєвецький рн. Хмельницької області. У 2017 р. на полі виявлено скарб з 3 срібних гривень литовського типу кінця XIV– початку XV ст. Вага гривень становить 191–196 г.

Джерело: *Авторський опис В. Захарєва – 1 с.*

№ 89. Дунаєвецький р-н. Хмельницької області. У 2014 р. в яру поблизу м. Дунаївці виявлено скарб з 50 празьких грошів другої половини XIV– початку XV ст. В скарбі присутні 23 обрізані гроші короля Карла I (1346–1378) (вага 2– 2,1 г) і 27 празьких грошів Владислава IV (1378–1419) (вагою 2,4 – 1,8 г). Більшість монет сильно потерті.

Джерело: *Авторський опис Захарєва В., Бакальця О. – 1 с.*

Тернопільська область XV ст.

№ 90. М. Тернопіль, 2012 р. Виявлено скарб з 313 срібних монет.

Подільське князівство: князь Костянтин Коріатович (1380–1388/91), подільський півгрош П типу – 1. На лицевій стороні монети зображений герб князів – Св. Юрій-змієборець, напис:[M]ONET[A]* CONSTA(N)(TIN[I] (Монета Костянтина). На зворотній стороні зображено старий герб угорських королів з династії Анжу – голова страуса з короною та підковою у дзьобі та круговий напис: +D(VCIS) H(EREDIS ET) DOMI[N]I*DE PODOLI [A] (князя, дідича та господаря Поділля).

Чехія: Вацлав III (IV), празькі гроші – 65.

Польща: Людовік Угорський, галицько-руські грошики – 7; Ягайло, галицько-руські грошики – 227; львівські півгроші – 8.

Тевтонський Орден: магістр М. Кюхмейстер (1414–1422), шиллінг – 1. Наявна метрологія і зображення монет.

Джерела: *Авторський опис Саввова Р. О. – 1 с.; Саввов Р. Подольский полугрош и денежное обращение в Подольском княжестве // Материалы Белорусской Международной научно-практической нумизматической конференции. – Минск, 2015, № 6.*

№ 91. М. Скала Подільська. Тернопільська область. У 2014 р. поблизу м. Скала Подільська виявлено 2 срібних денарії Великого князя Литовського Вітовта (1392 – 1430) початку XV ст. На одному боці монет відкарбований спис з перетинкою і хрестом зліва, з іншого – колюмна – давній герб Литви. Вага першого денарія становить 0,23 г, діаметр 11x14 мм, другої вага – 0,26 г, діаметр 12x13 мм.

Джерела: *Авторський опис Бакальця О., Пінкасевича О. – 1 с.*

№ 92. С. Микулинці. Тереховлянський р-н., 1894 р. Півгроші Владислава Ягайла: польських – 248, руських – 100, львівських – 7. Відправлено усі монети до Львівського музею.

Джерела: *Kotlar M. Znalaziska monet z XIV– XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy. – Wroclaw –Warszawa –Krarow –Gdansk, 1971. – № 130.*

№ 93. М. Тереховля., 1848 р. У глиняній посудині виявлені гроші празькі Вацлава IV, денарії угорські Марії і Владислава Варвенчика, польські і руські монети Владислава Ягайла, 38 денаріїв литовських з надкарбуванням «колюмною», сілезькі і молдавські монети XIV– XVст.

Джерела: *Stupnicki J. O dwoch wykopoliskach starych monet w Golicyi, 1850, T. 3, s. 561–563; Kotlar M. Znalaziska monet z XIV– XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy. – Wroclaw –Warszawa –Krarow –Gdansk, 1971. – № 131.*

№ 94. С. Словіта. Золочівський р-н Тернопільської області. У 2015 р. на полі між селами Словіта та Якторів виявлено скарб з 184 монет XIV – початку XV ст.

Польща: Людовік Угорський, галицько-руські грошики – 14; Владислав Ягайло, львівські півгроші («монета Лембург») – 34; коронні півгроші – 77; галицько-руські грошики – 59.
Джерело: *Авторський опис Пінкасевича О., Бакальця О. – 1 с.*

№ 95. С. Залузія. Збаразький р-н Тернопільської області (Острозький повіт Волинської губернії), 1890 р. 12 грошів празьких Вацлава (найпевніше IV – М. К.) в дуже поганому стані збереження. Вага скарбу 20 золотників 60 доль. Після розгляду АК скарб переплавлено.
Джерело: *Kotlar M. Znależiska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materiały. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk, 1971. – № 132, s. 46.*

№ 96. Гусятинський р-н Тернопільської області. У 2010 р. На правому боці р. Збруч, за 10 км від м. Сатанова, знайдено 5 потертих празьких грошів Владислава IV (1378–1419).
Джерела: *Авторський опис Бакальця О., Кульчицького Б. – 1 с.; Бакалець О.А. Нові знахідки празьких грошів XIII–XV ст. на території Поділля /О. А. Бакалець //Вісник Черкаського університету. Серія Історичні науки.–№ 22 (315). – Черкаси, 2014. – С. 61.*

№ 97. М. Тереховля. Тернопільська область. У 2011 р. виявлено скарб з 33 литовських срібних денаріїв часу правління князя Вітовта (1392–1430) карбування 1414–1430 рр. Всі монети типу «Колюмна/Спис з хрестом».
Джерела: *Саввов Р. Карбування на Волині найдавніших монет Великого князівства Литовського//Львівські нумізматичні записки. – 2013. – № 10. – С. 7.*

Черкаська область XV ст.

№ 98. С. Погорільці. Чигиринський р-н Черкаської області. У 2002–2005 рр. на лузі, недалеко від р. Тясмину, на значній площі було зібрано 265 монет XIV–XV ст.: 44 празьких гроші Владислава IV (1378–1419), один з яких був обрізаний до розміру півгроша; 208 джучидських монет Золотої Орди, з яких визначено 106 срібних дирхемів: Хизр-хан (1359–1361), Сарай ал-Джедід, 761 р.х. (1); Абдал-лах (1363–1368), Орда, 770 р.х. (1), Мухаммед-Булак (1368–1380), Орда, 773 р.х. (2), 777 р.х. (3), наслідування Мухаммед-Булака карбування Орди 777 р.х. (1); Буляк (1380–1381), м.д. невизн., 782 р.х. (1); Токтамиш (1380–1395), Орда, д.н. (5). Крим 787 р.х. (1), 796 р.х. (27), Азак, 782 р.х. (2), Сарай ал-Джедід, 782 р.х. (1), б.в.д. (7); Таш-Тімур (1394–1395), Крим, 796 р.х. (1); Тимур-Кутлуг (1395–1399), Орда ал-Джедід, 800 р.х. (6), 801 р.х. (1), д. н. (4), Орда 802 р.х. (1), Сарай, 801 р.х. (1), Крим, 797 р.х. (2), 799 р.х. (1), 79 ? (3), м.д. невизн. 802 р.х. (1), б. в.д. (з символом віри) (2); Шадібек (1399–1407), Орда ал-Джедід, 802 р.х. (4), д.н. (11), Азак 808 р.х. (1), м.д. невизн. 307 р.х. (1), наслідування Шадібеку (4); Пулад (1407–1410), б.в. д. (1); Дервіш (1414–1419), Хаджі-Тархан, б/д, (2); бек Суфі (1419–1421), Крим, 822 р.х. (1); Керим Берди (1411–1412), м.д. невизн. (1); наслідування джучидськии дирхемам (3); дирхеми з литовською контрамаркою «колюмною» (2) та 8 мідних анонімних пулів: Булгар, XV ст. (1), Сигнак, 734 р.х. (1), Сарай ал-Джедід часів Джанібєка (6); а також 4 генуезько-кримські аспри: бек Суфі (1419–1421) (2), Девлет Берди (1420–1422) (1), Хаджі-Гірей (1440–1446) (1); 1 турецька монета: Мурад I бин Орхан (1352–1389), акче, б/д; 1 візантійська срібна монета Іоанна V Палеолога (1341–1391), карбована в Константинополі в 1354–1391 рр.; 2 монети Володимира Ольгердовича (1362–1395); 5 монет львівського карбування: 3 квартники 1 мідний денарій Людовіва Угорського (1370–1382) та 1 квартнік Владислава Ягелло (1386–1434) (частково обпалений). Цілком можливо, що значна частина знайдених монет відноситься до розораного скарбу.

Джерела: *Шостопал А.В. Скарби Черкащини. – Черкаси, 2007. – № 114.- С. 51*

№ 99. С. Трушівці – Медведівка. Чигиринський р-н. У 1999 р. районі колишнього Свято-Нікольського монастиря на невеликій площі зібрано розораний скарб, в якому налічувалось близько 450 монет. Для визначення було надано 29 монет, які виявились джучидськими

дирхемами: Навруз (1359–1360), Азак, 760 р.х.(1), Токтамиш (1377–1396), Сарай, 792 р.х. (1), б/д (титули з двох сторін) (4), Сарай ал-Джедід 790 р.х. (1), д. н. (5), Крим, тип 796 р.х. (2), Азак 789 р.х. (1), м.д. невизн. 794 р.х. (1); бек-Пулад (1386–1392), Орда ал-Джедід 794 р.х. (1); Тимур-Кулуг (1395–1399), Орда ал-Джедід, б/д (3), Крим, б/д (1); Шадібек (1399–1407), Орда ал-Джедід, тип 802 р.х. (1), Сарай ал-Джедід, б/д (2); наслідування джучидський дирхемам (5).

Джерела: *Шостопал А.В. Скарби Черкащини. – Черкаси, 2007. – № 113 – С.50.*

№ 100. М. Хлустунівка. Корсунь-Шевченківський р-н., 1886 р. (Черкаський повіт Київської губернії). 152 гроші празьких Карла I і Владислава IV вагою 94 золотники в поганому стані збереження. Одна з монет, віддана на визначення проби, мала пробу 62.

Джерела: *Kotlar M. Znaleziiska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy. – Wroclaw –Warszawa –Krarow –Gdansk, 1971. – № 14, s. 37.*

Розділ III. Скарби монет Поділля XVI ст. Вінницька область XVI ст.

№ 101. С. Райгород. Немирівський р-н Вінницької області. Поблизу села у 1970 р. виявлений скарб з 52 срібних європейських монет кінця XV – першої половини XVI ст. Передав скарб до фондів музею військовослужбовець Корягін М. Г.

Польща: Казимир IV Ягеллончик (1447–1492), півгроші б.д. – 3; Ян Ольбрахт (1492–1501), півгроші б. д. потерті – 13; Олександр Ягеллончик (1501–1506), півгроші б.д. – 12; Сигізмунд I Старий (1506–1548), півгріш з стертою датою – 2, 1507 – 2, 1508 – 2, 1509 – 2, 1510 – 4, 1511 – 3, гріш коронний 1527 – 1, гріш пруського карбування (м. Круливець) 1529 – 1, 1533 – 1.

Священна Римська імперія: Сілезія, Людовік II Ягеллончик, півгріш 1526 – 1.

Пруссія (герцогство – ленник Польщі): Альберт II (1525–1568), гріш 1534 – 1, 1539 – 2, 1541 – 1.

В скарбі домінують гроші та півгроші польського короля Сигізмунда I Старого. Найстаріша монета райгородського скарбу – півгроші Казимира IV Ягеллончика (1447–1492), наймолодші – пруський гріш 1541 р. Альберта II (1525–1568).

Джерела: *Фонди Вінницького обласного краєзнавчого музею. КВ–27200–27251, Н–11584–11635.*

№ 102. С. Козинці. Немирівський р-н. (тодішній Брацлавський повіт Подільської губернії). У 1844 р. знайдено 728 дрібних, переважно польських монет, з яких взято в мінц-кабінет Київського Університету: польських – 8, угорських – 1, тевтонських магістратів, шиллінг намісника Тевтонського ордену Генріха Ройсса фон Плауена (1467–1469) – 1, шиллінг магістра Генріха Реффле фон Ріхтенберга (1470–1477), пруських – 1, графства Юліх і Клеве, Берт – 2, брайншвейгських – 2 і м. Гальбертштадта – 1 (1528 – 1549 рр.).

Джерела: *Сецинский. – С. 243; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стило, 2012. – 336 с. – № 290; Орлык В. М. Монеты государства Тевтонского ордена в Пруссии в составе денежных и денежно-вещевых кладов, найденных на территории Украины / В. М. Орлык //Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С. 39.*

№ 103. С. Устя. Бершадський р-н. Вінницька обл. У 2014 р. поблизу с. Устя виявлено скарб з 48 срібних акче Османської імперії та Кримського ханства XV–XVI ст. і 6 мідних пулів Золотої Орди XIV ст. та Кримського ханства XV ст. У скарбі наявні 33 акче – турецькі срібні розмінні монети 800–900 проби 1481–1595 рр. карбування. На монетах з обох сторін відкарбовані написи – ім'я султана арабською мовою, дата карбування та зірка.

Маса 13 досліджених монет складає 8,5 г, вага їх коливається від 0,5 до 0,73 г. Діаметр акче становить 10–12 мм. За ваговими нормами Туреччини у 1481–1512 рр., за часу правління султана Махмуда II (1451–1481), Махмуда III (1481–1512) вага одного акче становила 0,7–0,73 г (у скарбі таких зафіксовано 7 монет), за Сулеймана Прекрасного (1512–1555) у 1520–1560 рр. вага монет цього номіналу складала близько 0,6–0,68 г (у скарбі є наявні 6 таких монет). 18 монет Устянського скарбу були відкарбовані у період з 1574 до 1595 р., їх маса становить 0,5 г кожної. У 1512–1577 р. 40 акче = 1 куручу, 50 акче = 1 флорину, 60 акче = 1 золотому алтуну. В середині XVI ст. 1 акче = 2/3 польського гроша = 2 угорським денаріям, у 1627 р. 1 акче = 0,7 польського гроша. 1 акче (аспр) становив у 1598–1602 рр. 1/120 золотого дуката.

У скарбі наявні 12 білонних аспри (акче) Кримського ханства часу правління хана Даулат-Гірея I (1577–1584). Вага їх відповідає турецьким акче (аспрам) цього періоду – близько 0,5 г. На аверсі татарських акче зазначено ім'я хана, а на реверсі – тамга – герб династії Гіреїв в круговому обрамленні крапками, місце і дата карбування. У скарбі присутня мідна монета – пул Золотої Орди часу правління хана Узбека (1313–1341) з зображенням тамги – родинного герба дому Батия. Стан збереження турецьких монет добрий, татарських і золотоординських – задовільний. Найстаріші монети скарбу – мідний пул хана Узбека першої половини XIV ст., наймолодші – турецькі акче 1594 р.

Джерела: *Авторський опис Бакальця О. А. – 2 с.*

№ 104. С. Каміногірка. Калинівський р-н., 1968 р. У глиняній чаші виявлено скарб з 91 півгрошів литовських: Олександра – 47 екз., Сигізмунда I 1509–1521 – 44 екз. Передано до нумізматичного відділу Львівського університету.

Джерела: *Kotlar M. Znaleziiska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 235.*

№ 105. С. Уладівка. Хмільницький р-н Вінницької області, 1956 р. 214 «польських і пруських монет срібних XVI ст.». Скарб переданий до КІМ.

Джерела: *Kotlar M. Znaleziiska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 235.*

№ 106. М. Вінниця. У 2005 р. у передмісті м. Вінниці виявлено скарб з 9 срібних монет Польщі, Пруссії під владою Польщі та Священної Римської імперії початку XVI ст. У скарбі присутні коронні гроші Сигізмунда I Старого (1506–1548), відкарбовані в м. Ельбінгу у 1533 р., м. Гданську у 1535 і 1539 р., пруські гроші Сигізмунда I 1530 р. – 2, 1531 р. – 2, 1532 р. – 1.

На аверсі гроша 1533 р. Ельбінга в центрі зображений орел – герб Польщі та круговий напис: «SIGIS. I . REX. PO .DO . IOCI . PRYSSI *» – «Сигізмунд I – король Польщі та Пруссії». На реверсі в центрі зображено малий герб м. Ельбінга – геральдичний щит із двома хрестами, обрамлені внизу колосками та круговий напис: «GROSSYS * CIVIT *GEDANEN *1539» – «гріш – монета Ельбінга. 1533», зверху – квітка із п'ятьма пелюстками. Вага монети становить 2 г, діаметр – 23 мм.

На аверсі гданських грошів в центрі зображено малий герб м. Гданська – корона, а під нею два хрести, круговий напис: «GROSSVS . CIVI .GEDANEN. 1539» – «гріш – монета Гданська. 1539», зверху – стилізований орел; на реверсі в центрі зображено портрет короля Сигізмунда I вправо з короною на голові та круговий напис: «SIGIS . I . REX . POLO .DO . IO . PRVS *» – «Сигізмунд I – король Польщі та Пруссії». Вага монети становить 2 г, діаметр – 24 мм. На аверсі срібних грошів 1530 р. Пруссії під владою Польщі, відкарбованих за Сигізмунда I в м. Торунь, в центрі зображено малий герб Пруссії – одноголовий орел із мечем над крилом та круговий напис: «*GROSS *COMV*TERR . PRYSS. 1530» – «гріш – монета Торуні для Пруссії. 1530»; на реверсі в центрі зображено портрет короля Сигізмунда I вправо з короною на голові та круговий напис: «SIGIS * I *REX * PO *DO * IOGI . PRVS *» – «Сигізмунд I – король Польщі та Пруссії». Вага монети 1,95 г, діаметр – 23 мм.

Священна Римська імперія, зокрема Сілезія, представлена свідницьким півгрошем 1520 р. Людовіка II. На аверсі в колі зображено польський герб – орел та круговий напис: «LVDOVICVS. REX. VURARI. T.B.», на реверсі – в центрі зображена корона із діамантами на обідку і коловий напис: «CIVITATIS. SWEIDNICI» і майже стерта дата «1520?». Вага монети становить 0,9 г, діаметр – 17,5 мм. У скарбі присутній срібний гріш 1535 р. Великого князівства Литовського часу правління Сигізмунда I Старого (1506–1548), трояки 1562 та 1564 р. часу правління короля Сигізмунда II Августа (1545–1572). Найстаріша монета скарбу сілезький півгріш 1520 р. Людовіка II, відкарбований у м. Свідниця, наймолодша – три гроші Великого князівства Литовського Сигізмунда II Августа, відкарбований в м. Вільнюсі у 1564 р. Скарб міг належати вінницькому міщанину.

Джерело: *Бакалець О. А., Шапринський В. О. Знахідки європейських монет XV – XVI ст. з Вінниці та її околиць // Перша Тиврівська науково-краєзнавча конференція (11 грудня 2015 р., м. Тиврів). – Вінниця, 2015. – С. 23 – 32.*

№ 107. М. Тиврів. Вінницької області. У 2002 р. поблизу м. Тиврова виявлений місцевим жителем скарб монет кінця XV – першій половині XVI ст. У скарбі присутні 14 срібних монет Польщі: півгроші та тернарії Казимира Ягеллончика (1446–1492), півгроші Яна Ольбрехта (1492–1501), Сигізмунда I Старого (1506–1548). Стан збереження монет задовільний.

На аверсі срібних півгрошів Казимира Ягеллончика (1446–1492) в центрі зображений орел – герб Польщі та круговий напис: «REGIS * POLONIA* +» – «Держава Польща», на реверсі – в колі зображено корону та круговий напис: «MONETA* KAZIMIRI.+» – «монета Казимира». Зверху зображений мальтійський хрест, внизу під короною – буква «R» – знак монетаря. Вага монет складає 1,2 – 1,5 г, діаметр – 20 – 23 мм.

На аверсі півгрошів Яна Ольбрехта (1492 – 1501) в центрі зображений орел – герб Польщі та круговий напис: «MONETA+ ALBERTI+» – «монета Ольбрахта», внизу стоїть римська цифра «I», на реверсі – в колі зображено корону та круговий напис: «REGIS * POLONIA*» – «Держава Польща». Зверху зображений мальтійський хрест, внизу під короною квітка з 5 пелюсток. Вага срібної монети складає 1 г, діаметр – 20 мм.

На аверсі коронного півгроша 1510 р., в центрі зображений орел – герб Польщі та круговий напис: «MONETA. SIGISMEND I +» – «монета Сигізмунда I», на реверсі – в колі зображено корону та круговий напис: «MGIS *POLONIA*» – «Милістю Божою Польща». Зверху зображений мальтійський хрест, зліва дата «1510». Вага монети складає 1 г, діаметр – 18 мм. В доброму стані у скарбі збереглися два торунських тернарії Казимира Ягеллончика (1446–1492). На аверсі монет в центрі зображений орел – герб Польщі та круговий напис «MONETA» – «монета торунська», внизу три крапки (3 денарії), на реверсі «:TORYNESI», в колі зображено щит, в середині якого хрест з двома перетинками (малий герб Торуні) та круговий напис: «KASIMIR .0. KR. POLON +» – «Казимир король Польщі». Зверху зображений мальтійський хрест. Вага срібної монет складає 0,7–0,8 г, діаметр – 16 мм.

Джерело: *Бакалець О. А., Шапринський В. О. Знахідки європейських монет XV – XVI ст. з Вінниці та її околиць // Перша Тиврівська науково-краєзнавча конференція (11 грудня 2015 р., м. Тиврів). – Вінниця, 2015. – С. 23 – 32.*

№ 108. С. Якушинці. Вінницький р-н Вінницької області. У 2002 р. у передмісті Вінниці виявлено 3 срібні монети часу правління Сигізмунда II Августа (1648–1672).

Велике князівство Литовське: Сигізмунд II Август (1648–1672), трояк 1662 –1, 1664 –1, із стертою датою –1.

Джерела: *Авторський опис Бакальця О., Шапринського В. – 1с.*

№ 109. Оратівський р-н Вінницької області. У 1999 р. місцевий житель викопав у саду невеликий скарб, який складався з 2 талерів Священної Римської імперії, 1 шостака і 3 трояків Речі Посполитої 70–90-х років XVI ст.

Священна Римська імперія: Цісарство Німецьке, Рудольф II (1576–1612), талер 1591 – 1, 1595 – 1.

Річ Посполита: Сигізмунд II Август (1548–1572), трояк 1663 – 1. 1664 – 1; Стефан Баторій (1576–1586), трояк 1687 – 1 (з обрізаним кінцем), Сигізмунд III Ваза (1587–1632), шостак 1596 – 1.

Джерела: *Авторський опис Шапринського В., Бакальця О. – 1 с.*

№ 110. М. Вінниця І. У 1998 р. в передмісті м. Вінниці під час будівництва виявлено 4 талери та орт Священної Римської імперії. Стан збереження монет задовільний.

Священна Римська імперія, Саксонія: Фердинанд I (1522–1565), талер 1565 – 1, б. д. – 1; Август (1565–1599), талер б.д.; Християн (1586–1623), талер 1587 – 1; Саксонія, курфюрст Йохан (1540–1545), орт 1543 – 1.

Джерела: *Авторський опис Шапринського В., Бакальця О. – 1 с.*

№ 111. М. Вінниця. Подільська губернія.

У 1883 р. знайдено в шкіряному мішечку 24 срібні копійки Івана IV (1533 – 1583).

Джерела: *Сіцінський Ю. Й. Археографічна карта Подільської губернії / Упорядник О. Л. Баженов. – Кам'янець – Подільський, ОНОМ, 2004. – С. 84; Страшкевич К.Ф., Клады, рассмотренные в милицейском кабинете университета св. Владимира с 1838 по 1866 год / К.Ф. Страшкевич // Университетские известия. – К, 1866. – С. 231; Зразюк З. Монетні скарби другої половини XVI ст. на території Правобережної України (Київське, Волинське, Подільське, Брацлавське воєводства Речі Посполитої) / З. Зразюк // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С. 96.*

№ 112. С. Войнашівка. Барський р-н Вінницької області. У 2015 р. в с. Войнашівка під час сільськогосподарських робіт у саду було виявлено 2 срібних гроші 1534 – 1, 1538 – 1 (пруського карбування) та польський півгріш 1529 р. короля Польщі Сигізмунда I Старого (1506–1548) та півгріш 1556 р. Сигізмунда II Августа (1548 – 1572). На кожній монеті наявні механічні пошкодження, надщерблення. Ці срібні гроші та півгроші перебували в грошовому обігу Ровського (до 1546 р.) та Барського староства (з 1546 до 1793 р.) у 20–50-х роках XVI ст., тобто в роки володіння Барським краєм короля Польщі Сигізмунда I Старого (1506–1548), королеви Бони Сфорца (1518–1557) та їх сина – Сигізмунда II Августа (1548–1572).

Джерела: *Авторський опис Бакальця О. А., Крижанівського О. А. – 1 с.; Акт передачі № 1 від 10. 09. 2016 р. Барського районного історичного музею.*

№ 113. М. Бар. Вінницька область. У 2009 р. знайдено скарб срібних монет XV–XVI ст. **Чехія:** Вацлав IV (1378–1419), гроші празькі потерті – 2.

Литва: Сигізмунд II Август (1548–1572), срібний гріш 1560 – 1, 1562 – 1; подвійний денарій 1572 – 1.

Джерела: *Фонди Барського районного історичного музею. – Н 6766–6770.*

№ 114. С. Поповці (Попівці). Барський р-н, Вінницької області. (колишній Могилівський пов. Подольська губ.). У 1877 р. в зруйнованій будівлі знайдено срібний литовський шеляг 1567 р. короля Стефана Баторія (1576 – 1586) (помилка: литовські шеляги почали карбувати лише у 1579 р. – М. К.).

Джерела: *Сіцінський Ю. Й. Археографічна карта Подільської губернії / Упорядник О. Л. Баженов. – Кам'янець–Подільський, ОНОМ, 2004. – С. 87; Котляр М. Ф. Грошовий обіг на території України доби феодалізму / М. Ф. Котляр. – К: Наукова думка, 1971. – С. 18; Kotlar M. Znalaziska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy. – Wroclaw –Warszawa –Krarow –Gdansk, 1971. – № 234, s. 66.*

№ 115. Снт. Копайгород. Барський р-н. У 2011 р. поблизу дороги з Копайгорода до с. Українського виявлено скарб монет Кримського ханства. Комплекс складався з 70 татарських срібних та білонних аспрів (акче) Кримського ханства другої половини XV–XVI ст. У 2013 р. до фондів Барського районного історичного музею передано 35 одиниць скарбу, інших 35 – придбано приватним колекціонером. Монети скарбу мають різну величину, якісний склад, стан збереження. 10 з 70 акче є лише срібними овальними заготовками для карбування монет. Період накопичення скарбу від Хаджі Гірея (1443–1466) до кінця правління хана Іслам-Гірея II (1584–1588) становить близько 145 років.

Кримське ханство: верховний ас-Султан Хаджі-Гірей Бен Гіяс ад-Дін (1443–1466), срібний акче – 1; хан Мухаммад-Гірей Бен Манглі-Гірей I (1514–1523), срібні акче – 6; хан Сахіб-Гірей (1532–1551), срібні акче – 4; хан Даулат-Гірей I Бен Мубарак-Гірей (1551–1577), срібні акче – 10; хан Іслам-Гірей II (1584–1588), білонні акче – 20; потерті монети XVI ст. невстановлених ханів XVI ст. – 19; білонні кружечки овальної форми для карбування монет – 10. Найдавніша монета скарбу – срібний акче верховного ас-Султана Кримського ханства Хаджі-Гірей Бен Гіяс ад-Діна (1443–1466), наймолодші – білонні акче васала Османської імперії хана Іслам-Гірея II (1584–1588).

Джерела: *Фонди Барського районного історичного музею, Н 6670-6705; Авторський опис Бакальця О. – 2 с.; Бакалець О. А. Срібні акче Кримського ханства в складі монетних скарбів Поділля XV– першої половини XVII ст./ О.А. Бакалець // Історичний збірник Запорізького національного університету. – Запоріжжя, 2015. – № 43. – С. 340–348.*

№ 116. С. Івча. Літинський р-н Вінницької області. У 1976 р. під час земляних робіт на глибині 2,7 м. виявлено скарб з 2447 срібних європейських монет кінця XIV – першої третини XVI ст. комплекс представляють монети Польщі, Пруссії під владою Польщі, Священної Римської імперії, Великого князівства Литовського.

Польща: Владислав II Ягайло (1386–1434), півгроші – 6; Казимир Великий Ягеллончик (1447–1492), півгроші б. д. – 55; Ян Ольбрахт (1492 – 1501), півгроші б. д. – 189, Олександр Ягеллончик (1501–1506), півгроші стерті – 143; Сигізмунда I Ягеллончик (1506–1548), гроші 1527 – 7, 1528 – 5, 1529 – 7, гроші князівство Глаговське б. д. – 2, 1506 – 2, 1535 – 4, 1536 – 2, півгроші 1507 – 25, 1508 – 32, 1509 – 141, 1510 – 136, 1511 – 92, 1512 – 106, 1513 – 94, 1514 – 70, 1515 – 28, 1516–1528 – 252, солід 1529 – 1.

Велике князівство Литовське: Сигізмунда I (1506–1548), гріш 1535 – 4, 1536 – 2.

Пруссія під владою Польщі: Сигізмунда I Ягеллончик (1506–1548), гріш 1528–1530 – 27, 1533 – 14, 1534 – 19, 1535 – 3, гроші карбовані в Данцигу 1530 – 1, 1531 – 19, 1532 – 18, 1533 – 7, 1534–1535 – 7, 1535 – 6; 1538 – 1, 1539 – 1, гроші стерті – 3; солід 1529 – 1.

Пруссія, лен Польщі: Альберт II (1525–1568), гріш 1532 – 12, 1533 – 10, 1534 – 13, 1535 – 4, 1537 – 4, 1538 – 2, 1539 – 10.

Священна Римська імперія: Людовік II, півгріш 1526 – 1.

Найдавніша монети скарбу – півгроші Владислава II Ягайла (1386–1434), наймолодші – гріш Данцига 1539 р. Сигізмунда I Ягеллончика (1506–1548) та гріш 1539 р. Пруссії Альберта II (1525–1568).

Джерела: *Фонди Вінницького обласного краєзнавчого музею. – КВ-20237. Н-7802; Бакалець О. А. Івчинський скарб 1976 р. срібних європейських монет кінця XIV – першої третини XVI ст. із фондів Вінницького обласного краєзнавчого музею // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії і методики. Зб. наук.праць: – К.: НАН України. Ін-т історії України, 2015. – Число 26–27. – С. 339–347.*

№ 117. Літинський р-н. (Літинський повіт. Подільської губернії. У 1878 р. на землі поміщика Куманівського знайдено монетний скарб вагою 1 ф. 46 з. 24 д.

Велике князівство Литовське: Олександр (1501–1506), півгроші; Сигізмунд I (1506–1548), півгроші 1509–1522; Сигізмунд II Август (1545–1572) 1547–1552, 1555, 1556.

Польща: Казимир IV (1446–1492), півгроші; Олександр (1501–1506), гданський гріш.
Баварія: Швейнфурт, монета 1526.

Джерела: *Рябцевич В. Н. Денежное обращение и клады на территории Чернигово-Северской земли и восточной Беларуси в XVI в. / В. Н. Рябцевич // Нумізматика и сфрагістика. – Т. 3. – № 325; Зразюк З. Монетні скарби другої половини XVI ст. на території Правобережної України (Київське, Волинське, Подільське, Брацлавське воєводства Речі Посполитої) / З. Зразюк // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С. 96; Kotlar M. Znależiska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainiskiej SRR. Materiały. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk, 1971. – № 233.*

Хмельницька область XVI ст.

№ 118. С. Судилков. Шепетівський р-н. У 1885 р. (Заславський повіт Волинської губ.) Близько 1000 „польських мілких срібних монет XVI ст.”

Джерела: *Kotlar M. Znależiska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainiskiej SRR. Materiały. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk, 1971. – № 184; Зразюк З. Монетні скарби другої половини XVI ст. на території Правобережної України (Київське, Волинське, Подільське, Брацлавське воєводства Речі Посполитої) / З. Зразюк // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С. 102.*

№ 119. С. Щедрова. Летичівський р-н (Летичівський повіт Подільської губернії). У 1880 р. в селянській садибі вирито 360 срібних монет.

Велике князівство Литовське: півгроші Олександра (1501–1506), Сигізмунда I (1506–1548) 1509–1515 і Сигізмунда II Августа (1545–1572) 1546–1552, 1556–1565, гріш 1546.

Сілезія: глоговський гріш б. д. (очевидно, Сигізмунда). По розгляді в АК скарб перетоплено. Найстаріша монета скарбу – півгріш Олександра (1501–1506), наймолодша – півгріш 1565 р.

Джерела: *Рябцевич В. Н. Денежное обращение и клады на территории Чернигово-Северской земли и восточной Беларуси в XVI в. / В. Н. Рябцевич // Нумізматика и сфрагістика. – Т. 3. – № 388; Kotlar M. Znależiska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainiskiej SRR. Materiały. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk, 1971. – № 185; Зразюк З. Монетні скарби другої половини XVI ст. на території Правобережної України (Київське, Волинське, Подільське, Брацлавське воєводства Речі Посполитої) / З. Зразюк // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С. 103.*

№ 120. М. Сатанів I. Городоцький р-н, Хмельницька область. В 2011 р. на городі місцевого жителя викопано скарб з 6 срібних монет кінця XIV–першої третини XVI ст. (Б. О. – можливо частина скарбу).

Чехія: Владислав IV (1378–1419), гроші празькі потерті – 4.

Польща: Олександр Ягеллончик (1501–1506), срібний солід – 1.

Пруссія, лен Польщі: Альберт II (1525–1568), срібний гріш 1538 – 1.

Найдавніша монети скарбу – празькі гроші поч. XV ст., наймолодші – гріш 1538 р. Пруссії 1539 р. Альберта II (1525–1568).

Джерело: *Авторський опис скарбу Бакальця О., Петріва М. – 1 с.*

№ 121. М. Сатанів II. Городоцький р-н, Хмельницької області. У 2014 р. між Сатановим та Сатанівською Слобідкою на полі виявлено 4 срібних півгрошів та 1 денарій кінця XIV–початку XVI ст.

Польща: Владислав II Ягелло (1386–1434), півгріш – 1, денарій – 1; Ян Ольбрахт (1492–1501), срібний півгріш; Олександр Ягеллончик (1501–1506), півгріш – 2; Сигізмунд I Старий

(1506–1548), коронний гріш 1529? – 1.

Джерела: Авторський опис Леська О., Бакальця О. – 1 с.

№ 122. С. Кленове I. Городоцький р-н Хмельницької області. У 2002 р. в с. Кленове за 13 км від м. Сатанова місцевий житель виявив скарб з 9 срібних монет XVI ст. **Велике князівство Литовське:** Олександр (1501–1506), срібний півгріш – 3.

Польське королівство: Сигізмунд I Старий (1506–1548), срібний півгріш – 3; Сигізмунд II Август (1548–1572), срібний півгріш – 3. Найстаріша монета скарбу – півгріш Олександра (1501 – 1506), наймолодша – півгріш Сигізмунда II Августа (1548–1572) 1562 р. Період накопичення скарбу складає близько 60 років. Скарб належав місцевому селянину.

Джерела: Авторський опис Бакальця О., Білоуса С. – 1 с.

№ 123. С. Кленове II. Городоцький р-н Хмельницької області. Весною 2015 р. місцевий житель села під час обкопування дерев у власному саду виявив дві срібні монети XVI ст. **Пруссія (лен Польщі):** Альберт II (1525–1568), срібний гріш 1538. На лицьовій стороні пруської монети зображено портрет герцога Альберта, на іншій – одноголовий орел – герб Прусського герцогства.

Турецька імперія: золота турецька монета алтун другої половини XVI ст. Діаметр монети становить 35 мм, на лицьовій і зворотній сторонах монети розміщені написи арабською в'яззю.

Джерела: Авторський опис Бакальця О., Білоуса С. – 1 с.

№ 124. С. Ольхівці. Кам'янець–Подільського р-н Хмельницької області (Колишній Кам'янецький повіт Подільської губернії). У 1873 р. в селі Ольхівці Кам'янецького повіту, на городі одного з місцевих селян викопаний скарб з 50 старовинними литовськими монетами, величиною у наш п'ятиалтинний (15 коп.) (Срібні півгроші литовського карбування XVI ст. – О. Б.)

Джерело: Гудельман В. К. Памятки старины в Подолии. – К.-П., 1901. – № 7, С. 24.

№ 125. М. Зіньків. Кам'янецький повіт Подільської губернії. У 1890 р. під скалою у м. Зінькові, три козаки кубанського полку, знайшли монетний скарб, який складався із трьох глечиків із старовинними срібними польськими монетами, які були розібрані козаками і селянами. Пізніше частина цього скарбу в кількості 203 монет, в числі яких 18 – були угорськими, литовськими і пруськими XVI ст., вдалося відіслати в Імператорську Археографічну комісію, яка не визнала за ними нумізматичної цінності і повернула їх власникам.

Джерело: Гудельман В. К. Памятки старины в Подолии. – К.-П., 1901. – № 46, С. 27.

№ 126. С. Бакота I. Ушицький повіт Подільської губернії. У 1883 р. в с. Бакота Ушицького повіту, знайдений срібний гріш польського короля Олександра (1501–1506).

Джерело: Гудельман В. К. Памятки старины в Подолии. – К.-П., 1901. – № 17, С. 24.

№ 127. С. Бакота II. Ушицький повіт Подільської губернії. У 1889 р. в с. Бакота місцеві селянини, риючи у місцевих печерах, знайшли мідну монету м. Апполонії з бюстами Караколи і Гети величиною у копійку (з зображенням двох лежачих жінок), яку після професор В. Б. Антонович визначив «угорським шелягом» часу Рудольфа II (1576–1612), тобто кінця XVI ст.

Джерело: Гудельман В. К. Памятки старины в Подолии. – К.-П., 1901. – № 40, С. 26.

№ 128. М. Проскурів. Подільська губернія. У 1878 р. міщанин знайшов глечик з скарбом з 1100 шт. дрібної монети: королів Олександра (1501–1506), Сигізмунда I (1506–1548) 1509–1515 і Сигізмунда II Августа (1545–1572) (до 1556 ? р.). Скарб купив Грейм в Кременці.

Джерела: *Сіцінський Ю. Й. Археографічна карта Подільської губернії / Упорядник О. Л. Баженов. – Кам'янець – Подільський, ОНОМ, 2004. – С. 18; Kotlar M. Znaleziiska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainiskiej SRR. Materialy. – Wrocław –Warszawa –Krarow –Gdansk, 1971. – № 176; Зразюк З. Монетні скарби другої половини XVI ст. на території Правобережної України (Київське, Волинське, Подільське, Брацлавське воєводства Речі Посполитої) / З. Зразюк // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С. 103.*

№ 129. С. Левківці. Проскурівський повіт Подільської губ. У 1892 р. знайдено під час окопування кладовища скарб з 190 срібних монет польських, шведських і бранденбургських XVI ст.

Джерела: *Сіцінський Ю. Й. Археографічна карта Подільської губернії / Упорядник О. Л. Баженов. – Кам'янець – Подільський, ОНОМ, 2004. – С. 17.*

№ 130. С. Кушелівка. Летичівський повіт Подільської губернії. В 1870-х р. на полі виорані селянами: австрійські монети 1572 р., мідний хрестик, срібний перстень, буси з гірського хрустала, різні золоті і срібні прикраси.

Джерела: *Сіцінський Ю. Й. Археографічна карта Подільської губернії / Упорядник О. Л. Баженов. – Кам'янець – Подільський, ОНОМ, 2004. – С. 27.*

№ 131. С. Коржівці. Деражнянський р-н Хмельницької області. У 1958 р. учнями місцевої школи на околиці села знайшли скарб з 522 срібних монет, який зберігався у глиняному горщику. Скарб був переданий до Хмельницького обласного краєзнавчого музею. У 1977 р. В. А. Анохін здійснив очистку та ідентифікацію монет. Комплекс (Ін. Нм № 829) складався переважно із срібних півгрошів Великого князівства Литовського віленського карбування часу правління Олександра Ягеллончика (1501–1506). На аверсі півгроша зображено Погонь – герб Литви, круговий напис «MON ALEXANDRI», на реверсі – Орел – герб польського королівства та напис: «DVDLITVA».

В скарбі присутній один срібний півгріш Сигізмунда I Старого (1506–1548) 1518 р. Найдавніша монета Коржівського скарбу півгріш Олександра Ягеллончика 1501 р. карбування, наймолодша – півгріш 1518 р. Сигізмунда I Старого. Скарб захований в землю після 1518 р. Термін накопичення становить 17 років.

Джерело: *Фонди ХОКУ, НМ.829; Поворознюк К. В. Таємниці середньовічних скарбів Деражнянищини / К. В. Поворознюк // Деражнянищина: минуле і сучасне Матеріали всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції / Ред. кол. Л. В. Баженов (голова), С. М. Єсюнін (співголова), О. Б. Кохановський (співголова). – Хмельницький: ПП. Мельник А. А., 2013. – С. 73 – 74.*

№ 132. М. Кам'янець-Подільський. Хмельницької області. В КПКЗ в експозиції «Історія грошей» зберігаються 49 срібних монет, відкарбовані за часу правління короля Польщі, великого князя литовського, короля Речі Посполитої Сигізмунда II Августа (1544–1572). В стилі ренесансу за цього короля карбувалися портретні монети протягом 28 років у Великому князівстві Литовському в м. Вільно, м. Тикоцин дукати, шостаки, чвораки (4 гроші), трояки, двояки (двогроші), гроші, півгроша, дводенари, денари (пенязь), південара (обол). У експозиції музею-заповідника зберігаються:

Велике князівство Литовське: Сигізмунд II Август (1544 –1572), м. Вільно, дводенари – 14, 1570 – 4; півгріш литовський 1546 – 5, гріш литовський 1559 – 7, гріш литовський м. Тикоцина 1566 – 5; трояк м. Гданська 1557 – 1, трояк литовський 1562 – 3, 1563 – 2, 1564 – 2, двояк 1566 – 4, 1569 – 2.

Стан монет задовільний, частина монет мають механічні пошкодження – потертості, надщерблення, потемніння. На різних монетах колекції зустрічаються скорочення букв в кінці легенди на обох сторонах монет: L, LI, LIT, LITV, LITVA. На литовському гроші 1559

р. Сигізмунда II Августа, відкарбованому на Вільнюському монетному дворі, на аверсі відкарбовано портрет короля й навколо кругову легенду: «SIGIS. AVG. REX.POL.MAG.DUX.LIT.». На реверсі монети зображено герб Великого князівства Литовського – «Погоня», дата 1559, внизу герб «Колюмна» розділяє кругову легенду в подвійному обідку: «MONETA.MAGNI. – DUKAT. LI». Вага гроша складає 2,43 г., _ів гроша – 1,09 г. Діаметр 7 литовських трояків, представлених у експозиції 1562–1564 рр., становить 26–28 мм. 6 чвораків 1566 і 1569 рр. карбовані за польською стопою, вони мають діаметр 24 мм, вагу бизько 4,29 г. Знаків монетних дворів на них немає, їх розрізняють по літерах «D» і «G» в легенді аверса «DEI GRATIA» – «Божою милістю».

14 дводенаріїв 1570 р. Речі Посполитої мають вагу 0,35 г, діаметр – 14–15 мм. На аверсі цих монет зображена коронована монограма «SA» й дата 1570. На реверсі монети зображено герб Великого князівства Литовського – «Погоня» вліво.

Джерело: *Фонди КПКМЗ. Акт видачі № 2 предметів на тимчасове зберігання Зберезня 2005 р. Лист 4–5; Дашко О. Монети Сигізмунда II Августа (1544–1572) в експозиції «Історія грошей» Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника / О. Дашко // Археологія і фортифікація України. Збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2015. – С. 306–310.*

№ 133. СМТ. Меджибіж I. (2,5 км на Схід по лівому березі р. Південний Буг), Летичівський р-н, Хмельницька обл. західноєвропейські срібні монети виявлені на місці залишків укріплення так званого «замку Ракочі» в результаті археологічних розкопок у 1999–2000 рр. Укріплення представляє собою задернований майданчик, оточений валами і ровом. Він знаходиться на підвищенні у заплаві річки Південний Буг. На думку С. М. Стопанчука – це був караван-сарай XV–XVI ст., де були розміщені складські приміщення, магазини та будинки для іноземних купців. З другої половини XV до кінця 60-х рр. XVI ст. по цій лінії проходив кордон між Польським королівством та Великим Князівством Литовським. За час розкопок у 1999–2000 рр. виявлено 65 монет, які карбовані в період між 1468–1564 рр.

Велике князівство Литовське: 36 срібних монет;

Польща: 15 срібних півгрошів та грошів.

Пруссія (лен Польщі), Альберт II (1625–1568), срібні гроші 1537 – 1, 1542 – 1.

Священна Римська імперія: Георг, срібний талер 1541 р. ландграфства Лангтенберг.

Тевтонський Орден: Кенігсберг, магістр Реффле фон Ріхтенберг (1470–1477), шиллінг.

Кримське ханство: Менглі Гірей (1504–1515), акче; Девлет-Грей I (1550–1577), акче.

Найстаріша монета 1468 р., наймолодша – 1564 р.

Джерела: *Стопанчук С. М. Облаштування Волино-Подільського порубіжжя на Верхньому Побужжі у XV–XVI століття за матеріалами розкопок замку Ракочі / С. М. Стопанчук // Науковий вісник «Меджибіж: Матеріали Другої науково-краєзнавчої конференції «Стародавній Меджибіж в історико-культурній спадщині України» / (під ред. О. Г. Погорільця, Л. В. Баженова, А. М. Трембіцького. – Меджибіж – Хмельницький, 2009. – Ч. 1. – С. 157–158; Бакалець О. А., Курок О. І. Скарби монет XV – XVIII ст. із Меджибожжя та його окраїн // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії і методики. Зб. наук. праць: – К.: НАН України. Ін-т історії України, 2013. – Число 22–23. – С. 471–488; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.) / О. А. Бакалець. – Київ: Стило, 2012. – 336 с. – № 345.*

№ 134. СМТ. Меджибіж II. Летичівський р-н Хмельницької області. У 2001–2009 рр. під час археологічних розкопок на території Меджибізької фортеці біло виявлено 7 окремих знахідок срібних європейських монет кінця XV – початку XVI ст.

Польське королівство: Ян Ольбрахт (1492–1501), срібний денарій кінця XV ст. – 1, Олександр Ягеллончик (1501–1506), півгроші – 2, Сигізмунд I Старий (1506–1548), півгіш – 2, солід – 1.

Річ Посполита: Сигізмунд III Ваза (1587–1632), срібний гріш – 1.

Джерела: Толкачов Ю. І., Радченко Р. І. Археологічний матеріал з розкопок на території Меджибізької фортеці / Ю. І. Толкачов, Р. І. Радченко // Науковий вісник «Меджибіж»: Матеріали Другої науково-краєзнавчої конференції «Стародавній Меджибіж в історико-культурній спадщині України» / Під ред. О.Г. Погорільця, Л.В. Баженова, А. М. Трембіцького. – Меджибіж – Хмельницький: ПП Мельник А. А., 2009. – Ч. 2. – С.11–12; Бакалець О.А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стило, 2012. – 336 с. – № 346.

№135. М. Старокостянтинів. Хмельницької області. На полі поблизу м. Старокостянтинівка весною 2014 р. знайдено скарб з 150 срібних та 1 золотий монети XVI ст.

Османська імперія: золотий алтун (вага 3,5 г) другої половини XVI ст. з отвором – 1.

Річ Посполита: Стефан Баторій (1576–1586), трояки 1580–1586 рр. – 10; Сигізмунд III Ваза (1587–1632), шостаки 1589–1599 рр. – 30, трояки 1587–1599 рр. – 110. Усі монети скарбу у доброму стані, на аверсі та реверсі монет чітко прослідковується елементи карбування.

Джерело: Авторський опис О. Пінкашевича, О. Бакальця. – 1 с.

№ 136. Кам'янець-Подільський р-н Хмельницької області (Колишній Кам'янецький повіт Подільської губ.)

У 1834 р. виявлено 790 цілих і 38 фрагментів польських монет першої половини XVI ст. Сигізмунда I (1506–1548) і Сигізмунда II Августа (1545–1572).

Джерела: ЦДІАУ у м. Києві, ф. 725, оп. 1, спр. 17, ф. 442, оп. 1, сп. 2643, арк. 17; Зразюк З. Монетні скарби другої половини XVI ст. на території Правобережної України (Київське, Волинське, Подільське, Брацлавське воєводства Речі Посполитої) / З. Зразюк // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С. 101; Kotlar M. Znależiska monet z XIV– XVII w. na obszarze Ukrainiskiej SRR. Materialy. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 17, s. 55.

№ 137. Кам'янецький повіт Подільської губернії. У 1839 р. виявлено 20 монет, з яких для нумізматичного кабінету Київського ун-ту відібрано 2 литовських півгроші: Сигізмунда I (1506–1548) 1509 р. і Сигізмунда II Августа (1545–1572) 1552 р.

Джерела: Страшкевич К. Ф., октябрь – Клады, рассмотренные в милицейском кабинете университета св. Владимира в 1866 году / К. Ф. Страшкевич // Университетские известия. – К., 1867. – № 4, С. 8; Рябцевич В. Н. Денжное обращение и клады на территории Чернигово-Северской земли и восточной Беларуси в XVI в. / В.Н. Рябцевич // Нумізматика і сфрагістика. – Т. 3. – № 386; Зразюк З. Монетні скарби другої половини XVI ст. на території Правобережної України (Київське, Волинське, Подільське, Брацлавське воєводства Речі Посполитої) / З. Зразюк // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С. 101.

№ 138. С. Клітна. Старокостянтинівський р-н., без дати. (Колишній Старокостянтинівський повіт Волинської губ.). Скарб „мільких монет" Сигізмунда II Август (1548–1572).

Джерела: Антонович В. Б. Археологическая карта Киевской губернии, приложение к XV т. «Древностей» / В. Б. Антонович. – М., 1895. – С. 106; Зразюк З. Монетні скарби другої половини XVI ст. на території Правобережної України (Київське, Волинське, Подільське, Брацлавське воєводства Речі Посполитої) / З. Зразюк // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С. 101; Kotlar M. Znależiska monet z XIV– XVII w. na obszarze Ukrainiskiej SRR. Materialy. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 179, s. 55.

№ 139. С. Соснівка Ярмолинецький р-н Хмельницької обл. (с. Куява Подільської губернії). У 1893 р. виявлено скарб з 430 срібних монет вагою 1 ф. 12 з. 72 д., знайдених в урочищі «Ямнина».

Польща: Казимир (1447–1492), гроші, півгроші; Ян Ольбрахт (1492–1501), півгроші, Олександр (1501–1506), півгроші; Сигізмунд I (1506–1548) гроші 1527, 1529, півгроші 1509 – 1511.

Велике князівство Литовське: півгроші Олександра (1501–1506), Сигізмунда I (1506–1548) 1509, 1512–1514, Сигізмунда II Августа (1545–1572) 1547–1550, 1558–1563.

Пруссія, гроші Альбрт II (1525–1568), 1531–1534, 1537, 1540, 1545.

Пруссія (під владою Польщі), гроші Сигізмунда I (1506–1548) 1530, 1531, 1533–1535.

м. Гданськ, гроші 1481, 1488.

Сілезія (певно, Лігніц і Бріг), гроші 1543–1545. АК повернула монети за місцем знахідки. Найстаріша монета – півгріш Казимира другої половини XV ст., наймолодша – півгріш 1563 р.

Джерела: *Данилевич В. Е. Монетные клады, принадлежащие Киевскому университету св. Владимира / В. Е. Данилевич. – К. – Ч. 1. – 1892. – С. 28; Страшкевич К. Ф. Клады, рассмотренные в милицейском кабинете университета св. Владимира с 1838 по 1866 год / К. Ф. Страшкевич // Университетские известия. – К, 1866. – С. 322; Kotlar M. Znalaziska monet z XIV– XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – №182; Зразюк З. Монетні скарби другої половини XVI ст. на території Правобережної України (Київське, Волинське, Подільське, Брацлавське воєводства Речі Посполитої) / З. Зразюк // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С. 101.*

№ 140. С. Панасівка. Дунаєвецький р-н Хмельницької обл. (Колишня Подільська губернія). В 1915 р. у яру, при добуванні каменю знайдено 870 срібних монет.

Польща: Олександр (1501–1506), півгроші.

Велике князівство Литовське: півгроші Сигізмунда I (1506–1548) 1509–1528 і Сигізмунда II Августа (1545–1572), 1546–1551, 1555.

Сілезія: Людовік II Ягеллончик (1516–1526), свідницький півгріш 1517.

АК повернула скарб за місцем знахідки. Найстаріша монета – півгріш 1509 р. Сигізмунда I (1506–1548), наймолодша – півгріш 1555 р. Сигізмунда II Августа (1545–1572).

Джерела: *Зразюк З. Монетні скарби другої половини XVI ст. на території Правобережної України (Київське, Волинське, Подільське, Брацлавське воєводства Речі Посполитої) / З. Зразюк // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С. 101; Kotlar M. Znalaziska monet z XIV– XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 180.*

№ 141. С. Попівці. Летичівський р-н., Хмельницької обл. (Колишній Летичівський повіт Подільської губ.). У 1869 р. на городі виявлений череп'яний горщик з 1587 срібними монетами.

Польща: Казимир (напевно Ягеллончик), Ян Ольбрахт (1492–1501), Олександр (1501–1506), півгроші; Сигізмунд I (1506–1548) півгроші 1507, 1508 і 1511.

Велике князівство Литовське: Литовські: Сигізмунд I, гроші 1535, 1536 р.; півгроші 1509–1515, 1517–1518, 1520–1524, 1526, 1528 р.; Сигізмунд Август, трояк 1562, гроші 1546, 1555, 1559, півгроші 1546–1553, 1555–1556 р.

Річ Посполита: Стефан Баторій (1576–1686), м. Рига, трояк 1583;

Пруссія (під владою Польщі): Сигізмунд I, гріш 1531, шеляг 1520 (помилка – під час правління Сигізмунда I їх карбували у 1528–1531 рр. – М. К.).

Пруссія: Альбрехт II (1525–1568), шеляги 1557, 1559.

Бранденбург: гроші 1532, 1537, 1543, 1545, 1546.

Німеччина: Любек і Гетунг, гріш без дати.; Брунсвік, гроші 1550.

Найстаріша монета – півгріш Казимира (1447–1492), наймолодша – ризький трояк 1583 р.

Джерела: *Рябцевич В. Н. Денжное обращение и кладь на территории Чернигово-Северской земли и восточной Белоруссии в XVI в. / В.Н. Рябцевич // Нумізматика и*

сфрагістика. – Т. 3. – № 387; Зразюк З. Монетні скарби другої половини XVI ст. на території Правобережної України (Київське, Волинське, Подільське, Брацлавське воєводства Речі Посполитої) / З. Зразюк // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С. 102; Kotlar M. Znaleziiska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainiskiej SRR. Materialy. – Wroclaw – Warszawa –Krarow –Gdansk, 1971. – № 181.

№ 142. С. Ставище. Кам'янець-Подільський р-н. Хмельницька обл. (колишнє с. Татариски. Подільська губ.). У **1889 р.** виявлено скарб з **1268** монет, переважно Сигізмунда II Августа.

Польща: Владислав Ягайло і Владислав Варвенчик, півгроші (3); Казимир IV Ягеллончик, півгроші (4), м. Гданськ, півгроші (8); м. Торунь, півгроші (4); Ян Ольбрахт, півгроші; Олександр, півгроші (29); Сигізмунд I (1506–1548), гріш 1527, півгроші 1507–1510 і з стерт. д. (всього 35, частина з них – фальшиві), гданський гріш 1532 і соліди 1530, 1531, 1538, 1547, із стерт. д. (всього 11); Сигізмунд II Август (1545 – 1572), м. Гданськ соліди 1550, 1551.

Велике князівство Литовське: Олександр (1501 – 1506), півгроші (96) і денарій; Сигізмунд I (1506 – 1548), півгроші 1509 – 1516, 1518 – 1526, 1528, 1529 і з стерт. д. (всього 173); Сигізмунд II Август (1545 – 1572), денарії 1549, 1550, 1554 – 1560, 1563, подвійні денарії 1566, 1567, 1569, 1570 і з стерт. д., півгроші 1546 – 1566 (серед них і фальшиві), гріш 1555.

Річ Посполита: Стефан Баторій (1576–1686), польське карбування, соліди 1582– 1585; Литовське карбування, денарії 1579, 1579; м. Гданськ, соліди 1578, 1579; м. Рига, соліди 1582, 1586.

Пруссія (під владою Польщі): Сигізмунд I (1506-1548) гроші 1533, 1542, соліди 1528–1531 (11).

Пруссія: Альберт II (1525 – 1568), соліди.

Угорщина: Фердинанд I (1526 – 1564), денарії 1540; Рудольф II (1576 – 1612), денарій 1584.

М. Братіслава: гріш 1501.

Лівонія: гріш; соліди 1573, 1577, 1578.

Сілезія: Людовік Ягеллончик (1516 – 1526), свідницькі півгроші 1520 – 1526 і з стерт. д. (всього 18).

Кримське ханство: татарська монета. У скарбі переважали монети Сигізмунда II Августа (1545 – 1572). Найстаріша монета – півгріш Владислава Ягайло (1386–1434), наймолодша – денарій Рудольфа II 1584 р.

Джерела: Kotlar M. Znaleziiska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainiskiej SRR. Materialy. – Wroclaw –Warszawa –Krarow –Gdansk, 1971. – № 183; Шуст Р. М. Грошове господарство південно-східних воєводств Речі Посполитої (XVI-перша половина XVII ст.). Дисертація кандидата історичних наук. – Київ, НАНУ, Інститут історії України, 1988. – № 252, с. 179; Зразюк З. Монетні скарби другої половини XVI ст. на території Правобережної України (Київське, Волинське, Подільське, Брацлавське воєводства Речі Посполитої) / З. Зразюк // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С. 102.

Тернопільська область XVI ст.

№ 143. С. Каменка. Теребовлянський р-н Тернопільської області. На початку грудня **2012** р. поблизу с. Каменка Теребовльського району був виявлений монетний комплекс, до складу якого входило декілька празьких грошів Чехії і три монети держави Тевтонського ордену в Пруссії. Це шилінг магістра Міхеля Кюхмейстера фон Штернберга (1414–1422), шилінг Пауля фон Русдорфа (1422–1441) і гріш Фрідріха фон Заксена (1498–1510).

Джерело: Орлык В. М. Монеты государства Тевтонского ордена в Пруссии в составе денежных и денежно-вещевых кладов, найденных на территории Украины / В. М. Орлык

//*Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей.* – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С.41.

№ 144. М. Теробовля. Тернопільської області. В середині 80-х років ХХ ст. в м. Теробовлі, в районі садів, був знайдений накопичувальний скарб, який складався з 4000 монет XV – XVI ст. номіналами від подвійного денарія до талера. Самими пізніми монетами скарбу були срібні монети Сигізмунда III Вази (1587–1632) 1588 р. До складу цього комплексу входили також півгроші та дводенарії Сигізмунда II Августа (1540–1576), гроші, півгроші, трояки Стефана Баторія (1576–1586) та декілька десятків монет держави Тевтонського ордену в Пруссії, в тому числі пореформений шилінг Міхеля Кюхмейстера фон Штернберга (1414–1422) і гріш Іоана фон Тіфена (1489–1497). Відносно талерів інформація не збереглася.

Джерела: Орлык В. М. *Монеты государства Тевтонского ордена в Пруссии в составе денежных и денежно-вещевых кладов, найденных на территории Украины / В. М. Орлык // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей.* – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С.40.

№ 145. С. Богданівна. Зборівський р-н Тернопільської області. У 1913 р. селянин знайшов 150 золотих монет. Найстаріша монета – дукат Матвія Корвіна, наймолодша – гданський польський дукат 1556 р. (Сигізмунда Августа (1548–1576) – О.Б.). Ювелір придбав у селянина 150 золотих монет, з яких 130 потрапило до рук публікатора скарбу.

Велике князівство Литовське: Сигізмунд I Старий(1506–1548), дукат 1547 – 1.

Польща: Сигізмунд Август (1548–1576), дукати м. Гданська 1550 – 5, 1551 – 3, 1554 – 1, 1556 – 1.

Чехія: празький дукат 1536 – 1.

Священна Римська імперія, Сілезія: золоті дукати 1552–1554 – 66.

Австрія: Фердинанд I, дукати австрійський – 1551 – 1, корентійський 1551 – 1, нижньоавстрійський – 1528 – 1.

Угорщина-Семиграддя: Владислав, дукати б.д., Матвій Корвін – б.д. – 8, Владислав II, дукати 1509 – 1, 1516 – 1, б.д. – 1; Людовік II, дукати 1517 – 2, 1518 – 1, 1518 – 1, 1523 – 2, 1525 – 1; Фердинанд I, дукати різних років – 21.

(Рідкісний для українських земель набір золота за національною і хронологічною ознаками)

Джерела: Зразюк З. *Монетні скарби другої половини XVI ст. на території Правобережної України (Київське, Волинське, Подільське, Брацлавське воєводства Речі Посполитої) / З. Зразюк // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей.* – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С. 101.

Черкаська область XVI ст.

№ 146. С. Худяки. Черкаський р-н. У 2005 р. на ставках знайдено гданський грош Сигізмунда I (1506–1548) 1531 р. та напівгрош Сигізмунда II Августа (1549–1572) 1561 р.

Джерела: Шостопал А.В. *Скарби Черкащини.* – Черкаси, 2007. – № 143. – С. 53.

№ 147. С. Красносілля. Чигиринський р-н. У 2005-2006 рр. виявлено декільська монет Польщі, Сигізмунда I (1506–1548), півгріш коронний 1509 (1); Сигізмунда II Августа (1549–1572), півгрі литовський 1563 (1).

Джерела: Шостопал А.В. *Скарби Черкащини.* – Черкаси, 2007. – № 144. – С. 53.

№ 148. С. Погорільці I. Чигиринський р-н. У 2006 р. виявлено пруський гріш Сигізмунда I (1506–1548) 1530 р. та двуденарій литовський Сигізмунда II Августа (1549–1572) 1569 р.

Джерела: Шостопал А.В. *Скарби Черкащини.* – Черкаси, 2007. – № 145. – С. 53.

№ 149. С. Погорільці П. Чигиринський р-н. У 2002 р. знайдено монету Угорщини Рудольфа II (1576–1612), денарій, б.д.

Джерела: *Шостопал А.В. Скарби Черкащини. – Черкаси, 2007. – № 146. – С. 53.*

№ 150. С. Суботів. Чигиринський р-н. У 04. 2004 р. виявлено монету Пруссії, Альберта II (1525–1568), грош 1543 р.

Джерела: *Шостопал А.В. Скарби Черкащини. – Черкаси, 2007. – № 147. – С. 53.*

№ 151. С. Сагунівка. Черкаський р-н. У 1998 р. виявлено двуденарій литовський Сигізмунда II Августа (1549–1572) 1570 р.

Джерела: *Шостопал А.В. Скарби Черкащини. – Черкаси, 2007. – № 150. – С. 53.*

№ 152. С. Чехівка. Чорнобаївський р-н. У 04.2005 р. на Дніпрі знайдено литовський напівгрош Сигізмунда II Августа (1549–1572) 1561 р. та трояк Сигізмунда III (1587–1632) 1592 р., карбований в м. Мальборк.

Джерела: *Шостопал А.В. Скарби Черкащини. – Черкаси, 2007. – № 151. – С. 53.*

№ 153. С. Суботів. Чигиринський р-н. У 2002 р. виявлено напівгрош литовський, б/д. королівства Польща часу правління Олександра I Ягеллончика (1501–1506).

Джерела: *Шостопал А.В. Скарби Черкащини. – Черкаси, 2007. – № 141. – С. 53.*

№ 154. С. Леськи. Черкаський р-н. У 04. 2006 р. виявлено напівгрош коронний 1507 р. Польщі Сигізмунда I (1506–1548).

Джерела: *Шостопал А.В. Скарби Черкащини. – Черкаси, 2007. – № 142. – С. 53.*

Розділ IV. Скарби монет Поділля першої половини XVII ст.

Вінницька область XVII ст.

№ 155. М. Бар I. Вінницька область. У 1978 р. виявлено скарб з 86 срібних та білонних монет у м. Барі по вул. Врублевського, 15 на глибині 50 см.

Річ Посполита: Сигізмунда III (1587–1632), півтораки 16..? – 11; гроші м. Гданська 1623 – 1, 1624 – 2, гроші литовські 1625– 1, 1626 – 1; шеляги стерті – 37, 1613 – 2, 1623 – 1, 1625 – 1, 1627 – 1, литовський шеляг 1627 – 2; потрійний денарій 1630 – 2; денарій 1627 – 1.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав II Адольф (1621–1632), шеляги 1627 – 2, 1630 – 1, 1631 – 6, 16... – 5; Христина (1632–1654), драйпелькери 1632–1650 – 5.

Пруссія: Георг Вільгельм (1619–1640), шеляги 16... – 3; драйпелькер 16... – 1.

Найстаріша монета скарбу – срібний шеляг 1613 р., наймолодша – драйпелькер поч. 50-х рр. Христини (1632–1654).

Джерела: *Вінницький обласний краєзнавчий музей. – Фонди. – Інвентарний № KB – 22427–22469; Бакалець О. А. Фінансова політика, грошовий обіг Гетьманщини та Поділля в XVII – XVIII ст. (за письмовими та скарбовими джерелами). – Бар: РВВ, 2006. – С.77. – № 13; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.) / О. А. Бакалець. – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 241.*

№ 156. М. Бар II. Барський р-н Вінницької області (Могилів–Подільський округ), 20-ті роки XX ст. Знайдено скарб польських монет XVI – першої половини XVII ст.

Польща: Александр Ягеллончик (1501–1506), литовський півгріш б. д.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), коронний і литовський гроші б. д. у поганому стані і коронний шеляг Яна II Казимира (1648–1668) 50-х років XVII ст.

Джерела: *Kotlar M. Znaleziiska monet z XIV–XVII w na obszarze Ukrainiskiey SSR. – Wroclaw, Warszawa, Krakow, Gdansk, 1975. – S. 242. – № 991.; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.) / О. А. Бакалець. – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 242.*

№ 157. М. Бар III. Вінницька область (на час знахідки Могилівський повіт Подільської губернії). У 1891 р. знайдено скарб з 48 срібних польських і пруських монет XVI – XVII ст. вагою 16 зол. 43 долі сі мідний хрестик.

Річ Посполита: Сигізмунд III, коронний шостак 1626, грош 1624 – 3, півтораки 1620–1627, литовські гроші 1623 – 3.

Пруссія: Георг Вільгельм, драйпелькери (до 1627 р.) .

Австрія: талер. Після розгляду в АК скарб переданий власникові.

Джерела: *Сецинский Е. Труды одинадцатого археологического съезда в Киеве 1888 г. Археографическая карта Подольской губернии. – М., 1901. – С. 282.; Гудельман В. К. Памятки старины в Подолии. – К.-П., 1901. – № 42, С. 27.; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.) / О. А. Бакалець. – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 243.*

№ 158. М. Бар IV. Вінницька область. Місцевим колекціонером П. І. Січеником за останні 30 років з окремих знахідок монет на території Барського району зібрана і систематизована колекція з 64 західноєвропейських монет XIV – I пол. XVII ст.

Чехія: Вацлав II (1278–1305), празькі гроші початку XIV ст. – 2 (один із них обрізаний).

Польща: Сигізмунд I Старий (1501–1545), півгриш 1509, 1518, 1519, 1523; Сигізмунд II Август (1545–1572), півгроші 1550, 1556, 1558, 1561; трояк литовського карбування 1590.

Річ Посполита: Сигізмунд III Август (1587–1632), гроші 1610, 1611, 1613, гроші м. Гданська 1626, 1630; півтораки 1622 – 1, 1623 – 3, 1624 – 2, 1625 – 2, 1627 – 1, 1630 – 1; трояк 1617; орти коронні 1621, 1622, 1623, 1624, орт м. гданська 1619, 1623, 1624, 1625, 1626, півталер м. Торуня 1630, талер коронний 1628; Владислав IV (1632–1648), півторак 1633 – 1.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав II Адольф (1621–1632), драйпелькер м. Риги 1617, драйпелькер м. Ельбінга 1624.

Бранденбург: Георг Вільгельм (1619–1640), драйпелькери 1622, 1624, талер 1621.

Австрія: Фердинанд, драйпелькер 162?; талер м. Тіроля б.д. (1590).

Священна Римська імперія, Австрія: Фердинанд I (1612–1650), драйпелькер 162?; флорин м. Тіроля б.д., Ернст (1601–1622), драйпелькер Шаумбурга 1602, драйпелькер Вестфалії 1620; **Сілезія:** Карл II (1587–1617), трояк 1615 м. Мюстерберга; талер м. Гратія 1570; Август (1598–1666), талер Брауншвейгу 1628, флорин м. Гамбурга 1621.

Угорщина: Трансільванія, гриш 1612, драйпелькер 162...

Іспанські Нідерланди: Альберт та Ізабелла (1599–1621), альбертусталер Брабанту 1617, Філіп IV (1621–1665), альбертусталер Турне б.д.

Голландська республіка: м. Зволле, левендальдери 1621, 1622, 1633 – 2, 1643, 1647.

Швейцарія, кантон Шафгаузен: талер 1621.

Всього у колекції Січенка П.І. представлені 12 європейських держав.

Джерела: *Авторський опис монет Січенка П., Бакальця О. – 2 с.; Бакалець О.А. Фінансова політика, грошовий обіг Гетьманщини та Поділля в XVII – XVIII ст. (за*

письмовими та скарбовими джерелами). – Бар: РВВ, 2006. – С. 81–82. – № 16.; Бакалець О. А. *Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.)* / О. А. Бакалець. – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 244.

№ 159. М. Бар V. Вінницька область. У 2002 р. в місті Бар виявлено скарб з 76 срібних та білонних західноєвропейських монет першої половини XVII ст., знайдений і переданий до фондів Вінницького державного університету ім. М. Коцюбинського викладачем Лисим А.К. Комплекс арахує 7 коронних ортів, 10 шостаків, 11 трояків, 29 коронних півтораків, 2 литовських півтораки, 5 драйпелькерів прибалтійських володінь Швеції, 1 литовський гріш, півгріш і 2 польських шеляги без дати.

Річ Посполита: Сигізмунда III (1587–1632), орти коронні 1620–1, 1621–2, 1623–3, 1624–1; шостаки коронні 1614–1, 1623–1, 1625–1, 1626–1, 1627–3; трояки коронні 1620–1, 1621–3, 1622–3, 1623–2, 1624–2; півтораки коронні 1620–1, 1621–2, 1622–7, 1623–7, 1624–7, 1625–1, 1626–2, 1633–2, б. д. –1, півтораки литовські 1625–1, б. д. –1; гріш литовський 1626–1; півгріш литовський б. д. –1; шеляги коронні б. д. –2. Ян II Казимир (1648–1668), шостаки коронні 1656–1, 1665–2.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав II Адольф (1621–1632), драйпелькери 1624–3, 1630–1, 1631–1, 1632–1; Христина (1632–1654), драйпелькер 1633–1.

Найстаріша монета Барського скарбу – шостака коронна 1614 р. Сигізмунда III, наймолодша – срібні шостаки 1665 р. Яна II Казимира.

Джерела: *Фонди Барського районного історичного музею. – Фонди. – Інвентарний № Н–6723–6730; Бакалець О.А. Барський скарб польсько–литовських монет XVII ст. // Історико–географічні дослідження в Україні: Зб. наук. праць. – К.: НАН України. Ін–т історії України. – 2004. – Число – 7. – С. 325–330; Бакалець О.А. Барські скарби монет XVII ст. // Історико–географічні дослідження в Україні: Зб. наук. праць. – К.: НАН України. Ін–т історії України. – 2006. – Число – 9. – С. 57–60; Бакалець О. А. *Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.)* / О. А. Бакалець. – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 240.*

№ 160. С. Володовці (Володіївці). Барський р-н Вінницької області (В минулому – Могилівський повіт Подільської губернії). У 1851 р. знайдено 974 монети, між ними були: срібні монети маркгр. Бранденбургського, герцогства Мюнстельберг, герц. Юліх і Клеве, граф. Мансвельд, єпис. Бріксель, Верденського, аббатств Карбай і Кведлінбург, Угорського князівства Семиградського, міст Геттінгена, Гамбурга, Ганновера, Кельна, Оліва, князівств Рейхтейна, Штитинь – Померанського, Швейцарського кантону Цуга, графства Шаумбург і князівства Ліппе. Найдавніша монета скарбу – 1555 р., наймолодша – 1620 р.

Джерела: *Сіцінський Ю. Й. Археологічна карта Подільської губернії / Упорядник О. Л. Баженов. – Камянець-Подільський, ОНОМ, 2004. – С. 84; Бакалець О. А. Актуальні проблеми української нумізматики, генеалогії та історичного краєзнавства (за письмовими та скарбовими джерелами) – Львів: Магнолія, 2015. – С. 23.*

№ 161. С. Гармаки. Барський р-н. Вінницької області. У 2005 р. житель села знайшов на городі, поблизу колишнього панського маєтку, 6 срібних західноєвропейських монет першої половини XVII ст.: талер Священної Римської імперії – Брауншвейга 1624 р. вагою 23 г, левендальдер Голландської республіки 1648 р., коронний орт 1622 р., орт м. Гданська 1618 р., коронний шостака 1620 р., півторака 1627 р. часу правління Сигізмунда III (1587–

1632) Речі Посполитої. Можна зробити припущення, що дана знахідка є лише частиною скарбу. Найстаріша монета скарбу – коронний шостак 1620 р. Сигізмунда III, наймолодша – срібний левендальдер Голландської республіки 1648 р.

Джерела: Авторський опис Бакальця О. А. – 1 с.; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.) / О. А. Бакалець. – Київ: Стило, 2012. – 336 с. – № 246.

№ 162. С. Буцні. Барський р-н Вінницької області (колишній Могілівський повіт Подольської губ.). У 1888 р. знайдено декілька німецьких талерів I пол. XVII ст. (м. Гослара).

Джерела: Сіцінський Ю. Й. Археографічна карта Подільської губернії / Упорядник О. Л. Баженов. – Камянець – Подільський, ОНОМ, 2004. – С. 83.

№ 163. С. Козарівка. Барський р-н Вінницької області. У 2008 р. під час копання черв'яків біля ставу на околиці села, рибалка викопав срібну монету Іспанських Нідерландів – 1/4 патагона початку XVII ст. Альберта та Ізабелли (1599–1621) б. д. Стан монети задовільний.

Джерело: Авторський опис Бакальця О., Беліченка Л. – 1 с.

№ 164. С. Кошаринці І. Барський р-н Вінницької області. 30 березня 2015 р. під час весняної оранки присадибної ділянки в жителя с. Кошаринці Барського району Вінницької області місцевим жителем виявлено 80 цілих (80%) західноєвропейських срібних монет та понад 20 (20 %) фрагментів білонних грошів та півтораків. Скарб виявлений на глибині 45-50 см на відстані 1 м. Наявність багатьох уламків монет скарбу свідчать про їх механічне пошкодження важким плугом, а відсутність черепків глиняного посуду на місці знахідки переконують, що скарб в торбинці чи загорнутий у щмат полотна був закопаний власником (шинкарем, багатим селянином чи шляхтичем) на нетривалий час. За державною приналежністю в скарбовому комплексі переважають монети часу правління короля Речі Посполитої Сигізмунда III (1587–1632): 3 орти (1/4 талера), 6 шостаків, 45 півтораків, 5 грошів, 1 солід, 1 подвійний дернарій? Всього виявлено 60 монет (60 %) цього короля, переважно 1620–1627 рр. карбування. В комплексі відсутні півталери та трояки.

В скарбі наявні великі срібні монети першої третини XVII ст. – п'ять талерів (5%) та 2 флорини (2/3талера) (2%) п'яти європейських держав: Іспанських Нідерландів, Священної Римської імперії, Австрії, Швейцарії, Голландської республіки.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587– 1632): коронний орт 1624 – 2 екз., орт м. Гданська 1625 – 1; шостаки коронні 1623 – 1, 1624 – 1, 1625 – 2, 1626 – 1, 1627 – 1; півтораки коронні 1621 – 5, 1622 – 12, 1623 – 10, 1624 – 8, 1625 – 3, 1626 – 3, 1627 – 4; гріш коронний 1624 – 4, солід 16?? – 1.

Швейцарія, м. Сен-Гален: талер 1622 – 1.

Іспанські Нідерланди: Альбет та Ізабелла (1599–1621), альбертусталер б.д. – 1.

Священна Римська імперія: Август II (1598–1666), Брауншвейг, талер 1605 – 1, 1638 – 1.

Австрія, Тіроль: Леопольд Габсбург (1619–1632), талер 1620 – 1.

Голландська республіка, м. Давентер: флорин б. д., (поч. XVII ст.) – 2.

Найстарішою монетою скарбу є талер м. Брауншвейгу 1605 р. Священної Римської імперії часу правління імператора Августа II (1598–1666), наймолодшою – талер 1638 р. герцогства Брауншвейг-Люнебург (герцог Георг).

На талерах Брауншвейга з одного боку на все поле монети зображений Вільдеман (дикун), у вигляді бородатого чоловіка з пов'язкою на стегнах, який тримає у руці вирвану з корінням ялину. Вільдеман вважався позитивним легендарним героєм, який шукав у горах Гарца родовища срібла і сповіщав про них людей. На другому боці талера зображено герб Брауншвейгу в обрамленні кругової легенди: AVGYST: HERTZOG ZU BRAUND:LU. Вага талера 28,9–30 г.

В складі скарбу присутній швейцарський талер 1622 р. м. Сен-Гален. На лицьовому боці талера зображено герб м. Сен-Галена: ведмідь, що йде на двох задніх лапах ліворуч, а на зворотному боці – гербовий двоголовий орел в обрамленні кругової легенди: SOLI DEO OPT MAX LAVS ET GLORIA. Вага талера – 28 г, проба срібла – 875.

Відмінно зберігся срібний талер Священної Римської імперії, герцогства Тіролю. Він карбований у 1620 р. за правління ерцгерцога Леопольда Габсбурга (1619–1632). На аверсі талера зображено погрудний портрет ерцгерцога Леопольда праворуч, навколо нього круговий напис, що розкриває титул ерцгерцога: LEOPOLDUS: D:G: ARCHID: DYX: AVSTRIA DYX BURGUNDIE. Продовження на зворотному боці: ARKHDYS: GYBERNATOR PLENARIYS COMES TIROLIS. На зворотному боці – реверсі зображений щит під короною. Вага талера – 27,3 г, проба срібла – 916. Період накопичення скарбу складає близько 33 років.

Джерело: Авторський опис Бакальця О. А., Іванцова В. Г. – 2 с.

№ 165. С. Кошаринці П. Барський р-н Вінницької області. У квітні 2014 р. у гаю, поблизу села Кошаринці під час копання ножем черемші, житель села наткнувся на скарб срібних монет Речі Посполитої. Скарб складався з 13 срібних коронних шостаків 1649–1651 рр. короля Яна II Казимира (1648 – 1668). Стан збереження монет добрий.

Джерело: Авторський опис Бакальця О. А. – 1 с.

№ 166. С. Сеферівка. Барський р-н Вінницької області. У серпні 2015 р. на своєму городі місцевий житель викопав глиняний глечик із скарбом срібних західноєвропейських монет першої третини XVII ст. Комплекс нараховував близько 1300 срібних та білонних монет Речі Посполитої, Іспанських Нідерландів, Голландської Республіки, Прибалтійських володінь Швеції, Священної Римської імперії, Пруссії. У скарбі присутні номінали: талери – 3, півталери – 1, орти м. Гданська – 6, ¼ талера – 1, шостаки коронні – 40, трояки коронні – 100, півтораки – 300, драйпелькери – 350, гроші – 499.

Річ Посполита: Сигізмунд III Ваза (1587 – 1632), орти м. Гданська 1611 – 1, 1612 – 1, 1613 – 1, 1615 – 1, 1618 – 1. 1626 – 1; шостаки коронні 1620 – 1627 – 40; трояки коронні 1611 – 1627 – 100; півтораки коронні 1620 – 1627 – 290, 1632 – 10, гріш коронний 1618 – 1627 – 55, гріш м. Гданська 1624 – 12, 1625 – 15, 1626 – 6, 1627 – 8.

Іспанські Нідерланди: Альберт та Ізабелла б. д. (Б. О. – карбування після 1614 р.), патагон – 1.

Голландська Республіка: м. Цволле – левендальдер 1635 – 1, 1640 – 1; півталер левковий 1635 – 1.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1621 – 1632), драйпелькери 1620 – 1633 – 10, 1634 – 1635 – 5 (сучавська підробка); гроші 1617 – 1632 карбування Риги – 12; Христина Августа (1632 – 1654), гроші 1632 – 1635 – 6.

Священної Римської імперія, Саксонія, курфюрст Август, ¼ талера 1552 – 1; архієпископство Зальцбург, талер 1624 – 1.

Швейцарія: кантон Цуга, талер 1622 – 1.

Померанія, гріш 1622 – 5.

Пруссія: Георг Вільгельм (1619–1640), гріш 1622 – 1626 – 15.

Найстаріша монета Сеферівського скарбу – $\frac{1}{4}$ талера **1552 р.** Августа, наймолодша – левковий талер **1640 р.** Голландської республіки. Стан збереження монет добрий. Період накопичення скарбу становить 88 років.

Джерела: *Авторський опис Бакальця О., Герасимчука І. – 2 с.*

№ 167. С. Васютинці. Барський р-н Вінницької області. У грудні **2014 р.** на узбіччі дороги Бар–Лука–Барська (поблизу «Купола») виявлено скарб з срібних західноєвропейських талерів кінця XVI – першої половини XVII ст. Із **20** талерів у знахідці домінували монети Голландської республіки, Іспанських Нідерландів, різних міст та земель Священної Римської імперії, Швейцарських кантонів. Монети скарбу розійшлися серед колекціонерів.

Джерела: *Авторський опис Герасимчука І. – 1 с.*

№ 168. М. Немирів І. Вінницької області. У **1948 р.** знайдено скарб з **111** срібних дрібних монет Речі Посполитої та Прибалтійських володінь Швеції **першої пол. XVII ст.**

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), коронні трояки, півтораки, драйпелькери, гроші, шеляги.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1621–1632), Христина (1632–1654), драйпелькери і шеляги.

Джерела: *Вінницький обласний краєзнавчий музей. – Фонди. – Інвентарний № KB – 253; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.) / О. А. Бакалець. – Київ: Стило, 2012. – 336 с. – № 250; Малёванний С. Ф. О кладах, монетах, но не о деньгах... – Вінниця: ТС «Твисть», 2004. – С. 271–272.*

№ 169. М. Немирів ІІ. (Брацлавський повіт Подільської губернії). У **1897 р.** в гробі виявлено **35** срібних монет різної величини, на деяких із них можна було прочитати ім'я польського короля Сигізмунда III (1587–1632) і на деяких роки: 1550, 1612, 1625. Монети передані власниці містечка.

Джерела: *Сіцінський Ю. Й. Археографічна карта Подільської губернії / Упорядник О. Л. Баженов. – Кам'янець – Подільський, ОНОМ, 2004. – С. 44.*

№ 170. С. Станіславчик І. Жмеринський р-н. Вінницької області. У **1948 р.** знайдено скарб з **555** західноєвропейських монет та 1 жетон.

Польща: Сигізмунд I (1505 – 1548), півгріш литовський 1523 – 1.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), півтораки 1616 – 1, 1618 – 2, 1620 – 9, 1621 – 30, 1622 – 56, 1623 – 82, 1624 – 54, 1625 – 32, 1626 – 4, 1627 – 5, стертий – 10, гроші 1623 – 10, 1624 – 26, 1625 – 15, 1626 – 10, 1627 – 9, стерті – 6; шеляг литовського карбування 1627 – 1, шеляг стертий м. Риги – 1.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1621–1632), драйпелькери 1622 – 4, м. Риги 1622 – 2, 1623 – 1, 1624 – 5, 1628 м. Ельбінга – 2, 1629 – 1, 1630 – 6, 1632 – 8, 1633 – 18, стерті – 3; гроші 1629 м. Риги – 4; шеляги 1621 – 1, 1625 – 2, 1626 – 7, 1627 – 2, м. Ельбінга 1630 – 2, м. Риги 1632 – 8, Христина Августа (1632–1654), драйпелькери 1634 – 2, м. Ельбінга 1634 – 1, 1635 – 5, стертий – 1, уламок – 1; шеляги 1633 – 5, 1634 – 5, м. Риги 1643 – 2, 1644 – 1, 1645 – 3, 1646 – 3, 1648 – 2, із стертою датою – 56.

Пруссія: Георг Вільгельм (1619 – 1640), драйпелькери 1622 – 1, 1623 – 2, 1624 – 3, 1626 – 11, 1627 – 4, стерті – 3.

Священна Римська імперія, Померанія: Ульріх (1618–1622), півторак єпископства Кампен 1621 – 1. У скарбі серед монет зберігався стертий жетон із зображенням Папи Римського – Пія Х. Найстаріша монета скарбу – польський півторак **1523** р. Сигізмунда I литовського карбування, наймолодші – шеляги **1648** р. Христини.

Джерела: *Вінницький обласний краєзнавчий музей. – Фонди. – Інвентарний № KB – 2530– 2531 Н–1250– 1695; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.) / О. А. Бакалець. – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 254.*

№ 171. С. Станіславчик П. Жмеринський р-н. Вінницької області. У **2001** р. місцевий житель викопав у себе на городі срібний орт Речі Посполитої м. Гданська 1618 р. часу правління Сигізмунда III Вази (1587– 1632). На аверсі монети зображено великий герб м. Гданська – посередині щит із подвійним хрестом, а по боках крокуючі леви, на реверсі зображено портрет короля Сигізмунда III вправо. Стан збереження монети задовільний, але на гурті є незначне пошкодження від лопати чи плуга.

Джерела: *Авторський опис Бакальця О. – 1 с.*

№ 172. С. Лука Немирівська І. Немирівський р-н. (на час знахідки – Брацлавський повіт Подільської губернії). У **1890** р. в урочищі „Мудроголовка” селянин Гаврило Шмаль знайшов **1110** срібних монет польських першої половини XVII ст.

Джерела: *Сицинський Е. – С. 236; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.) / О. А. Бакалець. – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 256.*

№ 173. С. Мар`янівка. Немирівський р-н. У **1961** р. виявлено понад **1100** срібних і білонних монет.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), коронні орти, 1621–1624 – 369, шостаки 1623–1627 – 95, трояки 1621–1624 – 27, півтораки 1614 –1627 і з витертими датами – 457, орти гданські 1613–1617, 1623–1626 – разом 26.

Прибалтійські володіння Швеції: драйпелькери ельбінгські 1629–1635 і з витертими датами – 51, ризькі 1620, 1622–1624 – 23.

Бранденбург: Георг Вільгельм (1619–1640), орти 1621–1624 із витертими датами – 20.

Пруссія: Георг Вільгельм (1619–1640), драйпелькери 1624 –1627 – 27.

Священна Римська імперія, Померанія: драйпелькери 1619 – 2

Кесарство Німецьке: Фердинанд II (1619–1637), талер 1621. Талери різних міст з іменами Фердинанда II та Фердинанда III (1637– 1657) – разом 12. Лінбург: 1/2 талера 1627 – 1.

Тоскана: Косімо II Медичі, талер 1621.

Іспанські Нідерланди: Альберт та Ізабелла (1599–1621), талер; Філіп IV (1621– 1665), талер 1655.

Голландська республіка, Гелдрія: талер 1649 (із контрмаркою Олексія Михайловича 1655 р.), 1652 – 1; Оверіссель: талер 1633 – 1. Монети датуються **1613–1652 рр.**

Джерела: *Загинайло А. Г. Мар`янівський скарб. – 1964. – МАСП, 4. – С. 259– 261; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.) / О. А. Бакалець. – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 257.*

№ 174. С. Басалушівка. Гайсинський р-н. (на той час – Гайсинський повіт Подільської губернії). У 1887 р. на городі викопано 42 срібні монети вагою 83 ¼ зол.

Річ Посполита: Сигізмунд III Ваза (1587–1632), коронні орти 1621, 1623, 1624, шостак 1626, орти гданські 1623, 1624, 1626.

Іспанські Нідерланди, Брабант: талери 1622, 1635, 1/2 талера 1635, 1647.

Голландська республіка, Гелдрія: талер 1648. Монети датуються 1621–1648 рр. АК передала скарб Київському університету.

Джерела: *Сицинский Е. – С. 244; Kotlar М. – S. 242. – № 992; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.) / О. А. Бакалець. – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 262.*

№ 175. С. Чарпашка. Гайсинський р-н. (тодішній Гайсинський повіт Подільської губернії). У 1902 р. виявлений карб складався із срібних, головним чином польських монет (1616–1648), разом із срібним, кришталевим посудом, а також срібний перстень. Доля скарбу невідома.

Джерела: *Kotlar М. – S. 242. – № 995; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 263.*

№ 176. С. Хренівка. Іллінецький р-н. (тодішній Липовецький повіт Київської губернії). У 1854 р. виявлені 204 монети, з яких відібрано 15 для Нумізматичного кабінету Київського університету.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587 – 1632), півтораки 1622 – 1624, 1627 – 13.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1621–1632), драйпелькер ельбінгський 1630; Христина (1532–1654), драйпелькер лівонський 1648.

Джерела: *Страшкевич К. – С. 38. – № 66; Беляшевский Н. – С.90; Kotlar М. – S. 243. – № 996; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 264.*

№ 177. С. Христище. Пішанський р-н. (на час знахідки – Ольгопільський повіт Подільської губернії). У 1892 р. в рівчаку поблизу р. Кам'янка знайдено 498 срібних „польських і литовських монет першої половини XVII ст.” вагою 1 фунт 78 доль. За розпорядженням АК скарб переплавлено.

Джерела: *Сицинский Е. – С.270; Kotlar М. – S. 243. – № 996; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 265.*

№ 178. Гайсинський р-н. Вінницька область. У 1866 р. знайдено золоті монети (дукати) **Кампен:** б.д. (за зовнішніми ознаками – іспанські монети Фердинанда V і Ізабелли (1599 – 1621), з їх портретами). Монети датуються поч. XVII ст.

Венеція: дож Франціско Моліно.

Джерела: *Kotlar М. – S.244. – № 998; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 266.*

№ 179. С. Яланець. Ямпільський р-н. (тодішній Ямпільський повіт Подільської губернії). У 1914 р. під час прибирання в загорожі для худоби знайдено посудину з 1572 срібними монетами.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), орти коронні 1622–1624; шостаки 1623–1627, трояки 1620–1624, півтораки 1615, 1619–1627, гроші 1623–1625, 1627, гроші литовські 1625–1627, орти гданські 1623–1625, гроші 1624–1627, шеляги литовські 1615–1617, ризькі 1600, 1620–1621.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1621–1632), драйпелькери ельбінгські 1628–1633, ризькі 1622–1624, шеляг ризький 1727 з витертою датою; Христина (1632–1654), драйпелькери ельбінгські 1634, 1635, ризькі 1644.

Бранденбург: Георг Вільгельм (1619–1640), орти 1624 – 2.

Пруссія: Ян Сигізмунд (1608–1619), драйпелькер 1620; Георг Вільгельм (1619–1640), драйпелькери 1621–1627, 1633.

Священна Римська імперія, Померанія: півтораки Ульріха (1618–1622) 1621 і Богіслава IV (1620–1637), 1622.

”Німецькі „гроші Фердіنانда II (1619–1637) 1622 і Рудольфа Баварського (1602–1653) з витертою датою.

Цволле: талери 1646 – 1, 1649 – 2.

Кампен: талери 1647–1648 – 2.

Ольденберг: Антоній Гюнтер (1587–1599), флорин б. д.

Найстаріша монета скарбу – ризький шеляг **1600 р.** Сигізмунда III (1587–1632), наймолодша – німецький гріш Рудольфа Баварського (**1602–1653**).

Джерела: Kotlar M. – S.244. – № 999; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 267.

№ 180. М. Крижопіль. Крижопільський р-н. (тодішній Ямпільський повіт Подільської губернії). У **1897** р. виявлено **683** монети в глиняному горщику.

Річ Посполита: Сигізмунд III Ваза (1587–1632), коронні півтораки, литовські гроші, ризькі і литовські шеляги.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1621–1632), ризькі шеляги і ельбінгські та ризькі шеляги Христини (1632–1654).

Пруссія: Георг Вільгельм (1619–1640), драйпелькери і шеляги.

Шлик, Кейсун: „тернери” (оболи) 1652.

АК вручила скарб господарю. Найстаріші монети скарбу – коронні півтораки, литовські гроші, ризькі і литовські шеляги Сигізмунда III (1587–1632) поч. XVII ст., наймолодша – німецький гріш Рудольфа Баварського (**1602–1653**).

Джерела: Kotlar M. – S. 245. – № 1002; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 270.

№ 181. М. Липовець. Вінницька область. У **1890** р. виявлений скарб шведських (ризьких і лівонських) коронних (польських), пруських і кейсунських **першої половини XVII** ст. АК передала скарб до Київського університету.

Джерела: Kotlar M. – S. 245. – № 1005; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 272.

№ 182. С. Сашки. Немирівський р-н. (на той час – Брацлавський повіт Подільської губернії). У **1885** р.(?) виявлено **637** срібних і білонних монет вагою 1 ф. 54,5 доль.

Велике князівство Литовське: півгроші 1545, 1547, 1548.

Річ Посполита: коронні шостаки 1621, 1623, 1624, 1627, трояк 1622, півтораки 1620–1627, грош 1623, грош литовський 1625, грош гданський 1626.

Прибалтійські володіння Швеції: драйпелькери ельбінгські 1629, 1630, 1633, ризькі 1623, 1624, 1644, лівонські 1648.

Пруссія: драйпелькери 1623, 1626. Найстаріша монета скарбу – півгріш **1545** р. Сигізмунда II Августа (1545–1572), наймолодша – лівонський драйпелькер **1648** р. Христини (1632–1654). За розпорядженням АК скарб переплавлено.

Джерела: *Kotlar M. – S. 247. – № 1013; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 274.*

№ 183. С. Серебринці. Могилів–Подільський р-н. (тодішній Могилівський повіт). У **1900** р. виорано **2916** монет вагою 4 фунти 33 зол.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1687–1632), коронні шостаки 1627, трояки 1621, 1627, півтораки 1620–1626, гроші 1623–1625, шеляги 1623–1626, тернарії (на думку М.Ф. Котляра – лобжинські) 1626, 1630, гроші литовські 1625–1627, шеляги 1615–1627, гроші гданські 1625, 1626; Ян II Казимир (1648–1668), коронні і литовські шеляги 1652.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1621–1632), драйпелькери ельбінгські 1630, 1632, 1633, шеляги ельбінгські 1630–1633, ризькі 1630–1632, 1634; Христина (1632–1654), шеляги ельбінгські 1634–1635, ризькі 1632–1654, лівонські 1645–1654; Карл X Густав (1654–1660), шеляги ризькі 1654–1659.

Пруссія: Георг Вільгельм (1619–1640), драйпелькери 1623–1626, шеляги 1624–1630, 1633; Фрідріх Вільгельм (1640–1688), шеляги 1653, 1654.

Шлик: Кейсун, оболи 1652–1654.

Шотландія, Шкосія: Карл I (1625–1649), двопенси б.д. Монети датуються 1615–1659 рр. АК передала скарб місцевій владі.

Джерела: *Kotlar M. – S. 247–248. – № 1014; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 275.*

№ 184. С. Сутиски. Тиврівський р-н. (Старий Вінницький повіт Подільської губернії). У **1907** р. виорано скарб вагою 1 ф. 60 зол.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), шеляги коронні 1613, 1625–1627, литовські 1612, 1614, 1617, 1619, 1623, 1624, 1626, 1627, ризькі 1612, 1618, 1620, 1621, тернери лобженські 1627, 1630; Ян II Казимир (1648–1668), шеляги литовські 1652.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1621–1632), шеляги ельбінгські 1632, 1633, ризькі 1624–1628, 1631, 1632; Христина (1632–1654), шеляги ельбінгські 1634, 1635, лівонські 1647–1654, ризькі 1638–1654; Карл X Густав (1654–1660), шеляги лівонські 1655.

Пруссія: Георг Вільгельм (1619–1640), шеляги 1626–1628; Фрідріх Вільгельм (1640–1688), шеляги 1654. Монети датовані 1612–1655 рр. АК передала скарб місцевій владі.

Джерела: *Kotlar M. – S. 248–249. – № 1019; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 279.*

№ 185. С. Шура. Тульчинський р-н. (тодішня Шура Копайівська Подільської губернії). У 1842 р. знайдено невелику олов'яну посудину з 368 срібними монетами. У скарбі переважали монети Речі Посполитої Сигізмунда III (1587–1632), було теж тут трохи „шведських” монет Густава Адольфа (1621–1632) Христини (1632–1654), бранденбургських Яна Сигізмунда (1608–1619) і Георга Вільгельма (1619–1640), померанських (Священна Римська імперія), Франциска I (1618–1620) і Ульріха (1618–1622). До нумізматичного кабінету Київського університету потрапило 6 монет: Яна Сигізмунда (1608–1619), 1620 – 1 і Георга Вільгельма (1619 – 1640) – 1, поморські півтораки Франциска I (1618–1620), 1618 – 1, Ульріха – 1621 – 1622 – 2. Монети датовані 1608–1640 рр.

Джерела: Сецинский Е. – С. 241; Страшкевич І. – С. 14. – №14; Kotlar М. – S. 249. – № 1020; Бакалець О.А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 280.

№ 186. С. Вовчок. Немирівський р-н. (тодішній Брацлавський повіт Подільської губернії). У 1892 р. виявлені 34 срібних монети вагою в 1 ф. 39 зол.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587 – 1632), коронні орти 1621 – 1622 – 2, шостаки 1596, 1624 – 1626 – 4.

Голландська республіка: Флорини – Зволле: – 6, Зеландії: 1602 – 1, Ольденбурга: Фердінанда III (1637 – 1657) – 6, Емдена: Фердінанда III (1637 – 1657) – 16. Всього у скарбі 29 флоринів. Монети датовані 1596 – сер. XVII ст. Скарб переплавлено.

Джерела: Kotlar М. – S. 249. – № 1022; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 283.

№ 187. С. Вушківці. Немирівський р-н. (колишній Брацлавський повіт Подільської губернії). У 1909 р. в селянському господарстві вкопано 292 срібні і білонні монети.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), коронний трояк 1622, півтораки 1620–1625, гроші 1623–1624, шеляги 1622, 1625, 1626, тернери 1627, гроші литовські 1625–1627, шеляги 1614–1619, 1621, 1623–1627, грош гданський 1624, шеляги ризькі 1599 – 1603, 1617, 1619, 1621.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1621– 1632), драйпелькери ельбінгські 1630–1633, ризькі 1622–1624, шеляги ельбінгські 1630–1632, ризькі 1625–1628, 1631, 1632, 1634; Христина (1632– 1654), шеляги ризькі 1636, 1638, 1640, 1642, 1644, 1645, 1647, 1651, лівонські 1645, 1651.

Пруссія: Георг Вільгельм (1619–1640), драйпелькери 1622, 1624, шеляги 1625, 1627, 1630, 1633. Монети датовані 1599–1648 рр. АК передала скарб господареві.

Джерела: Kotlar М. – S.250. – № 1025; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 284.

№ 188. С. Жабокричі. Крижопільський р-н. Вінницької області (Брацлавський повіт Подільської губернії). У 1904 р. в селянському господарстві вкопано 169 монет вагою 45 зол. 36 доль.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), орт 1623, трояки 1621–1624, півтораки 1620–1627, гріш коронний 1623, ризький гріш 1616.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1621–1632), драйпелькери ельбінгські 1630, 1633, ризькі 1623, 1624; Христина (1632–1654), драйпелькери ельбінгські 1635, лівонські 1648.

Пруссія: Георг Вільгельм (1619–1640), драйпелькери 1622, 1624–1627. Монети датуються 1620–1648 рр. АК передала скарб місцевій владі.

Джерела: *Kotlar M. – S. 250. – № 1026; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 285.*

№ 189. С. Жабокрич І. Тульчинський р-н. (Ольгопільський повіт Подільської губернії).

У 1880 р. виявлено скарб монет і речей. Талер срібний з датою 1574 і мішечок з мідними кружками і ложка. 16 монет срібних Речі Посполитої: орт коронний 1621 р., шостаки 1596, 1624, 1626, орти гданські 1614–1619. «Монета фрейбероська» 1570 р. АК скарб забрала.

Джерела: *Kotlar M. Znaleziska monet z XIV– XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 572.*

№ 190. С. Жабокрич ІІ. Тульчинський р-н. (Ольгопільський повіт Подільської губернії). 1896 р. «100 монет короля польського Сигізмунда ІІІ».

Джерело: *Kotlar M. Znaleziska monet z XIV– XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 573.*

№ 191. С. Райгород. Немирівський р-н. Вінницької області 1970 р. виявлений скарб з 50 монет Кримського ханства династії Гіреїв 40–50-х років XVII ст. Передав скарб до Вінницького обласного краєзнавчого музею військовослужбовець Корягін М.В.

Джерела: *Вінницький обласний краєзнавчий музей. – Фонди. – Інвентарний № KB – 13033 – 13082; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 286.*

№ 192. М. Жмеринка. Жмеринський р-н Вінницької області. (Подільської губернії), 1908 р. На дорозі від Жмеринки до Проскурова знайдено скарб в хустці з монетами вагою 4 фунти 80 золотників: «польські півтораки та шеляги Сигізмунда ІІІ 1624–1632». АК скарб повернула власникові.

Джерела: *Kotlar M. Znaleziska monet z XIV– XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 574.*

№ 193. С. Сокілець. Немирівський р-н. (на той час – Брацлавський повіт Подільської губернії). У 1896 р. знайдено 499 срібних польських, шведських (прибалтійських володінь Швеції) та італійських монет першої пол. XVII ст.

Джерела: *Сецинский Е. – С. 242; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 287.*

№ 194. С. Пархилівка. Немирівський р-н. (тодішній Брацлавський повіт Подільської губернії). У 1892 р. знайдено скарб з 34 срібних монет німецьких, голландських (напевно талери) і польських XVI – першої половини XVII ст.

Джерела: Сецинский Е. – С. 242; Гудельман В. К. Памятки старины в Подольи. – К.-П., 1901. – № 51, С. 28; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 288.

№ 195. С. Іванівці. Немирівський р-н. (тодішній Брацлавський повіт Подільської губернії). У 1889 р. знайдено скарб з 34 срібних монет німецьких, голландських (напевно талери) і польських XVI – першої пол. XVII ст.

Джерела: Сецинский Е. – С. 242; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 289.

№ 196. С. Слободище. Гайсинський р-н. (на той час – Гайсинський повіт Подільської губернії). У 1888 р. у Гайдамацькому яру селяни знайшли 4 гарці срібних різних монет XVI – XVII ст. (Б.О. – першої пол.).

Джерела: Сецинский Е. – С. 244; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 293.

№ 197. С. Красне. Ямпільський р-н. (тодішній Ямпільський повіт Подільської губернії). У 1853 р. знайдений скарб з 419 срібних монет польських і бранденбургських XVII ст.

Джерела: Сецинский Е. – С. 254; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 294.

№ 198. М. Шаргород. Вінницької області. У 1982 р. на території садиби Лихогляда М. Р. на вул. К. Маркса, 64 виявлено скарб першої половини XVII ст. Комплекс складався з 1741 срібною та білонною західноєвропейської дрібною монети: шилінгів та солідів.

Річ Посполита: Сигізмунд III Ваза (1587 – 1632), соліди 161? – 43, 1620 – 1, 1623 – 10, 1624 – 1, 1625 – 6, 1627 – 6, потерті 162? – 104; Ян II Казимир (1648 – 1668), соліди карб. Литви 1651 – 1, 1652 – 24, 1653 – 4, 1661 – 1, 1650-х потерті – 5.

Пруссія: Георг Вільгельм (1619–1640), шилінг – 1628 – 1; соліди 1629 – 3, 1630 – 2, I пол. XVII ст. карбування Риги, Ельблонга – 5; Фрідріх Вільгельм (1640–1688), шилінги б.д. 1640-х рр. – 15, 1651 – 3, 1653 – 5, 1654 – 14, 1655 – 1, 1656 – 1; солід 1651 – 1.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1621–1632), шиллінги – 77 стерті; Христина Августа (1632–1654), шиллінг карбування Риги 1637 – 2, 1638 – 2, 1639 – 2, 1640 – 1, 1641 – 3, 1643 – 5, 1644 – 3, 1645 – 4, 1646 – 4, 1647 – 12, 1648 – 10, потерті – 47; шилінги карбування Лівонії 1649 – 10, 1650 – 9, 1651 – 6, 1652 – 10, 1653 – 16, 1654 – 6, потерті – 33; соліди Риги – дати стерті 107, Лівонії – стерті 246, Лівонії 1641 – 1, 1642 – 3, 1643 – 1, 1645 – 12, 1647 – 20, 1648 – 42, 1649 – 48, 1650 – 24, 1651 – 28, 1652 – 44, 1653 – 29, 1654 – 10, соліди Риги 1634 – 1, 1635 – 4, 1638 – 6, 1639 – 1, 1640 – 12, 1641 – 4, 1642 – 2, 1643 – 24, 1644 – 27, 1645 – 34, 1646 – 5, 1647 – 29, 1648 – 27, 1649 – 13, 1650 – 19, 1651 – 18, 1652 – 27, 1653 – 35, 1654 – 11, б.д. – 242; Карл X Густав (1654), шиллінги карбування Риги 165? – 26.

Шотландія: Карл I (1632–1633), подвійний пенні – 8.

Священна Римська імперія: Єлизавета Лукреція (1650–1654), обол стертий – 30, солід сучавська підробка – 3.

В скарбі представлені 5 країн Європи: Прибалтійські володіння Швеції, Річ Посполита, Пруссія, Священна Римська імперія, Шотландія.

Джерела: *Фонди Вінницького обласного краєзнавчого музею. – Н 2390–4031.*

№ 199. С. Горбівці I. Літинський р-н Вінницької області. Восени 2013 р. поблизу села на старій дорозі виявлено скарб монет Золотої Орди – Улусу Джучі. У невеликому керамічному глечуку зберігалося 195 мідних пулів Золотої Орди XIV ст., пулів та мідних мангірів Кримського ханства початку XVII – 70-х років XVIII ст., бронзовий перстень із печаткою синього кольору. Стан збереження монет задовільний, на всіх монетах та перстні-печатці прослідковуються написи арабською мовою. Вага монет скарбу коливається від 0,7 г до 3,5 г, діаметр від 10 до 18 мм. У комплексі одночасно перебували мідні пули 30 типів, випущені на кількох монетних дворах Золотої Орди та Кримського ханства. На монетах ханів Гірея I (1596–1608) та Дженібек Гірея II (1610–1635) наявні зображення колеса (сонця), як на синьому камені персня. Більшість монет потерті, що свідчить про активне використання їх в грошовому обігу Золотої Орди та Поділля зокрема. На монетах відсутні зображення людей і тварин, а наявні стилізовані зображення монгольської тамги дому Бату (з двома закінченнями), піскового годинника, зірки, сонця, колеса, квітки, різноманітних геометричних фігур, сіток, крапок, квадратів тощо.

Серед монет скарбу присутні 10 (5,12%) мідних пулів часу правління золотоординського хана Узбека (1313 – 1339), 20 (10,25%) – Абдуллаха (1362– 1363), 2 (0,28) – Булака (1368–1380), 20 (11, 28 %) – хана Мамай (1370 – 1380), 40 (22,58 %), Гірея I (1596–1608) та Дженібек Гірея II (1610–1635), 57 (27,66 %) мідних пулів Кримського ханства Даулат-Гірея (1551–1577).

Найдавнішими монетами знахідки є пули з зображенням тамги, вони відносяться, на думку українського нумізмата К. Хромова, до іменних та анонімних випусків хана Узбека (1312– 1340), відкарбованих після 1325 р., найстарішими – мідні пули Кримського ханства Дженібек Гірея II (1610–1635) початку XVII ст. Частина монет (близько 70 (35,8%) екземплярів) Горбівської знахідки сильно потерті, окислені, тому їх досить складно ідентифікувати.

Золота Орда: Узбек (1312– 1341), пули – 10; Абдуллах (1362 – 1363), пули – 20;

Булак (1368–1380), пули – 2; Мамай (1370 – 1380), пули – 20; Невідомих ханів – 10.

Кримське ханство: Даулат-Гірей (1551–1577), пули – 52; Гірей I (1596–1608), пули – 28; Дженібек Гірей II (1610–1635), пули – 12;

Джерела: *Авторський опис Бакальця О., Колоса А. – 2 с.; Бакалець О. А. Знахідки монет Золотої Орди та Кримського ханства XIV – XVIII ст. на території Вінниччини //Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки». (05–06 листопада Кіровоградський національний технічний університет). – Кіровоград, 2015. – С. 23–32.*

№ 200. С.Горбівці II. Літинський р-н Вінницької області. Восени 2013 р. поблизу с. Горбівці на старій дорозі з Бара на Хмільник місцевий житель викопав невеличкий глиняний глечик з срібними європейськими монетами.

У глечуку містилися 86 срібних півтораки (1,5 гроша) Речі Посполитої та 3 драйпелькери Прибалтійських володінь Швеції 20–30-х років XVII ст. Стан збереження монет задовільний, на більшості з них прослідковуються зображення на аверсі та реверсі, номінал, назви держав та королів.

Річ Посполита: Сигізмунд III Ваза (1587–1632), півтораки 1620 – 6, 1621 – 8, 1622 –11, 1623 – 7, 1624 – 22, 1625 – 10, 1626 – 2, 1627 – 1.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1621–1632), драйпелькери 1626 – 1, 1633 – 2. Найстаріші монети скарбу півтораки Сигізмунда III Вази (1587–1632) 1620 рр., наймолодші – шведські драйпелькери 1633 р. Густава Адольфа (1621–1633).

Разом із монетами в глечуку виявлено перстень, бронзовий гудзик та бронзовий хрестик. Період накопичення монетно-речового скарбу становить 13 років. Скарб міг належати місцевому селянину чи корчмарю.

Джерела: Авторський опис Бакальця О., Колоса А. – 2 с.; Бакалець О. А. Нові знахідки скарбів західноєвропейських монет першої третини XVII ст. з Барського та Літинського районів Вінницької області //Історичні студії суспільного прогресу. – Глухів: РВВ ГНПУ ім. О. Довженка, 2015. – № 3. – С. 7 – 16.

№ 201. С. Винниківці І. Літинський р-н Вінницької області. У 2015 р. на полі трактор розорав скарб монет XVI – поч. XVII ст. В комплексі, який нараховує 56 монет, наявні 6 срібних денг Івана IV (1533–1587), 3 копійки Михайла Федоровича (1613–1645), 1 мідна копійка 1654 р. Олексія Михайловича (1645–1676), 46 білонних півтораків 1621–1625 рр. та шостак 1624 р. Сигізмунда III Вази (1587–1632).

Московське царство: Іван IV (1533–1587), срібні денги московського карбування – 6; Михайло Федорович (1613–1645), срібна копійка московського та псковського карбування – 3; Олексій Михайлович (1645–1676), мідна копійка 1654 р. – 1.

Річ Посполита: Сигізмунд III Ваза (1587–1632), коронний шостак 1624 р. – 1; півтораки 1620 – 1625 – 46.

Стан збереження монет задовільний. Найдавніші монети скарбу – срібні копійки Івана IV (1533–1587) 80-х років XVI ст., наймолодші – півтораки Сигізмунда III Вази (1587–1632) 1625 р. Період накопичення скарбу становить близько 50 років.

Джерело: Авторський опис О. Бакальця, С. Леонова – 2 с.

№ 202. Вінницький р-н. Вінницька область. У 2014 р. в одному з сіл виявлено невеликий скарб з 6 срібних європейських монет кінця XVI – початку XVII ст.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632): шостаки коронні 1625 – 2, трояк коронний 1622 – 1.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1621–1632), драйпелькер 1622 – 1.

Іспанські Нідерланди: Альбет та Ізабелла (1599–1621), ¼ альбертусталера б.д. – (Б. О. – після 1614 р.), Філіп (1619–1664), ¼ патагона 1645 – 1. Вага монет – 6,4 та 6,5 г відповідно, діаметр – 30 мм кожної, стан збереження – добрий. Найдавніша монета скарбу – ¼ альбертусталера б.д. Альбета та Ізабелли (1599–1621) 1614 р., наймолодша – ¼ патагона 1645 р. провінції Брабант Іспанських Нідерландів.

Джерела: Авторський опис Бакальця О. А., Шапринського В. О. – 1 с.

№ 203. М. Брацлав. Вінницька область. У 2013 р. під час земляних робіт виявлено 5 срібних монет Великого князівства Литовського та Речі Посполитої. Деякі монети надрізані, надщерблені, потерті. Вага трояка литовського карбування Сигізмунда III Вази (1587–1632) 1589 р. становить 2,3 г (вага чистого срібла 2,059 г), дводенаріїв Сигізмунда II Августа (1548–1572) – 0,5 г, трояка Стефана Баторія (1576–1586) – 2,3 г.

Велике князівство Литовське: Сигізмунд II Август (1548–1572), дводенарій 1566 – 2.

Річ Посполита: Стефан Баторій (1576–1586), трояк коронний 1582 – 1; Сигізмунд III Ваза (1587–1632), трояк литовський (карбування м. Вільно) 1589 – 1.

Найстаріша монета Брацлавського скарбу – дводенарії Сигізмунда Августа (1548–1572) 1566 р., наймолодша – трояк литовський часу правління Сигізмунда III Вази (1587–1632) 1589 р. вагою 2,3 г (вага чистого срібла 2, 059 г). Період накопичення скарбу складає 23 роки. Скарб (Б. О. – можливо частина скарбу) міг належати бідному міщанину.

Джерела: Авторський опис Бакальця О. А., Шапринського В. О. – 1 с.

№ 204. М. Хмільник. Вінницька область. У 2015 р. місцевий житель в передмісті Хмільника викопав скарб із 12 срібних і золотих монет та речей XIV–XVII ст. Серед монет у скарбі присутні: золотий дукат і 5 талерів Голландської республіки початку XVII ст., 8 піастрів Іспанського королівства із зображенням каравели б.д., 5 срібних дирхем Джанібєка (1341–1357). Серед речей присутні дрібні срібні та золоті прикраси Золотої Орди XIV– XV ст.

Джерела: Авторський опис Бакальця О. А., Шапринського В. О. – 1 с.

№ 205. М. Тульчин. Вінницька область. Навесні 2015 р. місцевий житель Тульчина викопав у глечик у скарбу з 120 білонними солідами 20-х років XVII ст.

Річ Посполита: Сигізмунд III Ваза (1587–1632), соліди 1620–1627 рр. – 100, соліди карбування м. Риги 1621–1627 рр. – 20. Стан збереження монет тульчинського скарбу задовільний, більшість солідів потерті, що свідчить про їх інтенсивне використання в грошовому обігу. Скарб міг належати бідному міщанинові.

Джерела: Авторський опис Бакальця О. А., Смердова О. – 1 с.

№ 206. С. Осламів. Муровано-Куриловецький р-н Вінницької області. У 2014 р. на городі одного із жителів с. Осламова виявлений скарб із 1180 срібних монет Речі Посполитої, Прибалтійських володінь Швеції, Пруссії.

Річ Посполита: Сигізмунд III Ваза (1587–1632), шостаки коронні 1620–1627 – 35; трояки коронні 1610–1627 – 20; півтораки коронні 1620–1627 – 980, 1632 – 20.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1621–1632), драйпелькери 1620–1633 – 6, 1634–1635 – 4 (сучавська підробка); гріш 1629 – 3 карбування Риги.

Пруссія: Георг Вільгельм (1619–1640), гріш 1622 – 2, 1626 – 5, 1629 – 5.

За номіналами у скарбі домінують півтораки – 1000 екз. (84,74 %), шостаки – 35 (2,46%), трояки – 20 (1, 64 %), гроші – 15 (1,27 %), драйпелькери – 10 (0,84 %). Найстаріші монети Осламівського скарбу – трояки Сигізмунда III Вази 1610 р., наймолодші – драйпелькери Густава Адольфа 1635 р. (сучавська підробка). Період накопичення скарбу становить 25 років. Скарб міг належати корчмарю чи багатому селянину.

Джерела: Авторський опис Бакальця О., Герасимчука І. – 2 с.

№ 207. С. Яришів. Могилів-Подільський р-н Вінницької області Переданий до Могилів-Подільського краєзнавчого музею у 1976 р. робітниками, що копали траншею. Скарб нараховує 87 білонних монет (проба металу 400–200) Прибалтійських володінь Швеції та Речі Посполитої першої половини XVII ст. Частина монет витерта і має пошкодження, у трьох – наявні отвори.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1621–1632), драйпелькер 162? – 1, шеляги – 32; Христина Августа (1632–1654), шеляги – 29;

Річ Посполита: Сигізмунд III Ваза (1587–1632), шеляги 1621–1627 – 26.

Джерело: Фонди Могилів-Подільського краєзнавчого музею. Н 500589; КН. 3730–3817.

№ 208. С. Чапаївка. Бершадський р-н Вінницької області. У 1958 р. виявлений скарб срібних європейських монет кінця XIV–середини XVII ст. Знахідку у 1977 р. передала до Вінницького обласного краєзнавського музею Руть В. В. Скарбовий комплекс нараховує 650 срібних та білонних монет 15 європейських держав: Чехії, Польського королівства, Великого князівства Литовського, Лівонського ордену, Речі Посполитої, Пруссії, Московського царства, Прибалтійських володінь Швеції, Іспанських Нідерландів, Голландської республіки, Угорщини, Священної Римської імперії, Бранденбурга, Швейцарії, Шотландії.

Чехія: Вацлав II (1278–1310), гріш празький – 1.

Польське королівство: Владислав II Ягелло (1386–1434), півгріш б. д. – 4, денарій б. д. – 3; Людовік II Ягеллончик, півгріш б.д. карбування м. Свідниця – 1; Ян Ольбрахт (1492 – 1501), півгріш б.д. – 2; Олександр Ягеллончик (1501–1506), півгріш б. д. – 4; Сигізмунд I Старий (1506–1548), гріш 1528 – 1, 1529 – 1, 1539 м. Гданська – 1, 1545 – 1, півгріш 1508 – 1, 1509 – 3, 1510 – 1; Сигізмунд II Август (1648–1672), півгріш 1548 – 1, 1559 – 2, 1564 – 1,

Велике князівство Литовське: Олександр (1501–1506), пігроші (180); Сигізмунд I (1506–1548), півгроші 1509; Сигізмунд Август (1545–1572), півгроші Стефан Баторій (1576 –1586),

Лівонський орден: гріш б. д. карбування м. Риги кінець XIV–поч. XV ст. – 1, півгріш – 1, артїг 1390 р. м. Ревелля – 1.

Московське царство: Іван IV (1533–1583), срібна копійка – московка 1547 – 1.

Річ Посполита: Сигізмунд II Август (1545–1572), Стефан Баторій (1576 –1586, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), орт коронний 1615 – 1, 1621 – 4, 1622 – 1, 1623 – 3, 1624 – 1, шостак коронний із стертою датою – 2, 1624 – 4, 1625 – 4, 1626 – 3, 1627 – 1; півторак коронний 1618 –1, 1620 –7, 1621 – 15, 1622 – 42, 1623 – 57, 1624 – 49, 1625 – 28, 1626 – 11, 1627 – 4, із стертою датою – 28, гріш м. Гданська 1623 – 1, 1624 – 10, 162? - 7, гріш литовського карбування 1606 – 1, 1626 – 3, соліди 1589 –1623 карбування м. Риги – 34.

Прибалтійські володіння Швеції:

Іспанські Нідерланди: Альберт та Ізабелла (1599–1621), ¼ патагонка б. д. – 1; Філіп IV (1621–1665), талер 1654 – 1.

Голландська республіка: Матвій I, талер б. д. – 2, денарій 1614 – 1; левендальдер 1619 – 1, 1646 – 1, 1648 – 1.

Угорщина: Фердінанд I (1526 –1564), денарій 1540 – 1, 1559 – 1; Рудольф II (1576 – 1612), денарій 1582 – 1; Матвій I, денарій 1614 – 1.

Швейцарія: талер 1620 – 1, 1622 – 1.

Бранденбург: Йоган Фердінанд, талер 1619 – 1, три крейцера 1610 – 1; Георг Вільгельм (1619–1640), орти 1621 – 1, 1622 – 1, 1624 – 1, 1625 – 2, драйпелькер 1622 – 1626 – 29; солід 1638 – 1.

Пруссія під владою королівства Польського: Альберт II (1525–1568), трояк 1536 – 1, гріш 1538 – 1, 1542 – 2, 1546 – 1; Сигізмунд I Старий (1506 –1548), гріш 1529 – 1, 1531 – 1, 1534 – 2, 1540 – 1.

Пруссія: Георг Вільгельм (1619–1640), драйпелькер 1621 – 1, 1625 – 1, 1626 – 1; солід 1631 – 2, 1633 – 1; Фрідріх Вільгельм (1640–1688), шиллінг 1654 – 2.

Шотландія, Шкосія: Карл I (1625 –1649), подвійний пенні 1625–1649 рр. – 20.

Тешин: Єлизавета Лукреція (1625–1658), обол 1652 – 1.

Священна Римська імперія: Сілезія, м. Свідниця: Людовік II (1516–1526), півгріш 1526 – 1; **Саксонія,** Вольфанг Георг (1612–1631), талер 1625 – 1, **Брауншвейг,** Генріх Юлій, талер 1607 – 1, талер 1607 – 1 (правитель невідомий), Фрідріх Ульріх (1618–1622) талер

1652 – 2, ¼ талера 1623 – 1, **Вестфалія**, Антон Гюнтер (1587-1599) – талер 15?? - 1, Ернст **Вестфалія**, драйпелькер 1613 – 1, Симеон IV, драйпелькер 1613 – 1, Вольфганг II (1612–1631), Йогхан I Молодший, драйпелькер 1589 – 1, **Померанія**, Богіслав IV (1620-1637), драйпелькер 1619 – 1, 1620 – 2, 1625 – 1, 1626 – 1.

Джерела: *Фонди Вінницького обласного краєзнавчого музею* Н – 5456; Н–5457; Н–5458–5459; Н–5460–5462 Н–5465–5466; Н–5467–5470; Н–5471–5473; Н–5474–5476; Н–5484 5486; Н–5496; Н–5497; Н–5501–5503; Н–5539; Н 5552; Н–5561; Н–5563–5564; Н–5582–5590; Н–5612; Н–5627; Н–5646; Н–5669; Н–5673; Н – 5733–5735; Н–5806–5807; Н – 6755– 6758; Н 6772–6774; Н–6796–6799; Н–6806–6809; Н–6811–6812; Н–6827–7416; Н –7082–7116; Н – 714 – 7148; Н –7149 –7150; Н –7281; Н–7403 –1; Н –7406 –7408; Н –7418–7447; Н –7706; Н –7740; Н –7742 –7764; Н –10710 – 10711.

№ 209. С. Уладівка. Хмільницький р-н Вінницької області. У 1956 р. знайдено скарб із 207 срібних монет XIV–поч. XVII ст., в тому числі – 5 талерів німецьких герцогств Брауншвейга, Мансфельда, Тіролю, Ельзасу, 2 патагони Іспанських Нідерландів, монет та 1 талер Трансильванії. Вага талерів становить від 28,3 до 29,3 г, проба срібла – 916 та 925.

Найбільше у комплексі зафіксовано трояків – 71 екземпляр, переважно Речі Посполитої литовського карбування, 54 грошів, Чехії (2), Польщі (7), Великого князівства Литовського (17), Речі Посполитої (14), Пруссії (6), Священної Римської імперії (8).

На третьому місці в Уладівському скарбі знаходяться півтораки та драйпелькери – 38 Речі Посполитої, Священної Римської імперії та Пруссії, на четвертому місці – 10 монет Великого князівства Литовського 1566–1568 рр. номіналом в 4 гроші, на п'ятому – 7 західноєвропейських талерів, на шостому – 4 півгрошів Сигізмунда I (1506–1548) та Сигізмунда II Августа (1548–1572). У скарбі наявний 1 орт 1540 р. Карла V (1519–1555), 2 шостаки 1585 р. Стефана Баторія (1576–1586) та 1 шостак 1619 р. Сигізмунда III (1587 – 1632).

Чехія: Вацлав II (1278 – 1305), гріш – 2.

Польща: Сигізмунда I (1506–1548), гріш 1527 – 1, 1528 – 3, 1529 – 1, 1547 – 1, 1548 – 1;

Велике князівство Литовське: Сигізмунда I (1506–1548), гріш 1526 – 4, 1535 – 4, 1536 – 1, 1545 – 1, 154? – 1; гріш м. Гданська 1532 – 1, 1533 – 1; гріш м. Ельблонга 1534 – 1; півгріш 1516 – 2; Сигізмунд II Август (1548–1572), 4 гроші 1566 – 4, 1568 – 6; трояки 1562 – 3, 1563 8, 1564 – 2, 1565 – 1; гріш 1546 – 3; півгріш 1561 – 1, 1562 – 1.

Річ Посполита: Стефан Баторій (1576–1586), 6 грошів 1585 – 2; трояки 1580 – 1, 1584 – 2, 1585 – 1; трояк литовського карбування 1585 – 1; трояки м. Риги 1583 – 1, 1585 – 2; гріш м. Риги 1581 – 1; Сигізмунда III (1587 – 1632), 6 грошів 1619 – 1; 3 гроші 1588 – 1, 1589 – 3, 1590 – 1, 1591 – 4, 1593 – 11, 1595 – 9, 1596 – 1, 1597 – 8, 1599 – 2, 159... – 2; 3 гроші литовські 1588 – 1, 1590 – 1, 1596 – 1; 3 гроші м. Риги 1586 – 6, 1592–1597 – 2, 1599 – 1; 1,5 гроша 1622 – 7, 1624 – 16, 1625 – 9, 1627 – 1; гріш 1623 – 1; гріш литовського карбування – 1626 – 1.

Пруссія під владою Польщі: Сигізмунда I (1506–1548), гріш 1531 – 3;

Пруссія, лен Польщі: Альберт II (1525–1568), гріш 1534 – 1, 1542 – 1, 1547 – 1; Георг Вільгельм (1619–1640), драйпелькер 1624 – 2.

Іспанські Нідерланди: Філіп II (1556–1598), талер, Гельдерн 1567 – 1.

Священна Римська імперія:

Богемія Фердинанд I (1526 – 1564), гріш – 12.

Брауншвейг, Вольфганг (1551–1595), Філіп II (1551–1596), талер 1573 –1, 1578 –1; марієнгріш 1550 –1.
Євер, Вангерланд, Марія (1536–1575), марієнгріш – 1;
м. Магдебург: драйпелькер 1574 – 1;
Майсен: гріш XV ст. – 1;
Мансфельд, Петер Ернст (1532–1609), Йоган Альбрехт (1531–1586), Йоганн Гоєр (1532–1585), рейхсталер 1582 –1; Гюнтер IV (1484–1526), Гоєр III (1484–1540), Ернст II (1484–1531), гріш 1514 – 1, 1516 – 1, 15...– 1.
Мінден, Герман (1566–1582), драйпелькер 1578 –1.
Нордгайм, марієнгріш 1550 – 1, 15...? –1.
Овернгайм, марієнгріш 1543 – 1.
Сілезія, Лігніц і Бріг, Фрідріх II (1488 – 1547), гріш 1542 – 1.
Тіроль, Фердинанд I (1522 – 1564), талер – 1;
Ельзас, Фердинанд I (1522 – 1564), талер – 1;
Карл V (1519 –1555) (імперське карбування), орт 1540 –1.
Штольберг, Вольфганг Георг (1612 –1631), 1,5 гроша 1615 – 1.
Не визначені, гроші стерті – 2.
Трансільванія: Сигізмунд Баторій (1585 –1602), талер 1553 – 1.

Найстаріша монета скарбу – празький гріш Вацлава II (1278 – 1305) початку XIV ст., наймолодша – півтораки Сигізмунда III (1587 – 1632) 1627 р. Скарб зберігається у фондах Національного історичного музею України.

*Джерела: **Фонди Національного музею історії України. – Н 10000–10206; Стрижакова Н. Талари Західної Європи в українських скарбах / Н. Стрижакова.. – К., 2000. – 324–326.***

№ 210. С. Лопатинці. Літинський р-н. (тодішній Літинський повіт Подільської губернії). У 1896 р. знайдено 35 польських і 2 пруських монети XVII ст. (Б.О. – першої половини XVII ст.).

Джерела: Сецинский Е. – С. 214; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стило, 2012. – 336 с. – № 291.

№ 211. С. Буша. Ямпільський р-н Вінницької області. У 2001 р. на території історико-культурного заповідника «Буша» виявлено золотий дукат 164? р. Голландської республіки та 4 мідних соліди (боратинки) Яна II Казимира (1648 – 1676) литовського та польського карбування.

Джерело: Авторський опис Бакальця О. А., Пірняка О. О. – 1 с.

№ 212. С. Іванівці І. Барський р-н Вінницької області. У 2011 р. місцевий житель в саду викопав срібну монету Іспанських Нідерландів – ¼ патагона провінції Брабант, відкарбованого за правління Альберта та Ізабелла (1599–1621). Вага монети становить 6,4 г, діаметр – 30 мм, б.д.

Джерело: Авторський опис Бакальця О., Біліченка Л. – 1 с.

№ 213. М. Вінниця І. У 1982 р. в провулку Кузнецова, 25 Е. Х. Гуцолом знайдено скарб з 773 західноєвропейських срібних монет 20–50-х рр. XVII ст.

Річ Посполита: Сигізмунда III (1587–1632), орти коронні 1621 – 2, 1622 – 3, 1623 – 2, 1626 – 1; шостаки коронні 1623– 11, 1624 – 13, 1625 – 32, 1626 – 25, 1627 – 10, з стертою датою – 8; трояки коронні 1620 – 3, 1621 – 10, 1622 – 9, 1623 – 17, 1624 – 18, 1625 – 5; півтораки 1617 – 1, 1620 – 27, 1621 – 37, 1622 – 86, 1623 – 145, 1624 – 94, 1625 – 46, 1626 – 4, 1627 – 5, 1628 – 1, 1629 – 1, з стертою датою – 124; гріш 1626 – 1.

Пруссія: Георг Вільгельм (1619–1640), орти 1622 – 3; драйпелькери 1622 –1625 – 7, 1626 – 1.

Священна Римська імперія: Бранденбург, Георг Вільгельм (1619–1640), флорин XVII ст., орт 1621 – 1; Померанія, Богіслав IV (1620–1637), драйпелькери 1620 – 2.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1621–1632), драйпелькери 1622 – 1, м. Риги 1623 – 1.

Голландська республіка: Фердинанд II (1619–1637), флорин м.Кампена б. д. – 1; Фердинанд III (1637–1657), флорини м. Гельдерна б. д. – 2. У скарбі наявні 4 срібні флорини (2/3 талера), вага яких складає 19 – 20 г, проба срібла – 700. Скарбовий комплекс представляє монети 5 європейських держав. Найстаріша монета Вінницького скарбу – півторак 1617 р. Сигізмунда III, наймолодша – флорин м. Гельдерна часу правління Фердинанд III (1637–1657).

Джерела: Вінницький обласний краєзнавчий музей. – Фонди. – Інвентарний № KB – 9281-10053; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.) / О. А. Бакалець. – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 248; Бакалець О. А. Фінансова політика, грошовий обіг Гетьманщини та Поділля в XVII – XVIII ст. (за письмовими та скарбовими джерелами) / О. А. Бакалець. – Бар: РВВ, 2006. – С. 85 – 86. – № 18.

№ 214. М. Вінниця II. Люблінський провулок, 8. У 1957 р. виявлений скарб з 224 срібних та білонних дрібних монет XVII ст. Пруссії, Прибалтійських володінь Швеції, Речі Посполитої, Австрії, Лівонії та м. Риги. У скарбі, який виявлений при закладенні фундаменту будинку на старому місті, наявні шеляги, гроші, тернарії, гелери, півтораки. Скарб передав у фонди Вінницького обласного краєзнавчого музею житель міста Шайдаченко.

Річ Посполита: Сигізмунда III (1587– 1632), півтораки 1620 – 1, 1622 – 3, 1623 – 2, 1624 – 4, 1625 – 3, 1626 – 3, стертий – 1; гріш 1616 – 1; шеляг 1617 – 2, 1620 – 2, 1621 – 1, 1623 – 4, 1624 – 4, 1626 – 2, стерті – 5; тернарій 1627 – 2, 1630 – 2;

Ян II Казимир (1648– 1668), білонний литовський шеляг 1652.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1621– 1632), шеляги 1627 м. Ельбінга – 1, 1628 м. Риги – 3, 1630 – 3, 1632 – 1633 – 3; Христина (1632–1654), шеляги 1634 – 5, 1638 – 9, 1640 – 3, 1641 – 2, 1642 – 3, 1643 – 5, 1647 – 7, 1648 – 17, 1649 – 8, м. Риги 1650 – 1, 1652 – 7, 1653 – 9, Лівонії 1651 – 6, м. Ельбінга 1635 – 2, 1654 – 4, стерті – 25; Карл X Густав (1654–1660), шеляги Лівонії 1655 – 2, стерті – 2.

Пруссія: Георг Вільгельм (1619–1640), шилінг 1630 – 1; шеляги 1628 – 1, 1629 – 1, стерті – 12; Фрідріх Вільгельм (1640– 1688), шеляг стертий – 1.

Австрія: Фердинанд IV (1637–1662), геллер 1654 – 1, Єлизавета Лукреція (1625–1658), геллери 1651 – 1, 1652 – 1. Найстаріша монета скарбу – гріш 1616 р. Сигізмунда III, наймолодша – шеляг 1654 р. Карла X Густава.

Джерела: Вінницький обласний краєзнавчий музей. – Фонди. – Інвентарний № KB – 7684, Н–1018–1241. Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.) / О. А. Бакалець. – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 249.

№ 215. М. Вінниця III, 1867 р. (Подільська губ.). В землі, яка належить Вінницькому собору, знайдено скарб монет польських 1624–1627 вагою 6 фунтів 28 лотів, 2 зол. Після розгляду в АК скарб переплавлено.

Джерела: *Kotlar M. Znaleziska monet z XIV– XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 569.*

№ 216. М. Вінниця IV, 1887 р. (Подільська губ.). Гаманець з «польськими» монетами першої пол. XVII ст.

Джерело: *Сіцінський Ю. – С. 231.*

№ 217. С. Журавлівка. Барський р-н Вінницької області. В 1990 р. на городі жителя села Тарапатої С. Д. викопано скарб XVI – першій чверті XVII ст. Скарбовий комплекс складався з 924 срібних монет, серед яких 16 ортів 1621–1626, Речі Посполитої 1619–1627 рр., 165 шведських драйпелькерів 1630–1635 рр., 2 півтораки прибалтійських володінь Швеції Сигізмунда III 1625 р., 1 драйпелькер Померанії 1622 р., 61 монета Пруссії Георга Вільгельма (1619–1640).

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), срібні орти 1621 р. – 4, 1622 – 1, 1623 – 3, 1624 – 4, 1625 – 2, 1626 – 1, 1627 – 2; шостаки – 1622 – 5, 1623 – 1, 1624 – 8, 1625 – 11, 1626 – 14; трояки 1621–1622 – 20, 1623 – 9, 1624 – 19, 1627 – 4; півтораки – 1619 – 2, 1620 – 28, 1621 – 51, 1622 – 117, 1623 – 152, 1624 – 128, 1625 – 63, 1626 – 16, 1627 – 19, 20-ті роки ст. XVII ст. – 98.

Швеція: Христина Августа (1632–1654) драйпелькери – I чв. XVII ст. – 2, 1634 – 2, 1635 – 4.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1621– 1633), драйпелькери – 1621 – 8, 1622 – 1, 1623 – 4, 1624 – 3, 1630 – 6, 1632 – 9, 1633 – 15.

Померанія: драйпелькери – 1622 – 1.

Пруссія: Георг Вільгельма (1619–1640), драйпелькери – 1621 – 15, 1622 – 6, 1623 – 7, 1624 – 9, 1625 – 12, 1626 – 17, 1627 – 4, 1633 – 1; Густав II Адольф Ваза (1621– 1633), драйпелькери 1623–1625 – 4.

Найстаріша монета скарбу – півторак Речі Посполитої Сигізмунда III Августа (1587–1632) 1619 р., наймолодша – драйпелькер 1635 р. прибалтійських володінь Швеції Христини Августи (1632 – 1654).

Джерела: *Фонди ВОКМ KB50-704, H17302–18225 (акт № 28 від 25. 12. 1990 р.); Анохін Л. С. Журавлівський скарб монет першої чверті XVII ст. // Матеріали збірки IX Вінницької обласної історико-краєзнавчої конференції. – Вінниця, 1990 р. – С. 35–39; Бакалець О. А. Актуальні проблеми української нумізматики, генеалогії та історичного краєзнавства (за письмовими та скарбовими джерелами) / О. А. Бакалець // Збірник наукових статей. – Львів: Магнолія, 2015. – С. 120–124; Малёванний С. Ф. О кладах, монетах, но не о деньгах... – Вінниця: ТС «Твисть», 2004. – С. 267–268.*

№ 218. Літинський р-н Вінницької області. У 2000 р. виявлено скарб з 50 срібних та білонних європейських монет 20-х років XVII ст. За номіналами у скарбі представлені: 2 талери, 5 ортів, 11 шостаків, 11 трояків, 21 півторак.

Священна Римська імперія, Зальцбург: талери б.д. – 1, 1631 – 1.

Річ Посполита: Сигізмунд III Ваза (1587–1632), орти коронні 1621 – 1, 1622 – 2, 1623 – 1, 1624 – 1; шостаки коронні 1623– 2, 1624 – 3, 1625 – 2, 1626 – 2, 1627 – 1, із стертою датою –

1; трояки коронні 1620 – 1, 1621 – 2, 1622 – 1, 1623 – 4, 1624 – 1, 1625 – 2; півтораки 1618 – 1, 1620 – 2, 1621 – 3, 1622 – 6, 1623 – 4, 1624 – 1, 1625 – 1, 1626 – 2, 1627 – 1.

Найстаріша монета скарбу – півторак Сигізмунда III Вази (1587–1632) 1618 р., наймолодша – талер Зальцбурга 1631 р. Період накопичення скарбу складає 14 років, тобто це скарб короткотривалого накопичення. Комплекс міг належати багатому селянину.

Джерела: *Авторський опис В. Шапринського – 1 с.*

№ 219. Шаргородський р-н Вінницької області. У 1995 р. виявлено скарб з 14 європейських срібних монет XVII ст.

Священна Римська імперія, Саксонія, Рудольф II (1576–1612), талер 1603 – 1; Іоан Георг (1624–1635), талер 1626 – 1.

Річ Посполита: Сигізмунд III Ваза (1587–1632), орти коронні 1621 – 1, 1622 – 2; Ян II Казимир (1648–1668), шостаки коронні 1651–1, 1663 – 1, 1668 – 1, м. Торуня 1655 р. – 1, тимф 1664 – 1.

Пруссія: Георг Вільгельм (1619–1640), орт 1621 – 1; Фрідріх Вільгельм (1641–1688), орт – б. д., 1664– 1, 1666 – 1.

Найстаріша монета скарбу – талер 1603 р. **Священної Римської імперії** короля Рудольфа II (1576–1612), наймолодша – шостак Яна II Казимира (1648–1668) 1668 р.

Джерела: *Авторський опис В. Шапринського – 1 с.*

№ 220. С. Велика Бушинка, Немирівський р-н. Вінницької області. Скарб виявив житель села Криворучко В.В. у 2004 р. Він складається з 483 срібних та білонних західноєвропейських монет XVII ст. У скарбі наявні: 6 талерів (ріксдаальдерів) Голландської республіки, Нідерландів та Бельгії (провінція Голландії), 1 флорин Священної Римської імперії часу Фердинанда II (1619–1637), 1 левковий півталер Голландської республіки (Об'єднаних провінцій), 1 орт Пруссії, 264 срібних коронних ортів, 34 орти м. Гданська, 12 коронних шостаків, 128 півтораків Сигізмунда III (1587–1632), 14 тимфів, 1 орт, 20 срібних шелягів та 1 денар Яна II Казимира (1648–1668). Скарб придбав Вінницький обласний державний краєзнавчий музей.

Голландська республіка: ріксдаальдери 1611 – 1, 1619 – 1, 1621 – 1.

Бельгія: ріксдаальдери 1619 – 1, 1621 – 2.

Священна Римська імперія: Фердинанд II (1619 – 1637), флорин (б.д.)

Пруссія (герцогство): Фрідріх Вільгельм I (1657–1688), орт 1665.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), орти коронні 1621–1623 – 264; орти м. Гданська 1612, 1614, 1615, 1617, 1620, 1623 – 30; шостаки коронні 1627 – 1632 – 7; півтораки коронні 1622–1632 – 128; Ян II Казимир (1648–1668), тимфи (злотувки) 1663 – 14; орт 1668 – 1; шостаки коронні 1651 – 1668 – 5; шеляги коронні білонні 1652 – 1653 – 20, денар 1651? – 1. Вага ріксдаальдерів коливається від 28, 4 г до 28,7 г, флорина – 19, 97 г, левкового півталера – 13,5 г, прусського орта – 5,9 г, тимфів – 5,05 – 6,4 г, ортів коронних – 5,4 – 7,4 г, ортів гданських – 5,3 – 7,3 г, шостаків коронних – 3,48 – 3,95 г, півтораків – 0,6 – 1,2 г, шелягів – 0,7 г, денарія – 0,53 г. Усі левендаальдери та півталер 700 – 800 проби срібла, флорин – 650, орти – 250 – 700, шостаки – 375 – 475, півтораки – 250 – 375, шеляги та денарій – 250 проби срібла. Найстаріша монета скарбу – ріксдаальдер Голландської республіки 1611 р., наймолодша – шостак 1668 р. Яна II Казимира.

Джерела: *Вінницький обласний краєзнавчий музей. – Фонди. – Інвентарний № KB – 70651 – 71134; Бакалець О.А. Гроші і грошовий обіг на Поділлі в XVII – XVIII ст. // Наук.*

записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Серія: історія. – Вип. X. – Вінниця, 2006. – С. 222–223.

№ 221. С. Ворошилівка. Тиврівський р-н. (тодішній Вінницький повіт Подільської губернії), У 1895 р. біля р. Буг знайдено 76 срібних монет (в тому числі 6 талерів ?) вагою 60 зол. 24 долі: польських, шведських (прибалтійських володінь Швеції) та західноєвропейських XVII ст.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632) – 62.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав II Адольф (1621–1632) – 4.

Пруссія: Георг Вільгельм (1619–1640) – 3.

Зальцбург: талер 1625 – 1.

Західна Фризія: талер 1622 – 1.

Тоурнай: Альберт та Ізабелла (1599–1621), патагон б. д. – 1.

Іспанські Нідерланди: Філіп IV (1621–1665) талер – 3. Скарб датується 20–50-ми рр. XVII ст. АК повернула скарб місцевій владі.

Джерела: *Сицинский Е. Археографическая карта Подольской губернии.* – К., 1901. – С. 231; *Kotlar M. – S. 250.* – № 1024; *Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.) / О. А. Бакалець.* – Київ: Стило, 2012. – 333 с. – № 255.

№ 222. № С. Джурин. Шаргородський р-н Вінницької області, 2013 р.

Виявлено глечик із скарбом срібних та білонних монет другої половини XVI – середини XVII ст., переважно 20-х років Речі Посполитої Сигізмунда III Вази (1587–1632).

У комплексі наявні 3 левкових талерів, 20 ортів, в тому числі 6 – м. Гданська, 15 шостаків, 6 трояків, 42 півтораки, 10 грошів, 70 солідів.

Річ Посполита: Стефан Баторій (1576–1586), трояк 1582 – 1, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), орти коронні 1620–1626 рр. – 14, шостаки 1618–1626 – 15, трояк 1620–1623 – 6, півтораки 1620–1627 – 30, гроші 1625–1626 – 10, соліди 1626 – 3.

Голландська республіка: левкові талери – 1640–1643 – 3.

Пруссія: Георг Вільгельм (1619–1640), соліди – 10.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав II Адольф (1621–1632), драйпелькери – 12, соліди – 15, Христина Августа (1632–1654), соліди – 45.

Джерела: *Авторський опис Шапринського В., Бакальця О. – 1 с.*

№ 223. С. Берлинці. Могилів-Подільський р-н., 1877 р.

(Могилівський повіт Подільської губ.). В полі знайдено скарб монет срібних, білонних та мідних вагою 3 фунти 48 золотників.

Річ Посполита: трояки коронні 1622, 1623, півтораки 1620–1627, гроші 1623, 1624, шеляги 1614, 1616–1618, 1624, 1626, гроші гданські 1624–1627, тернари познанські 1630, 1632.

Прибалтійські володіння Швеції: драйпелькери ельблонські 1630, 1632, 1635, грош 1629, шеляги 1631–1633, ризькі півтораки 1623, 1624, шеляги 1622.

Пруссія: драйпелькери 1624–1626, шеляги 1585, 1625, 1627–1629.

Іспанські Нідерланди: Брабант, Альберт і Ізабелла, талер б. д.

Сілезія: Карл I, двопенсі мідні. Після розгляду в АК скарб перетоплено.

Джерела: *Kotlar M. Znaleziska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy.* – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 530.

№ 224. С. Олексіївка. Немирівський р-н., 1887 р. (Вінницький повіт Подільська губ.)

93 монети срібні вагою 34 зол.

Річ Посполита: шостаки 1623 – 1, 1624 – 1, 1626 – 1, трояки 1622 – 4, півтораки 20-х років XVII ст.

Голландія: талери XVII ст. – 2. Після розгляду скарб переплавлено.

Джерела: *Kotlar M. Znaleziska monet z XIV– XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy.* – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 528, s. 127.

№ 225. С. Лопатинці І. Жмеринський р-н., 1887 р.

(Літинський пов. Волинської губ.)

В селянському господарстві знайдено посудину з срібними монетами; 46 з них вагою 13 зол., вислано до АК: польські шостаки 1624–1626 – 3 і півтораки, пруські півтораки першої половини XVII ст. Перетоплено.

Джерела: *Kotlar M. Znaleziska monet z XIV– XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy.* – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 547, s. 127.

№ 226. С. Лопатинці ІІ. 1896 р. Скарб викопаний на городі в кількості 37 монет.

Річ Посполита: Сигізмунд III, орти 1662 – 1624 – 8, шостак 1623, півтораки 1620 – 1627 – 26.

Пруссія: Георг Вільгельм, півтораки 1623–1, 1625 – 1.

Джерела: *Kotlar M. Znaleziska monet z XIV– XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy.* – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 548, s. 127.

№ 227. С. Лука. Немирівський р-н, 1890 р. (Брацлавський повіт Подільської губ.).

В урочищі «Мидрогोलівка» знайдено глиняний горщик з 1110 срібних монет переважно Сигізмунда III вагою 2 фунти, 92 золотники, 72 долі. Шостаки, трояки і півтораки 1619 – 1628. Після огляду в АК скарб переплавлено.

Джерела: *Kotlar M. Znaleziska monet z XIV– XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy.* – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 549, s. 127.

№ 228. С. Моложани. Жмеринський р-н, 1896 р. (Старокостянтинівський повіт Волинської губернії). В лісі знайдено 10 шостаків і 80 трояків Сигізмунда III вагою 22 зол. 24 долі.

Джерело: *Kotlar M. Znaleziska monet z XIV– XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy.* – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 550, s. 127.

№ 229. М. Немирів. Немирівський р-н, 1897 р. (Брацлавський повіт Подільської губ.).

В могилі знайдено 35 срібних монет. «На деяких монетах було викарбувано ім'я польського короля Сигізмунда III, на інших – роки 1550, 1612 і 1625. Після вивчення скарб переданий власнику.

Informacia: *Kotlar M. Znaleziska monet z XIV– XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy.* – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 551, s. 127.

№ 230. Немирівський р-н, 1894 р. (Брацлавський повіт Подільської губ.). В лісі викопано знахідку з 499 монетами z czusow. Сигізмунд III: коронні орти – 2, шостаки – 5, трояки – 10, півтораки – 398, гроші – 5 розом 79 «іноземних» (не польські – М.К) півтораків.

Джерела: *Kotlar M. Znaleziska monet z XIV– XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy.* – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 552, s. 127.

№ 231. С. Новоселівка. Немирівський р-н, 1924 – 1925 рр. (колишня Сталінка). Півторак ельблонгський Густава Адольфа 1633 р.

Джерело: *Kotlar M. Znaleziska monet z XIV– XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 553, s. 127.*

№ 232. С. Новий Суботів. Іллінецький р-н, 1903 р. (Таращанський пов. Київської губ.).
463 срібних монет вагою 4 фунти 59 зол.

Річ Посполита: Стефан Баторій, трояки коронні 1583, литовські 1581, ризькі 1586 – 2; Сигізмунд III, орти 1621 – 1624, шостаки 1623 – 1627, трояки 1593, 1595 – 1601, 1618 – 1624, орти гданські 1610 – 1621, 1623 – 1625, трояки ризькі 1589, 1590, 1592, 1596, 1597, 1619.

Бранденбург: Георг Вільгельм, орт 1623.

Угорщина (Семиграддя – Н.К.): Стефан, трояк 1606.

18 монет придбав ермітаж, інші АК повернув власнику.

Джерело: *Kotlar M. Znaleziska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 554, s. 127.*

№ 233. С. Ободівка. Тростянецький р-н, 1897 р. (Ольгопільський повіт Подільської губернії)
Посудина глиняна з 982 півтораками Сигізмунда III вагою 2 фунти, 52 золотники. За розпорядженням АК скарб перетоплено.

Джерело: *Kotlar M. Znaleziska monet z XIV– XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 555, s. 127.*

№ 234. С. Пархомівка. Іллінецький р-н, 1885 р. (Липовецький повіт Київської губ.)

Близько 60 фунтів "польських монет Сигізмунда III".

Informacia: *Kotlar M. Znaleziska monet z XIV– XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 557, s. 127.*

№ 235. С. Бондарівка, Немирівський р-н., 1903 р. (Брацлавський повіт Подільської губернії.). Виявлено скарб з 2608 монет вагою 7 фунтів 15 золотників.

Польща: Півгроші владислава Ягелло, Казимира Ягеллончика, яна Ольбрахта, Олександра Ягеллончика.

Велике князівство Литовське: Сигізмунд I Старий, гроші польські 1527–1529, 1545–1547, литовські 1535, 1536, пруські 1527–1535, гданські 1531, 1533, 1538–1537, ельблонгські 1535, 1539, 1540, півгроші польські 1507, 1513 I б. д., литовські 1509–1523, шеляги пруські 1529–1531, гданські 1530, 1531, 1538, 1539, ельблонські 1532, 1533, 1539; Сигізмунд II Август, гроші польські 1547, 1548, 1567, 1568, литовські 1546, литовські півгроші 1546, 1547–1552, 1555–1565, дводенарії 1569, 1570.

Річ Посполита: Сигізмунд III, трояки коронні 1587, 1591–1595, 1596–1601, 1624, півтораки 1614–1616, 1622–1624, 1626, гроші коронні 1592, 1596, пруські 1588–1601, 1603, 1605–1607, 1609.

Рига: шеляги 1571, 1575.

Курляндія: шеляги 1600. «Монети Аленсбурга, шеляги б. д. ».

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф, півтораки 1630.

Тевтонський орден: шеляги Міхала Кученмейстра, Маркіна Трухлісенса, Тієфена.

Пруссія: шеляги 1529–1532, 1534, 1535, 1537, 1538, 1541–1545, 1547.

Чехія: гроші празькі Владислава II і Фердинанда б. д.

Молдавія: Стефан XV, срібна монета.

Гроші поморські: сілезькі, Бранденбурга, Саксонії, Палатунату, Брунсфіку, Нассаубора і інших міст та земель німецьких 1517–1616. Монети австрійські, швейцарські XVI в.

Ермітаж набув 81 монету, решту передано власнику знахідки.

Джерело: *Kotlar M. Znaleziska monet z XIV– XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 532, s. 130.*

№ 236. Бершадь. Бершадський р-н, **1905** р. (Ольгопільський пов. Подільської губернії). **890** монет срібних і білонних вагою 2 фунти 38 зол.

Річ Посполита: Сигізмунд III, трояки коронні 1620–1624, півтораки 1615, 1619–1627, гроші литовські з витертими датами.

Прибалтійські володіння Швеції: півтораки ельблонські 1628, 1630–1635, ризькі 1622–1646.

Пруссія: півтораки Яна Сигізмунда 1620, Георга Вільгельма 1621–1627.

Семиграддя: грош 1638. АК повернула скарб власнику знахідки.

Джерела: *Kotlar M. Znaleziska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy.* – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. грош 1638. АК повернула скарб власнику знахідки. № 531, s. 130.

№ 237. С. Флоріно. Бершадський р-н, **1894** р. (Ольгопільський повіт Подільської губернії).

Близько **100** монет, з яких відомими є тільки 20 шостаків коронних Сигізмунда III 1623–1627 рр. вагою 17 зол. 24 дол. АК відіслала монети до місця знахідки.

Джерело: *Kotlar M. Znaleziska monet z XIV–XVII w. na obszarze Ukrainskiej SRR. Materialy.* – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, 1971. – № 534, с. 129.

№ 238. С. Суводівка I. Іллінецький р-н. (Таращанський повіт, київської губ.), **1897** р.

В селянській загороді знайдено **83** срібних монети вагою 45 золотників, 72 долі.

Річ Посполита: Сигізмунд III, коронні орти, шостаки, трояки, півтораки і гроші; орти гданські, півтораки ризькі.

Пруссія: Георг Вільгельм, драйпелькери 1622, 1624. АК передала монети університету Київському.

Kotlar M. Znaleziska monet z XIV–XVII w na obszarze Ukrainskiej SSR. – Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdansk, 1975. – S. 241. – № 575.

№ 239. С. Суводівка II. Іллінецький р-н. (Таращанський повіт, київської губ.), **1898** р.

В городі викопано **419** монет.

Річ Посполита: Сигізмунд III, коронні орти, шостаки, трояки і півтораки, шостак гданський 1624 р.

Швеція: Густав Адольф, півтораки ризькі 1623, 1624.

Бранденбург: Ян Сигізмунд, драйпелькери.

Пруссія: Георг Вільгельм, драйпелькери. Гроші Гамбурга, інших міст і земель 1599–1618. Після розгляду АК скарб наказала перетопити.

Джерела: *Kotlar M. Znaleziska monet z XIV–XVII w na obszarze Ukrainskiej SSR.* – Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdansk, 1975. – S. 242. – № 576.

№ 240. С. Стодульці. Жмеринський р-н Вінницької області. У **2000** р. на городі житель села знайшов срібного орта Речі Посполитої Сигізмунда III Вази (1587–1632) 1624 р. та прусського шостака Георга Вільгельма (1619–1640) 1631 р. Стан монет задовільний.

Джерела: *Авторський опис Бакальця О. А. – 1 с.*

№ 241. С. Войнашівка. Барський р-н Вінницької області, **2011** р. в гаю поблизу села виявлено скарб з **99** мідних монет (боратинок) Речі Посполитої Яна II Казимира (1649–1668), 40 екз. литовського та 59 – польського карбування. 60 монет скарбу передано до фондів Барського районного історичного музею. Стан збереження монет задовільний.

Джерела: *Авторський опис А. Колоса; Фонди БРІМ Інв. № 6700–6759.*

№ 242. Під час археологічних розкопок влітку 2007 р. на території **Барської фортеці**, поряд з різними речовими пам'ятками XVI – XVII ст. були виявлені 4 мідних монети (соліди – 1/3 гроша (боратинки) Речі Посполитої часу правління короля Яна II Казимира (1649–1668) литовського та польського карбування. Стан збереження монет задовільний.

Джерела: *Виногородська Л. В. Історико-архітектурні дослідження Барської фортеці //Бар. Барська земля – кризь призму віків. Мат. I Міжнародної конфер. – Бар, 2008. – С. 434–438.*

№ 243. Смт. Копайгород. Барський р-н. У квітні 2005 р. в селищі під час риття екскаватором котловану Гуляком Р.М. викопано скарб, який нараховував 59 срібних монет Речі Посполитої та один золотий дукат Голландської Республіки. Найстарішою монетою скарбу є орт 1665 р. Яна II Казимира (1648–1668). Наймолодша монета – трояк 1755 р. Августа III (1733–1763). В скарбі представлені номінали: золотий дукат, срібні коронні орти, тимфи, шостаки та трояки. Ймовірно скарб був захищений господарем у землю в торбинку чи ганчірку на нетривалий час, тому-що не було виявлено на місці знахідки посудини чи її черепків. Один потертий тимф (злотувка) зберігається у фондах Барського районного історичного музею. Інв. № 6732. На жаль Копайгородський скарб вивезений до Росії і втрачена можливість його детального вивчення.

Джерела: *Авторський опис О. Бакальця, В. Хомчака. – 1 с.; Фонди Барського районного історичного музею. – Н 6732.*

№ 244. С. Киянівка Барський р-н Вінницької області. У 2013 –2015 рр. на полі, за 3 км від села, місцеві жителі викопали розсипаний скарб срібних, білонних та мідних монет Речі Посполитої 20–60-х років XVII ст. У скарбі присутні близько 300 срібних шостаків, трояків, білонних півтораків, грошів та солідів Сигізмунда III Вази (1587–1632), 1000 мідних солідів (боратинок) 1659–1666 рр. Яна II Казимира (1648 – 1668). Більшість монет сильно потерті. Тому важко встановити точні дати карбування монет.

Джерела: *Авторський опис А. Одиноких – 1 с.*

№ 245. Хутір Каноніцький. Барський р-н Вінницької області. У 2014 р. за 1,5 км від села вздовж залізної дороги (біля ст. Киянівка) виявлено невеликий глечик з 715 монетами Речі Посполитої 20–60-х років XVII ст. За номіналами у скарбі наявні самі поширені у цей період на грошовому ринку Поділля монети – 15 півтораків 1620–1627 рр. Сигізмунда III Вази (1587–1632) та близько 700 мідних солідів (боратинок) 1661–1666 рр. Білонні півтораки дуже потерті, а із мідних солідів литовського та польського карбування близько 100 мають відмінне збереження.

Джерела: *Авторський опис А. Одиноких – 1 с.*

№ 246. С. Лука Немирівська II, Немирівський р-н. (тодішній Брацлавський повіт Подільської губернії), 1895 р. На полі викопана посудина з 643 монетами, з яких 49 вагою 11 зол. 12 доль, передані АК.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587– 1632), коронні півтораки 1624 – 3, шеляги 1626 – 3; Ян II Казимир (1648–1668), шостаки 1627 – 1, із витертою датою – 1, шеляги 1661 – 12.

„Швеція”: шеляги Густава Адольфа (1621– 1632) і Христини (1632– 1654) – 29.

АК передала скарб Київському університету.

Джерела: Kotlar M. – S. 246. – № 1007; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.) /О. А. Бакалець. – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 257.

№ 247. С. Лука Немирівська III, Немирівський р-н. (тодішній Брацлавський повіт Подільської губернії), 1897 р. В городі викопано скарб, який складався із 578 срібних (1 фунт 75 зол. 24 долі.) і мідних (1 фунт 68 зол.) монет.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), шостаки, трояки і півтораки 1620–1626; Ян II Казимир (1648–1668), коронні і литовські мідні шеляги 60-х років XVII ст.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1621–1632), ельбінгські і ризькі шеляги та драйпелькери 20-х років XVII ст.

Священна Римська імперія, Брунсвік: Генріх Юліуш, талер 1600 – 1.

За розпорядженням АК скарб перетоплено.

Джерела: Kotlar M. – S. 246. – № 1008.; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.) /О. А. Бакалець. – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 258.

№ 248. С. Сітківці. Немирівський р-н. (Тодішній Липовецький повіт Київської губернії), 1890 р. На гарбузовому полі викопано скарб, який складався із **2940** білонових шелягів ризьких Христини (1632–1654) і Карла X Густава (1654–1660) вагою 4 фунти 14 зол. За розпорядженням АК скарб передано до Київського університету.

Джерела: Kotlar M. – S. 248. – № 1016; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.) /О. А. Бакалець. – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 276.

№ 249. С. Змієни. Ямпільський р-н. (на той час – Ямпільський повіт Подільської губернії), 1888 р. Срібні прикраси, 25 золотих монет (22 зол. 8 доль) і 1 срібна.

Іспанські Нідерланди: Альберт і Ізабелла (1599–1621) – 2, Філіп IV (1621 –1665) – 1;

Голландія: 1610–1668 – 15.

Саксонія: 1636 – 1;

Венеція: XVII ст. – 5.

„Італія”: 1649 – 1.

Голландська республіка: талер Західної Фризії кінця XVII ст. АК розділила монети між Ермітажем і ДІМ.

Джерела: Kotlar M. – S.248. – № 1017; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.) /О. А. Бакалець. – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 277.

№ 250. С. Стіна. Томашпільський р-н. (тодішній Ямпільський повіт Подільської губернії), 1888 р. Лукіян Комарчук та Ісак Швець під час копання могили на цвинтарі викопали 25 золотих і 1 срібну монету 1672 року.

Джерела: Сицинський Е. – С. 279; Kotlar M. – S.248. – № 1018; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.) /О. А. Бакалець. – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 278.

№ 251. С. Яринці. Тиврівський р-н. (тодішній Ямпільський повіт Подільської губернії), 1899 р. Глиняна посудина із 325 монетами Яна II Казимира (1648 – 1668) і Яна III Собеського (1674 – 1696) разом із пруськими. АК передала скарб Київському університету. Монети датовані 1620 – 1674 (?)рр.

Джерела: *Kotlar M. – S. 249. – № 1021; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.) / О. А. Бакалець. – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 281.*

№ 252. С. Устьє. Бершадський р-н (на той час – Ольгопільський повіт Подільської губернії), 1879 р. Скарб складався з 7 талерів: коронний Сигізмунда III (1587 – 1632) 1628 – 1, фризійський 1616 – 1668 – 5. Монети датуються 1628 – 1668 рр.

Джерела: *Kotlar M. – S. 249. – № 1022; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.) / О. А. Бакалець. – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 282.*

№ 253. С. Пиків. Вінницького повіту Подільської губ. У 1900 р. З ставка дістали глечик з 58 срібними монетами (польськими, німецькими, голландськими 1500 – 1625 рр.

Джерела: *Сицинский Е. – С. 279.*

№ 254. С. Ялтушків І. Барський р-н. (колишній Могилівський повіт Подільської губернії). У 1887 р. знайдено до 30 срібних і білонних польських та шведських (О. Б. – Прибалтійських володінь Швеції) монет першої половини XVII ст.

Джерела: *Сецинський Е. – С. 282.; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.) / О. А. Бакалець. – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 245.*

№ 255. Вінницький р-н, Вінницька область. 25 лютого 2017 р. виявлено скарб з 276 срібних європейських монет великих та середніх номіналів XVI–першої половини XVII ст., серед яких: 12 талерів, 3 півталери, 26 ортів, 5 шостаків, 4 трояки і 226 півтораків.

Річ Посполита: Сигізмунд III Ваза (1587–1632), легкий талер 1624 вагою 18,82 г – 1; орти м. Гданська 1616 – 1, 1618 – 2, 1623 – 2; коронні орти 1620–1627 – 21; коронні шостаки 1621–1625 – 5; коронні трояки 1620–1623 – 4; півтораки 1620–1627 – 220.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1619 – 1632), драйпелькер 1621–1626 – 6.

Священна Римська імперія, Австрія, Фердинанд I (1612–1650), талер – 1645 – 1; Брауншвейг, талер 1603 – 1, м. Нюрнберг, талер 1624 – 1; м. Кельн, Фердинанд II (1619–1637), рейхсгульдинер 1631 (вага 28,73 г) – 1. На гербі Кельна в центрі розміщений картуш, над ним розгорнуте пір'я павліна, зліва – ходячий грифон, справа – лев, внизу - три корони. Навколо розміщена кругова легенда: «MONO. AROK . V . COL . 1631.»

Іспанські Нідерланди: Брабант, Альберт та Ізабелла (1599 – 1621), патагон б.д. – 1, 1617 – 1; Філіп IV (1621–1665), патагон 1622 – 1, 1653 – 1; ½ патагона 1633 – 1, 1645 – 1.

Республіка об'єднаних провінцій (Голландська республіка): Бельгія, ріксдаальдер 1620 – 1, 1621 – 1, ½ ріксдаальдера 1624 – 1.

Швейцарія: Шафгаузен, талер 1621 – 1; Сег-Гален, талер 1620 – 1.

Московське царство: Олексій Михайлович (1645–1676), єфимок з признаком (з копійчаним надкарбуванням) (вага 28,08 г) на патагоні 1633 р. Іспанських Нідерландів.

Джерела: *Авторський опис Пінкасевича О., Бакальця О. – 1 с.*

№ 256. С. Гопчиця. Погребищенський р-н Вінницької області. 8 січня 1991 р. у піщаному кар'єрі А. П. Шевчук виявив великий скарб із 6821 європейської монет першої половини XVII ст.

Велике князівство Литовське: Сигізмунд I Старий (1506–1548), півгріш 1522 – 1; Сигізмунд II Август (1549–1572), півгріш 1563 – 1.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), орти м. Бидгоща 1621 – 5, 1622 – 7, 1623 – 8, 1624 – 4, орти м. Гданська 1623 – 5, 1624 – 5, 1625 – 1, 1626 – 1, фальшивий 1623 – 1; шостаки м. Краків 1623 – 13, 1624 – 30, 1625 – 70, 1626 – 83, 1627 – 27, шостаки із стертою датою – 19; трояки м. Кракова 1620 – 9, 1621 – 58, 1622 – 108, 1623 – 67, 1624 – 87, із стертою датою – 20, півтораки 1614 – 6, 1615 – 5, 1616 – 5, 1617 – 2, 1618 – 7, 1619 – 7, 1620 – 136, 1621 – 318, 1622 – 681, м. Бидгоща 1622 – 185, м. Бидгоща 1623 – 183, 1623 – 848, м. Бидгоща 1624 – 172, 1624 – 729, м. Бидгоща 1625 – 108, 1625 – 512, м. Бидгоща 1626 – 42, 1626 – 128, м. Бидгоща 1627 – 19, 1627 – 75, із стертою датою – 676, фальшивка – 1; гріш коронний 1613 – 1, 1624 – 3, 1625 – 1, гріш литовський 1625 – 1, гріш м. Гданська 1625 – 1, 1626 – 4, гріш литовський 1626 – 1, гріш литовський 1627 – 1, гріш м. Гданська 1627 – 2, 1627 – 1, 1627 – 1; Ян II Казимир (1648–1676), шостак м. Львова 1661 – 1, 1662 – 1.

Московське царство: Михайло Федорович (1613 – 1645), копійка 1614 – 1, 1619 – 1, 1620 – 1, 1624 – 1; Олексій Михайлович (1645 – 1676), копійки 1645–1676 – 4, копійки невизначені – 2.

Пруссія: Георг Вільгельм (1620–1633) орт 1623 – 1, драйпелькер 1620 – 1, 1621 – 6, 1622 – 56, 1623 – 52, 1624 – 86, 1625 – 81, 1626 – 144, 1627 – 33, 1628 – 1, 1633 – 10, із стертою датою – 52.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1619 – 1632), трояк 1632 – 3; драйпелькер м. Рига 1622 – 36, 1623 – 33, 1624 – 72, м. Ельбінг 1628 – 2, 1629 – 1, м. Ельбінг 1629 – 10, 1630 – 43, 1631 – 13, 1632 – 91, м. Рига 1632 – 14, 1633 – 31, м. Рига – 24, Ельбінг – 162, 1634 – 10, м. Рига 1634 – 1, 1635 – 11, м. Рига 1635 – 6 із стертою датою – 139; Христина Августа (1632–1654), драйпелькер м. Ельбінг 1632 – 1, 1633 – 1, 1634 – 18, 1635 – 57, м. Рига 1644 – 8, Лівонія 1647 – 1, 1648 – 6, м. Рига 1648 – 13, 1649 – 1, Лівонія із стертою датою – 6, м. Ельбінг із стертою датою – 1.

Священна Римська імперія: Фердинанд II (1619–1637), 9 денаріїв м. Кремниця 1923 – 1; абатство Корвей, Теодор, драйпелькер 1612 – 1; Маттіаш I, драйпелькер 1614 – 1; Померанія, Богуслав XVI, драйпелькер 1620 – 2; Ульріх, драйпелькер 1621 – 5, Ульріх I, драйпелькер 1621 – 1.

Трансільванія: Георг Ракоці, драйпелькер 1637 – 1, 1638 – 1.

Найстаріша монета скарбу – литовський півгріш 1522 р. Сигізмунда I Старого (1506–1548), наймолодша – шостак м. Львова 1662 р. Речі Посполитої короля Яна II Казимира (1648–1676). Скарб зберігається у фондах Вінницького обласного краєзнавчого музею.

Джерела: *Авторський опис О. Бакальця – 2 с.; Малёванний С. Ф. О кладах, монетах, но не о деньгах... – Вінниця: ТС «Твисть», 2004. – С. 272–274; Бакалець О. А. Гроші і грошовий обіг на Поділлі в XVII – XVIII ст. / О.А. Бакалець // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії і методики. Зб. наук. праць : У 2-х част. – К. : НАН України. Ін-т історії України, 2006. – Число 13. – Част. 1. – С. 97–126.*

№ 257. М. Ямпіль. Вінницької області. У 2011 р. недалеко від міста, в коріннях старого дерева, виявлено скарб з 803 срібних та білонних європейських монет кінця XVI–30-х років XVII ст. У скарбі представлені монети 6 держав: Речі Посполитої, Священної Римської імперії, Іспанських Нідерландів, Голландської республіки, Прибалтійських володінь Швеції, Пруссії. За номіналами у скарбі присутні: 29 талерів, 60 ортів, 2 ¼ патагона, 37 шостаків, 68 трояків, 532 півтораки, 16 грошів, 55 солідів.

Річ Посполита: Стефан Баторій (1576–1586), талер 1580 – 1, 1582 – 1; трояки 1581–1586 – 43; гроші 1580–1585 – 32; соліди 1584 – 1586 – 55; Сигізмунд II Ваза (1587–1632), талер коронний 1624 – 2, 1625 – 1, 1626 – 1, орти м. Гданська 1615–1626 – 25; орти коронні 1620–1625 – 34; шостаки коронні 1620–1627 – 37; трояки 1590–1625 – 25, гроші 1592 – 1597 – 16; півтораки 1620–1627 – 320.

Священна Римська імперія: Саксонія, Фердинанд I (1564–1595), талер – б.д. – 3; Брауншвейг, талер 1624 – 1, 1626 – 1.

Іспанські Нідерланди: Брабант, Альберт та Ізабелла (1599 – 1621), патагон б.д. – 3; Філіп IV (1621–1665), патагон 1622 – 1, 1623 – 1; 1/4 патагона 1635 – 2.

Голландська республіка: левендальдер м. Кампена 1621–1628 – 10; левендальдер Цволле 1624 – 2, 1625 – 1.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1619–1632), драйпелькер м. Рига 1622 – 6, 1623 – 30, 1624 – 23.

Пруссія: Георг Вільгельм (1620–1633), орт 1624 – 1, драйпелькер 1620 – 5, 1621 – 7, 1622 – 51, 1623 – 15, 1624 – 16, 1625 – 42, 1626 – 17. Найдавніша монета скарбу талер Речі Посполитої Стефана Баторія 1580 та саксонський талери Фердинанда I, наймолодші – 1/4 патагона 1635 р. Іспанських Нідерландів.

Джерела: *Авторський опис А. Ключова, О. Бакальця. – 1 с.*

№ 258. С. Рознатівка. Ямпільський р-н. (тодішній Ямпільський повіт Подільської губернії), 1883 р. Знайдено монети Яна II Казимира (1648–1668).

Джерела: *Kotlar M. – S. 247. – № 1012; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.) / О.А. Бакалець. – Київ: Стило, 2012. – 336 с. – № 273.*

№ 259. С. Кривошиїнці. Крижопільський р-н. (тодішній Могилівський повіт Подільської губернії), 1885 р. 86 монет вагою 43,5 зол.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), коронні орти 1621, 1624, шостаки 1624, 1626, трояки 1622, півтораки 1620–1626, орти гданські 1623; Ян II Казимир (1648–1668), шостаки 1660, 1661.

Пруссія: Георг Вільгельм (1619–1640), орти 1625, драйпелькери 1622, 1624, 1626. За розпорядженням АК скарб переплавлено.

Джерела: *Kotlar M. – S.244–245. –№ 1001; Бакалець О.А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.) / О.А. Бакалець. – Київ: Стило, 2012. – 336 с. – № 269.*

№ 260. С. Винниківці. Літинський р-н. Весною 2017 р. на полі, поблизу села, на відстані близько 200 метрів, виявлено, розтягнутий трактором під час оранки, скарб із 8 срібних та 3 білонних і мідної європейських монет XVI– середини XVII ст.

Велике князівство Литовське: Олександр Ягеллончик (1501–1506), півгріш – 1 (діаметр 20 мм, вага 0,95 г); Сигізмунд I Старий (1508–1548), півгріш 1509 – 1 (діаметр 20 мм, вага 1,1 г); Сигізмунд II Август (1548–1572), півгріш 1567 – 1 (діаметр 19 мм, вага 1,0 г).

Пруссія (герцогство–ленник Польщі): Альберт II (1525–1568), гріш 1544 – 1 (діаметр 23 мм, вага 1,6 г)

Священна Римська імперія: графство Ліппе, Симон VI (1563–1613), гріш м. Ліппе, гріш 160? - 1 (діаметр 17 мм, вага 1 г)

Московське царство: Іван IV (Грозний) (1534–1584), срібна денга – 1 (діаметр 0,7–10 мм, вага 0,32 г).

Річ Посполита: Сигізмунд III Ваза (1587 – 1632), трояк 1621 – 1 (діаметр 20 мм, вага 1,7 г). гріш 160? – 1 (діаметр 20 мм, вага 1г); Ян II Казимир (1648–1668), солід коронний мідний 166? - 1 (потертий).

Прибалтійські володіння Швеції: Христина Августа (1633 – 1654), солід білонний 1538 – 1 (діаметр 16 мм, вага 0,5 г), 1648 – 1 (діаметр 16 мм, вага 0,5 г);

Загальна вага скарбу становить 10,6 г. Більшість монет потерті та надщерблені.

Джерело: *Авторський опис Бакальця О., Леонова С. – 1 с.*

№ 261. Піщанський р-н Вінницької області. У 2017 р. На полі, поблизу Піщанки виявлено невеликий скарб з 20 монет кінця XVI – 20-х років XVII ст.

Московське царство: Іван IV (Грозний) (1534–1584), срібна денга – 3 (монети пошкоджені плугом чи дисками).

Річ Посполита: Сигізмунд III Ваза (1587–1632), півтораки 1620–1627 – 12, гроші 1610–1624 – 5.

Джерело: *Авторський опис Стодолінського К., Бакальця О.. – 1 с.*

№ 262. С. Котова. Барський р-н Вінницької області. У квітні 2017 р. під час весняно-польових робіт на городі жителя села виявлено срібну денгу Московського царства XVI ст. Івана IV (Грозного) (1534–1584) та 4 півтораки 1620–1626 рр. Сигізмунда III Вази (1587–1632). Стан збереження монет задовільний.

Джерело: *Авторський опис Леонова С., Бакальця О. – 1 с.*

Хмельницька область перша половина XVII ст.

№ 263. С. Галюнки. Старокостянтинівський р-н, Хмельницької області. (Тодішньої Волинської губернії У 1887 р. в с. Галюнки в урочищі «Бойші» знайдено скарб з 628 срібних і білонних монет вагою 1 фунт, 51 зол.

Річ Посполита: Стефан Баторій (1576–1586), срібні соліди; Сигізмунд III (1587–1632), польські півторагрошовики, гроші, соліди литовські, ризькі і данцігські гроші, соліди.

Угорщина: Максиміліан II (1564 – 1576), денарій 1565; Рудольф II (1576 – 1612), денарії 1578, 1602, 1603 р.

Пруссія: солід 1594 р.

Тевтонський орден в Пруссії: гріш XV ст.

Священна Римська імперія: драйпелькери початку XVII ст.

Найстаріша монета Галюньського скарбу – гріш XV ст. Тевтонського ордену в Пруссії, наймолодша – польські півторагрошовики Сигізмунда III (1587–1632) 20-х років XVII ст. 13 монет із скарбового комплексу купив М. П. Лихачов, відомий російський нумізмат, автор книги «Русская монетная система», а решту було переплавлено.

Джерело: Бендюг В. Втрачені скарби / В. Бендюг // Подільські вісті за 11 травня 2000 р. – С.4; Бакалець О. А. Актуальні проблеми української нумізматички, генеалогії та історичного краєзнавства (за письмовими та скарбовими джерелами) – Львів: Стило, 2015. – С. 189–197.

№ 264. С. Монастирок. Ярмолинецький р-н Хмельницької області (тодішній Проскурівський повіт Подільської губернії). У 1882 р. на городі викопано у черепяному глечуку скарб із 240 європейських монет XV – поч. XVII ст. вагою 42 золотники (приблизно 150 г).

Польща: Сигізмунд I Старий (1506–1548), півгроші 1510, 1513, 1530; Сигізмунд II Август (1548–1572), повійний денарій 1570.

Велике князівство Литовське: Олександр (1501–1506), півгріш, Сигізмунд I (1506–1548), півгріш 1530.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), ризькі соліди 1593, 1594, 1601, 1609.

Пруссія: соліди початку XVII ст.

Угорщина: срібні денарії XVI ст.

Найстаріша монета Монастирського скарбу – срібний півгріш литовського карбування короля Олександра (1501–1506), наймолодша – ризький солід 1609 р. Сигізмунда III (1587–1632). Період накопичення скарбу становить понад 100 років. Після вивчення скарбу Імператорською археографічною комісією монети було переплавлено.

Джерело: Бендюг В. Втрачені скарби / В. Бендюг // Подільські вісті за 11 травня 2000 р. – 4.

№ 265. С. Терешівці I. Хмельницький р-н, Хмельницької області. У 1970 р. на окраїні села, поблизу православної церкви та цвинтаря, місцевий житель в саду викопав невеликий глечик з 42 білонними та мідними монетами 20-60-х років XVII ст. часу правління короля Речі Посполитої Сигізмунда III (1587–1632).

Річ Посполита: Сигізмунда III (1587–1632), півтораки 1620–1627 – 35; гроші литовського карбування 1621 – 3, з стертою датою – 2; соліди із стертою датою – 2.

Джерело: Авторський опис Бакальця О. – 1 с.

№ 266. С. Терешівці II. Хмельницький р-н, Хмельницької області. У кінці жовтня 2015 р. на околиці села Терешівці за 30 м від укріпленого городища X – XIII ст., яке місцеві жителі називають «Замчище», місцевий житель знайшов поблизу старого клена білонний півторак 1622 р. Речі Посполитої часу правління Сигізмунда III Вази (1587–1632).

Джерело: Авторський опис Бакальця О., Беліченка Л. – 1 с.

№ 267. С. Богданівці. Деражнянський р-н Хмельницької області. У 1996 р. робітниками РЕС під час монтажу опор високовольтної лінії на околиці села (поблизу шинку) було виявлено скарб з 283 срібних та золотих європейських монет XVI – середини XVII ст. Державами емітентами є 7 держав: Річ Посполита, Голландська республіка, Іспанські Нідерланди,

Священна Римська імперія, Італія, Пруссія, Прибалтійські володіння Швеції. 248 (90%) монет Сигізмунда III карбовані на монетних дворах Бидгоща, Кракова, Риги, Гданська.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), орти коронні 1622, 1623 рр. та м. Гданська, шостаки, трояки (18 екз.); Ян II Казимир (1648–1668), орти 1659 р., шостак 1666 р.

Пруссія: Георг Вільгельма (1619–1640), драйпелькери – 7 (500 проба).

Голландська республіка: левендальдери та ріксдальдери Фризії, Оверисселя, Утрехта, Кемпена, Цволле 1637, 1643, 1646, 1671 років.

Іспанські Нідерланди: Філіп IV, патагон 1631– 1; Фердінанд III (1637–1657), гульден (флорин), Фердинанд V та Єлизавета (1476–1516), золотий експелентас б.д.; Фердинанд III, дукат 1645 – 1 (958 проба),

Священна Римська імперія: Фердинанд (1564–1595), талер б.д., драйпелькер 1614 р. Юліха –Клеве – Берга – 1 (із отвором).

Італія: дож Доменіко Кантаріні (1659–1675), золотий дукат 1659 р. (958 проба).

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1621– 1633), драйпелькери 1631 – 1 (м. Рига), 1631 – 1 (м. Ельблонг); півгроші 1623 – 3, 1633 –11.

Найдавніша монета Богданівського скарбу – золотий експелентас б. д. Фердинанд V та Єлизавета (1476–1516), наймолодша – талер Цволле 1671 р.

Джерело: *Фонди ХОКУ, НМ.475; Поворознюк К. В. Таємниці середньовічних скарбів Деражнянищини / К. В. Поворознюк // Деражнянищина: минуле і сучасне Матеріали всеукраїнської науково-краснознавчої конференції / Ред. кол. Л. В. Баженов (голова), С. М. Єсюнін (співголова), О. Б. Кохановський (співголова). – Хмельницький: ПП. Мельник А. А., 2013. – С. 74–75.*

№ 268. Сmt. **Меджибіж I.** Летичівський р-н., 1950 р. Знайдено скарб із 27 срібних монет західноєвропейських держав: Речі Посполитої – 14 екз., Бранденбурга – 1 і Голландської республіки – 12, з яких 11 левкових талерів та 1/2 талера. Усі левендальдери 800 проби срібла, їх вага складає від 13,4 до 27,2 г. Скарб зберігається в Національному історичному музеї України.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), коронні орти 1622 – 4, 1623 – 3, гданські орти 1616 – 1, 1617 – 1, 1623 – 3, 1624 – 1, шостак 1625 – 1.

Бранденбург: Георг Вільгельм (1619–1640), орт 1623 –1.

Голландська республіка: левендальдери – Гельдерн 1648, 1651, 1656; Голландія 1645; Фризія 1617; Західна Фризія 1637, 1640, 1651; Зеландія 1609; м. Кампен 1647; Оверіссель 1617; Утрехт 1/2 левендальдера 1617.

Найстаріша монета скарбу – левендальдер 1609 р., провінції Зеландія, наймолодша – левендальдер 1656 р. провінції Гельдерн Голландської республіки.

Джерела: *Національний музей історії України. – Фонди. – Інвентарний № AP–11834–11861; Стрижакова Н. Талери в грошовому обігу України. – С. 322; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стило, 2012. – 336 с. – № 348.*

№ 269. С. **Аркадіївці.** Хмельницький р-н, Хмельницька обл. Скарб виявлений за 15 км від Сmt. Меджибожа у 1970 р. під час польових робіт між селами Аркадіївці і Редвенці. Збережена частина скарбу нараховує 915 західноєвропейських монет 30 держав, міст та абатств.

Велике князівство Литовське: Олександр (1501–1506), пігроші (180); Сигізмунд I (1506–1548), півгроші 1509 (2), 1510 (4), 1511 (6), 1513 (13), 1514 (5), 1515 (7), 1516 (1), 1517 (2), 1518 (2), 1519 (4), 1520 (3), 1521 (6), 1523 (1) 1524 (1) 1526 (1), із стертими датами (33); Сигізмунд Август (1545–1572), півгроші 1546 (1), 1547 (7), 1548 (2), 1549 (1), 1550 (7), 1551 (1), 1555 (1), 1556 (4) 1557 (8) 1558 (8), 1559 (16), 1560 (14), 1561 (12), 1562 (8), 1563 (9), 1564 (6), 1565 (14); Стефан Баторій (1576–1586), соліди 1581 (1), 1583 (1), 1584 (1).

Польща: Казимир (1447–1492), півгроші (2); Ян Ольбрахт (1492–1501), півгроші (8); Олександр, півгроші (10); Сигізмунд I (1506–1548), півгроші 1507 (6), 1508 (3) 1509 (5), 1511 (1), із стертими датами (4); гроші 1527 (1), 1529 (I), 1548 (1), Стефан Баторій, соліди 1582 (1), 1583 (1), 1584 (1), 1585 (1), 1586 (2); Сигізмунд III (1587–1632), соліди 1590 (1), 1592 (4), 1593 (1), 1599 (1), 1616 (1), півторак 1623 (1).

Пруссія (під владою Польщі): Сигізмунд I, солід (1), гріш 1531 (1).

Пруссія (герцогство, лен Польщі): Альберт II (1525–1569), соліди 1530 (1), 1531 (1), 1553 (1), із стертими датами (2); гроші 1542 (1), 1545 (1).

Гданськ: Казимир, соліди (2); Сигізмунд I, соліди 1530 (I), 1540 (1).

Єльблонг: Сигізмунд I, соліди 1532 (2).

Рига: Стефан Баторій, соліди 1582 (5), 1586 (1); Сигізмунд III, соліди 1588 (2), 1591 (2), 1594 (1), 1595 (4), 1596 (10), 1597 (5), 1598 (7), 1599 (4), 1600 (12), 1601 (7), 1602 (4), 1603 (9), 1604 (2), 1605 (5), із стертими датами (9), підробки солідів з нечіткими написами (2).

Сілезія, м. Свидниця: Людовік II (1516–1526), півгроші 1520 (2), 1521 (1), 1525 (1), 1526 (3), із стертими датами (3).

Тевтонський орден: Іоганн (1489–1498), гріш (1), із стертим іменем гросмейстера (1).

Угорщина: Фердинанд (1526–1564), денарії 1528 (1), 1529 (1), 1532 (2), 1535 (2), 1536 (1), 1537 (1), 1538 (1), 1539 (2), 1540 (6), 1541 (2), 1542 (1), 1543 (9), 1544 (4), 1545 (3), 1546 (3), 1547 (2), 1548 (1), 1549 (10), 1550 (4), 1551 (4), 1552 (6), 1553 (1), 1554 (5), 1555 (7), 1556 (5), 1557 (10), 1558 (3), 1559 (3), 1560 (3), 1561 (3), 1562 (2), 1563 (2), 1564 (4), 1565 (3), із стертими датами (8); Максиміліан II (1564–1576), денарії 1565 (1), 1566 (1), 1567 (3), 1568 (1), 1569 (2), 1570 (8), 1571 (9), 1572 (6), 1574 (3), 1575 (6), 1576 (8), 1577 (7), 1578 (10), із стертою датою (1); Рудольф II (1576–1612), денарії 1579 (5), 1580 (11), 1581 (10), 1582 (1), 1583 (7), 1584 (9), 1585 (13), 1586 (7), 1587 (4), 1588 (2), 1589 (7), 1590 (3), 1591 (10), 1592 (3), 1593 (6), 1594 (3), 1595 (2), 1596(6), 1597(1), 1599(4), 1601 (5), 1602(7), 1603 (6), 1604 (3), 1605 (1), 1606 (1), 1607 (3), із стертими датами (6).

Бранденбург, маркграфство: Іоакім II (1535–1571), крейцер 1552.

Брауншвейг, місто. Марієнгріш 1550.

Брауншвейг-Каленберг, герцогство. Єріх II (1540 – 1584), марієнгріш 1550.

Бреслау, єпископство. Іоганн (1506–1520), гріш 1508.

Вормс, єпископство. Георг (1580 – 1595), 1/2 батцена 1588.

Гамельн, місто. Марієнгріш 1546, гріш 1573.

Голштейн-Готторп, герцогство. Іоганн Адольф (1590–1616), гріш 1602.

Гослар, місто. Марієнгріш 1553.

Кельн, місто. Альбус 1584 – 1, 1595 – 1.

Корбах, місто. Марієнгріш, б. д.

Коресей, абатство. Марієнгріш 1544–1554 рр., Каспар (1547–1555), марієнгріш 1549 – 1.

Лійніц-Бриг, герцогств. Фрідріх II (1495 – 1547), гріш б.д.–1, 1543 – 1, 1545 – 1.

Нейсе, місто. 6 гелерів, рік стертий – 1.

Оснабрюк, єпископство. Єріх II (1508–1532), 1/4 шиллінга б. д.

Пфальц-Вельдені, графство. Георг Іоганн (1544 – 1592), 1/2 батцена 1577 – 1. Сольмс-Ліх, графство. Єрнст, Єберхард і Герман Адольф (1562–1590), 1/2 батцена.

Страсбург, єпископство. Іоганн (1569–1592), 1/2 батцена 1575 – 1.

Тіроль, графство. Фердинанд (1521– 1564), 1/2 батцена б. д.

Шпейер, єпископство. Марквард (1560–1581), 1/2 батцена 1575– 1.

Юлих-Клеве-Берг, герцогство. Вільгельм (1539 – 1592), штюбер 1577 – 1.

Монети скарбу датуються **1447–1623 рр.** Найстарішими монетами скарбу є монети польського короля Казимира (1447–1492), коронний півгріш та сильно стерті соліди, відкарбовані в Гданську і 2 срібні гроші Тевтонського ордену grosмейстера Іогана (1489–1498). Наймолодшою монетою Аркадіївського скарбу є півторац Сигізмунда III **1623 р.**

Джерела: Горішний П. А., Ягодзинський М. І. Клад монет начала XVII в. из с. Аркадиевцы Хмельницкой области // Нумизматика и сфрагистика. – 1967. – № 5. – С. 99 – 102; Ягодзинский Михайло Йосипович (1923 – 2008): історик, археолог, музейник /упорядник А. М. Трембіцький. Передмова О. Г. Погорільця. – Хмельницький, 2011. – С. 19 – 22; Бакалець О. А., Курок О. І. Скарби монет XV – XVIII ст. із Меджибожа та його окраїн // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії і методики. Зб. наук. праць: – К.: НАН України. Ін-т історії України, 2013. – Число 22-23. – С. 471– 488.

№ 270. С. Райківці. Хмельницький р-н. (тодішній Проскурівський повіт Подільської губернії). У **1886 р.** а землях власника Скибневського знайдено **1004** срібні монети I половини XVII ст., 40 з яких взяті Імператорською Археологічною комісією.

Джерела: Сицинский Е. – С. 211; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 335.

№ 271. М. Красилів І. Хмельницька обл. На території однієї із садиб міста Красилова у **90-ті роки ХХ ст.** виявлено скарб, який складався із **53** білонних злотувок (тимфів) Речі Посполитої часу правління Яна II Казимира (1648–1668). Комплекс був виявлений у невеликому глиняному горщику помаранчево-зеленого кольору. Монети датовані 1663–1665 рр. Стан їх збереження задовільний, лише в одній монеті обрізаний кінець, а інша дещо зігнута.

Джерела: Історико-нумізматичний музей заповідник «Кам'янець-Подільський». – Експозиція № 3; Бакалець О.А. Фінансова політика, грошовий обіг Гетьманщини та Поділля в XVII–XVIII ст. (за письмовими та скарбовими джерелами). – Бар: РВВ, 2006. – С. 53; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 351.

№ 272. М. Красилів ІІ. Хмельницька обл. У **2013 р.** в передмісті знайдено **15** мідних солідів (боратинок) 1661–1666 рр. часу правління короля Речі Посполитої Яна II Казимира (1649–1668). В скарбі присутні 7 солідів коронних та 8 – литовського карбування.

Джерела: Фонди Красилівського районного краєзнавчого музею. Н – 2030–2044.

№ 273. С. Варинки. Летичівський р-н. (тодішній Летичівський повіт Подільської губернії), **1892 р.** Поблизу р. Згар знайдено скарб з **240** срібних польських монет XVII ст.

Джела: Сецинский Е. – С. 211; Гудельман В. К. Памятки старины в Подолии. – К.-П., 1901. – № 58, С. 28; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 339.

№ 274. С. Горбасове І. Летичівський р-н. Летичівський повіт Подільської губернії). У 1888 р. виорано великий скарб, який розійшовся по руках. Залишилося 348 монет.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), орти коронні 1622–1623 – 2, півтораки 1620–1627 – 82, гроші 1623–1624 – 12, литовські гроші 1626 – 3, шеляги 1623–1627 – 28, шеляги ризькі 1618–1621 – 19.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав II Адольф (1621–1632), драйпелькери ельбінгські 1632 – 2, шеляги ельбінгські і ризькі 1626–1634 – 87; Христина (1632–1654), шеляги ельбінгські і ризькі 1635–1654 – 66.

Пруссія: Георг Вільгельм (1619–1640), драйпелькери 1622–1625 – 10, шеляги 1625–1630 – 7. „Монети зовсім витерті” – 30.

Найстаріші монети скарбу – орти коронні 1622 р. Сигізмунда III (1587–1632), драйпелькери 1622 р. Георга Вільгельма (1619–1640), наймолодші – шеляги ельбінгські і ризькі 1654 р. Христини (1632–1654). За розпорядженням АК скарб переплавлено.

Джерела: Сицинський Е. – С. 210; Kotlar M. – S. 157. – № 656; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стило, 2012. – 336 с. – № 343.

№ 275. С. Горбасове II, Летичівський р-н. (тодішній Летичівський повіт Подільської губернії), 1890 р. На селянському полі знайдено 350 польських монет Сигізмунда III (1587–1632), шведських Густава Адольфа (1621–1632) і Христини (1632–1654) та пруських Фрідріха Вільгельма (1640–1688).

Джерела: Сицинський Е. – С. 212; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стило, 2012. – 336 с. – № 337.

№ 276. С. Юрченки. Летичівський р-н. Хмельницької області. У червні 1984 р. монетний скарб виявив В.В. Тарасенко і передав його до Меджибіжського історико-культурного заповідника. Скарб нараховує 207 срібних та білонних монет середніх номіналів: Речі Посполитої, Прибалтійських володінь Швеції, Бранденбургу та Пруссії. У комплексі наявні: 4 орти, 2 шостаки, 5 трояків, 51 півторак, 15 драйпаелькерів, 33 гроші, 7 тернаріїв, 90 шелягів.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), орти коронні 1622, 1624, орти гданські 1618, 1629; шостаки коронні 1625, 1627; трояки 1620 – 5; півтораки 1623 – 3, 1620–1630 – 48, гроші коронні 1623–1624 – 8, 1627 – 1, гріш литовський 1625–1626 – 14, гроші м. Гданська 1613–1624 – 8, 1626 – 1, тернарії 1627–1630 – 7; шеляги коронні 1621, 1626 – 4, шеляги литовські 1616–1627 – 25, шеляги ризькі 1613–1620 – 8.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1621–1632), шеляги ельбінгські 1630–1633 – 12, шеляги ризькі 1625–1631 – 19; Христина (1632–1654), драйпелькери 1633–1635 – 8, шеляги ризькі 1630–1648 – 11, шеляги ельбінгські 1634 – 3, 1635 – 3, 1643 – 2.

Пруссія: Георг Вільгельм (1619–1640), шеляги 1630 – 3.

Бранденбург: Георг Вільгельм (1619–1640), драйпелькери 1622–1625 – 7.

Найстаріша монета Юрченківського скарбу – шеляг 1613 р. Сигізмунда III, наймолодша – шеляг 1643 р. Христини карбування м. Риги.

Джерела: Фонди Державного історико-краєзнавчого заповідника „Меджибіж – Інвентарний № НМ-297-505; Бакалець О.А. Фінансова політика, грошовий обіг Гетьманщини та Поділля в XVII – XVIII ст. (за письмовими та скарбовими джерелами). – Бар: РВВ, 2006. – С. 88–89; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело

вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 349.

№ 277. С. Остапківці. Городоцький р-н. (тодішній Проскурівський повіт Подільської губернії). У 1895 р. під час видобування каменю знайдено 156 срібних і білонних монет вагою 3 зол. 24 долі.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), трояк коронний 1622, півтораки 1620–1627.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1621–1632), трояк ельбінгський 1631, шеляги ризькі Густава Адольфа (1621–1632) і Христини (1632–1654)

Пруссія: драйпелькер 1626 і шеляг 1626. Монети датуються 20–50-ми рр. XVII ст.

Джерела: Сецинский Е. – С. 203; Kotlar M. – S. 160. – № 671; Бакалець О. А. *Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 353.*

№ 278. С. Станіславчик. Летичівський р-н. (тодішній Летичівський повіт Подільської губернії). У 1892 р. на вулиці дітьми викопано 207 білонних і мідних монет вагою 25 зол. 72 долі. Скарб складався із шелягів ризьких і литовських Сигізмунда III (1587–1632), ризьких і ельбінгських Густава II Адольфа (1621–1632), ризьких Христини (1632–1654), пруських Георга Вільгельма (1619–1640) разом із оболами кейсунськими. АК повернула скарб місцевій владі села. Скарб датується початком – серединою XVII ст.

Джерела: Сецинский Е. – С. 214; Kotlar M. – S. 161. – № 675; Гудельман В. К. *Памятки старины в Подолии. – К.-П., 1901. – №54, С. 28; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 355.*

№ 279. С. Тернавка. Ізяславський р-н. (на час виявлення знахідки – Ізяславський повіт Волинської губернії). У 1866 р. виявлений скарб, який складався з 45 срібних монет.

Чехія: Владислав IV (1378–1419), гроші празькі у поганому стані – 32.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), шостак коронний 1627.

Прибалтійські володіння Швеції: „12 грошів Ельбінга 1659 р.” Один із тих грошів купив нумізматичний кабінет Київського університету. Скарб датується кінцем XIV – серединою XVII ст.

Джерела: Страшкевич К. – С. 3–4. – № 113; Kotlar M. – S. 162. – № 679; Бакалець О. А. *Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 357.*

№ 280. С. Врублівці. Кам'янець-Подільський р-н. (тодішній Кам'янецький повіт Подільської губернії). В 1839 р. виявлено скарб, який складався з 22 срібних монет, 2 каблучок і персня.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), трояки коронні 1590, 1596, 1621 із стертою датою – 7, півтораки 1621, 1623, 1625 – 4, орти гданські 1623 – 1, 1625 – 1, трояки ризькі 1596.

Іспанські Нідерланди: талери 1597, 1629, 1641, 1648. Талери Зволле 1641 і Емдена 1648.

В скарбі наявні 7 талерів. Найстаріша монета скарбу – трояк коронний 1590 р. Сигізмунда III, наймолодша – талер Емдена 1648 р.

Джерела: Kotlar M. – S.162. – № 6.

№ 281. С. Сатанівська Слобідка I. Городоцький р-н Хмельницької області (колишній Проскурівський повіт Подільської губернії). У 1890 р. син австрійського підданого Іван Давите, під час оранки землі, яка належала місцевому власнику, знайшов скарб з 163 срібних європейських монет першої половини XVII ст.

Джерело: Гудельман В. К. Памятки старини в Подолии. – К.-П., 1901. – № 42, С. 27.

№ 282. С. Сатанівська Слобідка II. Городоцький р-н, Хмельницької області, 2007 р. (червень). Скарб з 500 срібних монет був виявлений поблизу старого дерева на пагорбі.

За державною приналежністю у скарбі переважають півтораки Речі Посполитої часу правління короля Сигізмунда III 1614–1619 рр. – 250 екземплярів (50%), серед яких 20 – відкарбованих на Краківському монетному дворі, близько 220 (45%) драйпелькерів різних німецьких держав та земель Священної Римської імперії, переважно часу правління Карла I. У скарбі також наявні 1 грош 1597 р., 1 півторак (Рига) 1616 р., 3 крейцери (8 екземплярів) та 3 гданських орти (1/4 талера) Сигізмунда III. Найбільшу цінність знахідки становлять 8 талерів – переважно ріксдаальдерів, зокрема, Західної Фризії 1620 р. (4 екз.), Бельгії 1620 р. (1 екз.), Утрехта 1620 р. (2 екз.) та 1 талер Гердера 1620 р. Знахідка могла належати місцевому чи іноземному купцеві. Найстарішою монетою скарбу є 2 німецьких крейцери 1593 р., наймолодшою – 3 крейцери 1621 р.

Джерела: Авторський опис Кульчицького Б., Бакальця О.; Бакалець О.А. Монетні скарби XVII–XVIII ст. Хмельниччини // Кам'янець-Подільський в контексті європейського простору. Матеріали Подільської конференції. Хмельниччина: Дивокрай. Науково-краєзнавче видання. – Кам'янець– Подільський, 2006. – С. 20–41. Бакалець О. А. Актуальні проблеми української нумізматики, генеалогії та історичного краєзнавства. – Львів: Магнолія, 2015. С. 97 – 98.

№ 283. С. Сатанівська Слобідка III. Городоцький р-н, Хмельницької області, квітень 2012 р. Скарб з 268 срібних монет був виявлений на пагорбі. У скарбі домінували півтораки Речі Посполитої часу правління короля Сигізмунда III (1587 – 1632) 1620 –1627 рр. – 180 екземплярів. Були наявні в комплексі 9 срібних талерів (портретних) різних німецьких держав та земель Священної Римської імперії та Голландської республіки, 18 срібних флоринів Священної Римської імперії 1607–1648 рр.; 30 ортів коронних та м. Гданська, 22 шостаки Сигізмунда III (1587–1632), переважно 1620–1622 рр. Найстарішою монетою скарбу є німецький талер і флорин Священної Римської імперії 1607 р., наймолодшою – ріксдаальдер Голландської республіки 1648 р.

Джерела: Авторський опис Косика В., Бакальця О.

№ 284. С. Сатанівська Слобідка IV. Городоцький р-н Хмельницької області. У 2012 р. на горбку під лісом виявлено скарб з 5 срібних європейських монет XVI – початку XVII ст.

Велике князівство Литовське: Сигізмунд II Август (1548–1572), подвійний денарій 1572 – 1.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), три крейцери 1627 – 1.

Пруссія: Альберт II (1525–1568), срібний гріш 1538 – 1.

Священна Римська імперія, Померанія-Штеттін, Філіп II (1606–1618), гріш 1617 – 1, 1620 – 1.

Чехія: Троппау (Опава), Карл фон Ліхтенштейн (1614-1627), 3 крейцери, 1621 р.

Джерела: Авторський опис Бакальця О., Петріва М. – 1 с.

№ 285. С. Сатанівська Слобідка V. Городоцький р-н, Хмельницької області. У 2015 р. на узбіччі дороги під час копання екскаватором канави для прокладення комунікацій викопаний скарб західноєвропейських золотих та срібних монет першої половини XVII ст. В комплексі присутні 400 монет, в тому числі дві золотих. Скарб представлений європейськими державами: Голландською республікою, Священною Римською імперією та Річчю Посполитою. Частина талерів та півтораків пошкоджена ковшом екскаватора. Скарбовий комплекс розійшовся поміж людьми.

Голландська республіка: золотий дукат 1648 р. – 2 шт.; срібні левендальдери, ріксдальдери різних провінцій 1623–1645 рр. – 10 шт.

Священна Римська імперія: талери (з портретними зображеннями) 1607–1644 р. – 5 шт.

Річ Посполита: Сигізмунда III (1587–1632), орт коронний 1620–1624 рр. – 4 шт., м. Гданська 1623–1627 рр. (в ідеальному стані) – 4 шт.; шостаки 1620–1627 рр. – 40 шт.; трояки 1618–1627 рр. – 35 шт., півтораки 1620–1627 рр. – 300 шт.

Найстаріша монета скарбу – талер Священної Римської імперії 1607 р., наймолодша – золоті дукати Голландської республіки 1648 р. Період накопичення монет скарбу становить 41 рік. Скарб міг належати місцевому ремісникові.

Джерело: *Авторський опис Косика В., Бакальця О. – 2 с.*

№ 286. С. Колодіївка. Кам'янець-Подільський р-н Хмельницької області. У березні 2016 р. в лісі поблизу с. Колодіївці (розміщеного недалеко від стародавнього містечка Бакота) знайдено невеликий скарб з 11 білонних солідів XVI – початку XVII ст. Вага монет різна, вона коливається від 0,47 г до 1 г. (1 – 0,73 г, 2 – 1,0 г, 3 – 0,80 г, 4 – 0,77 г, 5 – 0,78 г, 6 – 0,65 г, 7 – 0,54 г, 8 – 0,47 г, 9 – 0,64 г, 10 – 0,73 г, 11 – 0,57 г). Загальна вага скарбу становить 7,62 г (середня вага соліда – 0,69 г). Дві монети мають надщерблення, на окремих солідах прослідковуються червоні та чорні плями. Написи на усіх монетах витерті, не чіткі і майже не читаються. На одній стороні зображено в центрі несиметричного кола велика латинська буква S, в центрі якої відкарбуваний хрест, зліва три крапки. На іншій стороні монет – в колі хрест (над яким буква m), в центрі – випукла крапка, під нею – два трикутники, по боках – змієподібні дуги, внизу розташований хрест. Можна припустити, що це місцеві підробки ризьких чи німецьких білонних солідів XVI – початку XVII ст.

Джерела: *Авторський опис Бакальця О., Пінкасевица О. – 1 с.*

№ 287. С. Кузьмин. Городоцький р-н Хмельницької області. 14 липня 2015 р. в селі виявлено скарб європейських монет XVII ст. Скарб містить 4 талери, 1 півталер, 8 флоринів, 9 коронних ортів, 61 шостак, 5 трояків, 15 грошів, 268 півтораків Сигізмунда III Вази (1587–1632). Всього скарб містить 371 срібну монету Речі Посполитої, Священної Римської імперії, Голландської Республіки. Стан монет задовільний.

Джерела: *Авторський опис Пінкасевица О. В. – 2 с.*

№ 288. М. Деражня Хмельницької області. У 2013 р. у фонди Деражнянського районного історичного музею надійшов скарб (можливо частина скарбу – О. Б.) з 10 мідних солідів Яна II Казимира (1649–1676) 1660–1666 рр. литовського та польського карбування. Стан збереження монет задовільний.

Джерела: *Фонди Деражнянського районного історичного музею. Н – 2030-2039.*

№ 289. С. Яромєрки І. Городецький р-н Хмельницької області. У 1990 р. в радгоспному саду, під час копання ями для посадки черешні, працівники виявлений скарб срібних монет **середини XVI – першої половини XVII ст.** В скарбі наявні **435** срібних та білонних монет шести європейських держав: Польського королівства, Священної Римської імперії, Голландської республіки, Пруссії, Прибалтійських володінь Швеції та Речі Посполитої.

Польське королівство: Сигізмунд II Август (1548–1576), срібний півгріш 1549 р.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), орт коронний 1624 – 1 (вага 7,02 г); шостака коронний 1625 – 1 (вага 3,75 г), 1626 – 2 (вага 4,3 г і 3,3 г); трояк коронний 1621 – 3, 1623 – 2, 1624 – 2; півтораки коронні – 1620 – 2, 1621 – 1, 1622 – 12, 1623 – 16, 1624 – 14, 1625 – 8, 1626 – 1, 1627 – 1; гріш 1623 – 1, 1624 – 11, 1625 – 1, 1626 – 1; гріш литовського карбування – 1623 – 1, 1625 – 3, 1626 – 6, 1627 – 2; гріш м. Гданська – 1626 – 1, 1627 – 2; солід польського карбування 1613 – 2, 1617 – 1, 1619 – 3, 1620 – 1, 1622 – 1, 1623 – 7, 1624 – 11, 1625 – 4, 1626 – 3, 1627 – 5, потерті – 7; солід литовського карбування 1614 – 2, 1615 – 4, 1616 – 2, 1617 – 1, 1618 – 1, 1623 – 11, 1627 – 4, 1630 – 1; солід карбування м. Риги 1600 – 2, 1617 – 1, 1618 – 1, 1619 – 2, 1620 – 6, 1621 – 2, не визначено – 5;

Священна Римська імперія: Вестфалія, Ольденбург, срібний флорин – 2 б. д. Вага кожного з флоринів становить 19,4 г, діаметр – 39 мм.

Голландська республіка: вільне місто Кампен, срібний флорин – 2 (вага першого 19,3 г, діаметр – 41 мм, другого – 19,65 г, діаметр – 44 мм).

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1619 – 1632), драйпелькер 1622 – 1, 1632 – 1; драйпелькер (Сучавська підробка) 1633 – 4, 1635 – 1; солід 1621 – 1, 1624 – 1, 1625 – 5, 1626 – 5, 1627 – 7, 1628 – 1, 1630 – 1, 1631 – 4, 1633 – 2, 1634 – 3, з стертою датою – 58; солід м. Ельблонга 1630 – 1, 1632 – 10, 1633 – 6, 1634 – 1, 1635 – 2; Христина Августа (1632 – 1654), солід м. Ельблонга 1632 – 5, 1634 – 2, з стертою датою – 5; солід карбування Лівонії 1645–2.

Пруссія: Георг Вільгельм (1619 – 1640), драйпелькер 1620 – 1, 1624 – 3 (Бранденбург), 1626 – 1; гріш 1625 – 1; солід 1619 – 1, 1625 – 5, 1626 – 1, 1627 – 5, 1629 – 7, 1630 – 1, 1633 – 6, 1635 – 1, 1636 – 3, 1637 – 5, 1638 – 4, 1639 – 1, 1640 – 2, 1641 – 2, 1643 – 2, 1645 – 1, 16?? – 18.

За номіналами у скарбі домінують соліди (1/3 гроша) – 321 (73,7%), з яких 121 солід Прибалтійських володінь Швеції, 103 – Пруссії, 97 – Речі Посполитої. На другому місці – 67 (13 %) півтораків і драйпелькерів Речі Посполитої (60), Пруссії (7) та Прибалтійських володінь Швеції (5). На третьому місці – 3 (6,7 %) срібних грошів Речі Посполитої (29), Прибалтійських володінь Швеції (1) та Пруссії (1). На четвертому місці 7 (0,16%) трояків коронних 1621–1624 рр. Сигізмунда III Вази (1587–1632). На п'ятому місці знаходяться 4 (0,93%) срібні флорини (2/3 талера) Священної Римської імперії (2) та Голландської республіки (2). На шостому місці – 3 (0,69%) коронні шостаки Сигізмунда III Вази (1587–1632). По одній монеті в скарбі присутні – півгріш 1569 р. Польського королівства і срібний коронний орт 1624 р. Речі Посполитої. Найстаріша монета Яромєрського скарбу – срібний півгріш **1549 р.** Польського королівства часу Сигізмунда II Августа (1548 – 1576), наймолодша – білонний солід **1645 р.** Христини Августи (1632 – 1654). Період накопичення скарбу становить 96 р. Стан збереження монет задовільний.

Джерело: *Авторський опис Бакальця О., Леська О. – 2 с; Бакалець О. А., Шапринський В. О., Лесько О. Скарби західноєвропейських монет другої половини XVI – першої половини XVII ст. з с. Яромєрки Городецького району Хмельницької області //Археологія і*

фортифікація України /Збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2015. – С. 318–322.

№ 290. С. Яромєрки П. Городоцький р-н Хмельницької області. У 2014 р. на городі викопаний скарб срібних монет першої половини XVII ст. та залізний келеп. Всього у скарбовому комплексі наявні 18 цілих і 3 фрагменти срібних та білонних монет Речі Посполитої та Пруссії.

Річ Посполита: Сигізмунд III Ваза (1587–1632), шостак коронний – 1626 – 2; трояк коронний 1623 – 1, 1624 – 4; півтораки 1619 – 1 (фрагмент), 1622 – 1, 1623 – 5, 1624 – 3, 1625 – 1.

Пруссія: Георг Вільгельм (1619–1640), драйпелькер 1624 – 1.

Джерела: *Авторський опис Бакальця О., Леська О.; Бакалець О. А., Шапринський В. О., Лесько О. Скарби західноєвропейських монет другої половини XVI –першої половини XVII ст. з с. Яромєрки Городецького району Хмельницької області //Археологія і фортифікація України /Збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2015. – С. 318–322.*

№ 291. С. Великий Карабачієв. Кам'янець–Подільський р-н Хмельницької області (Колишній Кам'янецький повіт Подільської губернії). У 1879 р. біля села Великий Карабачієв Кам'янецького повіту на полі селянина Василя Коваля виораний скарб з 107 польськими срібними монетами, карбування 1618 р.

Джерело: *Гудельман В. К. Памятки старины в Подолии. – К.-П., 1901. – № 13, С. 24.*

№ 292. С. Щедрова. Летичівський р-н Хмельницької області (Колишній Летичівський повіт Подільської губернії). У 1886 р. на полях графа Маркова, поблизу с. Кедрової Летичівського повіту селянин с. Горбасове Марко Балдюков викопав скарб, який містив 347 монет (XVI–XVII ст.), в числі яких виявилася: гроші коронні польські, півтораки, орти (16 грошів), шеляги литовські, гроші і шеляги ризькі, півтораки шведські, пруські та інші. (монети, які не мали нумізматичної цінності передані для переплавлення на монетний двір). Власнику знахідки виплачено 3 р. 67 коп.

Джерело: *Гудельман В. К. Памятки старины в Подолии. – К.-П., 1901. – № 21, С. 25.*

№ 293. С. Степанки Літинського повіту Подільської губернії. У 1886 р. поблизу с. Степанки селянами, під час оранки своїх полів, знайдено монетний скарб, який складався з дрібних срібних польських монет, які відносяться до XVI – I пол. XVII ст. (соліди, півгроші – О. Б.).

Джерело: *Гудельман В. К. Памятки старины в Подолии. – К.-П., 1901. – № 23, С. 25.*

№ 294. С. Ластівці. Кам'янець–Подільський р-н Хмельницької області (Колишній Кам'янецький повіт Подільської губернії). У 1887 р. в с. Ластівці Кам'янецького повіту, селянкою Марією Копійчуковою знайдена в своїй садибі золота монета карбування 1645 р., виявилася досить рідкісною і відмінно збереженим франкфуртським дукатом (Священної Римської імперії – О. Б.). (Імператорська Археографічна комісія придбала цю монету для свого музею, заплативши за неї власниці 7 руб.)

Джерело: *Гудельман В. К. Памятки старины в Подолии. – К.-П., 1901. – № 28, С. 25.*

№ 295. С. Кам'янка. Городоцький р-н Хмельницької області. У 2013 р. на горіді після оранки виявлено розсипаний скарб з 49 срібних, білонних та мідних європейських монет XVI – XVII ст.

Річ Посполита: Сигізмунд III Ваза (1587–1632), півтораки 1620–1627 – 4 в поганому стані, солід 1612 – 1, 1626 – 1, солід м. Риги (потертий) – 1; Ян II Казимир (1649–1676), мідні соліди литовського та польського карбування 1661–1666 – 6; шостак 1660 – 1, 1661 – 1, 1662 – 1, 1663 – 2, 1664 – 2, 1665 – 1, 1666 – 2, 1667 – 1, 1668 – 1; Ян III Собеський (1676–1686), шостак 1680–1, 1681 – 2, 1683–2, 1684–3.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1619–1632), соліди 1621–1631 – 4; Христина Августа (1632 – 1654), солід 1632 – 1.

Пруссія: Фрідріх Вільгельм (1657–1688), шостак 1673 – 1, 1674 – 1, 1679 – 1, 1681 – 2, 1682 – 1, 1684 – 1, 1685 – 1, 1686 – 1.

Турецька імперія, генуезько-татарська колонія: срібні аспри XVI ст. – 2.

Джерело: *Авторський опис Середи А., Бакальця О. – 1 с.*

№ 296. С. Борщівка. Городоцький р-н Хмельницької області. Весною 2016 р. на краю лісу поблизу с. Бортівка виявлено 23 срібні та мідні монети XV – середини XVII ст.

Річ Посполита: Сигізмунд III Ваза (1587–1632), гріш 1608 – 1 (підробка, мідна монета покрита сріблом – О. Б.), гріш 16?- потертий; Ян II Казимир (1649–1676), мідні соліди литовського (12 екз.) та польського (8 екз.) карбування 1661–1666 – 20.

Молдавське князівство, Білгород, срібний акче початку XV ст. з місцевим надкарбуванням у вигляді хреста та чотирьох крапок.

Джерело: *Авторський опис Тягнія М. М., Бакальця О. – 1 с.*

№ 297. М. Сатанів. Городоцький р-н Хмельницької області. У 2007 р. на окраїні містечка виявлено скарб з 18 європейських монет першої половини XVII ст.

Священна Римська імперія: Симон VI (1563–1613), гріш м. Ліппе, 1610 – 1.

Пруссія: Георг Вільгельм (1619–1640), солід 1626 – 1.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1619–1632), драйпелькери 1626 – 1, 1630 – 1, соліди 1626–1631 – 6; Христина Августа (1632 – 1654), солід 163? – 1.

Річ Посполита: Сигізмунд III Ваза (1587–1632), півтораки 1622 – 1, срібні гроші литовського карбування 1625 – 1, 1626 – 3, 1627? – 2 (з стертою датою).

Джерело: *Авторський опис Тягнія М. М., Бакальця О. – 1 с.*

№ 298. С. Масівці. Хмельницький р-н Хмельницької області. Весною 2013 р. на полі, неподалік від села, знайдено монетно-речовий скарб з 2 золотих та 55 срібних європейських монет. В комплексі присутні 8 пустотілих гудзиків округлої форми та срібна паличка.

Голландська Республіка: золотий дукат, 1634 р. Утрехта – 1, 1652 – 1; 19 левкових талерів: 1576 – 1, 1616 р. Трапа – 1, 1642 р. Гельдерна – 1, 1647 р. Вестфалії – 1, 1648 р. Гельдерна – 1, 1648 р. Кампена – 2 (пустотілих), 1652 р. Зелландії – 1, 1652 р. Цволле – 1, 1653 р. Цволле – 1, 1667 р. Кампеа – 1, 1670 р. Вестфалії – 5, 1671 р. Кампена – 2.

Річ Посполита: Сигізмунд III Ваза (1587–1632), орт м. Гданська 1621 – 1; трояки 1619–1627 – 35.

Джерело: *Авторський опис скарбу Кучера М. О. – 1 с.*

№ 299. С. Катеринівка. Дунаєвецький р-н Хмельницької області. Осінню 2015 р. виявлено скарб з 49 срібних і білонних монет Речі Посполитої та Прибалтійських володінь Швеції. **Річ Посполита:** Сигізмунд III Ваза (1587–1632), орт м. Гданська 1623 – 1, трояк 162? –1, півтораки 1620–1627–40.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1619–1632), драйпелькери 1626–1632 –7. **Джерело:** *Авторський опис скарбу Пінкасевича О. – 1 с.*

№ 300. С. Печеськи. Хмельницький р-н. (на той час – Проскурівський повіт Подільської губернії). У 1892 р. виявлено скарб з 140 срібних польських, московських та шведських монет **середини XVII ст.**

Джерела: *Сецинский Е. – С. 211; Гудельман В. К. Памятки старины в Подолии. – К.-П., 1901. – № 52, С. 28; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стило, 2012. – 336 с. – № 336.*

№ 301. С. Романок. Могилів-Подільський р-н., Вінницької області (Колишній Могилівський повіт Подільської губернії). У 1887 р. Могилівського повіту знайдений монетний скарб, який складався із 1234 польських срібних і мідних (білонних. Автор.) монет Сигізмунда III (1587–1632).

Джерело: *Гудельман В. К. Памятки старины в Подолии. – К.-П., 1901. – № 36, С. 26.*

№ 302. С. Новокосянтинів. Летичівський повіт Подільської губернії. У 1886 р. на вершині гори знайдено місцевими селянами скарб із дрібних польських срібних монет (шелягів австрійських) XVI – I пол. XVII ст. (біля р. Буг).

Джерела: *Сіцинський Ю. Й. Археографічна карта Подільської губернії / Упорядник О. Л. Баженов. – Кам'янець – Подільський, ОНОМ, 2004. – С. 28.*

№ 303. С. Чудиківці. Летичівський повіт Подільської губернії. У 1882 р. знайдений скарб з срібних польських монет XVI – I пол. XVII ст.

Джерела: *Сіцинський Ю. Й. Археографічна карта Подільської губернії / Упорядник О. Л. Баженов. – Кам'янець – Подільський, ОНОМ, 2004. – С. 28.*

№ 304. С. Гринчуки. Кам'янець–Подільський р-н Хмельницької області (Колишній Кам'янецький повіт Подільської губернії). У 1888 р. в с. Гринчуки Кам'янецького повіту під час копання землі під фундамент однієї будови, селянином Климентієм Григоришиним знайдено 8 стародавніх польських срібних монет карбування 1576, 1643, 1644 рр.

Джерело: *Гудельман В. К. Памятки старины в Подолии. – К.-П., 1901. – № 31, С. 25.*

№ 305. С. Мотруньки. Красилівський р-н. (на той час – Старокосянтинівський повіт Волинської губернії), 1898 р. Виорано 87 коронних і литовських мідних шелягів 1659–1666 рр. Яна II Казимира (1648–1668). АК передала скарб до Житомирського музею.

Джерела: *Kotlar M. – S. 160. – № 669.*

№ 306. С. Черкове. Кам'янець–Подільський р-н Хмельницької області. У 2013 р. біля руїн колишнього монастиря знайдено скарб з 52 золотих голландських дукатів різних міст та

провінцій Голландської республіки першої половини XVII ст. Стан збереження монет добрий.

Джерела: *Авторський опис Яковеліса І. – 1 с.*

№ 307. С. Стара Гута. Деражнянський р-н Хмельницької області. У 2011 р. один з жителів села в себе на городі виявив 3 крейцери Священної Римської імперії 1612 р.

Джерела: *Авторський опис Калоса А., Бакальця О. – 1 с.*

№ 308. С. Явтухи. Деражнянський р-н Хмельницької області. Досить об'ємний скарб срібних та білонних монет Європи середніх номіналів був виявлений восени 2010 р. місцевим жителем на дорозі між лісом та полем за 2 км від с. Явтухи Деражнянського району (на порубіжжі між Вінницькою та Хмельницькою областями).

Скарб нараховує близько 1000 монет – срібних ортів, шостаків, трояків, півтораків та шелягів, переважно Речі Посполитої. Майже 50% скарбу становлять традиційні для подільського ринку першої половини XVII ст. монети – півтораки (1,5 гроша) польського короля Сигізмунда III Вази (1587–1632).

У скарбі наявні також 50 ортів, 160 шостаків, 90 трояків та близько 200 білонних шелягів (1/3 гроша) Речі Посполитої різної якості. Найстаріша монета скарбу – півторак 1600 р. Сигізмунда III Вази, наймолодша – шеляг Пруссії Фрідріха Вільгельма (1641–1657) 1657 р. з буквою W (Вільгельм) на реверсі та пруським орлом – на аверсі монети.

Серед шелягів найбільше монет Речі Посполитої з буквою S на реверсі часу карбування Сигізмунда III (1687–1632) – 1615–1627 рр. За місцем карбування у комплексі є 5 видів шелягів: литовський (d = 14–15 мм), бидгодзький (d = 14–16 мм), ризький (d = 14–15 мм), краківський (d = 15 мм), мальборнський (d = 15 мм). У скарбі наявні також шеляги королів Прибалтійських володінь Швеції Густава Адольфа (1621–1632) та Христини (1632–1654), відкарбовані на Ризькому, Ельблонському та Лівонському монетних дворах у 1632–1654 рр. Діаметр Ельблонських та Лівонських шелягів Христини дещо менший від європейських стандартів – він коливається від 7 до 15 мм. Серед монет скарбу наявні два пруських шеляги – один Георга Вільгельма (1619–1640) діаметром 15 мм та Фрідріха Вільгельма (1641–1657) діаметром 14 мм.

Таким чином, в явтуському скарбі 2010 р. представлені срібні та білонні монети трьох традиційних для подільського ринку держав-емітентів – Речі Посполитої, Прибалтійських володінь Швеції та Пруссії.

Джерела: *Авторський опис Бакальця О., Одиноких А – 2 с.; Бакалець О. А. Нові знахідки європейських монет другої половини XVII–першої третини XVIII ст. // Деражнянина: минуле і сучасне // Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції. – Деражня, 2013. – С. 77 – 82.*

№ 309. С. Кіліків. Славутський р-н. (тодішній Славутський повіт Волинської губернії). У 1905 р. під пеньком знайдено 1764 срібні монети.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), коронні орти 1623–1624, шостаки 1623–1627, трояки 1618, 1620–1624, півтораки 1616–1627, гріш 1624, орти гданські 1623, 1624, гроші 1626, ризькі півтораки 1620.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав II Адольф (1621–1632), драйпелькери ельбінгські 1629–1633, ризькі 1622–1624; Христина (1632–1654), драйпелькери ельбінгські 1634, 1635.

Пруссія: Георг Вільгельм (1619–1640), драйпелькери 1621–1627, 1633.

Священна Римська імперія, Померанія: Ульріх (1618–1622), півтораки 1622.

Іспанські Нідерланди: Альберт та Ізабелла (1599–1621), талер – 1.

Голландська республіка: Гельдрія, 1640, 1644, 1648 і б.д. – 4, Девентер 1640 – 1, Західна Фризія 1646 – 1, Зволле 1641, 1646 – 3, Кампен 1644 – 1, 1646 – 1.

Монети датуються **1616 – 1648 рр.** АК передала скарб власникові.

Джерела: *Kotlar M. – S.158. – № 662; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 345.*

№ 310. С. Кубачіївка І. Кам'янець-Подільський р-н. Скарб з **16** срібних монет.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), півтораки 1621–1627 – 14; Ян II Казимир (1648–1668), трояки 1654 – 1, 1661 – 1. Монет датуються 1621–1661 рр.

Джерела: *Кам'янець-Подільського історико-нумізматичний музей. – Експозиція № 3; Бакалець О. А. Фінансова політика, грошовий обіг Гетьманщини та Поділля в XVII – XVIII ст. (за письмовими та скарбовими джерелами). – Бар: РВВ, 2006. – С. 53.*

№ 311. С. Пільний Олексинець. Городоцький р-н., **2004** р. Виявлено скарб із **21** срібної західноєвропейської монети.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), орти 1621–1626 – 14.

Голландська республіка: талери другої половини XVII ст. – 7. Скарб був переданий до Кам'янець-Подільського історико-нумізматичного музею в 2004 р.

Джерела: *Кам'янець-Подільський історико-нумізматичний музей; Бакалець О. А. Фінансова політика, грошовий обіг Гетьманщини та Поділля в XVII – XVIII ст. (за письмовими та скарбовими джерелами). – Бар: РВВ, 2006. – С. 53; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 340.*

№ 312. С. Чернілевіці. Деражнянський р-н. (на час виявлення знахідки – Старокостянтинівський повіт Подільської губернії), **1902** р. 3 ф. 17 зол. срібних монет і 3 ф. 6 зол. – мідних.

Річ Посполита: Ян II Казимир (1648–1668), мідні шеляги 1659–1666.

Бранденбург: Фрідріх Вільгельм (1640–1688), орти, шостаки і трояки. АК передала скарб власнику знахідки.

Джерела: *Kotlar M. – S. 156. – № 654; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 342.*

№ 313. С. Громівці. Старокостянтинівський р-н. (тодішній Старокостянтинівський повіт Волинської губернії), **1882** р. В лісі під час корчування дерев знайдено **200** монет, переважно часів правління Яна II Казимира (1648–1668).

Джерела: *Kotlar M. – S. 157. – № 657; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 344.*

№ 314. С. Кустовці. Шепетівський р-н. (тодішній Новгород-Волинський повіт Волинської губернії), 1881 р. В селянському господарстві вкопано 2040 срібних, білонних і мідних монет вагою 2 фунти 78 зол.

Річ Посполита: Ян II Казимир (1648–1668), шеляги.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав II Адольф (1621–1632), шеляги ризькі; Христина (1632–1654), шеляги ризькі і лівонські; Карл Густав (1654–1660), шеляги ризькі і лівонські.

Шлик: Кейсун, обол.

Пруссія: шеляги Георга Вільгельма (1619–1640) і Фрідріха Вільгельма (1640–1688). Монети датуються 20–60-ми роками XVII ст.

За розпорядженням АК скарб переплавлено.

Джерела: *Kotlar M. – S.159. – № 665; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 346.*

№ 315. Снт. Меджибіж II. Летичівський р-н. (тодішній Летичівський повіт Подільської губернії), 1893 р. Срібні монети разом із 15 ф. мідних шелягів коронних і литовських 1659–1666 рр. Яна II Казимира (1648–1668).

Джерела: *Kotlar M. – S. 160. – № 668; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 347.*

№ 316. С. Писарівка. Старокостянтинівський р-н.(тодішній Старокостянтинівський повіт Волинської губернії), 1890 р.

Річ Посполита: 22 срібні і білонні коронні монети вагою 7 зол. 60 доль. Сигізмунд III (1587–1632), шостаки 1625–1626 – 3, півтораки – 18; Ян II Казимир (1648–1668), шостак 1666. АК передала скарб Волинському Статистичному Комітету.

Джерела: *Kotlar M. – S. 160. – № 672; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 354.*

№ 317. С. Сушки. Красилівський р-н. (тодішній Старокостянтинівський повіт Волинської губернії), 1891 р. В лісі знайдено 1260 монет – 2 срібних вагою 1 зол. 72 долі і 1258 мідних вагою 3 ф. 76 зол.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), півторак 1622; Ян II Казимир (1648–1668), тимф, шеляги мідні коронні та литовські 1660–1661, 1663–1666. Найстаріша монета скарбу – півторак 1622 р. Сигізмунда III, наймолодші – шеляги 1666 р. Яна II Казимира.

Джерела: *Kotlar M. – S. 161–162. – № 678; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 356.*

№ 318. С. Тернавка. Ізяславський р-н. (на час виявлення знахідки – Ізяславський повіт Волинської губернії), 1866 р. Скарб складався із 45 срібних монет.

Чехія: Вацлав IV (1378–1419), гроші празькі у поганому стані – 32.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), шостак коронний 1627.

Прибалтійські володіння Швеції: „12 грошів Ельбінга 1659 р.” Один із тих грошів купив нумізматичний кабінет Київського університету.

Джерела: *Страшкевич К. – С. 3–4. – № 113; Kotlar M. – S. 162. – № 679.*

№ 319. С. Карабчунів. Кам'янець-Подільський р-н, **1879** р. (Кам'янецький повіт Подільської губернії). Виорано скарб із **107** «польських срібних монет 1648 р.»

Джерела: *Сіцінський Ю.* – С. 318; *Kotlar M.* – S.158. – № 661.

№ 320. С. Королівка. Ярмолинецький р-н, **1911** р. (Летичівський повіт Подільської губернії). В полі вкопано 49 срібних монет.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), коронні орти 1621–1624 і з витертою датою – 22, орти гданські 1616, 1618, 1623–1626 – 13.

Бранденбургсько-Пруська держава: Георг Вільгельм, орт 1622.

Нансі: Генріх Добрий, тєстон б.д. **Брабант:** талери 1618 – 2, 1673 – 1. **Цволле:** флорен 1621.

Емден: флорин б.д. **Кампен:** флорин б.д. – 3.

АК повернула скарб власнику.

Джерела: *Kotlar M.* – S. 158. – № 663.

№ 321. С. Суржинці. Кам'янець-Подільський р-н, **1903** р. (Кам'янецький повіт Подільської губернії). Виорано **12** срібних монет вагою 32 золотників.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), коронні орти 1623–1624 – 5, орт гданський 1623.

Бранденбургсько-Пруська держава: Георг Вільгельм, орти 1622 –1623 – 2.

Голландська республіка: **Цволле:** талер 1652. **Емден:** гульден б.д. – 2. **Ольденбург:** Антон Гюнтер: гульден б.д. АК повернула скарб власнику.

Джерела: *Kotlar M.* – S. 161. – № 675.

№ 322. С. Волиця. Славутський р-н, **1910** р. В полі вкопано **170** срібних монет (в тому числі грубих).

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), талери торунські 1620 і б.д. – 5, орти, орти коронні 1621–1624 – 27, шостаки 1623–1627 – 34, орти гданські 1611, 1612, 1615–1616, 1621–1625 – 49; Владислав IV, талер торунський 1637– 1.

Пруссія: талер 1618, орти (бранденбургські – М. К.) 1622 –1623 – 2.

Брабант: талери 1624 і б. д. – 3. Західна Фризія: талер 1632 – 1. Зеландія: талер 1619.

Священна Римська імперія, Любек: талер 1576 – 1, 1628 – 1. Моравія: талери 1568 – 1, 1611 – 1. Норунберг: талдер 1624 – 1. Саксонія: талери 1634 – 1, 1640 – 1. Тіроль: талери 1568, 1607, 1610. Юлм: талери 1623. Утрехт: талер 1618. Флорини – Давентер: 1621. Цволле: 1619, 1621 і б.д. – 5; Кампеш: 1618; Ольденбург: Антон Гюнтер, б.д. – 8; Емден: б.д. – 18.

Швейцарія: Сен-Гален, талер 1621.

17 талерів закупив Ермітаж, інші повернуті власнику.

Джерела: *Kotlar M.* – S. 162. – № 680.

№ 323. С. Заньківці. Кам'янець-Подільський р-н, **1890** р. (Кам'янецький повіт Подільської губернії). Під скалою знайдено **221** срібну і білонну монети.

Польща: Ян Ольбрахт, грош – 10, Олександр Ягеллончик, грош – 19, Сигізмунд I – 19, Сигізмунд Август, грош 1549, 1563, 1564 і пів гроші – 47.

Велике князівство Литовське: Сигізмунд Август, грош 1557.

Річ Посполита: Сигізмунд III, півтораки, шеляги пруські 1630.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф, півтораки – 16, шеляги Густава Адольфа і Христини – 25.

Пруссія: Георг Вільгельм, півтораки.

Угорщина: шеляги Фердинанда I 1530, 1540, 1550, 1553, 1559, Максиміліана II 1569, 1574, 1576, Рудольфа II 1584 – разом 23.

Джерела: *Kotlar M. – S. 163. – № 682.*

№ 324. С. Западінці. Красилівський р-н, 1912 р. (Старокостянтинівський повіт Волинська губернія) 119 шелягів шведських Христини. АК передала скарб власнику.

Джерела: *Kotlar M. – S. 163. – № 683.*

№ 325. М. Жванець. Кам'янець-Подільський р-н, 1900 р. (Кам'янецький повіт Подільської губернії). На березі Жванця знайдено глиняну посудину з 852 монетами: шеляги коронні Сигізмунда III – 38 і Яна Казимира (коронні 1659–1665 – 398, литовські 1660–1666 – 416).

АК передала скарб київському університету.

Джерела: *Kotlar M. – S. 163. – № 684.*

№ 326. М. Дунаївці. Дунаєвецький р-н, 1908 р. (Ушицький повіт Подільської губернії). 2 левендальдери (талери левкові). Кампен 1648 і 1653. Перший купив Ермітаж, другий АК передала Жіночому Педагогічному Інституту.

Джерела: *Kotlar M. – S. 157. – № 655.*

№ 327. М. Кам'янець-Подільський. Кам'янець-Подільський р-н, 1891 р. в передмісті «Зіньковці», в ущелині скали, знайдено глечик з зеленою поливою, із захованими в ньому 203 монет.

Польща і Велике князівство Литовське: рів гроші – польські Яна ольбрахта -10, польські і литовські Олександра – 19, польські і литовські Сигізмунда I – 10, литовські Сигізмунда Августа – 47.

Річ Посполита: Сигізмунд III, коронні півтораки – 46.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф і Христина, півтораки і шеляги – 39.

Пруссія: Георг Вільгельм, півтораки – 7.

Угорщина: денари Максиміліана II, Рудольфа II та інших володарів – 25.

Джерела: *Сіцінський Ю. – С. 320; Kotlar M. – S. 158. – № 660.*

№ 328. М. Кам'янець-Подільський. У 2009 р. біля стін фортеці виявлено 2 срібних гроші Сигізмунда III Вази (1587–1632) м. Гданська 1626 – 1, гріш литовського карбування 1626 – 1. Збереження монет добре.

Джерело: *Авторський опис О. Бакальця. – 1 с.*

№ 329. С. Рудка I. Дунаєвецький р-н Хмельницької області. Восени 2014 р. в лісі, поблизу села виявлено скарб срібних європейських монет XVI – першої половини XVII ст. Монетно-речовий комплекс нараховує 955 монет Польського королівства, Великого князівства Литовського, Речі Посполитої, Данії, Голландської республіки, Іспанських Нідерландів, Священної Римської імперії. За номіналами у скарбовому комплексі присутні 27 талерів, 10 флоринів, 16 ортів, 1 півталер, 1 марка, 900 півгрошів. У скарбі присутні

також срібні прикраси: ланцюжок із срібних кілець, два жіночих персні, чоловічий із печаткою (в середині якої зображена підкова), чотики кольти-підвіски.

Польське королівство: Олександр Ягеллончик (1501–1506), півгроші – 10; Сигізмунд I Старий (1506–1548), півгроші – 100; Сигізмунд II Август (1548–1576), півгроші – 780.

Велике князівство Литовське: Сигізмунд II Август (1548–1576), півгроші литовські – 10.

Річ Посполита: Сигізмунд III Ваза (1587 – 1632), талер 1630 – 1, срібні орти м. Гданська – 16: 1609 – 1, 1612 – 1, 1615 – 2, 1616 – 3, 1617 – 2, 1618 – 3, 1619 – 1 (з перебитою датою), 1621 – 3; Владислав IV (1632 – 1648), талер 1636 – 1.

Священна Римська імперія: Фердинанд I (1522–1564), талер – 2; Максиміліан (1568–1585), талер 1568 – 1, рейхсталери 1620 – 1633 рр. Фердинанда II (1619–1637), 1620 – 1, 1621 – 1, талер портретний 162? – 2, вріст 1625 – 2, з орлом 1622 р. – 1, 1624 – 1, 1633 – 1; Рудольф II (1576–1612), талер 1595 портретний – 1; талер 1624 – 1, 1635 – 1; Христіан (1586–1623), портретний талер 1623 р. – 1; **Австрія,** Фердинанд I (1612–1650), талер б.д. – 2; Леопольд Габсбург (1619–1632), талер 1620 – 1; **Мансвельд,** Фрідерік, талер з зображенням вершника на коні, який вбиває змія 1622 – 1, талер Брауншвейга 1625 – 1, 1638 – 1, м. Гамбург, талер 1621 – 1, 1630 – 1, 1636 – 1; флорини – 7. Ольденбург, Антон Гюнтер (1587–1599), гульден (флорин) б. д. – 1.

Іспанські Нідерланди: Філіп IV (1621–1665), патагон 1634 – 1.

Голландська республіка: 8 левендальдерів різних міст і провінцій 1614 – 1648 рр.: 1614 – 1, 1616 – 1, 1641–3, 1646 – 1, 1647 – 1, 1648 – 1; флорин м. Кампена 1597 – 1, 1644 – 1, 164?, півталер 1616 – 1.

Данія: Християн IV (1588 – 1648), марка 1616 – 1. Найстаріша монета скарбу – півгроші Олександра Ягеллончика (1498–1501), наймолодші – левендальдер 1648 р. Голландської республіки. Період накопичення скарбу становить 150 років. Скарб належав місцевому шляхтичу чи корчмарю.

Джерела: *Авторський опис Пінкасевича О., Бакальця О. – 3 с.; Бакалець О. А. Монетно-речові скарби XVI–першої половини XVII ст. із с. Рудка Дунаєвецького району Хмельницької області//Наукові записки Вінницького ДПУ імені М. Коцюбинського. Серія: Історія: Вип. 24. – Вінниця, 2016. – С. 132–138.*

№ 330. С. Рудка I. Дунаєвецький р-н Хмельницької області. Весною 2015 р. поблизу села Рудка виявлено скарб срібних європейських монет початку XVII ст. У скарбі присутні 630 монет Європи: 1 талер, 10 флоринів, 26 ортів, 45 шостаків, 45 – трояків і 503 півтораки. Держави емітенти – Річ Посполита, Священна Римська імперія, Голландська Республіка, Пруссія. В монетному комплексі домінують півтораки Сигізмунда III Вази (1587– 1632) 1620–1627 рр. – 503, на другому місці трояки і шостаки цього ж короля – 90. У скарбі присутні 23 срібні орти 1614–1624 рр. коронні та м. Гданська Сигізмунда III Вази (1587– 1632), 3 орти Пруссії часу правління Георга Вільгельма (1619–1640), 10 флоринів Священної Римської імперії та 1 левковий талер Голландської республіки. Стан збереження монет скарбу задовільний.

Джерела: *Авторський опис Громового П., Пінкасевича О., Бакальця О. – 2 с.; Бакалець О. А. Монетно-речові скарби XVI–першої половини XVII ст. із с. Рудка Дунаєвецького району Хмельницької області //Наукові записки Вінницького ДПУ імені М. Коцюбинського. Серія: Історія: Вип. 24. – Вінниця, 2016. – С. 132–138.*

№ 331. С. Терешівці III. Хмельницький р-н Хмельницької області. Під час копання картоплі на городі Ю.Г. Бакальця в кінці серпня 1979 р. знайдено 3 мідних шеляги Яна II Казимира (1648–1668): коронний 1663, 1 – із стертою датою та литовський 1666.

Джерела: Авторський опис Бакальця О.А. – 1 с.; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.). – Київ: Стилос, 2012. – 336 с. – № 352.

№ 332. С. Юринці. Городоцький р-н Хмельницької області. У 2010 р. в с. Юринці – передмісті м. Сатанова виявлено монетний скарб європейських монет XV – початку XVII ст. Скарбовий комплекс нараховує 914 срібних та білонних монет. Він був виявлений на городі жителя села у глиняному глечуку. Стан збереження монет добрий, через те, що глечик був зверху герметично залитий воском. Під час земляних робіт розколовся. До держав-емітентів монет юринського скарбу належать: Річ Посполита, Велике князівство Литовське, Священна Римська імперія, прибалтійські володіння Швеції, Трансільванія та держава Тевтонського ордену в Пруссії.

У скарбі домінують соліди – 700 екз., з них 40 % литовського карбування, 60% – польського від короля Стефана Баторія (1576–1586) до Сигізмунда III (1587–1632) включно. Їх маса становила 1,13 – 1,1 г (0,18 г чистого срібла), діаметр – 16 мм. На аверсі монети зображено королівську корону, герби Польщі (орел) та Литви (погонь) та коловий напис: «SOLIDVS. REG. POLO. 1583.». На реверсі – в центрі корона, а під нею велика латинська буква S і коловий напис: DL. STERNA: DG. REX. M». У 1623 р. якість соліда погіршилася і маса знизилася до 0,67 г 125-ї проби срібла. У 1627 р. Сигізмунд III припинив випуск солідів, а на територію Польщі, Литви, України, Білорусії масово почали завозитися низькопробні соліди Пруссії та Прибалтійських володінь Швеції із діаметром 14 – 15 мм, переважно без вказаної дати карбування.

У комплексі містяться 3 денарії Казимира Ягеллончика (1447–1492) торунського карбування, 2 денарії гданського карбування Казимира Ягеллончика, 2 денарії Сигізмунда I Старого (1506–1548). У скарбі також фіксується традиційні для початку XVII ст. монети – 28 коронних грошів 1607–1614 рр. та 23 – 1623–1624 рр. Сигізмунда III, 8 грошів гданського карбування 1625–1626 рр. цього ж короля. В монетному комплексі наявні 110 півтораків 1620–1627 рр., 18 трояків 1618–1624 рр., 10 шостаків 1596, 1624 – 1627 рр. часу правління Сигізмунда III, 4 гроші литовського карбування 1608, 1611, 1612 рр. Сигізмунда III. Швеція представлена грошем 1574 р., Трансільванія – грошем 1612 р., м. Кйольн – 2 екз. грошів (можливо альбусом – 8 гелерів) 1584 р., 1587 р. Гроші різних держав, представлених у скарбі, відповідають ваговим європейським стандартам того часу.

На особливу увагу в скарбовому комплексі заслуговують дві монети (шиллінги) Тевтонського ордену в Пруссії з іменем магістра Пауля фон Русдорфа (1422–1441) із зображенням хреста і щита на аверсі та реверсі монети та альбус (8 геллерів) м. Кельна 1585 р. Монети юринського скарбу датуються 1422–1627 рр. Період накопичення становить 205 років. Найстарішими монетами скарбу є два срібні гроші (шиллінги) держави Тевтонського ордену в Пруссії grosмейстера Пауля фон Русдорфа (1422–1441). Наймолодшою монетою є півтораки 1627 р. Сигізмунда III Вази (1587–1632 рр.). Тобто це скарб довготривалого накопичення.

Джерела: Авторський опис Бакальця О., Кульчицького Б., Леська О. – 4 с.; Бакалець О. А. Нові знахідки західноєвропейських монет другої половини XVII – поч. XVIII ст. з Городоцького району Хмельницької області / О. Бакалець // Збірка наукових праць Всеукраїнської науково-

краєзнавчої конференції «Деражнянина: минуле і сучасне» (21 березня 2013 р.). – Деражня, 2013. – С. 77–82.; Бакалець О. А. Лисогірський та Юринський монетні скарби як джерела вивчення грошового обігу Поділля в XIV – на початку XVII ст. // Вісник Черкаського національного університету: історичні науки та джерелознавство. – Черкаси, 2013. – 22. – С. 90–94; Бакалець О. А. Актуальні проблеми розвитку української нумізматики, генеалогії та історичного краєзнавства (за письмовими та скарбовими джерелами). – Львів: Магнолія, 2015. – С. 140–147.

Тернопільська область перша половина XVII ст.

№ 333. С. Білки. Гусятинський р-н Тернопільської області. У 2004 р. в с. Білки Гусятинського району Тернопільської області на правому березі р. Збруч виявлено скарб західноєвропейських монет XVII ст. У знахідці з 88 монет присутні 40 срібних талерів Іспанських Нідерландів та Голландської республіки 1622 – 1663 рр., 1 срібний флорин 1637 р. Іспанських Нідерландів Фердинанда III (1637–1657), 5 півталерів 1643 р. Оверісселя та 1663 р. Вестфалії, 1 тимф 1663 р. Яна II Казимира (1648–1668), 3 орти 1622 р. Сигізмунда III Вази (1587–1632), 4 шостаки 1626 р. Сигізмунда III (1587–1632).

Серед дрібніших монет скарбу переважають півтораки та драйпелькери Речі Посполитої, прибалтійських володінь Швеції та Пруссії, відповідно: 13 екз. (1622–1623 рр.) Сигізмунда III Вази (1587–1632), 5 екз. (1624–1633 рр.) Густава II Адольфа (1621–1632) та Христини (1632–1654), 1 драйпелькер Пруссії 1642 р. Фрідріха Вільгельма (1640–1688).

Найстарішою монетою скарбу є альбертусталер Брабанту 1620 р. Альберта та Ізабелли (1599–1621) вагою 27,9 г, наймолодшою – левковий талер 1663 р. м. Кампена вагою 27 г. Особливістю даного скарбу є, по-перше, те, що у ньому наявні лише талери Іспанських Нідерландів та Голландської республіки, переважно левкові. По-друге, у знахідці зовсім відсутні трояки і лише наявний один гріш. По-третє, майже всі монети скарбу потерті, що свідчить про їх інтенсивне та довготривале використання на грошовому ринку Західного Поділля.

Джерело: Авторський опис Кульчицького Б., Бакальця О.; Бакалець О. А. Нові скарби західноєвропейських монет XVII ст. з Західного Поділля / Історико-географічні дослідження в Україні: Зб. наук. праць. – К.: НАН України. Ін-т історії України, 2011. – Число 12. – С. 201 – 209.

№ 334. Збаразький р-н. Тернопільської області, 2016 р. За останні 20 років до Збаразького національного історико-архітектурного заповідника надійшли окремі знахідки срібних та мідних монет Речі Посполитої 20–60-х років XVII ст.

Річ Посполита: Сигізмунд III Ваза (1587–1632), півтораки 1619–1627 – 23?; Ян II Казимир (1649–1676), мідні соліди литовського та польського карбування 1661–1666 – 36;

Джерело: *Фонди Збаразького державного історичного заповідника. Н - 6000-6058.*

№ 335. С. Калагарівка. Гусятинський р-н Тернопільської області. У 1993 р. на сільському городі виявлено 2 срібні монети Польського королівства Сигізмунда I Старого (1506–1548), гріш коронний 1527 – 1, 1535 – 1 (пруського карбування). Стан монет добрий.

Джерело: *Авторський опис Тягнія М., Бакальця О. – 1 с.*

№ 336. Віснівцець. Збараський р-н, 1913 р. Виорано близько 1000 монет, переважно польських, які відносяться переважно до часу Яна Казимира. У скарбі присутні кілька талерів голландських разом з монетами ельблонськими.

Джерело: *Kotlar M. – S. 242. – № 990.*

Черкаська область перша половина XVII ст.

№ 337. С. Буда Орловецька. Городищенський р-н. У 1956 р. виявлено скарб монет XVII ст. в кількості 113 шт. Річ Посполита, Сигізмунд III, соліди (14), Ян Казимир, соліди литовські 1652 (4), боратинки литовські (6), коронні (1); Прибалтійські володіння Швеції, Густав Адольф, соліди ризькі і ельбінгські (13); Христина, соліди ризькі і лівонські (64); Карл X Густав, соліди ризькі і лівонські (11)

Джерело: *Шостопал А. Скарби Черкащини. – Черкаси, 2006. – № 205. – С. 62.*

№ 338. С. Старі Бабани. Уманський р-н. У 1977 р. виявлено скарб монет XVII ст. в кількості 1879 шт.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), орти гданські 1616 (1), 1618 (1), 1624 (2), 1625 (5), 1626 (2), коронні (1621 (5), 1622 (5), 1623 (6), 1624 (2), шостаки 1623 (7), 1625 (14), 1626 (12), 1627 (4), д.н. (2), трояки 1620 (1), 1621 (15), 1622 (23), 1623 (8), 1624 (15), д.н. (9), півтораки 1615 (2), 1616 (1), 1620 (35), 1621 (91), 1622 (206), 1623 (295), 1624 (257), 1625 (159), 1626 (65), 1627 (34), 1628 (1), гроші коронні 1610(1), 1623 (27), 1624 (110), д.н. (41), литовські 1625 (32), 1626 (91), 1627 (39), д.н. (75), гданські 1623 (1), 1624 (5), 1625 (17), 1627 (19), д.н. (2); Ян Казимір, орт коронний 1650 (1).

Бранденбург: Георг Вільгельм, орти 1621 (2), 1622 (2), 1623 (1), 1625 (1).

Прибалтійські володіння Швеції: Густав II Адольф, півтораки ельбінгські 1629 (2), 1630 (3), 1631 (2), 1632 (17), 1633 (57), 1634 (7), 1635 (18), гроші ельбінгські 1629 (10), 1630 (2);

Священна Римська імперія: Ольденбург (граф.), флорін, б/д (1); Девентер (місто), флорін, б/д (1). Можливо, що певну кількість монет з цього скарбу не було здано до музею.

Джерело: *Шостопал А. Скарби Черкащини. – Черкаси, 2006.– № 207. – С. 63.*

№ 339. С. Кищенці. Маньківський р-н. У 1985 р. виявлено 25 мідних та білонних європейських монет.

Річ Посполита: Сигізмунд III, соліди коронні (2), литовські (1); Ян Казимір: боратинки коронні (5), литовські (5).

Прибалтійські володіння Швеції: Христина (1632–1654), соліди ризькі (7), лівонські (5).

Джерело: *Шостопал А. Скарби Черкащини. – Черкаси, 2006.– № 210. – С. 62.*

№ 340. С. Шукайвода. Христинівський р-н. На початку 1990 р. знайдено скарб XVII ст., монети якого сильно окислились і злиплись в грудку. Після їх очищення визначено, що скарб складався в основному з солідів польського, литовського, прибалтійського карбування. Серед дрібних монет були 3 великих монети: тірольський талер ерцгерцога Фердинанда (1564–1595), голландський левендаальдер провінції Утрехт 1639р. та фальшивий левендаальдер.

Джерело: *Шостопал А. Скарби Черкащини. – Черкаси, 2006.– № 211. – С. 62– 63.*

№ 341. С. Серединка. Звенигородський р-н. (тодішній Звенигородський повіт Київської губернії), 1905 р. 1151 монета срібна і білонна вагою 2 фунти 91 зол.

Литва: Сигізмунд Август (1545–1572), півгріш 1556.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), орти коронні 1622, 1623, трояки 1621–1624, півтораки 1614–1616, 1619–1627, шеляги 1619, гроші гданські 1625–1627, шеляги ризькі 1600; Ян Казимир (1648–1676), гріш литовський 1652.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф (1621–1632), драйпелькери ельбінгські 1629–1633, ризькі 1622–1624; Христина (1632–1654), драйпелькери ельбінгські 1634, 1635, ризькі 1648, лівонські 1648.

Пруссія: Єржі Фрідерік, шеляг 1594; Ян Сигізмунд (1608–1619), драйпелькери 1619, 1620; Георг Вільгельм (1619–1640), драйпелькери 1621–1626.

Бранденбург: Йоган Сигізмунд (1608–1619), гріш 1620.

Священна Римська імперія, Померанія: Ульріх (1618–1620), 1622. Найстаріша монета скарбу – литовський півгріш 1556 р., Сигізмунда Августа, наймолодша – литовський гріш 1652 р. Яна II Казимира.

Джерела: *Kotlar M. – S. 172. – № 719; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781). – К.: Стило, 2012. – № 231.*

№ 342. С. Совківка. Уманський р-н. (тодішній Уманський повіт Київської губернії). У 1882 р. в городі вкопано 2 фунти 94 зол. срібних і білонних монет.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), коронний шостак 1625, трояки 1620–1624, півтораки 1614, 1615, 1617, 1620–1627, гроші 1623, 1624, 1626, гроші литовські і гданські 1626–1627.

Прибалтійські володіння Швеції: драйпелькери ельбінгські 1630, 1632, 1633, ризькі 1620, 1622–1624, лівонські 1648.

Пруссія: Георг Вільгельм (1619–1640), драйпелькери 1620–1622, 1624–1626. Найстаріші монети скарбу – півтораки 1614 р. Сигізмунда III, наймолодша – лівонський драйпелькер 1648 р. За розпорядженням АК скарб переплавлено.

Джерела: *Kotlar M. – S. 172. – № 720; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781). – К.: Стило, 2012. – № 232.*

№ 343. С. Кам`янка. Смілянський р-н. (на той час – Чигиринський повіт Київської губернії), 1891 р. На гарбузовому полі вкопано посудину з 2178 монетами срібними і мідними, 10 із яких передано АК.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), шеляг литовський із витертою датою.

Прибалтійські володіння Швеції: Христина (1632–1654), шеляги ризькі 1643–1648 – 9. Наймолодша монета скарбу – ризькі шеляги 1648 р. Христини. Скарб відправлено до місця знахідки.

Джерела: *Kotlar M. – S. 167. – № 699; Бакалець О. А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781). – К.: Стило, 2012. – № 233.*

№ 344. С. Кримки. Шполянський р-н. (тодішній Чигиринський повіт Київської губернії), 1890 р. Срібні речі, в тому числі 18 гудзиків вагою 72 зол. 60 доль; 15 монет (5 золотих).

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), гріш; Ян Казимир (1648–1668), гріш 1650.

Прибалтійські володіння Швеції: драйпелькери Густава Адольфа (1621–1632).

Священна Римська імперія, Австрія: Фердинанд II (1619–1637), гроші 1623, 1626, 1627; Фердинанд III (1637–1662), гроші 1637, 1647. **Брунsvік:** драйпелькер, **Саксонія:** драйпелькер.

Голландська республіка, Фризія: Альберт, гріш 1628. Найстаріша монета скарбу – гріш 20-х рр. Сигізмунда III, наймолодші – гріш 1650 р. Яна II Казимира.

Джерела: Kotlar M. – S. 169–170. – № 709; Бакалець О.А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781). – К.: Сталос, 2012. – 336 с. – № 234.

№ 345. С. Капустинове І. Шполянський р-н. (на той час – Звенигородський повіт Київської губернії), 1897 р. “Срібні” монети вагою 27 фунтів 17 зол.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), шеляги литовські 1623, 1626, 1627 і ризькі 1617, 1619; Ян Казимир (1648–1668), коронні і литовські шеляги 1652 – 1653.

Прибалтійські володіння Швеції: ризькі і лівонські шеляги Густава Адольфа (1621–1632), Христини (1632–1654) і Карла X Густава (1654–1660). Найстаріша монета скарбу – ризький шеляг Сигізмунда II, наймолодші – шеляги другої половини 50-х років XVII ст. Карла X Густава. За розпорядженням АК скарб переплавлено.

Джерела: Kotlar M. – S. 168. – № 702; Бакалець О.А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781). – К.: Сталос, 2012. – 336 с. – № 235.

№ 346. С. Капустинове II. Шполянський р-н. У 1991 р. сільським жителем Гурським В. В., в яру, поблизу села знайдено скарб європейських монет XVII ст., який складався із 6 золотих, 447 срібних та 5443 мідних монет та 33-х елементів срібного чоловічого пояса. Скарб був переданий до Держсховища в Москву, але на запит української влади про повернення скарбу Москва не відповідає.

Джерело: Авторський опис Пінкаевича О., Бакальця О. – 1 с.

№ 347. С. Русанівка. Уманський р-н. (тодішній Уманський повіт Київської губернії), 1904 р. На горді викопано 21 монету срібну та 9 золотих вагою 1 ф. 82 зол.

Голландська республіка: талер 1623; Емден: флорини б.д. – 5. Зволле: талер 1648, флорини б.д. – 2, Зеландія: талер 1598. Фризія: талер 1670. Утрехт: талер 1592.

Іспанські Нідерланди, Брабант: Філіп IV (1621–1665), талер 1632 – 1, 1634 – 1, 1/2 талера 1676.

Священна Римська імперія, Олденбург: Антоній Гунтер (1603–1667), флорини б.д. – 2. Альзасія: талери Максиміліана, 1618 – 1, Фердинанда (1522–1564), б.д. – 12; Рудольфа II (1576–1612), 1606 – 1, 1607 – 1. Тіроль: талери Фердинанда I (1522–1564) б.д. – 4, Леопольда V (1619–1632), 1621 – 1, 1624 – 2, 1632 – 1. Найстаріша монета скарбу – талер 1592 р. Брабанту Філіпа IV, наймолодша – 1/2 талера 1676 р. Іспанських Нідерландів. Ермітаж купив 5 монет, інші – АК віддала власнику.

Джерела: Kotlar M. – S. 172. – № 718; Бакалець О.А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781). – К.: Сталос, 2012. – № 236.

№ 348. М. Умань І. Уманський р-н. (на час знахідки – Уманський повіт Київської губернії), 1842 р. В передмісті Польському знайдено скарб із 1007 монет, 10 з яких придбав кабінет нумізматики Київського Університету.

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587–1632), шеляги коронні 1614, литовські 1614; тернар познанський 1624.

Прибалтійські володіння Швеції: Христина (1632–1654), шеляги ризькі 1633–1638 – 4, 1644 – 1, шеляг лівонський 1641 (М.Ф. Котляр вважає, що це – 1644 р., коли вперше розпочали карбувати дані монети).

Шлик: Кейсун, обол 1654.

Джерела: Антонович В.Б. – С. 84; Kotlar M. – S. 166–167. – № 696; Бакалець О.А. *Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781)*. – К.: Стіло, 2012. – № 237.

№ 349. М. Умань II. Уманський р-н. У 1949 р. в урочищі «Пеньківка» знайдено близько 700 монет XVI – XVII ст. До Уманського краєзнавчого музею в 1952 р. поступило 280 шт.

Джерело: Шостопал А. *Скарби Черкащини*. – Черкаси, 2006. – № 206. – С. 62.

№ 350. М. Умань III. 1912 р. 960 срібних і білонних монет у 2 посудинах.

Річ посполита: Сигізмунд III, коронні шостаки 1624–1627 – 10, трояки 1621, 1622, 1624 – 19, півтораки 1616 – (?), 1620–1627 – 696; Ян Казимир, півтораки 11662 – 4.

Прибалтійські володіння Швеції: Густав Адольф, півтораки ельблонзькі 1628–1633, 1635 – 100, ризькі 1622–1624 – 20; Христина, півтораки ельблонзькі 1634–1635 – 23, ризькі 1644, 1648, 1649 – 4, інфляндські 1648; Кароль XI, півтораки інфляндські 1669 – 2.

Пруссія: Ян Сигізмунд, півтора 1619; Георг Вільгельм, півтораки 1621–1627, 1633 – 74.

Померанія: Богуслав XIV, півтора 1620. АК передала колекцію ермітажу, але частина її передана власнику знахідки.

Джерело: Kotlar M. – S. 172. – № 697.

№ 351. С. Леськи. Черкаський р-н., 1998 р. Скарб західноєвропейських монет XVII ст. був знайдений Костенком А.О. в с. Леськи Черкаського р-ну біля р. Дніпра. Скарб нараховує 8 срібних монет: 2 півтораки Речі Посполитої 1618 р. та 162...р. Сигізмунда III (1587–1632), 6 солідів Прибалтійських володінь Швеції часів Густава Адольфа (1621–1632) та Христини (1632–1654). Скарб зберігається у фондах Черкаського обласного краєзнавчого музею.

Джерела: Черкаський обласний краєзнавчий музей. – *Фонди. – Інвентарний № Н – 9026–9029, 7362; Авторський опис Бакальця О.* – 1 с.

№ 352. С. Вітове. Чигиринський р-н Черкаської області. У 70–ті рр. XX ст. виявлено скарб з 901 західноєвропейської монети XVII ст. знайдений поблизу села під час земляних робіт. Скарб знаходився в глиняному горщику і зберігся у доброму стані. У даний час Вітовський скарб експонується у експозиції НІКЗ “Чигирин” нараховує 901 монету, з яких: 853 (94,67 %) шеляги, 28 мідних литовських шелягів (3,1 %), 2 гроші (0,22 %), 1 півторагрошовик (0,11 %), 2 оболі (0,22 %), 2 пенні (0,22 %) та 14 дрібних монет, номінали яких були не визначені (1,44 %). Загальна вартість знахідки становить близько 8,5 талярів. Найстарішою монетою скарбу є солід Сигізмунда III (1587–1632) 1615 р., наймолодшою – солід 1669 р. Христини Августи (1632–1654) на зразок тих, які карбувалися за життя Христини. Монети Вітовського скарбу, де домінують соліди, належать 6 європейським державам: прибалтійським володінням Швеції – 85,3 %, із яких 456 одиниць (50,61 %) всього скарбу, або 59,14 % належить монетам Христини Августи (1632–1654). На другому місці стоять монети Речі Посполитої 1615–1662 рр. Сигізмунда III (1587–1632) та Яна II Казимира (1648–1668), їх у скарбі 78 од. 8,66 %). На третьому місці за кількістю стоять пруські монети

Георга Вільгельма (1619–1640) і Фрідріха Вільгельма (1640–1657), представлені 33 (3,7%) солідами. На четвертому місці – 3 (0,33 %) оболи сілезького князівства (Священна Римська імперія) часів правління Єлизавети Лукреції (1625–1655), 2 (0,22%) – шотландські двоперсовики Карла I (1625–1649). У скарбі також присутні 2 монети Трансільванії, номінал яких встановити не вдалося. 14 монет скарбу сильно потерті, тому визначити їх приналежність та номінал не вдалося.

Джерела: *Національний історико-краєзнавчий заповідник "Чигирин". – Фонди. – Інвентарний № Н – 4770/901; Бакалець О.А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781). – К.: Сталос, 2012. – 336 с. – № 220.*

№ 353. С. Чорнявка. Чигиринський р-н., 1999 р. Чорнявський скарб монет XVII ст. був знайдений на полі неподалік р.Тясмин. Знахідка нараховує 14 одиниць, тому можна припустити, що це лише фрагмент великого скарбу. Найстаріша монета – гріш коронний 1624 р. Сигізмунда III (1587 – 1632), наймолодша – солід 1663 р. Яна II Казимира (1648 – 1668).

Річ Посполита: Сигізмунд III (1587 – 1632), представлений 7 монетами: солідом 1663, грошем коронним 1624, литовським 1625, грошем гданським 1626, півтораками бидгощськими 1624 і 1626, трояком коронним 1624, шостаком краківським 1625, Ян II Казимир (1648-1668), солідом 1663.

Прибалтійські володіння Швеції: солід ельбінгський – 1633, ризький – 1648, лівонський – 1647, і драйпелькер ельбінгський – 1630.

Пруссія: солід 1629 і 1654.

Скарб був захований в середині 60-х років XVII ст. у період "Руїни". Монети датуються 1624 – 1663 рр. Скарб зберігається в фондах НІКЗ "Чигирин".

Джерела: *Національний історико-краєзнавчий заповідник "Чигирин". – Фонди. – Інвентарний № Н – 4762 – 4775; Діденко Я. Колекція монет XVI – XVII ст. // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні. Зб.наук. праць. – К., 2004. – Випуск 13. – С. 157–158; Бакалець О.А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781). – К.: Сталос, 2012. – 336 с. – № 221.*

№ 354. С. Юрчиха. Кам'янецький р-н., 80- ті роки XX ст. Скарб монет другої половини XVII ст. налічує 4 шеляги Речі Посполитої: 2 литовських шеляги 1661 р. та 2 польських коронних – 1661 р. Яна II Казимира (1648 –1668). Захований в землю у 1661–1662 рр. у період Гетьманщини.

Джерела: *Національний історико-краєзнавчий заповідник "Чигирин". – Фонди. – Інвентарний № Н – 4176–4179; Бакалець О.А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781). – К.: Сталос, 2012. – 336 с. – № 222.*

№ 355. С. Голяки. Канівський р-н., 1952 р. Скарб західноєвропейських монет XVII ст. зберігається в Інституті археології НАН України. Інв. № 1 – 574. Обставини знахідки скарбу невідомі. В 1952 році Канівський райвиконком передав знахідку до фондів Інституту археології для подальшого його вивчення. Час заховання скарбу визначає наявність в його складі коронного та литовського мідних солідів (боратинок) 1661 і 1666 рр. Яна II Казимира (1648–1668). Основну масу становлять монети прибалтійських володінь Швеції: (міст Риги і Ельбінга) і Лівонії – 371 екз. (65%). До них належать і декілька підробок ризьких солідів Густава Адольфа (1621–1632) та Христини (1632–1654), які напевно

відкарбовані на Сучавському монетному дворі. Річ Посполита представлена в скарбі коронним карбуванням: шестигрошовики, трьохгрошовики, півторагрошовики, гроші і соліди, а також невелика кількість монет Литви, Риги і Гданська, нараховують 173 одиниці (30 %). Варто відзначити наявність у скарбі дуже рідкісних для українських скарбів тернаріїв м. Лобженіце. 21 (3,66 %) монет належать емісіям монетних дворів Пруссії Георга Вільгельма (1619–1640) та Фрідріха Вільгельма (1640–1688). Серед монет скарбу виявлений лише 1 (0,17%) шотландський двохперсовик Карла I (1625–1649). Але поява в другій половині XVII ст. в невеликій кількості монет цього номіналу в грошовому обігу Гетьманщини свідчить лише про участь шотландського купецтва в внутрішній та зовнішній торгівлі. В цілому набір монет скарбу із с.Голяки є типовим для грошового обігу Гетьманщини другої половини XVII ст.

Джерела: *Фонди Інституту археології НАН України. Інв. № 1–574; Берг Д.Я. Некоторые клады монет XVI – XVII ст., найденные на территории УССР // НиС. – 1974. – № 5. – С. 105–108.*

№ 356. М. Чигирин І. Черкаська область, 1865 р. 1530 срібних і білонних монет.

Московське царство: Іван IV (1547–1584), деньга.

Польща: Казимир Ягеллончик (1447–1492), півгріш польський – 1 і гданський – 1; Олександр Ягеллончик (1501–1506), півгріш; Сигізмунд I (1506–1548), гданські “півгроші” 1531, 1536, 1547 і з нечіткою датою – 8.

Пруське королівство: шеляги 1529, 1567 – 2.

Литва: Сигізмунд Август (1545–1572), дводенари 1566, 1567 – 2.

Річ Посполита: Стефан Баторій (1576–1586), шеляги коронні 1584 – 1, литовські 1581 – 1, 1583 – 1, ризькі 1581 – 1, 1582 – 3, 1585 – 1, 1586 – 1, гданські 1579 – 4, 1582 – 1; Сигізмунд III (1587–1632), коронні півтораки 1614–1624, 1627 і з не встановленою датою 116, гроші 1604, 1605, 1607–1614 – 20, шеляги 1588–1593, 1596, 1597, 1599, 1601, 1613, 1614, 1616, 1623, б.д., “із стертою датою” – 39, тернер лобженський із стертою датою, гроші литовські 1567 – 2, шеляги 1592, 1599, 1611., 1612, 1614–1619, 1623–1625 і з стертою датою 369, дводенари 1611, 1612, 1620, 1621, із нечіткою датою – 35, півтораки ризькі 1620 – 4, шеляги ризькі 1589, 1591–1600, 1609–1621 – 478, шеляги потерті – 312.

Курляндія: Фрідерік, шеляг 1605.

Лівонія: шеляг 1572; Рига: шеляги 1571, 1572, 1573 – 3.

Бранденбург: Йоганн Сигізмунд (1608–1619), трояк 1617; Георг Вільгельм (1619–1640), півторак 1621 – 1, 1623 – 1.

Пруссія: Альберт II (1525–1569), шеляг 1531; Георг Фрідріх (1543–1603), шеляг 1591.

“Тевтонська монета XIV–XVст.”

Шлик: трояк 1612 (М.Ф Котляр вважає, що це – 3 крейцери), золоті гроші 1617, 1619, 1620, 1624 – 6; Свідніца: гроші 1622 – 2.

Священна Римська імперія, Померанія: Щецін, гроші 1612, 1615–1618 – 11. Хелберстадт: гріш 1614 – 1, 1616 – 1, Ханау: трояк 1600 – 1, 1614 – 1 і гріш 1617. Гетунга: гріш 1608 – 1, 1617 – 1. Даун (Салм): гріш 1608 – 1. Гюдлінбург: гроші 1615, 1618 – 3. Німбург: гроші 1608, 1609 – 2. Колонія: гріш 1601, 1616, 1617 – 3. Сорбея: гріш 1615 – 1, 1622 – 1. Ліпе: гроші 1609, 1611, 1613, 1614 – 6. Марсберг Луб Стадтберг: гріш 1617. Падерборн: гріш 1612 – 1, 1614 – 1. Палатунат: гріш 1560; Ян I, гріш б.д. – 2, монета 1576. Холмс: гроші 1612–1614 – 4 і б. д. – 2. Страсбург: гроші 1578, 1604, 166 – 3. Цюріх: гріш б.д. Шауенбург: гріш 1599 – 1, 1614 – 1. Шлезвіг: гріш 1613 – 1, 1621 – 1, 1622 – 1. Юліх: Вільгельм 6 – філерів б.д. – 1 і

1580 – 1, гроші 1606, 1609, 1618 – 3. Брунсвік: грош 1612 – 1, 1619 – 1. Бітберг, Вестфалія: грош 1616 – 3. Валдеск: грош 16??, Формація: гріш 1614.

Семиграддя: гріш 1613.

Цісарство Німецьке: денари, Рудольф II (1576–1612), 1601 – 1; Михай I, 1612, 1613, 1617 – 3. Фердинант III, 1649 – 1. Анхалт: грош 1618.

Іспанські Нідерланди, Брабант: грош 1612.

Джерела: *Біляшевський – С. 125–140; Kotlar M. – S. 164–165. – № 690.*

№ 357. М. Чигирин II. У 1874 р. на Замковій Горі знайдено 56 “польських, прусських, ризьких і шведських” монет 1622–1648.

Джерела: *Kotlar M. – S. 165–166. – № 691; Бакалець О.А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781). – К.: Стилос, 2012. – № 225.*

№ 358. М. Чигирин III. У 2001 р. знайдено 1 талер Голландської республіки 1663 р. провінції Зеландія. Переданий до Національного історико-краєзнавчого заповідника „Чигирин”.

Джерела: *Національний історико-краєзнавчий заповідник „Чигирин”. – Фонди. – Інвентарний № KB – 8715. – Н – 4183; Бакалець О.А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781). – К.: Стилос, 2012. – № 226.*

№ 359. М. Чигирин IV. Чигиринський р-н. Знайдено (1992? р.) срібний нідерландський альбертусталер 1652 р.

Джерела: *Національний історико-краєзнавчий заповідник „Чигирин”. – Фонди – Інвентарний № Н – 4784. Бакалець О.А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781). – К.: Стилос, 2012. – № 227*

№ 360. С. Сушкова. Уманський р-н Черкаської області, 1895 р. (Уманський р-н Київської губернії). 149 монет срібних вагою 2 фунти 15 золотників.

Річ Посполита: орти і шостаки коронні, орти гданські.

Іспанські Нідерланди: талери Брабанту 1633, 1645, Гелдрії 1658, Кампена 1640, 1664, Зеландії 1658, Базу леї 1621, Стурії 1636.

Австрія: Тіроль, талер 1566.

Священна Римська республіка: Франкфурт (з контрмаркою Олексія Михайловича). Один талер купив Іверсон, останні монети перетоплені.

Джерела: *Kotlar M. – S. 165–166. – № 69.*

Використані джерела та література:

1. *Фонди Кам'янець-Подільського ДІМ – 3. Акт експертизи № 457. НЗ 813 № 44, КВ 3315.*
2. *Фонди КПКМЗ. Акт видачі № 2 предметів на тимчасове зберігання 3 березня 2005 р. Лист 4–5.*
3. *Фонди Київського історичного музею. Інвентарна книга № 5233. – С. 132.*
4. *ЦДІАУ у м. Києві, ф. 725, оп. 1, спр. 17, ф. 442, оп. 1, сп. 2643, арк. 17.*
5. *Фонди Могилів-Подільського краєзнавчого музею. Н–500589; КН 3730–3817.*
6. *Фонди Могилів-Подільського краєзнавчого музею. Н–66. КВ–2837.*
7. *Фонди Вінницького обласного краєзнавчого музею. КВ–20237. Н–7802*
8. *Фонди ВОКМ. – Інвентарний № КВ –22427–22469;*
9. *Фонди ВОКМ. – Інвентарний № КВ – 253.*
10. *Фонди ВОКМ. – Інвентарний № КВ – 2530–2531, Н–1250–1695.*
11. *Фонди ВОКМ. – Інвентарний № КВ – 13033 – 13082.*
12. *Фонди ВОКМ. – Н 2390–4031.*
13. *Фонди ВОКМ.- Н – 5456–5476; Н–5484–5486; Н–5496–5497; Н–5501–5503; Н–5539; Н 5552; Н–5561; Н–5563–5564; Н–5582–5590; Н–5612; Н–5627; Н–5646; Н–5669; Н –5673; Н – 5733–5735; Н–5806–5807; Н – 6755– 6758; Н 6772–6774; Н–6796–6799; Н–6806–6809; Н–6811–6812; Н–6827–7416; Н –7082–7116; Н –714 –7148; Н –7149 –7150; Н –7281; Н–7403 – 1; Н –7406 –7408; Н –7418–7447; Н –7706; Н –7740; Н –7742 –7764; Н –10710 – 10711.*
14. *Фонди ВОКМ. – Інвентарний № КВ – 9281– 10053.*
15. *Фонди ВОКМ. – Інвентарний № КВ – 7684, Н–1018–1241.*
16. *Фонди ВОКМ. КВ50-704, Н17302–18225 (акт № 28 від 25. 12. 1990 р.).*
17. *Фонди ВОКМ. – Інвентарний № КВ – 70651 – 71134.*
18. *Фонди ВОКМ. Н–10489–10518. – КВ. – 22019, СФ 9314–9348.*
19. *Фонди Барського районного історичного музею. Н –6670–6705.*
20. *Фонди Барського районного історичного музею. Н–6889–6790.*
21. *Акт передачі монет № 1 від 10. 09. 2016 р. до фондів Барського районного історичного музею (Крижанівського О. А.).*
22. *Фонди Барського районного історичного музею. Н –6766–6770.*
23. *Фонди Барського районного історичного музею. – Фонди. Н – 6723–6730.*
24. *Фонди Барського районного історичного музею. – Н- 6700–6759.*
25. *Фонди Барського районного історичного музею. – Н 6732.*
26. *Фонди Барського районного історичного музею Н - 6700–6759.*
27. *Фонди Хмельницького обласного краєзнавчого музею. НМ - 829.*
28. *Фонди Хмельницького обласного краєзнавчого музею. НМ – 475.*
29. *Фонди Національного музею історії України. – Н 10000–10206.*
30. *Фонди Національного музею історії України. – Інвентарний № АР–11834-11861*
31. *Історико-нумізматичний музей заповідник «Кам'янець-Подільський».–Експозиція № 3*
32. *Фонди Красилівського районного краєзнавчого музею. Н – 2030–2044.*
33. *Фонди Державного історико-культурного заповідника „Меджибіж». – Інвентарний № НМ–297–505.*
34. *Фонди Деражнянського районного історичного музею. Н –2030-2039.*
35. *Фонди Збарзького державного історичного заповідника. Н - 6000-6058.*
36. *Фонди Черкаського обласного краєзнавчого музею. – Інвентарний № Н – 9026–9029, 7362.*

37. *Фонди Черкаського обласного краєзнавчого музею – Інвентарний № Н–8954 – 8955.*
38. *Фонди Інституту археології НАН України. Інв. № 1–574.*
39. *Фонди національний історико-краєзнавчого заповідника "Чигирин". – Інвентарний № Н – 4770/901.*
40. *Фонди національного історико-краєзнавчого заповідника "Чигирин". – Інвентарний № Н – 4176–4179.*
41. *Фонди національного історико-краєзнавчого заповідника „Чигирин”. – Інвентарний № КВ – 8715. – Н – 4183.*
42. *Фонди національного історико-краєзнавчого заповідника „Чигирин». – Інвентарний № Н – 4784.*
43. *Фонди державного історико-краєзнавчого заповідника „Меджибіж.- Інвентарний № НМ–297–505.*
- Акты о заселении Юго-Западной России.* – К., 1890. – Ч. VII. – Т. 2. – 183 с.
- Анохін Л.С.* Журавлівський скарб монет першої чверті XVII ст. / Л. С. Анохін // Матеріали збірки ІХ Вінницької обласної історико-краєзнавчої конференції. – Вінниця, 1990. – С. 35–39.
- Антонович В. Б.* Предисловие. Исследование о городах Юго-Западного края по актам 1432–1798 гг. / В. Б. Антонович // АЮЗР, – К., 1869. – Ч. V. –Т. 1. – 367 с.
- Антонович В. Б.* Археологическая карта Киевской губернии, приложение к XV т. «Древностей» / В. Б. Антонович. – М., 1895. – С. 106.
- Архив Юго-Западной России, издаваемый Комиссией для разбора древних актов, состоящей при Киевском, Подольском и Волынском Генерал-Губернаторе.* Матеріали для истории местного управления в связи с историей сословной организации. Акты Барского староства XV - XVI в. – Киев, 1893. – Ч. 8. – Т. 1.1, с. 102.
- Баженов Л.В.* Розвиток торгівлі в регіоні Середнього Подністров'я /Л. В. Баженов //Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології: Зб. наук. праць. – Чернівці: Золоті литаври, 2002. – Т. 1. – С. 68 –73.
- Баженов Л.В.* Європейське магдебурзьке право XIV-XVII ст. на Поділлі –традиція сучасного міського самоврядування /Л. В. Баженов // Барська земля Поділля: європейська спадщина та перспективи сталого розвитку. Збірник матеріалів IV Міжнародної конференції, присвяченої 615-й річниці першої документальної згадки про м. Ров, 475-й річниці надання м. Бар магдебурзького права та 150-річчю з дня народження М. С. Грушевського. – Бар: КПП БРД, 2016. – С.93–98.
- Бакалець О.А.* Грошовий обіг на Поділлі в XVII ст. (за скарбовими матеріалами 1844–2005 рр.) //Вінниччина: минуле і сьогодення. Краєзнавчі дослідження. Матеріали XX Вінницької наукової історико-краєзнавчої конференції. – Вінниця, 2005. – С. 84 – 96 .
- Бакалець О.А.* М. Грушевський про господарство та грошові відносини в Барському старостві у XVI–XVIII ст. / О.А. Бакалець, І.І. Павлін //Грушевський М. – державотворець, громадський діяч, вчений, публіцист. Зб. мат. II регіональної наук.-практ. конф., присвяченої 140 – річчю з дня народження М. Грушевського. – Вінниця, 2006. – С. 169–184.
- Бакалець О.А.* Монетні скарби XVII–XVIII ст. Хмельниччини / О.А. Бакалець // Кам'янець-Подільський в контексті європейського простору. Матеріали Подільської конференції. Хмельниччина: Дивокрай. Науково-краєзнавче видання. – Кам'янець– Подільський, 2006. – С. 20 – 41.
- Бакалець О.А.* Скаби Барської землі Поділля. Монографія / О.А. Бакалець. – Бар – Квідзин, 2017. – 130 с.
- Бакалець О.А.* Талер в грошовому обігу України кінця XVI – першій чверті XVIII ст. / О.А. Бакалець // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії і методики: Зб. наук. праць: У 2-х част. – К.: НАНУ. Ін-т історії України, 2005. – Число 12. – Част. 2. – С. 142 –171.

- Бакалець О.А.** Гроші і грошовий обіг на Поділлі в XVII – XVIII ст. / О.А. Бакалець // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії і методики. Зб. наук. праць : У 2-х част. – К. : НАН України. Ін-т історії України, 2006. – Число 13. – Част. 1. – С. 97–126.
- Бакалець О.А.** Барські скарби західноєвропейських монет XVII ст. / О.А. Бакалець // Історико-географічні дослідження в Україні: Зб. наук. праць. – К. : НАН України. Ін-т історії України, 2006. – Число 9. – С. 311–329.
- Бакалець О.А.** Бар – ключ до Східного Поділля. Історико-краєзнавчий нарис / О.А. Бакалець, Є.Й. Меснянкін, М.П. Йолтуховський, Б.М. Нетубський. – Мальборк (Польща), 2009. – 72 с.
- Бакалець О.А.** Скарб європейських монет XVII ст. із с. Серебринці Могилів-Подільського району / О.А. Бакалець //Третя Могилів-Подільська наук.-краєзн. конф. Зб. наук. праць. – Могилів-Подільський–Кам’янець-Подільський, 2009. – С.74–78.
- Бакалець О.А.** Праця Є. Січинського «Труды одинадцатого археологического съезда в Киве 1899 г.» – важливе джерело вивчення грошового обігу на Поділлі у XVII – XVIII ст. / О.А. Бакалець //Матеріали Міжнародної наук.-краєзнавчої конференції «Поділля в житті, діяльності і творчості Січинського та В. Січинського». – Кам’янець-Подільський. – 2010. – С. 139–150.
- Бакалець О.А.** Нові скарби західноєвропейських монет XVII ст. із Західного Поділля / О.А. Бакалець //Історико–географічні дослідження в Україні: Зб. наук. праць. – К. : НАН України. Ін-т історії України, 2011. – Число 12. – С. 201 – 209.
- Бакалець О.А.** Магдебурзьке право на території України в дослідженнях українських науковців і краєзнавців XIX – початку XXI ст. /О.А. Бакалець //Наукові записки Вінницького ДПУ імені М. Коцюбинського. Серія: історія: Зб. наук. праць II Міжнародної наук. конференції. – Бар – Вінниця, 2011. – Вип. XIX. – С. 295 – 301.
- Бакалець О.А.** Скарби монет XV–XVIII ст. із Меджибожа та його окраїн / О.А. Бакалець, О.І. Курок //Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії і методики. Зб. наук. праць: – К.: НАН України. Ін-т історії України, 2013. – Число 22–23. – С. 471–488.
- Бакалець О. А.** Нові знахідки західноєвропейських монет другої половини XVII – поч. XVIII ст. / О. А. Бакалець //Збірка наукових праць Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції «Деражнянина: минуле і сучасне» (21 березня 2013 р.) – Деражня, 2013. – С.77– 82.
- Бакалець О.А.** Волковинський скарб європейських монет XVII – початку XVIII ст. / О. А. Бакалець // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. Матеріали II міжнародної нумізматичної конференції. – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С. 138–146.
- Бакалець О.А.** Скарб срібних середньовічних монет XIII – XV ст. з Городоцького району Хмельницької області /О.А. Бакалець // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Козацька доба в історії Поділля та Південно-Східної Волині», присвяченої 365-річчю Пилявецької битви/ Ред. кол. Баженов Л. В. – Хмельницький . – ПП. Мельник А. А., 2013. – С. 221–227.
- Бакалець О.А.** Лисогірський та Юринецький монетні скарби як джерела вивчення грошового обігу Поділля в XIII – початку XVII ст. /О.А. Бакалець //Вісник Черкаського національного університету: історичні науки та джерелознавство. – Черкаси, 2013. – 22 (275). – С. 90–95.
- Бакалець О.А.** «Мемуари» барського старости Бернарда Претвича – важливе джерело вивчення історії оборони степового порубіжжя середини XVI ст./ О. А. Бакалець, О.І. Курок // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції “Барська земля Поділля: європейська спадщина та перспективи сталого розвитку», присвяченої 520-річчю з дня народження Бони Сфорци та 120-річчю виходу у світ праці М. С. Грушевського «Барське староство. Історичні нариси XV–XVIII ст.». – Бар-Київ: Барська районна типографія, 2014. – С.221– 225.
- Бакалець О.А.** Нарис історії грошового обігу в Україні (VI ст. до н.е. – початок XXI ст.) /О.А. Бакалець. - Бар: редакційно-видавничий відділ Барського ГПК, 2003. – 111 с.

- Бакалець О.А.** Фінансова політика, грошовий обіг Гетьманщини та Поділля в XVII – XVIII ст. /О.А. Бакалець. - Бар, вид. 2-ге, доповнене, 2009. – 193 с.
- Бакалець О.А.** Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.) /О.А. Бакалець. – Київ: Стилос, 2012. – 336 с.
- Бакалець О.А.** Барський районний історичний музей. Путівник. Вид. 2-ге, доп. /О.А. Бакалець – Вінниця, 2016. – 70 с.
- Бакалець О.А.** Нові знахідки празьких грошів XIII– XV ст. на території Поділля /О.А. Бакалець //Вісник Черкаського університету. Серія Історичні науки. № 22 (315). – Черкаси, 2014. – С. 56–62.
- Бакалець О.А.** Актуальні проблеми української нумізматики, генеалогії та історичного краєзнавства (за письмовими та скарбовими джерелами) // О.А. Бакалець. – Львів: Магнолія, 2015. – 232 с.
- Бакалець О.А.** Скарби західноєвропейських монет другої половини XVI–першої половини XVII ст. з с. Яромерки Городоцького району Хмельницької області /О.А. Бакалець, В.О. Шапринський, О. Лесько //Археологія і фортифікація України /Збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2015.– С.318– 322.
- Бакалець О.А.** Знахідки європейських монет XV – XVI ст. з Вінниці та її околиць /О.А. Бакалець, В.О. Шапринський // Перша Тиврівська науково-краєзнавча конференція (11 грудня 2015 р., м. Тиврів). – Вінниця: ПП. Балюк І. Б., 2015. – С. 23 – 32 .
- Бакалець О. А.** Івчинський скарб 1976 р. срібних європейських монет кінця XIV –першої третини XVI ст. із фондів Вінницького обласного краєзнавчого музею /О.А. Бакалець //Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Збірка наукових справ до 80-річчя з дня народження доктора історичних наук, професора М. Ф. Дмитрієнко /Відп. ред. Г. В. Боряк. – К: НАН України, Інститут історії України, 2015. Число 26 – 27. – С. 339 – 347.
- Бакалець О. А.** Срібні акче Кримського ханства в складі монетних скарбів Поділля XV – першої половини XVII ст. / О.А. Бакалець //Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – Запоріжжя: ЗНУ, 2015. – Вип. 43. – С. 306–312.
- Бакалець О. А.** Знахідки монет Золотої Орди та Кримського ханства XIV – XVIII ст. на території Вінниччини / О.А. Бакалець // Тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки» (5 – 6 листопада 2015 р.). – Кіровоград – Київ – Переяслав-Хмельницький, 2015. – С. 43–45.
- Бакалець О. А.** Нові знахідки скарбів західноєвропейських монет першої третини XVII ст. з Барського та Літинського районів Вінницької області / О.А. Бакалець //Історичні студії суспільного прогресу. – Глухів: РВВ ГНПУ ім. О. Довженка, 2016. – № 3. – С. 8–14.
- Бакалець О.А.** Монетно-речові скарби XVI – першої половини XVII ст. із с. Рудка Дунаєвського р-ну Хмельницької області / О.А. Бакалець //Історичні записки Вінницького ДПУ ім. М. Коцюбинського. – Серія: Історія: Вип. 24. – Вінниця, 2016. – С. 132–138.
- Бакалець О.А.** Монети Подільського князівства кінця XIV ст. часу правління Костянтина Коріатовича: топографія знахідок /О.А. Бакалець, О. В. Пінкасевиц, В. О. Шапринський // Барська земля Поділля: європейська спадщина та перспективи сталого розвитку. Збірник матеріалів IV Міжнародної конференції, присвяченої 615-й річниці першої документальної згадки про м. Ров, 475-й річниці надання м. Бар магдебурзького права та 150-річчю з дня народження М. С. Грушевського. – Бар: КПП БРД, 2016. – С.182–198.
- Бакалець О.А.** Зображення холодної зброї на європейських монетах XIV – середини XVII ст. із скарбів Поділля/ О.А. Бакалець// II Міжнародна зброєзнавча конференція: тези доповідей. – Київ, 16-18 травня 2016 р. – С. 30–34.
- Бакалець О.А.** Молдавські монети на подільському ринку другої половини XIV– XV ст. (за скарбовими джерелами)/О.А. Бакалець //Наукові записки Вінницького ДПУ імені М. Коцюбинського. Серія: Історія: Вип. 25. – Вінниця, 2016. – С. 174–181.
- Бакалець О.А.** Присутність срібних монет німецьких земель в грошовому обігу Поділля XVI – першої половини XVII ст. (за матеріалами музейних та приватних нумізматичних

- колекцій)//Науковий збірник статей Щорічної наукової конференції Національного музею історії України (Київ, 7–10 грудня 2016 р.). – С. 20–41.
- Бакалець О.А.** Роль польської монети в грошовому обігу Поділля (друга половина XIV – XVI ст.) // Вісник аграрної історії. – Київ, 2016. – Вип. 18. – С. 64–70.
- Бакалець О.А.** Поширення польських грошей на подільському ринку (XIV – XVI ст.) // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Україна–Польща: стратегічне партнерство в системі геополітичних координат». – Київ– Слупськ, 2017. – С. 32– 35.
- Бендюг В.** Втрачені скарби / В. Бендюг // Подільські вісті за 11 травня 2000 р. – 4 с.
- Берг Д. Я.** Некоторые клады монет XVI – XVII в., найденные на территории УССР Д. Я. Берг // НиС – К., 1974. – № 5.
- Брайчевський М. Ю.** Скарби знайдені і незнайдені /М. Ю. Брайчевський. – К.: Наук. думка, 1992. – 235 с.
- Березжков Н. Г.** Литовская метрика как исторический источник /Н. Г. Березжков. – М.-Л.: АН СРСР, 1946. – 180с.
- Болсуновський К. В.** Автономні монети Галицької Русі XIV– XV ст./ К. В. Болсуновський. – Київ, 1976. – 198 с.
- Виногородська Л.В.** Історико-археологічні дослідження Барської фортеці / Л.В. Виногородська //Бар. Барська земля – крізь призму віків. Матеріали I міжн. конфер. – Бар: БРД, 2008. – С. 434–438.
- Вінниця. Історико- краєзнавчий нарис** /За ред. Ю. Зінька. – Вінниця, 2012. – 420 с.
- Голиш Г. М.** Основи нумізматики: навч. посіб./ Г. М. Голиш: 2-ге вид, випр. і доп. –Черкаси: Черкаський ЦНТІ, 2006. – 314 с.
- Голиш Г.М.** Нумізматичні дослідження в сучасній українській історіографії: здобутки, проблеми, перспективи / Г.М. Голиш // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С. 207 – 213.
- Горішний П. А., Ягодзинський М. І.** Клад монет начала XVII в. из с. Аркадиевцы Хмельницкой области / П.А. Горішний, М. І. Ягодзинський // Нумизматика и сфрагистика. – 1967. – № 5. – С. 99 –102.
- Грамоты великих князей литовских с 1390 по 1569 г., собранные и изданные под. ред. В. Антоновича и К. Козловского.** – К.,1868. – 524 с.
- Гроші в Україні: факти і документи** /М. Ф.Дмитрієнко (керівник авторського колективу), В. М. Литвин, В. А. Ющенко, Л. В. Яковлева. – Київ: ARK-UKRAINE, 1998. – 456 с.
- Грушевський М. С.** Этнографические данные о барской околичной шляхте до конца XVIII в. / М.С. Грушевський. – К., 1892.
- Груша А.** Невядомая грамота Фёдора Карыятовіча за 1391 г.//Бела руські гыстарычны агляд.. 2001. – т. 8. – Сшытак 1/1.
- Грушевський М. С.** Организация старостинского и околичного управления в Барском старостве / М.С. Грушевський. – К., 1893.
- Грушевський М. С.** Барське староство. Історичні нариси XV–XVIII ст.» / М.С. Грушевський. – Львів,1996. – 623 с.
- Грушевський М. С.** Южнорусские господарские замки в половине XVI в. Историко-статистический очерк / М.С. Грушевський // Университетские известия. – К., 1890. – № 2. – С.1 – 33.
- Грушевський М. С.** Материалы для истории местного управления в связи с историею сословной организации. Акты Барского староства XV– XVIII вв. / М.С. Грушевський. – 1893, 1894.
- Грушевський М.С.** Історія України-Руси в 11 т., 12 кн. Житє економічне, культурне, національне XIV –XVII віків/ Редкол.: П. С. Сохань (голова)та інш. – К.: Наук. думка, 1991. – Т.VI. – 671с.
- Гудельман В.К.** Памятники старины Подолии /В.К. Гудельман // Отдел известий Подольской губернии. – Камянец-Подольский, 1895 и 1900 гг.

- Данилевич В.** Монетные клады мюнц-кабинета университета св. Владимира / В. Данилевич. – К.: Университ. известия, 1892.
- Дашко О.** Монети Сигізмунда II Августа (1544–1572) в експозиції «Історія грошей» Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника /О. Дашко //Археологія і фортифікація України. Збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2015. – С. 306– 310.
- Дорофієва Н. В.** З історії грошей України /Н.В. Дорофієва, З.М. Комарицька. – Львів: Львівський банківський ін-т НБУ, 2000. – 165 с.
- Єсюнін С. М.** Плоскирив у XVI–XVIII ст. /С. М. Єсенін// Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції «Козацька доба в історії Поділля та Південно-Східної Волині», присвяченої 365-річчю Пилявецької битви/ Ред. кол. Баженов Л. В. – Хмельницький: П.П. Мельник А.А., 2013. – С.150–157.
- Захарєв В., Шпаковський С.** Замки і фортеці з-понад Кучманського шляху / В. Захарєв, С. Шпаковський. –Хмельницький, 2015. – 104 с.
- Зварич В.В.** Нумізматика. Довідник /В.В. Зварич, Р.М. Шуст. – Тернопіль-Львів, 1998.– 462 с.
- Зварич В. В.** Нумізматический словарь /В. В. Зварич. – Львів: Вища школа, 1975. –156 с,іл.
- Зварич В. В.** З історії Львівського монетного двору в середині XVII ст. /В.В. Зварич // Архіви України. – 1971. – № 2.
- Зразюк З. О.** Монетні скарби другої половини XVI ст. на території Правобережної України (Київське, Волинське, Подільське, Брацлавське воєводства Речі Посполитої) / З. Зразюк // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С. 102–108.
- Ільїна М. В.** Барські чемериси(черемиси)в селах і містечках Барського староства в XV–XVII ст. /М. В. Ільїна. – К., 2013. – 55 с.
- Карбовська Ж. А.** Срібні монети скарбу XV ст. із с. Гуменці – в експозиції «Історія грошей» Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника /Ж. А. Карбовська //Археологія і фортифікація України. Збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2015. – С. 310–313.
- Кісь Я.** Татарські шляхи на Україні в XVI–XVII ст./ Я. Кісь //Жовтень. – Львів, 1986. – С.135–136.
- Козубовський Г. А.** Про один платіж кінця XIV ст./ Г. Козубовський // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С. 61–63.
- Козубовський Г. А.** Монетне карбування в Україні XIV–XVст. /Г.А. Козубовський //Вісник НБУ. – 1996. – №1. – С. 76 – 83.
- Козубовський Г. А.** До проблеми грошового обігу на території України в XIII– першій половині XIVст. / Г.А. Козубовський //Грошовий обіг і банківська справа в Україні: Минуле та сучасне: Матеріали Міжнародної наукової конференції. – Львів: Вид-во Львівського ун-ту, 2005. – С. 69– 76.
- Козубовський Г. А.** Синьоводська битва 1362 р. і зміни в грошовому обігу Південної Русі-України / Г.А. Козубовський// Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії і методики. Зб. наук. праць /упорядник В. В. Томазов. – К.: НАН України. Ін-т історії України, 2012. – Число 20. – С.93–99.
- Козубовський Г.А.** Обрізані празькі гроші в монетному обігу України / Г.А.Козубовський // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії і методики. Зб. наук. праць. – К.: НАН України. Ін-т історії України, 2010. – Число 16. – С.190–198.
- Козубовський Г.А.** Гроші, грошовий обіг Середньої Наддніпрянщини XIV–XV ст. Дис. кандидата історичних наук/ Г.А. Козубовський. – К., 1999. – 320 с.
- Козубовський Г.А.** Про шляхи надходження празьких грошів до Східної Європи (XIV–XV ст.) //Український історичний журнал. –2012. – №5. – С. 47–50.

- Козубовський Г.А.** Про початок карбування литовських монет типу «Печать/Спис з хрестом» / Г.А. Козубовський // Археологія, № 2. – 2013. – С.61.
- Котляр М. Ф.** Грошовий обіг на території України доби феодалізму / М.Ф. Котляр. – К.: Наук. думка, 1971. – 175 с.
- Котляр М. Ф.** Нариси історії обігу й лічби монет на Україні XIV–XVIII ст. / М.Ф. Котляр. – К.: Наукова думка, 1981. – 240 с.
- Котляр Н. Ф.** Кладоискательство и нумизматика / Н. Ф. Котляр. – К.: Наук. думка, 1974. – 127 с.
- Котляр М. Ф.** Грошовий ринок Галицької Русі другої половини XIV – першої чверті XV ст. / М.Ф. Котляр // Історичні джерела та їх використання. – Вип. 2. – К., 1966. – С.178 – 193.
- Котляр М.** Галицька Русь другої половини XIV – першої чверті XV ст. / М.Ф. Котляр. – К.: Наук. думка, 1968. – 200 с.
- Котляр Н. Ф.** Удельная раздробленность Руси / Н. Ф. Котляр. – К: Інститут історії України НАН України, 2013. – 270 с.
- Крип'якевич І. П.** Львівська Русь в першій половині XVI ст.: дослідження і матеріали / І. П. Крип'якевич. – Львів: Інститут Укр. археографії, 1994. – 79 с.
- Кохановський О.Б.** Історія села Радівець у складі Барського староства (XV– XVIII ст.) / О.Б. Кохановський // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Барська земля Поділля: європейська спадщина та перспективи сталого розвитку», присвяченої 520-річчю з дня народження Бони Сфорци та 120-річчю виходу у світ праці М. С. Грушевського «Барське староство. Історичні нариси XV–XVIII ст.». – Бар-Київ: Барська районна типографія, 2014. – С.49–54.
- Коцур В. П.** Актуальні напрями та організаційні засади сучасних досліджень середньовічної нумизматики в Україні/ В. П. Коцур // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С.3–5.
- Кравцов В. Д.** Русские монеты. – М., 1994. – 106 с.
- Крыжановський А.** Находки монет Львовского монетного двора на юго-западных землях Великого княжества Литовского/ А. Крыжановский //Международная нумизматическая конференция. Вильнюс, 23–25 мая 2012 г. Тезисы докладов. – С.163 – 169.
- Крыжановський А.** Влияние галицкой монетной системы последней четверти 14 века на метрологические показатели монет Подольского князя Константина Кориатовича / А. Крыжановский //Numizmatika. – № 6, 2005. – С. 53– 54.
- Купчишин М.** Шаргородщина: сторінки історії / М. Купчишин, А. Мичак. – К., 2002. – 320 с.
- Кушнір М., Олійник І.** Сатанів: історико-краєзнавчий довідник / М. Кушнір, І. Олійник. – Городок, 2008. – 56 с.
- Ластовський В.** З приводу фальшування литовських півгрошей Остафієм Дашковичем / В. Ластовський // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С.104 – 107.
- Мазурик В.С.** Чи носило магдебурзьке право у східноподільських містах контроверсійний характер?/ В. С. Мазурик, В. В. Мазурик //Науковий вісник «Меджибіж: Матеріали Другої науково-краєзнавчої конференції «Стародавній Меджибіж в історико-культурній спадщині України»/(під ред. О. Г. Погорільця, Л. В. Баженова, А. М. Трембіцького. – Меджибіж – Хмельницький, 2009. – Ч. 1. – С. 168–172.
- Максимов М. М.** Очерк о золоте / М. М. Максимов. – М., Недра, 1977. – 128 с.
- Малёванный С.Ф.** О кладах, монетах, но не о деньгах.../ С.Ф. Малёванный. – Винница: ТС «Твисть», 2004. – 296 с.
- Мельничук І. П.** Магдебурзьке право на Вінниччині / І. П. Мельничук //Науковий вісник «Меджибіж: Матеріали Другої науково-краєзнавчої конференції «Стародавній Меджибіж в історико-культурній спадщині України»/(під ред. О. Г. Погорільця, Л. В. Баженова, А. М. Трембіцького. – Меджибіж – Хмельницький, 2009. – Ч. 1. – С. 173–177.
- Михайловський В.М.** Правління Кориатовичів на Поділлі (1340-ві – 1394 рр.) /В.М. Михайловський //Український історичний журнал. – Інститут історії України НАНУ. – 2009. – 5. – С.34– 43.

- Молчановський Н.** Очерк известий о Подольской земле до 1434 года. (преимущественно по летописям) / Н. Молчановський // Сборник сочинений студентов университета св. Владимира. – К., 1886. – Вып. VIII. – 267 с.
- Мохов Н. А.** Молдавия эпохи феодализма: от древнейших времён до начала XIX в. Н. А. Мохов. – Кишинев: Картя Молдованяскэ, 1964. – 440 с.
- Нечитайло В. В.** Каталог монет украинских князівств XIV–XV ст. / В. В. Нечитайло. – К., 2011. – С. 21–22.
- Нечитайло В. В.** Мини каталог польско-литовских и российских монет, обращавшихся на Украине в XIV – нач. XX ст. / В. В. Нечитайло. – К: Грета, 1999. – 130 с.
- Нудельман А. А.** К вопросу о составе денежного обращения в Молдавии в XIV– начале XVI в. (По материалам кладов) / А. А. Нудельман // Карпато-Дунайские земли в средние века. – Кишинёв: Штиинца, 1976. – С. 94–125.
- Огуй О. Д.** Монетно-лічильні найменування на Буковині та в Молдові в кінці 14- першій третині 19 ст.: проблема поліноміації в адаптивних термінологічних системах / О. Д. Огуй. – Чернівці: Рута, 1997. – 225 с.
- Огуй О. Д.** Монетні знахідки на Буковині: Системно-квантитативне зіставлення / О. Д. Огуй. – Чернівці, 2007. – 240 с.
- Огуй О. Д.** Чернівці та околиці: грошовий обіг та монетні знахідки протягом тисячоліть / О. Д. Огуй. – Чернівці: Рута, 2007. – 146 с., іл.
- Описи Подільської губернії (1800 та 1819 рр.)** / Упоряд. Ю. С. Замський, В. В. Дячок. – Хмельницький: ХНУ, 2005. – 106 с.
- Орлык В. М.** Монеты государства Тевтонского ордена в Пруссии составе денежных и денежно-вещевых кладов, найденных на территории Украины / В. М. Орлык // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Вип. 33. – Переяслав–Хмельницький, 2013. – С. 39–45.
- Плaменицька О. А.** Барський замок / Військово-історичний альманах. Число 2 / О. А. Плaменицька. – К., 2002. – С. 100–107.
- Пластун О. В.** Монетні скарби Деражнянщини XVI– початку XVIII ст. / О. В. Пластун // Тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми нумізматика у системі спеціальних галузей історичної науки» (5 – 6 листопада 2015 р.). – Кіровоград – Київ – Переяслав-Хмельницький, 2015. – С. 60–65.
- Погорілець О. Г., Саввов Р. В.** Про нові знахідки монет Подільського князівства / О. Г. Погорілець, Р. В. Саввов / Нумізматика і фалеристика. – 2007. – № 4. – С. 10.
- Путівник. Хмельницька область** / Укладачі: В. Берковський, Л. Байдич, Р. Білик, М. Дребет, І. Жернова, Л. Казімірова, В. Кучерук, В. Лукашук, Л. Любинська, М. Матвеев. – К., 2010. – 320.
- Погорілець О. Г.** Рахункові одиниці подільської землі і Галицької Русі «подільська копа» і «руська копа» (II пол. XIV–XV ст.) – до питання про виникнення і монетне наповнення / О. Г. Погорілець // Тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми нумізматика у системі спеціальних галузей історичної науки» (5 – 6 листопада 2015 р.). – Кіровоград – Київ – Переяслав-Хмельницький, 2015. – С. 48–49.
- Поворознюк К. В.** Таємниці середньовічних скарбів Деражнянщини / К. В. Поворознюк // Деражнянщина: минуле і сучасне / Матеріали всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції / Ред. кол. Л. В. Баженов (голова). – Хмельницький, 2013. – С. 74–75.
- Рябцевич В. Н.** Денежное обращение и клады на территории Чернигово-Северской земли и восточной Беларуси в XVI в. / В. Н. Рябцевич // Нумізматика и сфрагістика. – Т. 3. – № 325
- Страшкевич К. Ф.** Клады, рассмотренные в минц-кабинете университета св. Владимира с 1838 по 1866 год / К. Ф. Страшкевич // Университетские известия. – К, 1866. – С. 231.
- Саввов Р. В.** Проблеми атрибуції Київського півгроша / Р. В. Саввов // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С. 64–67.

- Саввов Р. В.** Київські півгроші Володимира Ольгердовича /Р. В. Саввов // Нумізматика і фалеристика. – 2012. – № 4. – С. 6–7.
- Саввов Р.В.** Подольский полугрош и денежное обращение в Подольском княжестве /Р.В.Саввов//Материалы Белорусской Международной научно-практической нумизматической конференции. – Минск, 2015.
- Саввов Р. В.** Скарб монет XIV ст. з-під Смотрича / Р.В. Саввов // Львівські нумізматичні записки, № 8 – 9, 2012. – С. 10 – 17.
- Саввов Р. В.** Монети Подільського князівства XIV ст. / Р. В. Саввов. Хмельницький, 2009. – 16 с.
- Саввов Р.В.** Карбування на Волині найдавніших монет Великого князівства Литовського / Р. В. Саввов //Львівські нумізматичні записки. - № 10.. – 2013. – С. 4–15.
- Савчук Ю. К.** Міська геральдика Поділля / Ю. К. Савчук. – Вінниця, 1995. – 159 с.
- Сіцінський Ю.Й.** Археографічна карта Подільської губернії /Упорядник О. Л. Баженов. – Кам'янець-Подільський: ОНОМ, 2004. – 136 с.
- Сицинский Ю.Й.** Приходы и церкви подольской епархии /Ю. Й.Сицинский. –Была Церква, 2009. – 996 с.
- Соболева Н.А.** Пражские гроши в музеях Украины / Н.А. Соболева //Нумизматика и сфрагистика. – К.: Вид.-во АН УССР, 1963. – Вип. 1. – С. 128– 138.
- Староверов Д.** Пуансонний аналіз монет на прикладі діяльності магістратського і алери Західної Європи в українських скарбахдержавного монетних дворів у Ризі в XVII ст. / Д. Староверов // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Вип. 33. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – С. 134–137.
- Стопенчук С. М.** Облаштування Волино-Подільського порубіжжя на Верхньому Побужжі у XV–XVI століття за матеріалами розкопок замку Ракочі /С. М. Стопенчук //Науковий вісник «Меджибіж: Матеріали Другої науково-краєзнавчої конференції «Стародавній Меджибіж в історико-культурній спадщині України»/(під ред. О. Г. Погорільця, Л. В. Баженова, А. М. Трембіцького. – Меджибіж – Хмельницький, 2009. – Ч. 1. – С. 157–158.
- Стрижакова Н.** Таляри Західної Європи в українських скарбах /Н. Стрижакова // Українська нумізматика і боністика. – К., 2000. – № 2. – С. 299–343.
- Толкачов Ю. І.** Археологічний матеріал з розкопок на території Меджибізької фортеці / Ю. І. Толкачов, Р. І. Радченко // Науковий вісник «Меджибіж»: Матеріали Другої науково-краєзнавчої конференції «Стародавній Меджибіж в історико-культурній спадщині України» / Під ред. О. Г. Погорільця, Л. В. Баженова. – Меджибіж – Хмельницький, 2009. – Ч. 2. – С. 11–12.
- Трубчанинов С. В., Винокур І. С.** Історія Поділля та Південно-Східної Волині. Кн. 1 /С. В. Трубчанинов, І. С.Винокур. – Кам'янець-Подільський, 1993. – 68 с.
- Український степовий кордон в середині XVI століття** (Спогади барського старости Бернарда Претвича. – Запоріжжя-Київ. – Ра «Тандем-У», 1997. – 70 с.
- Шуст Р.М.** Нумізматика. Історія грошового обігу та монетної справи в Україні. – Навчальний посібник / Р. М. Шуст. – К.: Знання, 2007. – 375 с.
- Шуст Р. М.** Грошове господарство південно-східних воєводств Речі Посполитої (XVI–перша половина XVII ст.) / Р. М. Шуст. – К., 1988. – 304 с.
- Хромова И. К.** Вопросы атрибуции находок монет-подражаний второй половины 14 в. литовско-ордынского пограничья /И. Хромова, К. Хромов //Международная нумизматическая конференция. Вильнюс, 23–25 мая 2012 г. Тезисы докладов. – С. 110–119.
- Фенглер Х., Гироу Г., Унгер В.** Словарь нумизмата: перв. с нем. / Х. Фенглер, Г. Гироу, В.Унгер. – Москва: Радио и связь, 1982. – 328 с., ил.
- Bolsunowskiej K.** Wiadomosci dokladna o skarbie Kijowskiej Peczerskiej lawry, odkrytym w 1898 r. / K. Bolsunowskiej // WNA. – 1907. – Т.VI. – К. XVIII. – № 2/3. – S. 579 – 586.
- Gold – und Silbermunzen Banknoten Lagerliste 71. – Basel, 2000.
- David Ruckser.** Coins of Austria. –Vienna, 2016. – 110 с.
- Davenport J. S.** European Grownns 1484– 1600. – Frankfurt. – 1978.

- Zabinski Z.** Systemy pieniezne na ziemiach polskich /Z. Zabinski. – Wrocław-Warszawa-Krakow-Lodz-Gdansk, 1981.
- Zagorskiego I.** Tablice o monetach dawnej Polski / I. Zagorskiego. – Warchawa, 1845.
- Kotlar M.** Znaleziska monet z XIV – XVII w na obszarze Ukrainskiej SSR. Materiały /M. Kotlar. – Wrocław-Warszawa-Krakow-Gdansk, 1975. – 250 c.
- Kuczynski S.** Materiały do bibliografii numizmatyki mtdalografii sfragistyki i heraldyki polskiej (1966 – 1970) /S. Kuczynski, M. Meslewska, B.Patryn, J.Strzflkowski. – Warszawa, 1973.
- Opozda T.** Wiadomości numismatyczne. Mennica koronna we Lwowie w latach 1656 – 1657 / T. Opozda. – Warszawa, 1980.
- Stupnicki J.** O dwóch wykopoliskach starych monet w Golicy/ J.Stupnicki. – W, 1850, T. 3, s. 561–563.
- Tegowski J.** Pierwsze pokolenia Giedyminowiczow, Biblioteka Geneologiczna, T.2./ J. Tegowski. – Poznan –Wrocław, 1999. – S. 192.
- Tegowski J.** Sprawa przyłączenia Podola do Korony Polskiej w koncu XIV wirku / J. Tegowski // Teki Krakowskie, 1999. – S. 170.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А. Словник нумізматичних термінів

Аверс – (лат. *adversus* – повернутий лицем до чогось чи когось) лицевий бік монет. Лицевий бік монети визначають зображення (портрет божества чи правителя, а з XIII ст. – герби) чи легенди, які вказують на емітента. Як правило вони доповнюють один одного і знаходяться на одному боці. Якщо вони розділені, то аверсом вважається бік із державною легендою.

Акче (з турецької, татарської і грецької мов «білий», «білуватий») - розмінна, дрібна срібна турецька монета XIV- XVII ст. Перші лакче (аспри) вагою 1, 2 г срібла 900-ї проби були відкарбовані за правління турецького султана Орхана у 1428-1329 рр. У 1451-1481 рр. вага лакче знизилася до 0,73 г, у 1574-1595 рр. – до 0,5 г, у 1603 р. – до 0,33 г, у 1687 р – до 0,13 г. У 1520-1570 рр. 1 акче = 1 татарському акче (алтуну) = 2/3 польського гроша = 2 угорських денарії, 40 акче = 1 курушу, 50 акче = 1 флорину, 60 акче = 1 алтуну. В роки правління султана Османа II (1618-1622) у Стамбулі карбувалася велика срібна монета номінальною вартістю 10 акче. Знахідки турецьких алтинів XV- XVI ст. зустрічаються на території Правобережної України і зокрема Поділля.

Алтин або алтинник – московська лічильно-грошова одиниця з XV ст., срібна та мідна монета. Алтин дорівнював 6 денгам, пізніше – 3 копійкам. Походить від татарського слова алтун (золото, шість). Монета з міді карбувалася з 1654 р. за царя Олексія Михайловича (1645 – 1676), а в 1704 – 1718 рр. за правління Петра I (1682–1725) зі срібла.

Алтун – золота турецька монета, яка дорівнювала в Османській імперії у 1500 р. 60 срібних акче (аспрів), у 1650 – 120 акче, 1700 – 300 акче. Перші алтуни були відкарбовані у 1454 р. за правління султана Мухамеда II (1451-1481). Маса алтуна становила 3,43 г золота 995- 800 проби. У XVI-XVII ст. алтуни поряд із веціанськими, угорськими, голландськими дукатами перебували в грошовому обігу України і Поділля зокрема.

Альбертусталер (українська назва «крижак», «хрестовик») – срібний талер (патагон) Іспанських Нідерландів, який карбувався із 1612 р. до початку XVIII ст. Назва походить від імені намісників провінції Іспанії – Альберта та Ізабелли (1599 – 1621). Вага альбертусталера складала 27,7 – 28,4 г (24,65 г чистого срібла), проба срібла – 916, діаметр – близько 40 мм. На аверсі вміщено зображення іспанського гербового щита, увінчаного короною, навколо корони – Орден Золотої Руни і легенда, що є продовженням титулу намісників Нідерландів чи іспанського короля: «ARCNASTDVOAS. BWR. GDOMTORNİ.» На реверсі монети зображено скісний бургундський (андріївський) хрест, а також імена намісників з зазначенням їх титулу чи імена іспанських королів. Більшість альбертусталерів зустрічаються без дати карбування. Закупівельна державна ціна альбертусталера в 50-х роках XVII ст. в Московському царстві становила 48 срібних копійок, в Лівобережній Україні – 60 копійок, в Правобережжі – 90 польських грошів. Монетні двори Іспанських Нідерландів також карбували срібні монети номіналом ½ альбертусталера та ¼ альбертусталера.

Альбус – високопробна срібна монета, поширена у кінці XIV – XVII ст. в німецьких землях: Гессені, Палатинаті, у Верхньому та Нижньому Рейні. 1 А.= 12 гелерам = 24 пфенінгам. Вага А. становила спочатку 3,9 г (3,4 г чистого срібла). У 1444 р. 24 А = 1 золотому гульдену. У 1579 р. талер м. Кельна = 60 А, у 1604 р. = 74 А. А. зустрічається в польських та українських землях під назвами «альбус» або «білий пенязь». А. разом із німецькими

батценами, марієнгрошами та шилінгами був поширений також в грошовому обігу Поділля – XVI– початку XVII ст., про що свідчать окремі скарби монет.

Ахтевітіг (флорин) (нім. Achtenvintig –28) – срібна монета талерного типу (дорівнювала 2/3 талера) Іспанських Нідерландів. Карбувалася із 1601 до 1692 р. і дорівнювала 28 стюверів або 2/3 талера. На аверсі ахтевітіха розміщувався герб провінцій Фризії, Німвегена, Оверіселля, Давентера, Кампена, Цволле, інколи увінчаний короною, над якою розміщувалася дата карбування, внизу цифра – 28. Навколо розміщена кругова легенда «FIORARG CIVIT IMP DAVENT» – флорин срібний імперського міста Давентера (чи іншого міста, провінції). Ці монети часто зустрічаються у складі скарбів XVII ст. на території України і Поділля.

Батцен – срібна монета, яка карбувалася в південнонімецьких землях: графстві Пфальц-Вельдені за Георгія Іоганна (1544 –1592), графстві Сольмс-Ліх за правління Єрнста, Єберхарда і Германа Адольфа (1562–1590), у єпископстві Страсбург за правління Іоганна (1569–1592), в графстві Тіроль за Фердинанда I (1521– 1564), у єпископстві Шпейер за правління Маркварда (1560–1581), у Сілезії, Пруссії та Швейцарії в кінці XV– XVI ст. Б. = 4 крейцерам. В місцевому грошовому обігу перебували 1, 1/2, 1/4 батцена, які відповідали 16, 8 і 4 пфенінгам. Батцени зустрічаються у деяких скарбах Західного Поділля XVI ст.

Білонна монета – монета, чиста вага срібла у якій складає менше половини, тобто нижче 500 проби. У XVII ст., особливо в період Тридцятилітньої війни в Європі (1618–1648), відбувається процес заміни срібних монет на білонні (від 600 до 200 пороби), переважно середніх і дрібних номіналів: шостаків, трояків, крейцерів, півтораків, грошів, солідів, оболів. Ці номінали Речі Посполитої, Прибалтійських володінь Швеції, німецьких земель широко представлені у подільських скарбах XVII ст.

Брактеат (нім. brakteat) – срібна одностороння монета, яка карбувалася лише верхнім штемпелем і мала ввігнуту всередину круглу форму. Карбувалася переважно в Німеччині, Польщі, Угорщині, Чехії, Данії, Швеції з 1130 р. до кінця XIII ст. Б. мало відрізнявся по вартості від поширених в той час денаріїв, Але йоггоьтдіаметр часто доходив до 40-45 мм. Б. використовували як внутрішня монета для здійснення дрібних торговельних операцій, а не для міжнародної торгівлі. В українських скарбах Б. зустрічаються дуже рідко.

Гривня – вагова і лічильно-грошова одиниця, що дорівнювала 48 грошів і важила близько 204 г. Із 1650 р. польська гривня мала вагу 201,86 г. Назва гривня часто зустрічається в актових документах XIV– XVII ст.

Гріш або грош – (лат.grossus – великий грош) срібна, а з XVI ст. білонова монета карбування Польщі, Литви, Пруссії, Угорщини, Чехії та інших країн Європи. У XVII–XVIII ст. срібний гріш дорівнював 1/21 – 1/36 талера. У 1654 р. в Московському царстві з'явився мідний гріш, що дорівнював 2 срібним копійкам. Із 1752 р. гріш в Речі Посполитій карбувався з міді. 30 грошів = 4 срібним грошам = 1 золотому. 1,5 гроша = 1 срібний московській копійці. На українських землях, які входили до складу Речі Посполитої у 1569 – 1648 рр. найбільш поширеними були гроші карбування Польщі та Литви. На польських коронних грошах зображався орел та по колу напис: «MONETA: REGNI: POLONIE: 1526», з іншої сторони монети – зверху королівська корона, а в центрі – напис: «SIGIZMYNDVS. PRIM. REX. POLONIE.». На литовських грошах в центрі на одній стороні зображався погонь – герб Великого князівства Литовського та напис: «MONETA – MAGNID – VKATVS – LITVA» та дата під вершником, наприклад, 1535. На зворотній стороні гроша зображено польського орла та напис латинською мовою: «SIGIZMYNDVS – P.– REX. – ROM.D. – LITVANIE». На грошах м. Гданська на реверсі зображений у центрі портрет

короля та по колу напис: «SIGIS. I. REX. POLODOTOCI. PRVSS», на аверсі – малий герб Гданська – два хрести над короною та по колу напис: «GROSVS. CIVI. DANC. 1537.». На грошах Сигізмунда III (1587–1632), які найбільше зустрічаються в українських скарбах XVII ст., на аверсі в центрі зверху зображена корона, по центру – герби Литви та Польщі – орел і погонь, внизу – сніп колоса – герб м.Вазова, по колу розміщений напис: «GROSSVS. REGNI. POLONIE.1593.». На реверсі зображено портрет короля і по колу напис: «SIGIZMYND. III. D. G. REX. PO. M. D. L.». Вага срібного гроша коливається від 4,2 г 958 проби до 0,62 г 375 проби за правління Яна II Казимира (1648–1668), діаметр – 16 мм.

Гріш празький – (лат. grossi pragenses) поширена на чеських, польських, німецьких, білоруських, українських землях у XIV–XV ст. монета чеського карбування. З 1300 р. вони виготовлялися зі срібла 938-ї проби, важили 3,7 г і мали діаметр близько 30 мм. Згодом їхня вага зменшилася до 2,6 – 2,7 г, діаметр – до 25–27 мм, а частка срібла – майже на 40%. Карбування празьких грошів за зразком французьких гро турнуа з подвійною круговою легендою розпочав король Вацлав II (1278–1305). На аверсі гроша в центрі зображена чеська королівська корона, навколо кругова легенда «WENCEZLAVS SECVNDVS DEL: GRATIA: REX: BOEMIE», на реверсі, в центрі зображений ходячий на задніх лапах двохвостий лев вліво та кругова легенда: «GROSSI : PRAGENSES». Карбування цих монет провадили Ян I Люксембургський (1310–1346), Карл I (1346–1378) і особливо в значних розмірах – Вацлав IV (1378–1419). Карбування празького гроша було відновлено за королів Юрія Подебрада (1458–1471), Владислава II (1471–1516). При Фердинанді I (1527–1564) карбування низькопробного Г. п. відбувається до 1547 р. Г. п. зустрічається часто в подільських скарбах поряд із західноєвропейськими монетами XIV – XVI ст., переважно в обрізаному вигляді.

Гріш угорський – монета, яку на зразок празького гроша почав карбувати у 1328 р. угорський король Карл-Роберто Анжуйський (1308–1342) на монетному дворі у Міремніц. Маса Г.у. становила 3,19 г і дорівнював він 8 денаріям. У 1369 р. карбування Г.у. було припинене, і лише Фердинанд I (1522–1564) відновив емісію цих монет. Вартість нових монет було зменшено з 8 до 4 денаріїв.

Гроші – специфічний товар, загальний еквівалент вартості товару. На початку XVIII ст. на Лівобережжі гроші означають не конкретну монету гріш, а збірне поняття – гроші взагалі.

Грошик руський (галицький грошик) – назва монет, які карбувалися на Львівському монетному дворі в другій половині XIV– на початку XV ст. після захоплення польським королем Казимиром III (1333-1370) м. Львова та частини земель Галицько-Волинського князівства. Г. р. = 0/5 празького гроша. На аверсі Г. р. розміщувалася монограма монетного сеньйора – увінчані короною літери «K» на монетах Казимира III, «W» - на монетах Владислава Опольського, «L» - для монет короля Людовіка Угорського. На реверсі Г. р. в центрі, на всьому полі монети зображений крокуючий лев вліво - герб Галицької землі та кругова легенда «MONETA RUSSIAE» (Монета Руська). В Галичині, на Поділлі і в Молдавії Г. р. зустрічаються часто у змішаних скарбах кінця XIV– на початку XV ст. З 1390 р. за короля Ягайла було забрано на львівських монетах крокуючого лева і розпочався випуск подібних до польських півгрошів львівських півгрошів із зображенням орла.

Гульден (нім. Gulden – золотий) – назва золотого флорина, який карбувався у багатьох німецьких землях з другої половини XIV–XV ст. за зразком італійського флорина. З середини XV ст. наслідування Г. почали карбувати в більшості земель Священної Римської імперії, Угорщини та Чехії. Вага монети за століття зменшилася із 3,5 г до 2,5 г а з часом з'явилися срібні флорини, які дорівнювали 60 крейцерів і 1 гульдену (дукату).

Гурт – ребро, бокова поверхня монети. З метою попередження обрізування монет її ребро, починаючи з XVII ст. стали обробляти різноманітними насічками, знаками, написами чи орнаментом.

Двоаяк, подвійний гріш (польськ. *dwojak*) – польська та литовська розмінна монета вартістю 2 гроші, яка вперше була відкарбована в 1565 р. за правління Сигізмунда II Августа (1548–1572) на монетному дворі у м. Вільно. Особливо велика кількість двоаяків була відкарбована за короля Яна II Казимира (1648–1668) у 1650–1654 рр. Останні двоаяки карбував Станіслав Август (1764–1795) у Варшаві у 1785–1786 рр. На двоаяках Яна II Казимира, які найбільше зустрічаються в українських скарбах XVII ст., на аверсі по колу розміщений напис: «IO. CASIMIR. DG. REX. PO.». На реверсі зверху зображено королівську корону і під нею напис: «GROS./ ARGE./ DVP./ REGN./POLON» а внизу – дата карбування –1650. Вага срібного двоаяка дорівнювала 1,24 г, діаметр – 20 мм, проба срібла – 375.

Дводенарій – срібна монета Великого князівства Литовського кінця XIV ст. вартістю 2 денарії і масою близько 0,5 г. Карбувалися Д. також в час правління короля Польщі та Речі Посполитої Сигізмунда II Августа (1548–1572) у 1565–1570 рр. Д. = 1/5 литовського і 1/4 польського срібного гроша. Втретє карбування білонного Д. проводилося у 1606–1626 рр. за часу правління в Речі Посполитій короля Сигізмунда III Вази (1587–1632). На аверсі монети зображений герб Литви – «Погонь» вліво, на реверсі – в центрі – вензель короля «SA», зверху над ним – корона, по боках дата, наприклад, 1566. Д. поширені у подільських скарбах XVI ст.

Денарій (на Україні його називали пенязем) – дрібна білонова монета карбування Польщі, Литви, Угорщини, Сілезії XIV–XVII ст. 1 денарій дорівнював 1/10 гроша і 1/360 талера. На польському коронному денарії 1651 р. (вага – 0,53 г, діаметр – 16 мм) на аверсі в центрі зображено польського орла та навколо нього напис: «IO. CASIMIR. DG. REX. PO.». На реверсі в центрі зображено велику латинську букву S, в середині неї – герб м. Вазова, по колу напис: «DEN. RP. POS. FAS. 1651.» Денар в скарбах Поділля у XV–першій половині XVI ст. зустрічається досить часто.

Денга – срібна монета Московського царства, що дорівнювала у XVI – XVII ст. 1/2 копійки. Карбування її розпочалося в Московському князівстві з початку XV ст. Вона важила близько 1 г срібла. З гривні срібла (204,7 г) карбували 200 денег, що становило московський лічильний рубль. У XVI ст. з гривенки срібла карбувалося 300 копійок масою близько 0,68 г і 600 денг масою близько 0,34 г., так що новгородка дорівнювала 2 московкам. З часу реформи Олени Глинської у 1534 р. 100 новгородок становили 1 московський лічильний рубль. Поява денги поклала початок російській десятковій монетній системі. Згодом копійка витіснила на деякий час денгу з грошового обігу. В 1700–1828 р. денга карбувалася з міді. У великій кількості зустрічається у скарбах та поодиноких знахідках XVIII ст. як на Лівобережжі, так і на Правобережжі України. На аверсі мідних денег 1700–1765 рр. зображено двоголового російського орла, який у кіхтях тримає державу та скіпетр, над головами орла розміщено дві маленькі корони, а посередині – велика. На реверсі монети в центрі напис у два рядки: «ДЕ-НГА», а по колу зображений рослинний орнамент. Вага денги – близько 4 г, діаметр – 2,4–2,5 мм.

Дукат – золота монета масою 3,5 г. За зразком венеціанських та флорентійських дукатів (флоринів та цехінів) XIII ст. випускались Д. у XIV–XVIII ст. з високоякісного золота у багатьох країнах Європи, в тому числі – в Речі Посполитій. В Україні дукат називали “червоним” або “червоним золотим”. Курс одного золотого дуката був у 2–2,5 рази більший від курсу срібного талера. Поява дуката була викликана потребами економічного

розвитку та міжнародної європейської торгівлі. Дукати на українському ринку не розрізняли за державною приналежністю через стабільну вагу та приблизно однакову пробу золота. В українських скарбах пізнього середньовіччя та нового часу найчастіше зустрічаються голландські, угорські дукати, рідше польські, турецькі та російські. На аверсі польського дуката Михайла Корибути – Вишнівцевого (1669–1673), відкарбованого в м. Гданську у 1670 р., зображено великий герб міста – корона з двома хрестами посередині, їх з обох сторін підпирають леви та по колу розміщена легенда: «SIT TIBI CHRISTE DATUS QUEM TU REGIS ISTE DUCATUS» («Це королівство, яким ти правиш, тобі Христе, присвячується»). На реверсі зображено портрет короля та розміщено круговий напис «MICHAEL. DG. REX. POL. M D L. RUS. PRUS.» («Михайло божою милістю король Польщі, Литви, Русі, Пруссії»). Золоті дукати і флорини зустрічаються досить рідко у подільських скарбах XV–XVII ст.

Драйпелькер – назва прибалтійсько-шведських, німецьких, бранденбургсько-пруських, угорських білонних грошей номіналом в 1,5 гроша, які карбувалися у XVII ст. як наслідування німецьких грошенів (3 крейцери). За вагою та пробом срібла драйпелькери не відрізнялися від півтораків Речі Посполитої, тому дуже часто разом з ними складають основну масу скарбового матеріалу Поділля XVII ст.

Злотовий талер – польська срібна монета XVII ст. вартістю 30 грошів, яку карбував у 1620–1622 рр. король Сигізмунд III Ваза (1587–1632). Монету ще називали «півкопок» або «легкий талер», її вага становила 12,5 г срібла, що відповідало золотому. Багато згадок про злотовий талер зустрічається в польських та українських письмових документах.

Золотий (злотий) – золота та срібна монета і лічильна одиниця Польщі. Грошова реформа Сигізмунда I Старого (1506–1648) 1526–1528 рр. запровадила в Польському королівстві злотову систему. 1 злотий ділився на 5 шостаків, 10 трояків, 15 півтораків, 30 грошів, 60 півгрошів. Хоча монета мала номінальну вартість 30 грошів, реальна її вартість не перевищувала 18, тим самим польський злотий прирівнювався до орта чи тимфа. Золотий часто згадується в українських козацьких літописах, гетьманських універсалах, старшинських щоденниках, актових документах XVI – початку XVIII ст.

Іоахімсталер – назва чеського гульденгроша, який розпочали у 1518 р. карбувати в м. Іоахімсталь (місто, близько якого знайшли великі поклади срібла). Спочатку цей тип монет одержав назву іоахімсталер, пізніше – талер. Маса монети становила 29, 23 г (27,2 г чистого срібла), проба срібла – 931-ша, діаметр – близько 40 мм. На аверсі монети в центрі зображено гербового богемського лева, по колу напис: «LVDOVICVS: RBIM: D: GRACIA: R: BO.», на реверсі зображено людину (можливо підприємця Шлика, а можливо робітника срібних копалень) та легенду: «DOMISLS :STEFTERA: CO: V: AR: ».

Єфимок – московська назва талера. Назва походить від першої частини чеської назви міста і першого талера – Іоахімсталер. За відсутності в монетній системі московського царства, що існувала з 1534 р., великої срібної монети, у 1654 р. було здійснено спробу створити монету талерного типу. Олексій Михайлович (1645–1676), який раніше переважно використовував західноєвропейські талери як сировину для карбування дротяних копійок, відкарбував на талерах власні рубльовики вагою 28 г. Емісія срібних рублів була припинена 1655 р., натомість в обіг було запроваджені талери з контрмаркою (зображення царя верхи на коні та дата 1655), які одержали назву «єфимка з признаком». Їх вартість склала 68 срібних копійок. Емісія єфимків була припинена у 1656 р. Єфимки зустрічаються в окремих українських скарбах другої половини XVII ст.

Квартник – (лат. *quartensis* – чверть) польський півгріш XIV – XV ст., який дорівнював $\frac{1}{4}$ скойця.

Копа – литовська, польська та українська лічильна одиниця в 60 грошів у XV–XVII ст.

Копа подільська – лічильна грошова одиниця, поширена в актових документах на Поділлі в кінці XIV–XVI ст. К. п. = 26 грошів 12 денаріїв або 26, $\frac{2}{3}$ гроша, тобто П. к. була на 3 і $\frac{1}{3}$ гроша меншою ніж 30 грошів (напівкопки) іншими монетами, які брали участь у грошовому обігу подільського регіону (польські півгроші). П.к. була половинною фракцією копи широких грошів (празьких грошів).

Копійка – новгородська (російська) срібна з 1534 р., а в 1656–1663 і з 1718 р. – мідна монета. Копійка складала $\frac{1}{100}$ рубля. В другій половині XVII ст. 1 копійка = 1 півтораку. Назва пішла від зображення на аверсі новгородської денги в ершника із списом («копём»). Копійки-новгородки та їхні фракції карбувалися на всіх монетних дворах – у Москві, Новгороді та Пскові. Місце карбування позначалося на монетах однією чи двома літерами: М, Мо, Но, Пс. Копійка дорівнювала 0,68 г срібла. 1 рубль = 100 копійкам = 200 московським денгам = 400 полушкам. До 1718 р. вага копійки зменшилася до 0,28 г. Із 1534 р. до 1718 р. незмінним залишалася техніка виготовлення маленьких дровових монеток з нерівними краями та роки карбування кирилицею. У 1704 р. за царя Петра I в обігу з'явилися базові грошові одиниці часу петровської реформи – срібний рубль і кругла мідна копійка, на якій вперше з'явився номінал «копійка».

Крижак – українська назва альбертусталера Іспанських Нідерландів XVI – XVII ст. На реверсі монети було зображено хрест. Номінальна вартість монети складала у XVII ст. 3 польських золотих, 90 грошів або 60 срібних копійок Московського царства. Крижак був дуже популярною монетою на українському ринку періоду Речі Посполитої та Гетьманщини, про що свідчать письмові джерела та знайдені скарби.

Крейцер – срібна, пізніше – білонна і мідна монета. Вперше даний номінал був відкарбований у м. Мерано в Тіролі у 1271 р. На аверсі К. зображений подвійний хрест та назва правителя графа Мейнгарта, із 1363 р. – правителя з династії Габсбургів. Із 1458 р. за часу правління Фрідріха III (1439–1493) ця монета широко запроваджується до грошового обігу Австрії. 1 золотий флорин = 60 К. У XVI ст. К. набув широкого поширення в німецьких, польських та українських землях.

Лігатура – домішка недорогоцінних (мідь) у сплаві із дорогоцінних металів (золото, срібло) для надання монетному матеріалу більшої твердості або з метою його здешевлення.

Лічильна система – співвідношення номіналів в одній і тій же грошовій системі. В Україні у XVII–XVIII ст. використовувалися як найбільш поширена західноєвропейська дуодецимальна (1:3:6:12) та російська децимальна (1:10:100:1000) системи.

Левендальдер або левок (нідерл. *Leeuwendaalder* – талер з левом) – великий срібний талер з зображенням лева Голландської республіки, що стало причиною назви талера. Карбування левендальдерів розпочалося у 1575 р. в Нідерландах під час визвольної війни з Іспанією. Вага левків складала 26,0 – 27,64 г (20,736 г чистого срібла), проба срібла – 800, діаметр – 40 мм. На аверсі левендальдера зображена фігура воїна в латах, який тримав щит із гербом провінції та кругова легенда: «MO: ARG: CIVILA: ZWOL: TINP.» На реверсі зображено лева, що стоїть на задніх лапах і кругова легенда: «DA. FACEM. DOM. IN. DILBUS. NOST. 1648.» Левендальдер був досить поширеною монетою в українських землях другої половини XVI – XVII ст. В подільських скарбах найчастіше зустрічаються левендальдери провінцій та міст Голландської Республіки: Гельдерна, Утрехта, Оверісселя, Зволле, Бельгії,

м. Кампена. За розміром та масою левендальдери були подібні до повноцінних талерів, але карбувалися з гіршого срібла і тому їх вартість на ринку була нижчою.

Легенда – написи на аверсі та реверсі монети.

Московка – назва московської денги, яка карбувалася у XVI – XVII ст. з срібла. Її ще називали «шабляницею», оскільки її аверс мав зображення вершника з шаблею в руках. Зустрічається разом з срібними копійками в скарбах Київщини, Чернігівщини, Волині, Новгород-Сіверщини, рідше – Поділля.

Монета – злиток металу певної (переважно круглої) форми, маси, вартості та проби металу, який є узаконеним засобом обігу.

Марієнгрош (нім. *grün Marii*) – низькопробна нижньосаксонська монета грошового типу, вперше відкарбована в м. Глосар у 1503 р. Пізніше набула поширення в Брауншвейгу (з 1514 р.), Гільдесгеймі (з 1528 р.), м. Гамельні (з 1546 р.), м. Корбаху, М. Ганновері б. д., абатстві Корсей (1544–1554 рр.), абатстві Каспар (1547–1555). Вага марієнгроша в німецьких землях на початку XVI ст. становила 2,75 г (1,375 г чистого срібла), з 1528 р. – 2,88 г (1,062 г чистого срібла), а з другої половини XVI ст. через зменшення ваги марієнгроша вона становила 1/36 талера.

Монета М. зустрічається в складі подільських скарбів переважно середини XVI ст.

Молдавський гріш – срібна монета Молдавського князівства другої половини XIV–XV ст. М.г. зафіксований у XX - на початку XXI ст. у 14 подільських скарбах (73 молдавських монети XIV–XV ст). Монета карбувалася за правління молдавських господарів: Олександра Челбана (1365–1374), Петра Мушата (1375–1393), Штефана I (1394–1399), Олександра Доброго (1400–1432), Стефана III Великого (1457–1504). Молдавське князівство як самостійне політичне утворення в Південно-Східній Європі зміцнило свої позиції та розширило власну територію, а у 1359 р. його столицею стало м. Баї. За часів правління молдавського воєводи Петра I Мушата (1375–1393) територія князівства розширилася від Карпат до р. Дністер та Шипинської землі, а столиця була перенесена до м. Сучави. До 1386 р. князівство було васалом Угорщини, а після встановлення контролю за Галичиною з боку Польського королівства у 1387 р., Петро I Мушата приніс присягу як васал польському королю. У 60–80-х роках Молдавське та Подільське князівства до 1387 р. перебували у васальній залежності від угорського короля, про що свідчить зображення на їхніх срібних грошах та півгрошах гербового щита угорської династії Анжу з сімома ліліями. Карбування монет з символами васалітету в Подільському князівстві могло тривати до 1387 р., але в Молдавському воно продовжувалося до середини XV ст., про що свідчать знахідки молдавських монет на Поділлі, Буковині, у Молдавії. Саме за цією ознакою можна відрізнити перші емісії 1387–1388 рр. подвійних грошів, грошів та півгрошів Петра I Мушата від наступних, у яких кількість лілій зменшується до двох. Середня вага молдавських грошів 1387–1388 рр. коливається від 0,80 до 0,98 г, діаметр 18-19 мм. Молдавський гріш Петра Мушата карбувався в м. Сучаві у кінці 80-х років XIV ст. На лицьовому боці монети відкарбовано голову тура, на зворотному – герб угорських королів з династії Анджу, подібно як і на півгрошах подільського удільного князя Костянтина Каріатовича (1380–1391). Карбувалися срібні молдавські гроші, півгроші (вагою 0,7–0,9 г, діаметром – 13–14 мм). В подільських скарбах М.г. зустрічається переважно із празькими грошами, подільськими півгрошами, галицькими грошиками, угорськими і литовськими денаріями, польськими коронними півгрошами, шилінгами Тевтонського ордену в Пруссії, джучидськими дирхемами Золотої Орди, акче Кримського ханства.

Новгородка – поширена в Московії та в Новгород-Сіверщині назва денги. Після введення в Московському царстві у 1534 р. єдиної грошової системи, новгородка стала основною грошовою одиницею (вага 0,68 г). В кінці XVI ст. одержала назву копійка. Срібна копійка

зустрічаються в українських скарбах Лівобережжя в другій половині XVII – XVIII ст. На Правобережжі вона прирівнювалася до півторака (1,5 гроша).

Обол – найдрібніша срібна монета Польщі, Литви, Сілезії XIV–XVII ст. 1 обол дорівнював 1/2 денарія (пенязя). Монета карбувалася за часів правління Сигізмунда II Августа (1548 – 1572). Сілезькі оболі номіналом в 1 гелер, відкарбовані у 1652–1654 р. за правління Єлизавети Лукреції (1625–1658) на Тешинському монетному дворі. З однієї сторони монети зображено німецького орла, з іншої – герб Тешина у вигляді двох луків. Діаметр монети – 15 мм. Оболі зустрічаються у невеликій кількості в скарбах західноєвропейських монет Поділля (переважно другої половини XVII ст.).

Орлик – на українських землях називали один з типів польського соліда (шеляга) Сигізмунда III (1587–1632) з зображенням орла, що займав все поле монети.

Орт – срібна польська грошово-лічильна одиниця і монета, вартістю з середині XVII ст. 18 – 30 грошів. Її назва – німецького походження і означає 1/4 частину талера.

Як вагова одиниця орт в XVI ст. становив 1/4 золотого дуката та срібного талера.

Вперше випущена в грошовий обіг у 1608 р. в м.Гданську Сигізмундом III (1587–1632) і дорівнювала 10 грошів. Маса гданського орта становила 6,8 г (5,96 г чистого срібла), а в 1623 р. – 7,06 г (4,85 г чистого срібла). Коронні орти почали карбувати з 1618 р. в м.Бидгощі. Їх найбільші емісії припадають на 1620 – 1624 рр., про що яскраво свідчить склад скарбового матеріалу, знайденого в українських землях у XVII ст. Маса орта Сигізмунда III коливалася від 5,4 до 7,4 г. Ринкова вартість більш якісних гданських ортів становила у 1629 р. 20 грошів, а коронних – лише 16. В 1638 р. курс коронного орта вже складав 18 грошів. За таким же курсом карбувалися орти за короля Яна II Казимира (1648 – 1668) на монетних дворах у містах Бидгощ, Гданськ, Познань, Вільнюс, Краків, Львів, Всхова, Торуня, Ельблонга. Через війну та погіршення економічного становища Печі Посполитої якість ортів знижувалася і вага зменшувалася. У 1650 р. вага орта становила 5,6 г (4,6 г чистого срібла), у 1658 р. – 6,3г (3,9 г чистого срібла). На аверсі гданських польських ортів – в центрі зображено великий герб м. Гданська – в середині монети зображено корону і два хрести, а по боках – два леви, які тримають герб та кругова легенда: «MON. ARGENTSIVITAT. GEDANENSIT.» На аверсі коронного орта розміщено в центрі герб Речі Посполитої – королівська корона, в середині – щит із подвійними гербами Польщі (орел) та Великого князівства Литовського (погонь), по боках дата –1622. Кругова легенда сповіщає: «SAM. LIVNES. N. SV.I.GOT.VAN.O. NRI. R.». На реверсі гданських та коронних ортів зображено портрет короля (на коронних ортах Сигізмунда III король тримає в правій руці меч, через що, цю монету в українських документах називали «орт мечиковий») та по колу – легенду: «SIGIS III. D. G. REX. POL. M D. LIRVS. PRM.». В скарбах XVII ст. на території України поряд із ортами Речі Посполитої зустрічаються срібні орти (вартістю 18 грошів) Бранденбургсько–Прусської держави, Сілезії, Швеції, Данії.

Осьмак – українська назва польського срібного гроша у XVI–XVII ст. Назва походить від того, що осьмак прирівнювали до 8 литовських високопробних денаріїв. Назва осьмак зустрічається в козацьких літописах і актових джерелах XVI – початку XVIII ст.

Півгрош – польська і литовська срібна, а з XVст. білонова монета, що дорівнювала 1/2 гроша. У XV – XVI ст. півгрош був найпоширенішою срібною монетою в Польщі ті в Україні. Його вага становила 1,03 – 1,55 г, діаметр – 17 мм. На аверсі польських коронних півгрошів часу правління Сигізмунда II Августа (1544–1572) зображався орел та по колу напис: «MONETA: REGNI: POLONIE: 1526», з іншої сторони монети – погонь – герб Великого князівства Литовського та напис: «MONETA – MAGNID – VKATVS – LITVA». На

литовських півгрошах в центрі на аверсі зображався погонь – герб Великого князівства Литовського та напис: «MONETA. MAGNID. VKATVS. LITVA.» та дата карбування під вершником. На реверсі півгроша зображено польського орла та напис латинською мовою: «SIGIZ. AVG. DG. REX. POLO. D L.». Півгроші часто зустрічаються в українських та подільських скарбах XVI – першої половини XVII ст.

Півторак, півторагрошовик (чех) – польська і литовська срібна монета XVII ст., вартістю в 1,5 гроша або 3 півгроша (тому цифру «3» постійно карбували на монеті). Півтораки випускались на монетних дворах Речі Посполитої – Бидгощі, Кракові, Вільнюсі, Львові, Лейпцігу із перервами із 1614 р. за Сигізмунда III (1587-1632) до 1656 р. за правління Августа III (1733 –1763). Півторак з'явився через відсутність на грошовому ринку монети, яка б дорівнювала половині трояка. Маса півторака в 1614 р. становила 1,54 г (0,72 г чистого срібла), в 1623 р. – 0,6–1,2 г (0,31 г чистого срібла). Проба срібла – 250 – 375. Півтораки (переважно емісії 20-х рр.), які на українських землях називали ще «чехами», були найпоширенішою розмінною монетою на українських землях XVII – першої половини XVIII ст.

Подільський півгрошик – срібна монета Подільського князівства, яка = ½ празького гроша = 1 молдавському грошу = руському грошику львівського карбування = 5 денаріям. Карбувався П.п. з срібла 875–900 проби. Вага півгрошів коливалася від 0,72 до 1,02 г, діаметр – від 17,6 до 18,5 мм. Монети Подільського князівства, карбовані князем Костянтином Коріатовичем (1380–1388/91) на монетних дворах у Смотричі і Кам'янці, були виявлені як окремі знахідки так і у скарбах на Поділлі, Київщині, в Угорщині та Румунії. Вони в народі одержали назву «подольський полугрошик» і перебували в грошовому обігу Поділля у 80–х роках XIV ст. (можливо і на початку XV ст.).

На лицьовому боці «подольських полугрошиків» I типу відкарбований герб князів Коріатовичів – Св. Юрій-Змієборець, який списом вбиває змія. Написи на монетах Костянтина виконані латиною в готичному стилі з іменем правителя і його титулами: «[M]ONET[A]* CONSTA(N)(TIN[I] (Монета Костянтина)». На зворотному боці подільських монет викарбований герб угорських королів з династії Анжу – геральдичний щит з 7 ліліями справа та круговий напис: «+D(VCIS) H(EREDIS ET) DOMI[N]I*DE SMOTRIC (князя, діди́ча та господаря Смотрича (чи Поділля)». На аверсі монети II типу зображений герб князів – Св. Юрій-змієборець та круговий напис: [M]ONET[A]* CONSTA(N)(TIN[I] (Монета Костянтина). На реверсі зображено старий герб угорських короля Карла Роберта з династії Анжу – голова страуса з короною та підковою у дзьобі та круговий напис: +D(UCIS) H(EREDIS ET) D(OMINI DE): PODOLI [A] (князя, діди́ча та господаря Поділля). На даний час подільськими нумізматами Р. Саввовим та О. Бакальцем зафіксовано близько 100 П.п. у 15 скарбових комплексах, що свідчить про їх значні емісії та роль у місцевій та міжнародній торгівлі кінця XIV– початку XV ст.

Полтинник, полтина – російська срібна та мідна монета карбування XVII – XIX ст., що дорівнювала 1/2 рубля. Полтина як мідна монета масою 16 – 20 г і діаметром 45 мм вперше була відкарбована за правління Олексія Михайловича (1645–1676). На аверсі монети зображався російський двоголовий орел та кругові написи: «ПОЛТИННИКЪ. МОНЕТА РУБ.». На реверсі – цар верхи на коні та круговий напис: «БОЖИЕЮ МИЛОСТИЕЮ ВЕЛИКИЙ ГОСУДАРЬ, ЦАРЬ И ВЕЛИКИЙ КНЯЗЬАЛЕКСЕЙ МИХАЙЛОВИЧ ВСЕЯ ВЕЛИКАЯ И МАЛАЯ РОССИИ». Полтина «мідний єфимок» перебувала в грошовому обігу Московського царства та частково Лівобережжя Гетьманщини до мідного бунту 1662 р.

Полушка – з 1534 р. московська срібна дрібна монета вартістю 1/4 копійки і вагою 0,17 г. Останні срібні полушки карбувалися у 1613–1645 рр. за царювання Михайла Федоровича Романова (1613 –1645). Мідна полушка карбувалася із 1700 до 1810 р. На аверсі полушки зображений російський двоголовий орел із однією короною, на реверсі розміщено напис в два рядки «полу-шка», внизу дата старословянськими буквами чи арабськими цифрами. Полушка часто зустрічається в скарбах із мідними монетами XVIII ст. різних номіналів на території Лівобережної України.

Португал – західноєвропейська, переважно іспанська, велика золота монета вартістю в 10 дукатів, вагою 34 – 35 г чистого золота.

Проба монети – кількість чистого металу у сплаві, з якого карбуються монети.

Ріксдаальдер – талери провінцій Голландської республіки (Західної Фризії, Зеландії, Голландії, Оверіселля, Утрехта, м. Кампена, м. Зволле) та Нідерландів. Часто зустрічається в скарбах Гетьманщини разом із альбертусталерами Іспанських Нідерландів, рейхсталерами Священної Римської імперії та левендальдерами Голландської республіки. Вага ріксдаальдера становить 27,6 – 28,6 г, проба срібла – 900, діаметр близько 40 мм. На аверсі монети зображено поясний портрет лицаря з мечем та гербовим щитом в обрамленні кругової легенди, що вказує на місце карбування. На зворотному боці – зображення гербового щита, на якому геральдичний лев з мечем та жмутом стріл йде на задніх лапах ліворуч. Кругова легенда: «CONCORDIA. REX. PARVA. CRESCVNT».

Реверс – (франц. revers) зворотний бік монети, на якому переважно зображали номінал чи портрет правителя.

Регалії – атрибути, ознаки влади, гідності, посади, які часто зображалися на монетах і медалях. До регалій імператорів та королів епохи середньовіччя та нового часу належать корона, діадема, жезл, меч, трон, мантия, скіпетр, держава. До регалій вищого духовенства та абатств належать літургійні шата, патериця єпископська, митра, нагрудний хрест.

Рейхсталер – талер, який карбувався з 1566 р. згідно з імперською монетною стопою Священної Римської імперії. Маса рейхсталера становить 29,23 г (25,98 г чистого срібла) срібла 888,89-ї проби. Курс монети спочатку був визначений у 68 крейцерів, а з 1580 р. – у 90 крейцерів. Після 1623 р. рейхсталер дорівнював 32 срібних імперських грошів. Рейхсталери карбували у багатьох німецьких державах до середини XVIII ст. На аверсі талера вміщувалися портретні зображення монетних сеньйорів, герби міст та провінцій Священної Римської імперії. На реверсі карбувався імперський орел, без позначення вартості. У письмових джерелах українських земель XVI – XVIII ст. рейхсталер згадується під назвами: талери імперські, cesарські, старі, тверді, цілі, срібні, коронні, биті. Зустрічаються в скарбах періоду Гетьманщини разом із талерами Голландської республіки та західноєвропейським монетами середніх і дрібних номіналів. Найчастіше в скарбах зустрічається рейхсталер Брауншвейга періоду правління Августа (1598–1666).

На аверсі монети зображено герб Брауншвейгу в обрамленні кругової легенди: «FRIDERIC.VLBICDGCXYX. BRVNSETL.VN.» або «AVGVST: HERZOG ZU BRAUND:LU.». На реверсі талера зображено Вільдемана (дикуна) у вигляді бородатого чоловіка з пов'язкою на стегнах, який тримає у руці вирвану з корінням ядину. Вільдеман вважався позитивним дегендарним героєм, який шукав у горах Гарца родовища срібла і сповіщав про них людей. На круговій легенді відкарбовані написи: «DEO. ET. PATRIK. ANNO. 1624.». Вага талера становить 28,9 г, проба срібла – 875, діаметр – 44 мм. У Львові

та Києві курс рейхсталера становив у польських грошах: 1556 р. – 34, 1614 р. – 42, 1628 – 1663 рр. – 90 грошів.

Рубль – російська вагова, лічильна та грошова одиниця, що містила 100 копійок. З 1704 р. – велика срібна монета, вагою в один талер (28 г). Термін «рубль» виник у Новгороді в XIII ст. і став назвою новгородської гривні, а після реформи 1534 р. рубль став лічильною одиницею, яка дорівнювала 100 срібним новгородкам (копійкам). У 1654 р. за царя Олексія Михайловича (1645– 1676) були відкарбовані срібні рублі на західноєвропейських талерах, із яких попередньо було стерто герби та легенди. На аверсі монети була вміщена назва «рубль», двоголовий орелі дата карбування: «Лето 7162». На реверсі монети розміщувалося традиційне зображення царя, що скаче на коні, який тримає в правій руці скіпетр. Колова легенда містить нову титулатуру царя: « Божиею милостю великий государь, царь и великий князь Алексей Михайлович всея Великия и Малая России». Отже, в обіг був введений неповноцінний рубль, який фактично дорівнював 64 срібних копійки. Випуск цих рублів було припинено у 1655 р. Нова грошова реформа, розпочата Петром I (1682– 1725) у 1698 р., в основі десятикової монетної системи поклатала рубль вагою 28 г, який ділився на 100 срібних, пізніше мідних копійок. Діаметр монети складали 40 мм, проба срібла – 700– 840.. На аверсі петровського рубля 1721 р. зображено двоголового орла з символами імператорської влади – скіпетром та державою в кігтях та коловою легендою: «монета новая цена рубль». На реверсі рубля зображено погрудний портрет імператора Петра I та колову легенду: «ПЕТР. А. ИМПЕРАТОР I САМОДЕРЖАВЕЦЬ ВСЕРОССИЙСКИЙ». На рубльовиках 1723 р. герб змінився хрестоподібною монограмою, складеною із 4 літер П. Серед українців їх називали «хрестовиками».

Скоєць – польська лічильна одиниця, що дорівнювала 2 грошам.

Солід (шеляг) – дрібна білонова і мідна монета XVI–XVII ст. європейських держав вартістю 1/3 гроша. Польські та литовські шеляги з'явилися в результаті реформи короля Стефана Баторія (1576–1586) у 1579 р. Шеляг дорівнював 6 денаріям чи 1/3 польського гроша. Його маса становила 1,13 г (0,18 г чистого срібла), діаметр – 16 мм. На аверсі монети зображено королівську корону, герби Польщі (орел) та Литви (погонь) та коловий напис: «SOLIDVS. REG. POLO. 1583.». На реверсі – в центрі корона, а під нею велика латинська буква S і коловий напис: DL. STERNA: DG. REX. M». У 1623 р. якість соліда погіршилася і маса знизилася до 0,67 г 125-ї проби срібла. У 1627 р. Сигізмунд III припинив випуск солідів, а на територію Польщі, Литви, України, Білорусії масово почали завозитися низькопробні соліди Пруссії та Прибалтійських володінь Швеції з діаметром 14 – 15 мм, переважно без вказаної дати карбування. В 50-х роках XVII ст. Ян II Казимир (1648 – 1668) зробив спробу відновити випуск білонних солідів на монетних дворах м. Гданська, Торуні і Ельблонга, а з 1659 до 1667 р. тривав масовий випуск мідних монет (боратинок) вагою 1,3 г. На коронному соліді 1650 р. на аверсі було зображено орла та колову легенду: «SOLIDVS. REGNI. POLONI. 1650». На реверсі – монограма Яна Казимира – RCI з накладеними одна на одну буквами, зверху королівська корона та дата карбування. Соліди білонні та мідні досить часто зустрічаються поряд з півтораками, трояками та шостаками в подільських скарбах XVI–XVII ст.

Талер (таляр) – велика срібна монета країн Європи XVI–XVIII ст. вагою 27–30 г. Як свідчать письмові та скарбові джерела на українському ринку найбільшою популярністю користувалися талери Іспанських Нідерландів, Голландської республіки, Священної Римської імперії, Брауншвейгу, Литви та Польщі. У Польщі регулярну емісію талерів запровадив 1580 р. король Стефан Баторій (1576–1586). Талери коронні випускалися у

м.Олькуш, а литовські – у м. Вільнюсі. Їх маса становила близько 28,5 г (24,3 г чистого срібла). За правління Сигізмунда III Вази (1587–1632), крім звичайних «важких» талерів, карбувалися «легкі» або златові, на яких розміщувалася цифра 30. Тобто талер дорівнював 1 золотому або 30 срібним грошам. Їх вага становила 20 г (12,5 г чистого срібла). На аверсі коронного талера 1623 р. розміщено у центрі традиційний для Речі Посполитої герб з подвійних гербів Польщі – орла та погоні – герба Литви. В середині монети також розміщені лев та три корони – герби Курляндії та Лівонії, землі яких у той час перебували в складі Речі Посполитої. Кругова легенда сповіщає: «SAM. LIV. NES. NO. SUE. GOT. VAD: Q : HRI. REX.». На реверсі талера зображено погрудний портрет Сигізмунда III та напис: SIGIS: III: D: G: REX. POL: M : D LIT. RVSS: PRV: MA».

Тернарій, третяк (лат. ternarius) – польська грошово-лічильна одиниця та дрібна білонна монета XIV–XVII ст. вартістю в 3 денарії або $\frac{1}{4}$ гроша празького. Їх ще називали кварталниками. В українських скарбах датованих XVII ст. зафіксовані третяки емісій 1591–1630 рр. випусків короля Сигізмунда III (1587–1632). Монети карбувалися на монетних дворах міст Олькуша (1591), Мальборка (1596), Кракова (1601, 1616–1620), Познані (1603–1611, 1613, 1615, 1616, 1624–1627), Гданську (1613, 1616), Лобженіці (1623–1637, 1629–1630). Вага третяка становила 0,5 г (0,1 г чистого срібла), діаметр – 14 мм. На аверсі тернарія XV ст. вміщено гербовий щит із подвійним хрестом, на реверсі – герб Польщі – орел. Пізніше, за Сигізмунда III на аверсі монет зображався герб Речі Посполитої, який складався із подвійних гербів Польщі – орла та погоні – герба Литви. Над гербом розміщувалася королівська корона. На реверсі – в центрі відкарбована монограма – літера S мазовецького князя Земовіта IV (1374–1426), який свого часу карбував тернарії, а також дата карбування і римська цифра III – позначення номіналу монети. На тернаріях 20-х років XVII ст. розміщені колові легенди: «TERNAR. IVS. 1625.» – на аверсі та «SIG. 3. D.G.REX. M. D. L.».

Трояк, тригрошовик, шаг (лат.grossus triplex – потрійний гріш) – з XVI ст. польська й литовська срібна, а з середини XVII ст. білонна монета, номіналом в 3 гроші. Їх карбували з 1528 р. у Польщі, з 1546 р. – в Великому князівстві Литовському. У 1601 р. карбування трояків припиняється. У 1618 – 1624 рр. їх карбування відновлює Сигізмунд III Ваза (1587 – 1632). Існувала велика кількість різновидів литовських трояків. Вміст чистого срібла у трояках з 1580 р. складав 2,05 г, з 1616 р. – 1,56 г, з 1623 р. – 0,91. Трояки зустрічаються майже у кожному другому подільському скарбі XVII ст.

Флорин – золота монета, карбована з 1252 р. у Флоренції. Незабаром його розпочали карбування інші європейські держави. В Україні флорин називали, як і дукати, «червоним золотим». Вага флорина становила 3,53 г. В Україні були поширені також західноєвропейські срібні флорини Священної Римської імперії та Голландської республіки, які дорівнювали $\frac{2}{3}$ талера (вага 19 – 21 г, проба срібла 650 – 700).

Чворак – срібна монета Великого князівства Литовського номінальною вартістю 4 литовських грошів або 5 – польських. Монети карбував у м. Вільнюсі Сигізмунд II Август (1545 – 1572). Вага чворака в 1565 р. становила 3,76 г. На аверсі чворака зображено погруддя короля із бородою (тому ці монети ще називали «бородачами»), навколо легенда: «SIGIS. AUG. D G. REX. POMAG. DUX. L.». На реверсі монети зображені увінчані великокнязівською короною два гербові щити з гербами «Погонь» і «Колюмни», під якими розміщені номінал монети – III та навколо легенда: «MONETA. DUCAT. LIT. 1565.». Чвораки зустрічаються в українських скарбах монет XVI – першої половини XVII ст., рідше – другої половини XVII ст.

Чех – українська назва польського півторака та бранденбургсько–пруських драйпелькерів. 1 чех (1,5 гроша) дорівнював 1 срібній російській копійці. Маса чеха становила 0,9 – 1,3 г, проба срібла – 250 – 375, діаметр – 20 мм. Чехи є найпоширенішою в українських скарбах XVII ст. дрібною розмінною монетою.

Шаг – український термін XVII–XVIII ст. для позначення 3 грошів Речі Посполитої. Шаг оцінювався у 2 російські срібні копійки.

Шостака, шестигрошовик (6 грошів) – польська срібна, а з другої половини XVII ст. білонна монета, яка дорівнювала 1/5 срібного талера. Запроваджена в грошовий обіг королем Польщі Сигізмундом I (1506–1548) у 1528 р. Спочатку вага монети складала 4,63 г, в 1603 р. – 4,37 г (3,69 г чистого срібла), в 1623 р. – 3,95 г (1,79 г чистого срібла), в 1650 р. – 1,86 г (1,63 г чистого срібла), в 1685 р. – 3,36 г (1,26 г чистого срібла). На аверсі шостака 1656 р. розміщений герб Речі Посполитої – орел, погонь і сніп Вазова та напис: «GROS. ARG. SEX. REG. POL. 1656.». На реверсі – портрет короля Яна II Казимира (1648–1668) і напис: «IO: CAS: D: G: REX: POLET:SVEC:». Разом із польськими, в грошовому обігу Речі Посполитої та Поділля, зокрема, перебували шостаки Пруссії, переважно часу правління Фрідріха Вільгельма (1657–1688), але дуже низької якості срібла. Шостаки трапляються в кожному третьому українському скарбі монет XVII ст. – від кількох екземплярів до кількох десятків.

Шилінг (нім. Schilling) – спочатку у VI–VIII ст. золота монета Візантії і варварських держав, з кінця XIV ст. – срібна і білонна монета багатьох німецьких держав (Пруссії, Франконії, Швабії) і Тевтонського Ордену в Пруссії. Перші шилінги хрестоносців з'явилися у 1380 р. за магістра Ордену Вінріха фон Кніпроде (1351–1382). Маса Ш. = 1,67 г (1,39 чистого срібла) і дорівнював 12 пфенінгам. Якість цих монет зменшувалася через зменшення в них чистого срібла, так в кінці XV ст. вага шилінга знизилася за магістра Ян фон Тіфена (1489–1497) до 1,32 г (0,24 г чистого срібла). У 1490 р. він запровадив у грошовий обіг нову монету вартістю 3 Ш. – гріш. За правління в Польщі короля Казимира IV (1447–1492) було приєднано Пруссію до Польщі. З 1454 р. на Торунському монетному дворі розпочалося карбування нових Ш. масою 1,7 г 600 проби. З 1432 р. в німецьких містах Шамбург, Любек, Вісмар, Людебург розпочалося карбування Ш. масою в 2,5 г (1,5 г чистого срібла). 26 Ш. = 1 рейнському гульдену. У XVII ст. в німецьких землях карбування Ш. було припинено, тоді коли у Англії і Австрії вони набули поширення. Ш. німецьких земель та Тевтонського Ордену в Пруссії зустрічаються також у подільських скарбах XV–XVII ст.

Штюбер – німецька білонна монета, поширена у рейнсько-вестфальському регіоні з 1491 р. У 60-х роках XVI ст. 60 Ш. = 1 імперському талеру. У 1611 р. маса Ш. становила 2,16 г (0,90 г чистого срібла), у 1644 р. – 1,57 г (0,38 г чистого срібла). На фризійських Ш. 1561 р. з одного боку зображено гарпії, на другому – герб та легенда. В грошовому обігу Німеччини перебували монети номіналом в 3, 2, 1, ½, ¼ штюбера. В кількох подільських скарбах зафіксовані штюбери герцогства Юлих-Клеве-Берга часу правління Вільгельма (1539 – 1592).

Додаток Б. Таблиці

Таблиця 1. Монетні скарби Поділля другої половини XIV – серед. XVII ст. та скарби, вперше введені в науковий обіг автором

№ п/п	Область	XIV ст.	XV ст.	XVI ст.	XVII ст.	Всього	Примітка
1	Вінницька	1-14	63-80	101-117	155-262	158	43,38%
		14/4	18/7	17/9	107/44		
2	Хмельницька	15-36	81-89	118-142	263-332	125	35,21%
		22/7	9/6	25/4	129/26		
3	Тернопільська	37-42	90-97	143-145	333-336	21	5,91%
		6/2	8/3	3/0	4/3		
4	Черкаська	43-62	98-100	146-154	337-360	55	15,49%
		20/2	3/0	9/0	24/7		
	Всього скарбів	62/15	38/16	59/18	264/80	360/129	100/ 33,8 %

Таблиця 2. Топографія розміщення скарбів монет другої половини XIV – XV ст. на території Поділля

№ п/п	Область	Всього скарбів	Скарби другої половини XIV ст.	Скарби XV ст.
1	Вінницька	32	14	18
2	Хмельницька	31	22	9
3	Тернопільська	14	6	8
4	Черкаська	23	20	3
Всього	4 області	100	62	38

Таблиця 3. Топографія розміщення скарбів монет XVI – середини XVII ст. на території Поділля

№ п/п	Область	Всього скарбів	Скарби XVI ст.	Скарби I пол. XVII ст.
1	Вінницька	125	17	108
2	Хмельницька	95	25	70
3	Тернопільська	7	3	4
4	Черкаська	33	9	24
Всього	4 області	260	54	206

Таблиця 4. Географія розміщення скарбів XIV– середини XVII ст. у містах та селах

Поділля

№ п/п	Область	Всього скарбів М/С	Місто др. пол. XIV ст.	Село др. пол. XIV ст.	Місто XV ст.	Село XV ст.	Місто XVI ст.	Село XVI ст.	Місто I пол. XVII ст.	Село I пол. XVII ст.
1	Вінницька	М 36 С 111	4	10	4	14	6	11	22	86
2	Хмельницька	М 23 С 105	9	14	0	9	9	17	5	65
3	Тернопільська	М 6 С 14	1	5	3	4	1	2	1	3
4	Черкаська	М 8 С 47	2	17	0	3	0	9	6	18
	Всього:	360 М 19,4% С 80,6%	16	46	7	30	16	39	33	172

Таблиця 5. Частка польських монет у скарбах Поділля другої половини XIV– XVI ст.

№ п/п	Область	Кі-ть скарб. XIV ст.	Кі-ть скарб. XV ст.	Кі-ть Скарб XVI ст	Всього скарбів	К-ть скарбів з монетами Польщі	Всього скарбів у %
1	Вінницька	14/12	18/5	17/11	49	28	32,2%
2	Хмельницька	22/13	9/5	25/21	56	39	36,2%
3	Тернопільська	6/5	8/6	3/2	15	13	9,4%
4	Черкаська	20/2	3/0	9/7	32	9	22,1%
	Всього скарбів/в т.ч. з польс. монетами	62/32	38/16	54/41	154	89	100%
	У % польських монет у скарбах	51,6% польс.	42,1% польс.	75,9% польс.		57,79% польс.	

Таблиця 6. Монетні скарби Поділля II пол. XIV – XV ст.
за державною приналежністю

№ п/п	Назва держави	Скарби II пол. XIV ст.	Місце держави	Скарби XV ст.	Місце держави
1	Польща	14 (22,58 %)	V	12 (31,57%)	II
2	Чехія	19 (30,64 %)	III	20 (52,63%)	I
3	Угорщина	6 (9,67%)	VI	5 (13,15%)	V
4	Золота Орда	25 (40,32%)	II	10 (26,31%)	III
5	Подільське князівство	17 (27,41%)	IV	1 (2,63%)	IX
6	Молдавське князівство	6 (9,67%)	VII	8 (21,05%)	IV
7	Литовське князівство	10 (16,12%)	VI	4 (10,52%)	VI
8	Галицька Русь (в складі Польщі)	28 (45,16%)	I	8 (21,05%)	IV
9	Київське князівство (в складі Литви)	6 (9,67%)	VII	1 (2,63%)	IX
10	Новгород-Сіверське князівство (в складі Литви)	1 (1,61%)	IX	–	–
11	Тевтонський орден в Пруссії	2 (3,22%)	VIII	4 (10,52%)	VI
12	Візантійська імперія	1 (1,61%)	IX	1 (2,63%)	IX
13	Кримське ханство	1 (1,61%)	IX	2 (5,26%)	VIII
14	Генуезькі колонії в Криму	–	–	3 (7,83%)	VII
15	Білгород	–	–	1 (2,63%)	IX
16	Венеція	1 (1,61%)	IX	–	–
17	Священна Римська імперія	2 (3,22%)	VIII	2 (5,26%)	VIII
	Всього скарбів 100	62		38	

Таблиця 7. Монетні скарби Поділля XVI –середини XVII ст. за державною приналежністю

№ п/п	Назва держави	Скарби XVI ст.	Місце держави	Скарби першої половини-середини XVII ст.	Місце держави
1.	Річ Посполита	8 (14,81%)	V	174 (86,5%)	I
2.	Прибалтійські володіння Швеції	1 (1,85%)	X	82 (40,79%)	II
3	Священна Римська імперія	15 (27,77%)	III	76 (37,81)	III
4.	Пруссія	12 (22,22%)	IV	64 (31,84%)	IV
5.	Голландська республіка	–	–	47 (23,38%)	V
6.	Іспанські Нідерланди	–	–	29 (14,42%)	VI
7.	Бранденбургсько-Прусське курфюршество	1 (1,85%)	X	20 (9,95%)	VII
8.	Велике князівство Литовське	24 (44,44%)	II	19 (9,45%)	VIII
9.	Польща	30 (55,55%)	I	17 (8,45%)	IX
10.	Угорщина	6 (11,11%)	VI	14 (6,66%)	X
11	Шотландія	–	–	13 (6,46%)	XI
12	Швейцарія	–	–	7 (3,48%)	XII
23	Чехія	4 (7,40 %)	VIII	7 (3,48%)	XII
24	Італія	–	–	6 (2,98%)	XIII
15	Московське царство	1 (1,85%)	X	7 (3,48%)	XII
16	Тевтонський орден	5 (9,25%)	VII	4 (1,99%)	XIV
17	Кримське ханство	4 (7,40 %)	VIII	2 (0,99%)	XV
18	Османська імперія	3 (5,55%)	IX	2 (0,99%)	XV
19	Золота Орда	–	–	2 (0,99%)	XV
20	Іспанія	–	–	2 (0,99%)	XV
21	Молдавія	–	–	1 (0,49 %)	XV
22	Данія	–	–	1 (0,49 %)	XVI
23	Лівонський орден	1 (1,85%)	X	1 (0,49 %)	XVI
	Всього скарбів 260	54 (21,18%)		206 (78,82 %)	

Таблиця 8. Польські королі, литовські князі, чеські королі, угорські королі, молдавські господарі, магістри Тевтонського ордену (XIV– перша пол. XVII ст.)

№ п/п	Польські королі, литовські князі	Чеські королі	Молдавські господарі	Угорські королі	Магістри Тевтонського ордену
1.	Казимир III Великий (1333–1370)	Вацлав II (1278–1305)	Богдан I (1359–1365)	Карл Роберт (1310–1342)	
2.	Владислав Опольський (1372–1379) Людовік Угорський (1379–1382)	Ян Люксембургський (1310–1346)	Олександр Челбан (1365–1374)	Лайош (Людовік) Угорський (1342–1382)	
3.	Владислав II Ягайло (1386–1434)	Карл I (1346–1378)	Петро Мушат (1374–1391)	Альбрехт Габсбург (1437–1452)	
4.	Вітовт (1392–1432)	Владислав IV (1386–1419)	Штефан I (1394–1399)	Владислав (1452–1458)	Пауль фон Русдорф (1422–1441)
5.	Казимир Великий Ягеллончик (1446–1492)		Александр I Добрий (1400–1432)	Матяш Корвін (1458–1490)	Генріх Плауен (1469–1470)
6.	Ян Ольбрахт (1492–1501)		Ілляш I (1432–1436)		Генріх Реле фон Ріхтенберг (1470–1477)
7.	Олександр Ягеллончик (1501–1506)		Стефан II (1434, 1436–1442)		Мартин фон Ветцхаузеню (1477–1489)
8.	Сигізмунд I Старий (1506–1548)		Александр (1440–1455)		Іоганн фон Тифен (1489–1498)
9.	Сигізмунд II Август (1548–1572)		Роман (1447–1448)		Генріх Реле фон Ріхтенберг (1470–1477)
10.	Стефан Баторій (1576–1586)		Петро III Арон (1455–1457)		Мартин фон Ветцхаузеню (1477–1489)
11.	Сигізмунд III Ваза (1587–1532)		Стефан III Великий (1457–1504)		Іоганн фон Тифен (1489–1498)
12.	Владислав IV (1632–1648)		Богдан II Одноокий (1504–1574)		
13.	Ян II Казимир (1648–1668)		Штефаніц (1517–1527)		
			Петро IV (1527–1538, 1541–1546)		
			Олександр Лепушнян (1552–1568)		
			Петро Кульгавий (1574–1600)		

Таблиця 9. Роки правління ханів Золотої Орди у середині XIII – XV ст.

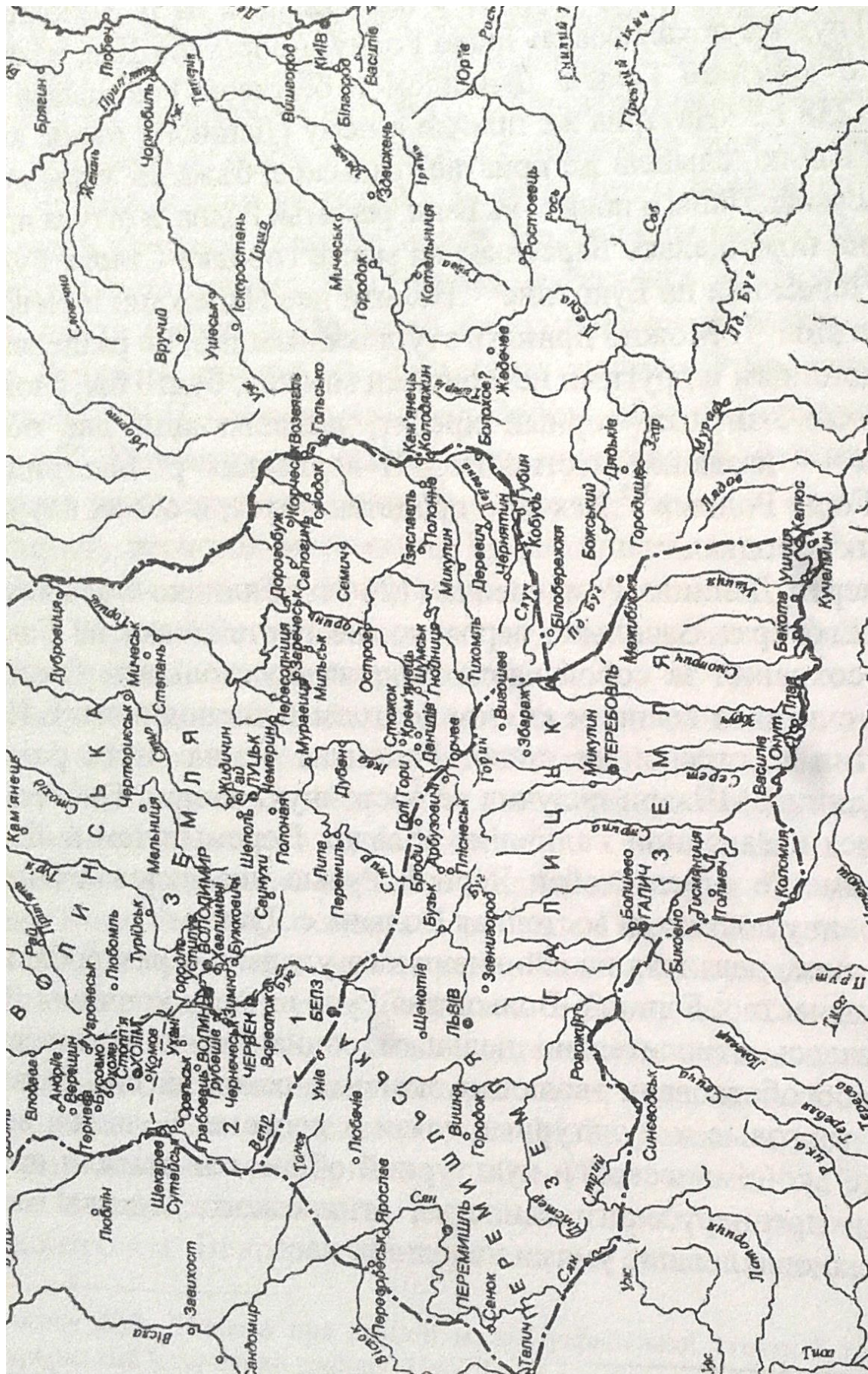
№ п/п	Ім'я хана	Роки правління	Столиця	Монетні двори
1	Батий (Бату)	1241-1256	Сарай	Сарай, Булгар
2	Берке	1256-1267	Сарай	Сарай, Гюлістан, Булгар
3	?	1267-1290	Сарай	Солхат, Булгар Гюлістан
4.	Токта	1290-1313	Сарай ал-Джедід	Сарай ал-Джедід
5	Узбек	1313-1339	Сарай ал-Джедід	Азов, Солхат
6	Джанібек	1341-1357	Сарай ал-Джедід	Крим, Сарай
7	Бердібек	1357-1359	Сарай ал-Джедід	Сарай ал-Джедід
8	Тохта	1359-1360	Сарай ал-Джедід	Азов, Солхат
9	Хизр-хан (1359-1361)	1359-1361	Сарай ал-Джедід	Сарай ал-Джедід
10	Мюрід	1361-1363	Сарай ал-Джедід	Крим, Сарай
11	Абдаллах	1363-1368	Сарай ал-Джедід	Сарай ал-Джедід
12	Мухаммед-Булак	1368-1380	Сарай ал-Джедід	Азов, Солхат
10	Буляк	1380-1381	Сарай ал-Джедід	Крим, Сарай
11	Тохтамиш	1380-1395	Сарай ал-Джедід	Сарайал-Джедід, Крим, Азак, Орда
12	Тимур-Кутлуг	1395-1399	Сарай ал-Джедід	Сарайал-Джедід, Сарай, Крим
13	Шадібек	1399-1407	Сарай ал-Джедід	Азак, Сарай ал-Джедід
14	Пулад	1407-1410	Сарай ал-Джедід	Сарай ал-Джедід
15	Керим Берди	1411-1412	Сарай ал-Джедід	Булгар
16	Дервіш	1414-1419	Сарай ал-Джедід	Сарай ал-Джедід
17	бек Суфі	1419-1421	Сарай ал-Джедід	Сарай ал-Джедід
18	Девлет Берди	1420-1422	Сарай ал-Джедід	Сарай ал-Джедід

Таблиця 10. Правителі Кримського ханства у середині XV– XVII ст.

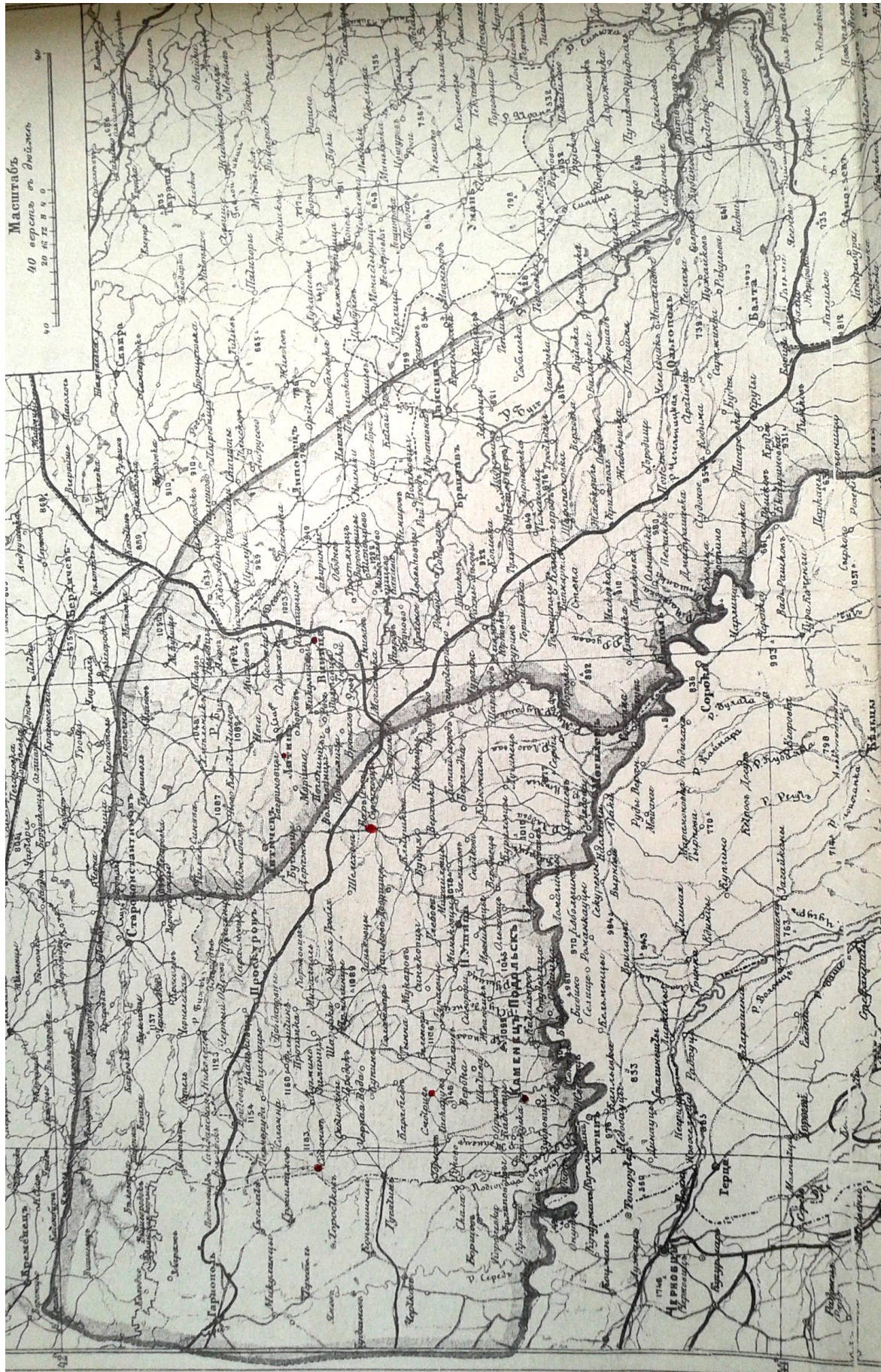
№ п/п	Правитель	Ім'я, титул	Дати життя і смерті	Роки правління Рік Хіджри /рік н.е.
1	Хаджі-Гірей бен Гияс ад-Дин (перше правління)	хан ас-султан верховний	Бл.1413 –1466	836/1433 – 837/1434
2	Період міжусобної боротьби в Золотій Орді і розпад Орди			837/1434 – 845/1443
3	Хаджі-Гірей бен Гияс ад-Дин (друге правління)	хан ас-султан верховний	Бл.1413 –1466	845/1443 – 871/1466
4	Нур-Даулат-Гірей бен Хаджі-Гірей (перше правління)	ас-султан верховний	Бл.1446 –1503	871/1466– 871/1466
5	Манглі-Гірей I бен Хаджі-Гірей (перше правління)	хан ас-султан	Рік нар. не від. – 1514	871/1466– 879/1474
6	Нур-Даулат-Гірей бен Хаджі-Гірей (друге правління)	хан	Бл.1446 –1503	879/1474– 880/1475
7	Манглі-Гірей I бен Хаджі-Гірей (друге правління)	хан	Рік нар. не від. –1514	880/1475– 881/1476
8	Нур-Даулат-Гірей бен Хаджі-Гірей (третє правління)	хан султан	Бл.1446 –1503	881/1476– 883/1478
9	Манглі-Гірей I бен Хаджі-Гірей (друге правління)	хан султан	Рік нар. не від. – 1514	881/1476– 920/1514
10	Мухаммад- Гірей I бен Манглі-Гірей I	хан	Рік нар не від. –1523	920/1514– 929/1523
11	Газі-Гірей I бен Мухамед-Гірей I	хан		929/1523-

				930/1524
12	Сак'адат-Гірей I Манглі-Гірей I	хан султан	Рік нар. не від. - 532	930/1524-939/1532
13	Іслам-Гірей I бен Мухамед Гірей I	хан	Рік нар. не від. -1537	939/1532-939/1532
14	Сахіб-Гірей I бен Манглі-Гірей I	хан	Рік нар. не від. -1551	939/1532-958/1551
15	Даулат-Гірей I бен Мубарек-Гірей	хан	Рік нар. не від. - 1577	958/1551-985/1577
16	Мухаммад-Гірей II бен Даулат-Гірей I	жирний хан	Рік нар. не від. - 1587	985/1577-992/1587
17	Іслам-Гірей II бен Даулат-Гірей I	хан із «Дервішів»	Рік нар. не від. - 1587	992/ 1584-996/1588
18	Газі-Гірей II бен Даулат-Гірей I (перше правління)	«Бора-буря» хан	Рік нар. не від. -1608	996/1584-1004/1596
19	Фатх-Гірей I бен Даулат-Гірей I	хан	Рік нар. не від. -1596	1004/1596-1005/1596
20	Газі-Гірей II бен Даулат-Гірей I (друге правління)	«Буря»-хан	Рік нар. не від. -1608	1005/1596-1016/1608
21	Токтамиш-Гірний I бен Газі -Гірей II	хан	Рік нар. не від. -1608	1016/1608-1017/1608
22	Саламат-Гірей I бен Даулат-Гірей II	хан	Рік нар. не від. -1610	1017/1608-1019/1610
23	Мухаммад-Гірей III Бен Са'адат-Гірей (перше правління)	хан	Рік нар. не від. -1627	1019/1610-1019/1610
24	Джанбек-Гірей Бен Шакай-Мубарек-Гірей (перше правління)	хан	Рік нар. не від. -1623	1019/1610-1032/1623
25	Мухаммад-Гірей III Бен Са'адат-Гірей (друге правління)	хан	Рік нар. не від. - 1627	1032/1623-1036/1627
26	Джанбек-Гірей Бен Шакай-Мубарек-Гірей (друге правління)	хан	Рік нар. не від. -1635	1036/1627-1044/1635
27	Інаят-Гірей бен Газі-Гірей	хан	Рік нар. не від. -1637	1044/1635-1046/1637
28	Бахадур-Гірей I бен Саламат-Гірей I	«Резмі» хан	Рік нар. не від. - 1641	1046/1637-1051-1641
29	Мухамад-Гірей IV бек Саламат-Гірей (перше правління)	хан	1610-1668	1051/1641-1054/1644
30	Іслам-Гірей III бек Саламат-Гірей	хан	Рік нар. не від. - 1694	1054/1644-1064/1694
31	Мухамад-Гірей IV бек Саламат-Гірей (друге правління)	хан	1610-1668	1064/1664-1076/1668

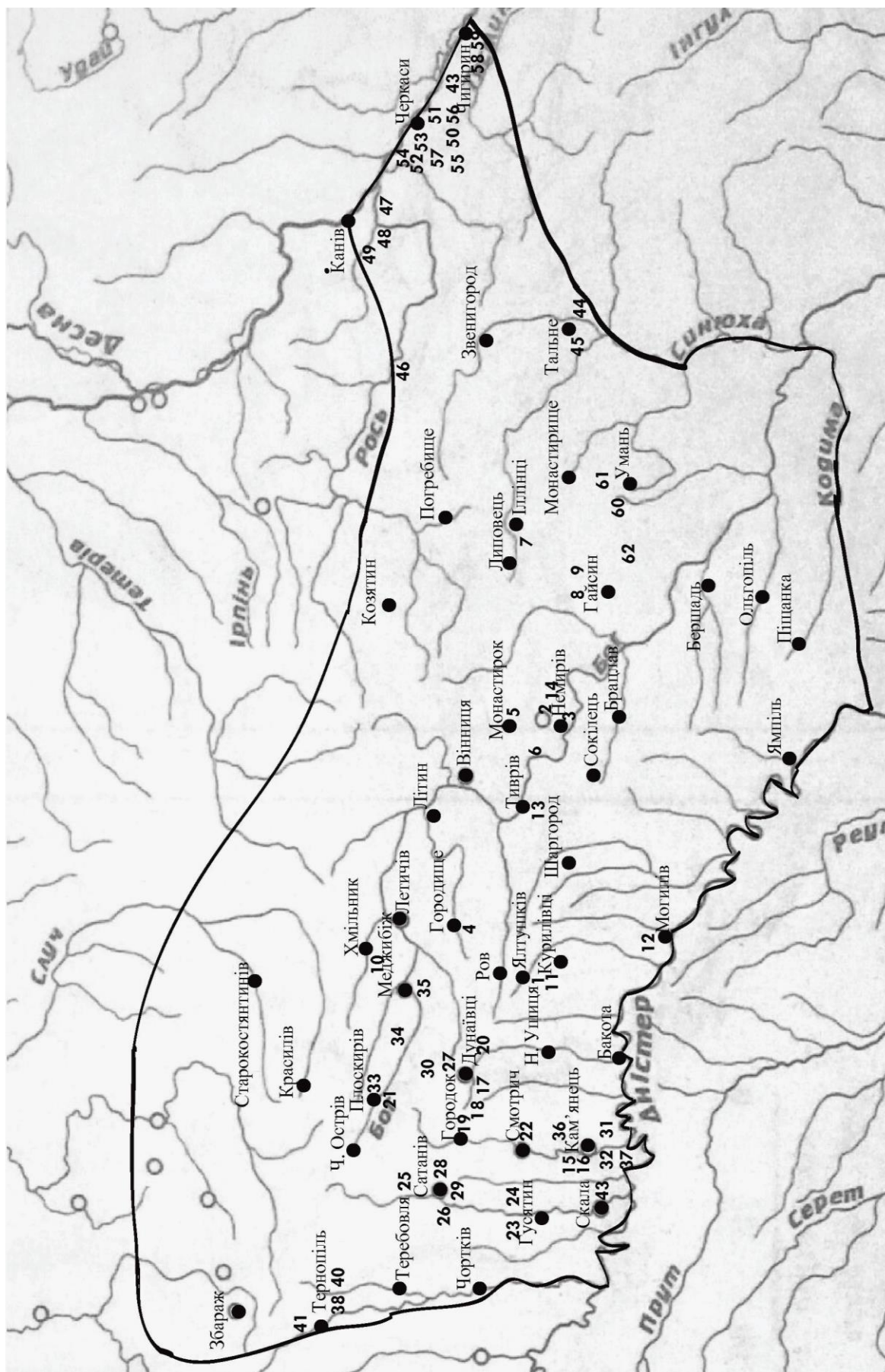
Додаток В. 1. Карта Галицької, Волинської та Болохівської земель XII–XIII ст.

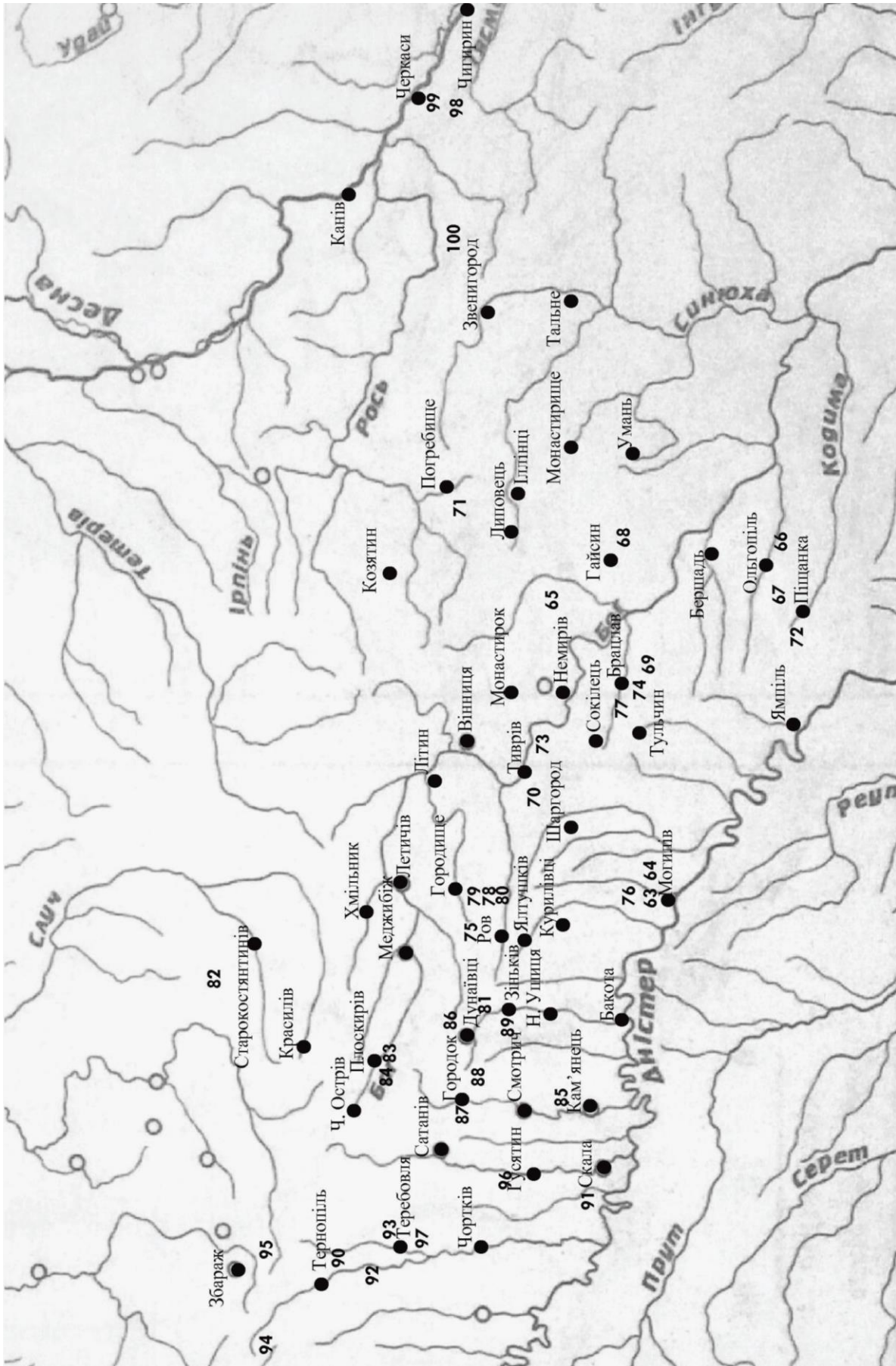
ДОДАТОК В. 2. Карта Поділля XV – XIX ст.

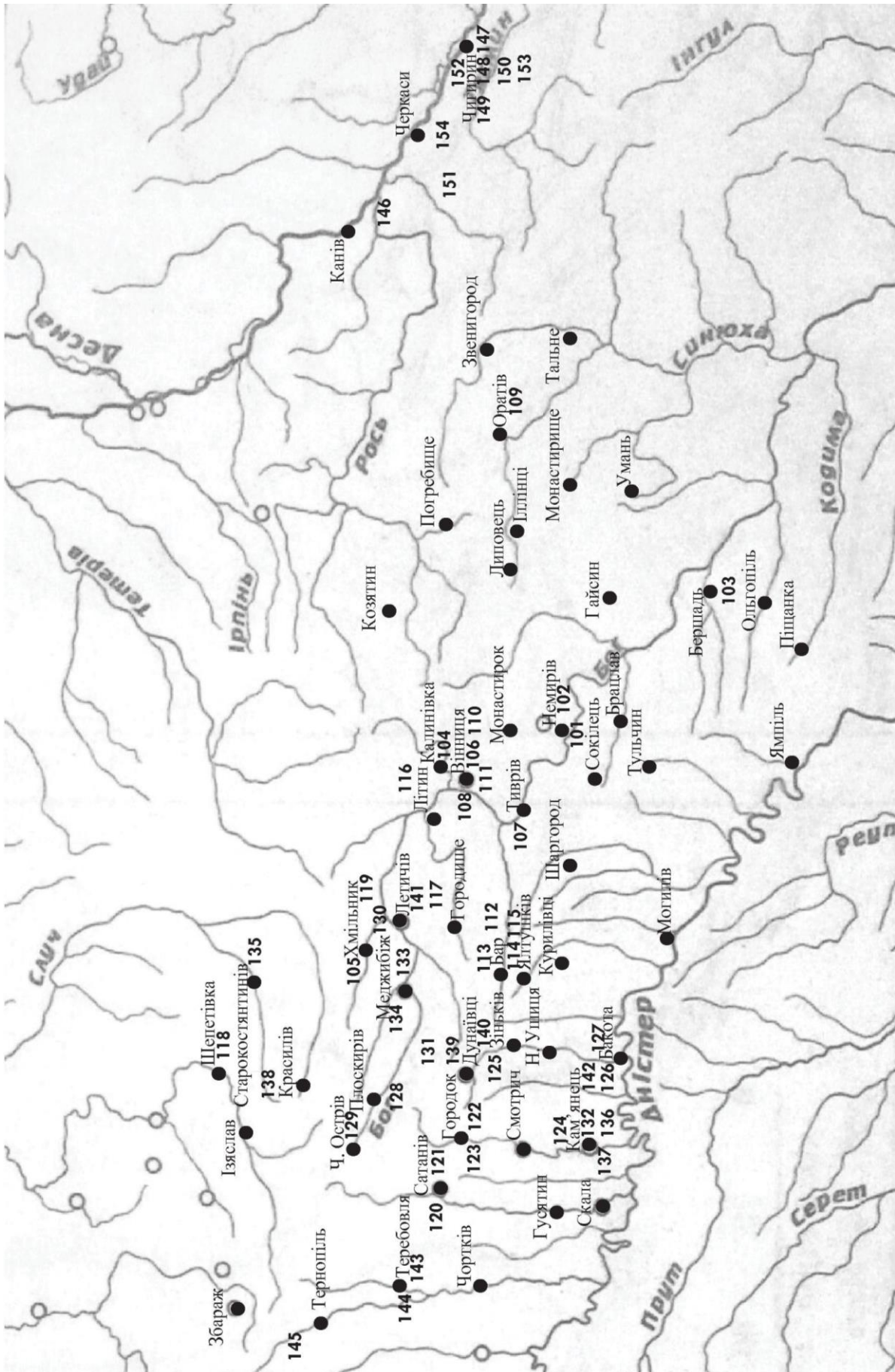
ДОДАТОК В 3. Топографія знахідок скарбів монет другої половини
XIV ст. на теренах Поділля

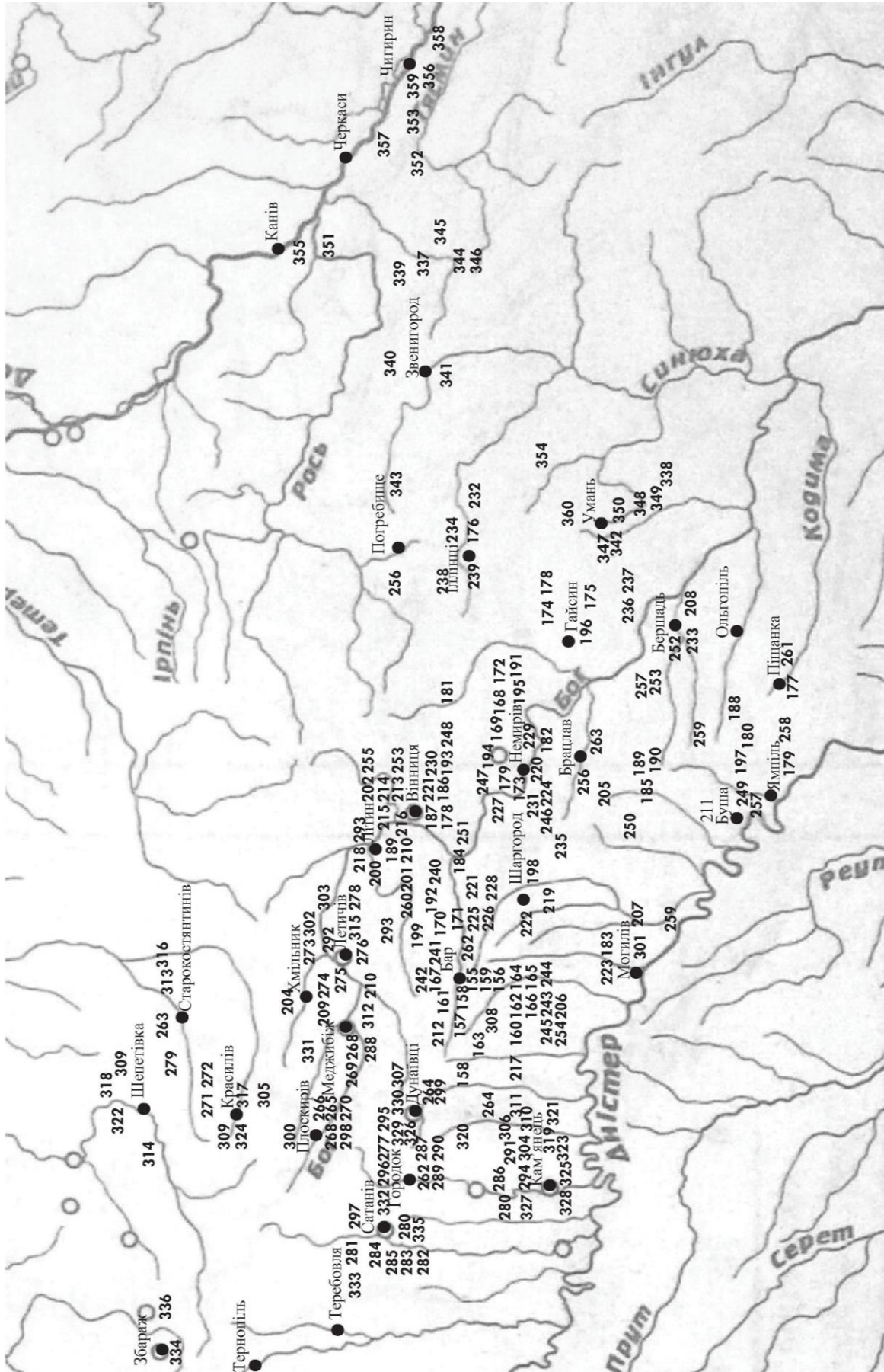
ДОДАТОК В. 4. Топографія знахідок скарбів монет XVст. на теренах Поділля

ДОДАТОК В 5. Топографія знахідок скарбів монет XVI ст. на теренах Поділля

ДОДАТОК В 6. Топографія знахідок скарбів монет XVII ст. на теренах Поділля

Додаток Г.

Ілюстрації монет і скарбів XIV – середини XVII ст.

	<p>1. Священна Римська імперія, Георг, талер 1541 р. ландграфства Лангтенберг. СМТ Меджибіж Летичівський р-н Хмельницької області, 2000 р.</p>
	<p>2. Священна Римська імперія: Фердинанд I (1521–1564), рейхгульдинер 1563 р. Вага 24, 62 г М. Вінниця, 1998 р.</p>
	<p>3. Священна Римська імперія, Фердинанд I (1522–1564), рейхгульдинер б.д. Вага 24, 62 г м. Вінниця, 1998 р.</p>
	<p>4. Священна Римська імперія, Фердинанд I (1522–1564), рейхгульдинер б.д. С. Рудка Дунаєвський р-н Хмельницької області, 2014 р.</p>

5. Священна Римська імперія, Фердинанд I (1521–1564), рейхгульдинер б. д. С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2014 р.

6. Священна Римська імперія, Саксонія, курфюрст Август (1565–1599), талер б.д. Шаргородський р-н Вінницької області, 2010 р.

7. Священна Римська імперія, Саксонія, Християн (1586–1623), талер 1587 р. Шаргородський р-н Вінницької області, 2010 р.

8. Священна Римська імперія, Цісарство Німецьке, Рудольф II (1576–1612), талер 1591 р. Оратівський р-н Вінницької області, 1999 р.

9. Священна Римська імперія, Цісарство Німецьке, Рудольф II (1576–1612), талер 1595 р. Оратівський р-н Вінницької області, 1999 р.

10. Священна Римська імперія, Рудольф II (1576–1612), талер 1595 р. С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2014 р.

11. Священна Римська імперія, Рудольф II (1576–1612), талер 1597 р. С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2014 р.

12. Священна Римська імперія, Рудольф II (1576–1612), талер 1603 р. Шаргородський р-н Вінницької області, 1995 р.

13. Бранденбурзько-Пруська держава, Ернст, талер 1619 р.
С. Чапаївка Бершадський р-н, Вінницької області, 1958 р.

14. Священна Римська імперія, Фрідерік (1608–1624), талер 1622 р.
С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2014 р.

15. Священна Римська імперія, Австрія, Леопольд Габсбург (1619–1632), талер 1620 р.
С. Кошаринці Барський р-н Вінницької області, 2015 р.

16. Священна Римська імперія, Австрія, Леопольд Габсбург (1619–1632), талер 1621 р.
С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2014 р.

17. Священна Римська імперія, Іоан Георг (1624–1635), талер 1624 р.
С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2014 р.

18 Священна Римська імперія, Іоан Георг (1624–1635), талер 1626 р.
Шаргородський р-н Вінницької області, 1995 р.

19. Священна Римська імперія, Фердинанд II (1619–1637) 1621 р.
С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2014 р.

20. Священна Римська імперія, Моравія, Фердинанд II (1619–1637), талер 1625 р.
С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2015 р.

21. Священна Римська імперія, Фердинанд II (1619–1637), Ганновер, талер 1624 р.
С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2014 р.

22. Священна Римська імперія, Фердинанд II (1619–1637), м. Гамбург талер 1621 р.
С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2014 р.

23. Священна Римська імперія, Саксонія, Християн (1586–1623), 1623 р. С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2014 р.

24. Швейцарія, Цуга, талер 1621 р. Вага 27,95 г
С. Сеферівка Барський р-н Вінницької області, 2015 р.

25. Швейцарія, Сен-Гален, талер 1622 р.,
С. Кошаринці Барський р-н Вінницької області, 2015 р.

26. Швейцарія, Сен-Гален, талер 1622 р. Вага 27,08 г
С. Чапайвка Бернадський р-н Вінницької області, 1958 р.

27. Швейцарія, Шафгаузен, талер 1620 р.
Вага 27,53 г
С. Чапайвка Бершадський р-н, Вінницької області, 1958 р.

28. Священна Римська імперія, Брауншвейг, Фрідерік (1608–1624), талер 1624 р. Вага 23,6 г.
С. Гармаки Барський р-н Вінницької області, 2005 р.

29. Священна Римська імперія, Брауншвейг-Вольфенбюттель, талер 1638 р.
С. Рудка Городоцький р-н Хмельницької області, 2014 р.

30. Священна Римська імперія, талер б.д.
С. Рудка Городоцький р-н Хмельницької області, 2014 р.

31. Священна Римська імперія, Фердинанд II (1619–1637), м. Гамбург талер 1636 р.
С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2014 р.

32. Священна Римська імперія, архієпископство Зальцбург, талер б.д.
Літинський р-н Вінницької області, 2000 р.

33. Священна Римська імперія, Австрія, архієпископство Зальцбург, талер 1624 р. С. Сеферівка Барський р-н Вінницької області, 2015 р.

34. Священна Римська імперія, Австрія, архієпископство Зальцбург, 1631 р. Літинський р-н Вінницької області, 2000 р.

35. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587-1632), коронний талер 1630 р. С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2015 р.

36. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), талер коронний 1632 р. С. Чапаївка Бершадський р-н Вінницької області, 1958 р.

37. Річ Посполита,
Владислав IV (1632 –1648),
коронний талер 1632 р.
С. Рудка Дунаєвецький
р-н Хмельницької області,
2015 р.

38. Іспанські Нідерланди,
Турне, Альбет та Ізабелла
(1599–1621),
альбертусталер, б.д., 28,4 г.
С. Кошаринці Барський
р-н Вінницької області,
2015 р.

39. Іспанські Нідерланди,
Брабант, Філіп IV (1621–
1665), патагон 1634 р.
С. Рудка Дунаєвецький
р-н Хмельницької області,
2014 р.

40. Іспанські Нідерланди,
Філіп IV (1621–1665),
патагон 1654 р. Вага 26 г
С. Чапайівка Бершадський
р-н Вінницької області,
1974 р.

41. Республіка З'єднаних Провінцій, талер 1652 р.
С. Чапаївка Бершадський р-н Вінницької області, 1958 р.

42. Голландська республіка, м. Кампен, левковий талер 1614 р.
С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2014 р.

43. Нідерланди, ріксаальдер 1619 р.
С. Велика Бушинка Немирівський р-н Вінницької області, 2005 р.

44. Голландська республіка, м. Кампен, левковий талер 1646 р.
С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2014 р.

**45. Голландська республіка, м. Кампен, левковий талер 1647 р.
С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2014 р.**

**46. Голландська республіка, левковий талер 1648 р.
м. Цволле. Вага 27 г
С. Гармаки Барський р-н Вінницької області, 2005 р.**

**47. Голландська республіка, талер 1648 р.
м. Цволле.
С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2015 р.**

**48. Велике князівство Литовське, Сигізмунд II Август (1548–1572), півкопок 1564 р.
Вінницька область, 2017 р.**

49. Московське царство, Олексій Михайлович (1645–1676), сфимок з признаком на патягоні 1632 р. Іспанських Нідерландів. Вага 28,08 г. Вінницький р-н, Вінницька область, 2017 р.

50. Священна Римська імперія, м. Кельн, Фердинанд II (1619–1637), талер 1631 р. Вага 28,73 г. Вінницький р-н, Вінницька область, 2017 р.

51. Священна Римська імперія, м. Нюрнберг, рейхсгульдинер, 1624 р. Вінницький р-н, Вінницька область, 2017 р.

52. Священна Римська імперія: Австрія, Фердинанд I (1612–1650), талер 1645 р. Вінницький р-н, Вінницька область, 2017 р.

53. Священна Римська імперія, Брауншвейг, талер 1603 р. Вінницький р-н Вінницька область, 2017 р.

54. Швейцарія, кантон Шафгаузен, талер 1621 р. Вага 27,10 г. Вінницький р-н Вінницька область, 2017 р.

55. Швейцарія, Сен-Гален, талер 1620 р. Вага 27,5 г. Вінницький р-н Вінницька область, 2017 р.

56. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), легкий талер 1624 р. Вага 21 г. Вінницький р-н Вінницька область, 2017 р.

57. Священна Римська імперія, Фердинанд II (1619–1637), флорин 162?. С. Велика Бушинка Немирівський р-н Вінницької області, 2004 р.

58. Священна Римська імперія, флорин б. д. С. Козарівка Барський р-н Вінницької області, 2011 р.

59. Священна Римська імперія, Ольденбург, Антон Гюнтер (1587–1607), флорин б. д. С. Яромирки Городоцький р-н Хмельницької області, 1990 р.

60. Священна Римська імперія, Ольденбург, Антон Гюнтер (1587–1607), гульден (флорин), б. д. С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2014 р.

61. Священна Римська імперія, Ольденбург, Антон Гюнкер (1587–1607), флорин б. д. Вага 22 г. С. Кошаринці Барський р-н Вінницької області, 2015 р.

62. Священна Римська імперія, Фердинанд II (1637–1657), флорин б. д. Вага 18,74 г С. Чапаївка Бершадський р-н Вінницької області, 1958 р.

63. Голландська республіка, флорин б.д. С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2014 р.

64. Голландська республіка, Кампен, флорин, б.д., поч. XVII ст., Вага 21 г С. Кошаринці Барський р-н Вінницької області, 2015 р.

65. Голландська республіка, Цволле, флорин, б.д.
С. Чапаївка Бершадський р-н Вінницької області, 1958 р.

66. Голландська республіка, Кампен, флорин б.д.
С. Яромирки Городоцький р-н Хмельницької області, 1990 р.

67. Голландська республіка, Цволле, флорин б.д.
С. Рудка Городецький р-н Хмельницької області, 2015 р.

68. Священна Римська імперія, Фердинанд III, флорин б.д.
С. Рудка Городецький р-н Хмельницької області, 2015 р.

69. Священна Римська імперія, Фердинанд III, флорин б.д.
С. Рудка Городецький р-н Хмельницької області, 2015 р.

70. Священна Римська імперія, Фердинанд III, флорин б.д.
С. Рудка Городецький р-н Хмельницької області, 2015 р.

71. Священна Римська імперія, Фердинанд III, флорин б.д.
С. Рудка Городецький р-н Хмельницької області, 2015 р.

72. Голландська республіка, Цволле, флорин б.д.
С. Рудка Городецький р-н Хмельницької області, 2015 р.

73. Голландська республіка, півталер левковий 1635 р.
Вага 13,5 г
С. Сеферівка Барський р-н Вінницької області, 2015 р.

74. Голландська республіка, півталер левковий 1618 р.
Вага 13,6 г.
С. Велика Бушинка Немирівський р-н Вінницької області, 2004 р.

75. Голландська республіка, півталер левковий 1616 р.
Вага 13,4 г.
С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2014 р.

76. Данія, Християн (1588–1648), марка 1616 р.
С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2014 р.

	<p>77. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), орт м. Гданська 1615 р. С. Сеферівка Барський р-н Вінницької області, 2015 р.</p>
	<p>78. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587– 1632), орт м. Гданська 1615 р. С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2014 р.</p>
	<p>79. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587– 1632), орт м. Гданська 1615 р. С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2014 р.</p>
	<p>80. Річ Посполита, Сигізмунда III Ваза (1587–1632), орт м. Гданська 1615 р. С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2014 р.</p>
	<p>81. Річ Посполита Сигізмунда III Ваза (1587–1632), орт м. Гданська 1616 р. С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2014 р.</p>

	<p>82. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), орт м. Гданська 1615 р. С. Сеферівка Барський р-н Вінницької області, 2015 р.</p>
	<p>83. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), 1616 р. С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2014 р.</p>
	<p>84. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), орт м. Гданська 1616 р. С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2015 р.</p>
	<p>85. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), орт м. Гданська 1617 р. С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2015 р.</p>
	<p>86. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), орт м. Гданська 1617 р. Шаргородський р-н Вінницької області, 1995 р.</p>

	<p>87. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), орт м. Гданська 1618 р. С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2014 р.</p>
	<p>88. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), орт м. Гданська 1624 р. Вага 6,1 г, діаметр 29 мм. С. Гармаки Барський р-н Вінницької області, 2005 р.</p>
	<p>89. Річ Посполита Сигізмунда III (1587–1632), орт м. Гданська 1621 р. С. Лисогірка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2014 р.</p>
	<p>90. Річ Посполита Сигізмунда III (1587–1632), орт м. Гданська 1621 р. С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2015 р.</p>
	<p>91. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза, орт коронний 1622 р. С. Рудка Городоцький р-н Хмельницької області, 2015 р.</p>

92. Річ Посполита,
Сигізмунд III (1587–1632)
Ваза, орт м. Гданська 1623
р. С. Рудка Городоцький
р-н Хмельницької області,
2015 р.

93. Річ Посполита,
Сигізмунд III (1587–1632)
Ваза, орт м. Гданська
1623 р.
С. Рудка Городоцький р-н
Хмельницької області,
2015 р.

94. Річ Посполита,
Сигізмунд III (1587–1632)
Ваза, орт м. Гданська
1624 р.
С. Рудка Городоцький р-н
Хмельницької області,
2015 р.

95. Річ Посполита,
Сигізмунд III (1587–1632)
Ваза, орт
м. Гданська 1624 р.
С. Рудка Городоцький
р-н Хмельницької області,
2015 р.

96. Річ Посполита,
Сигізмунд III Ваза
(1587–1632), орт
м. Гданська 1625 р.
Шаргородський р-н
Вінницької області,
1995 р.

	<p>97. Орт м. Гданська Сигізмунда III (1587–1632), орть м. Гданська 1625 р. Вага 6,1 г, діаметр 29 мм. С. Кошаринці Барського р-ну Вінницької області, 2015 р.</p>
	<p>98. Річ Посполита, Сигізмунд III (1587–1632) Ваза, орт м. Гданська 1626 р. С. Рудка Городоцький р-н Хмельницької області, 2015 р.</p>
	<p>99. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587-1632), орт коронний 1622 р. Вага 6,9 г, діаметр 29 мм. С. Гармаки Барський р-н Вінницької області, 2005 р.</p>
	<p>100. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), орт коронний 1623 р. Вага 6,9 г, діаметр 29 мм. С. Сеферівка Барський р-н Вінницької області, 2015 р.</p>
	<p>101. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), коронний орт 1623 р. Вага 6,8 г, діаметр 29 мм. Літинський р-н Вінницької області, 2000 р.</p>

	<p>102. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), коронний орт 1623 р. С. Яромерки Городоцький р-н Хмельницької області, 1990 р.</p>
	<p>103. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), коронний орт 1624 р. Літинський р-н Вінницької області, 2000 р.</p>
	<p>104. Іспанські Нідерланди, Брабант, Альберта та Ізабелла (1599–1621). ¼ патагона б.д. Вага 6,4г, діаметр 30 мм. С. Іванівці Барський р-н Вінницької області, 2011 р.</p>
	<p>105. Іспанські Нідерланди, Брабант, Альберта та Ізабелла (1599–1621). ¼ патагона б.д. Вага 6,3 г, діаметр 30 мм. Вінницький р-н Вінницької області, 2013 р.</p>
	<p>106. Іспанські Нідерланди, провінція Брабант, ¼ патагона 1645 р. Вага 6,1 г, діаметр 30 мм. Вінницький р-н Вінницької області, 2013 р.</p>

107. Священна Римська імперія, Саксонія, Йоган (1540–1545), ¼ галера 1543 р. Шаргородський р-н Вінницької області, 2010 р.

108. Пруссія, Георг Вільгельм (1619–1640), орт 1621 р. Шаргородський р-н Вінницької області, 1995 р.

109. Пруссія, Фрідріх Вільгельм (1641–1667), орт 1664 р. Шаргородський р-н Вінницької області, 1995 р.

110. Пруссія, Фрідріх Вільгельм (1641–1667), орт 1666 р. Шаргородський р-н Вінницької області, 1995 р.

111. Річ Посполита, Ян II Казимир (1648–1668), злотувка (тимф) 1663 р. С. Баранівка Городоцький р-н Хмельницької області, 2016 р.

	<p>112. Річ Посполита, Ян II Казимир (1648–1668), злотувка (тимф) 1664 р. Шаргородський р-н Вінницької області, 1995 р.</p>
	<p>113. Річ Посполита, Ян II Казимир (1648–1668), злотувка (тимф) 1664 р. М. Красилів Хмельницької області, 90-ті роки XX ст.</p>
	<p>114. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), шостак 1596 р. Оратівський р-н Вінницької області, 1999 р.</p>
	<p>115. Річ Посполита, Сигізмунд III (1587–1632) Ваза, шостак 1625 р. Вага 3,8 г, діаметр 25 мм. С. Рудка Городоцький р-н Хмельницької області, 2015 р.</p>
	<p>116. Річ Посполита, Сигізмунд III (1587–1632) Ваза, шостак 1626 р. Вага 3,9 г, діаметр 25 мм. С. Рудка Городоцький р-н Хмельницької області, 2015 р.</p>

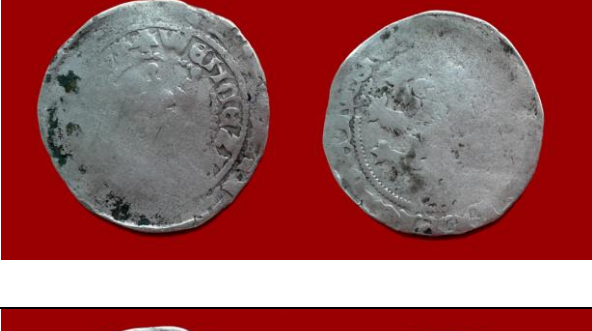
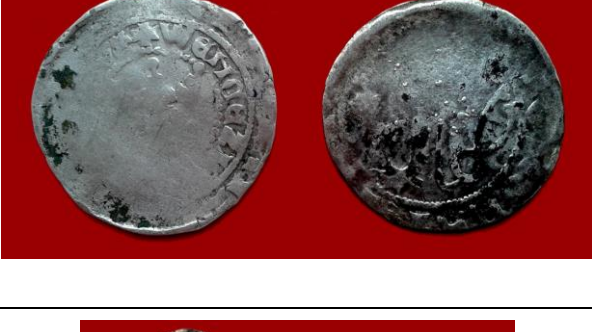

	<p>117. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), шостак 1626 р. Вага 3,3 г, діаметр 25 мм. С. Яромирки Городоцький р-н Хмельницької області, 1990 р.</p>
	<p>118. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), шостак 1626 р. Вага 3,4 г, діаметр 25 мм. С. Сеферівка Барського району Вінницької області, 2015 р.</p>
	<p>119. Пруссія, Георг Вільгельм (1619–1640), шостак 1631 р. С. Стодутьці Жмеринський р-н Вінницької області, 2000 р.</p>
	<p>120. Річ Посполита, Ян II Казимир (1648–1668), шостак 1651 р. Вага 3,4 г, діаметр 25 мм. Шаргородський р-н Вінницької області, 1995 р.</p>
	<p>121. Річ Посполита, Ян II Казимир (1648–1668), шостак м. Торуня 1655 р. Вага 3,4 г, діаметр 25 мм. Шаргородський р-н Вінницької області, 1995 р.</p>
	<p>122. Річ Посполита, Ян II Казимир (1648–1668), шостак 1663 р. Вага 3,4 г, діаметр 25 мм. Шаргородський р-н Вінницької області, 1995 р.</p>

	<p>123. Річ Посполита, Ян II Казимир (1648–1668), шостак 1668 р. Вага 3,4 г, діаметр 25 мм. Шаргородський р-н Вінницької області, 1995 р.</p>
	<p>124. Велике князівство Литовське, Сигізмунд II Август (1548–1572), трояк 1562 р. Оратівський р-н Вінницької області, 1999 р.</p>
	<p>125. Велике князівство Литовське, Сигізмунд II Август (1548–1572), трояк 1564 р. Оратівський р-н Вінницької області, 1999 р.</p>
	<p>126. Річ Посполита, Стефан Баторій (1576–1586), трояк 1582 р. Оратівський р-н Вінницької області, 1999 р.</p>
	<p>127. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), трояк коронний 1592 р. Муровано-Куриловецький р-н Вінницької області, 2016 р.</p>
	<p>128. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), трояк коронний 1620 р. С. Рудка II Городоцького р-ну Хмельницької області, 2015 р.</p>

	<p>129. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), трояк коронний 1622 р. С. Рудка Городецький р-н Хмельницької області, 2015 р.</p>
	<p>130. Річ Посполита, Сигізмунд III (1587–1632) Ваза, трояк 1621 р Вага 2 г, діаметр 20 мм. М. Бар Вінницької області, 2002 р.</p>
	<p>131. Річ Посполита, Сигізмунд III (1587–1632) Ваза, трояк 1622 р. Вага 1,8 г, діаметр 20 мм. С. Яромирки Городецький р-н Хмельницької області, 1990 р.</p>
	<p>132. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), трояк 1624 р. С. Яромирки Городецький р-н Хмельницької області, 2014 р.</p>
	<p>134. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587-1632), півторак 1620 р. С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2015 р</p>
	<p>135. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587-1632), півторак 1623 р. Вага 1 г, діаметр 20 мм. М. Бар Вінницької області, 2002 р.</p>

	<p>136. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587-1632), півторак 1624 р. Вага 1 г, діаметр 19,5 мм. С. Яромирки Городоцький р-н Хмельницької області, 1990 р.</p>
	<p>137. Прибалтійські володіння Швеції, Густав Адольф (1619-1632), драйпелькер 1622 р. Вага 1,4 г, діаметр 19 мм. С. Яромирки Городоцький р-н Хмельницької області, 1990 р.</p>
	<p>138. Прибалтійські володіння Швеції, Густав Адольф (1619-1632), драйпелькер 1624 р. Вага 1,4 г, діаметр 19 мм. М. Бар Вінницької області, 2002 р.</p>
	<p>139. Прибалтійські володіння Швеції, Густав Адольф (1619-1632), драйпелькер, м. Рига 1622 р. С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2015 р.</p>
	<p>140. Прибалтійські володіння Швеції, Густав Адольф (1619-1632), драйпелькер м. Рига 1623 р. С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2015 р.</p>
	<p>141. Прибалтійські володіння Швеції, Густав Адольф (1619-1632), драйпелькер м. Рига 1624 р. С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2015 р.</p>

	<p>142. Пруссія, Георг Вільгельм (1619-1640), драйпелькер 1622 р. Вага 1,1 г, діаметр 18 мм. С. Сеферівка Барського району Вінницької області, 2015 р.</p>
	<p>143. Пруссія, Георг Вільгельм (1619-1640), драйпелькер 1625 р. С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2015 р.</p>
	<p>144. Пруссія, Георг Вільгельм (1619-1640), драйпелькер 1624 р. С. Рудка Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2015 р.</p>
	<p>145. Чехія, Вацлав II (1278-1305), празький гріш б. д. Вага 3,6 г, діаметр 29,5 мм. Хмельницька область, 2005 р.</p>
	<p>146. Чехія, Вацлав II (1278-1305), празький гріш б. д. Вага 3,5 г, діаметр 29 мм. Хмельницька область, 2005 р.</p>
	<p>147. Чехія, Вацлав II (1278-1305), празький гріш б. д. Вага 3,8 г. Хмельницька область, 2005 р.</p>

	<p>148. Чехія, Вацлав II (1278-1305), празький гріш б. д. Вага 3,44 г С. Польний Мукарів Городоцький р-н Хмельницької області, 2011 р.</p>
	<p>149. Чехія, Вацлав IV (1378-1419), празький гріш б. д. С. Лука-Барська Барський р-н Вінницької області, 1978 р.</p>
	<p>150. Чехія, Вацлав II (1278-1305), празький гріш б. д. Вага 3,1 г С. Лука-Барська Барський р-н Вінницької області, 1978 р.</p>
	<p>151. Чехія, Вацлав IV (1378-1419), празький гріш б. д. Вага 2 г М. Бар Вінницької області, 2009 р.</p>
	<p>152. Чехія, Вацлав IV (1378-1419), празький гріш б. д. С. Лисогірка Городоцький р-н Хмельницької області, 2011 р.</p>
	<p>153. Чехія, Ян I Люксембургський (1310-1346), празький гріш обрізаний. С. Лисогірка Городоцький р-н Хмельницької області, 2011 р.</p>

	<p>154. Чехія, Ян I Люксембургський (1310-1346), празький гріш обрізаний б.д. Тернопільська область. Вага 1,22 г</p>
	<p>155. Чехія, Карл I (1346-1378), празький гріш обрізаний. Вага 2 г С. Польний Мукарів Городоцький р-н Хмельницької області, 2014 р.</p>
	<p>156. Чехія, Карл I (1346-1378), празький гріш обрізаний. Вага 2,1 г. СМТ. Смотрич Кам'янець-Подільський р-н Хмельницької області, 2012 р.</p>
	<p>157. Чехія, Карл I (1346-1378), празький гріш б. д. Вага 2,73 г. С. Польний Мукарів Городоцький р-ну Хмельницької області, 2014 р.</p>
	<p>158. Чехія, Карл I (1346-1378), празький гріш б.д. Вага 2,7 г, діаметр 26,5 мм. С. Лука-Барська Барський р-н Вінницької області, 1978 р.</p>
	<p>159. Чехія, Владислав IV(1378-1419), празький гріш б. д. Вага 2,57 г С. Польний Мукарів Городоцький р-н Хмельницької області, 2014 р.</p>

	<p>160. Чехія, Владислав IV(1378-1419), празький гріш б. д. Вага 2,41 г С. Польний Мукарів Городоцький р-н Хмельницької області, 2014 р.</p>
	<p>161. Чехія, Владислав IV(1378-1419), празький гріш, половина б.д. С. Польний Мукарів Городоцький р-н Хмельницької області, 2014 р.</p>
	<p>162. Польща, Сигізмунд I Старий (1506–1548), коронний гріш 1527 р. С. Івча Літинський р-н Вінницької області, 1976 р.</p>
	<p>163. Польща, Сигізмунд I Старий (1506–1548), гріш м. Ельбінга 1533 р. М. Вінниця, 2005 р.</p>
	<p>164.Польща, Сигізмунд I Старий (1506–1548), гріш 1535 р. м. Гданська М. Вінниця, 2005 р.</p>
	<p>165. Польща, Сигізмунд I Старий (1506–1548), гріш 1539 р. гданський С. Чапаївка Бершадський р-н Вінницької області, 1958 р.</p>

	<p>166. Польща, Сигізмунд I Старий (1506–1548), срібний гріш 1539 р. гданський М. Вінниця, 2005 р.</p>
	<p>167. Пруссія під владою Польщі, Сигізмунд I Старий (1506–1548), гріш 1530 р. М. Вінниця, 2005 р.</p>
	<p>168. Польське королівство, Сигізмунд I Старий (1506–1548), Данциг, гріш 1531 р. С. Івча Літинський р-н Вінницької області, 1976 р.</p>
	<p>169. Пруссія (під владою Польщі), Сигізмунд I Старий (1506–1548), гріш 1532 р. С. Івча Літинський р-н Вінницької області, 1976 р.</p>
	<p>170. Велике князівство Литовське, Сигізмунд I Старий (1506-1548), гріш литовський 1535 р. М. Вінниця, 2005 р.</p>
	<p>171. Велике князівство Литовське, Сигізмунд I Старий (1587-1632), гріш литовський, 1547 р. С. Юринці Городоцький р-н Хмельницької області, 2010 р.</p>

	<p>172. Пруссія (лен Польщі), Альберт II (1525–1568), гріш 1538 р. Вага 1,8 г, діаметр 23 мм. С. Слобода Сатанівська Городоцький р-н Хмельницької області, 2007 р.</p>
	<p>173. Священна Римська імперія, Сілезія, Філіп V (1610-1618), гріш 1617 р. Вага 1,5 г, діаметр 18 мм. С. Слобода Сатанівська Городоцький р-н Хмельницької області, 2007 р.</p>
	<p>174. Австрія, Рудольф II (1576-1612), гріш 1598 р. С. Війтівці Липовецький р-н Вінницької області, 2010 р.</p>
	<p>175. Священна Римська імперія, Ліппе, грошен 1608 р. С. Слобода Сатанівська Городоцький р-н Хмельницької області, 2016 р.</p>
	<p>176. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587-1632), гріш коронний 1610 р. Вага 1,6 г, діаметр 21 мм. М. Бар Вінницької області, 2005 р.</p>
	<p>177. Річ Посполита, Сигізмунд III (1587-1632), гріш коронний 1611 р. Вага 1,6 г, діаметр 21 мм. М. Вінниця Вінницької області, 2005 р.</p>

	<p>178. Річ Посполита, Сигізмунд III (1587-1632) Ваза, гріш 1625 р. С. Кошаринці Барський р-н Вінницької області, 2015 р.</p>
	<p>179. Річ Посполита, Сигізмунд III (1587-1632), гріш литовський 1626 р. Вага 1 г, діаметр 18 мм. М.Кам'янець-Подільський Хмельницької області, 2005 р.</p>
	<p>180. Річ Посполита, Сигізмунд III (1587-1632), гріш литовський 1627 р. М. Сатанів. Городоцький р-н Хмельницької області, 2007 р.</p>
	<p>181. Річ Посполита, Сигізмунд III (1587-1632), гріш м. Гданська 1626 р. Вага 0,95 г, діаметр 19 мм. М.Кам'янець-Подільський Хмельницької області, 2005 р.</p>
	<p>182. Річ Посполита, Сигізмунд III (1587-1632), гріш 1613 р. С. Юринці Городоцький р-н Хмельницької області, 2010 р.</p>
	<p>183. Тевтонський Орден в Пруссії, магістр Пауль фон Русдорф (1422–1441), шилінг б.д. С. Юринці Городоцький р-н Хмельницької області, 2010 р.</p>

	<p>184. Польща, Казимир III (1333-1370), галицько-руський грошик м. Львова Вага 1,32 г, діаметр 17,5 мм. М. Хмельницький, 2009 р.</p>
	<p>185. Польща, Казимир III (1333-1370), галицько-руський грошик. Вага 1 г, діаметр 18,5 мм С. Сатанівська Слобідка Городоцький р-н Хмельницької області, 2012 р.</p>
	<p>186. Польща, Казимир III (1333-1370), галицько-руський грошик б.д. Вага 1,32 г С. Польний Мукарів Городоцький р-н Хмельницької області, 2014 р.</p>
	<p>187. Польща, Казимир III (1333-1370), галицько-руський грошик. Вага 1,26 г Тернопільська область, 2015 р.</p>
	<p>188. Польща, Владислав Опольський (1372-1379), галицько-руський грошик Вага 1,1 г, діаметр 18 мм. Смт. Смотрич Кам'янець-Подільський р-н Хмельницької області, 2012 р.</p>
	<p>189. Польща, Владислав Опольський (1372-1379), галицько-руський грошик м. Львова. Смт. Смотрич Кам'янець-Подільський р-н Хмельницької області, 2012 р.</p>

	<p>190. Польща, Владислав Опольський (1372-1379), галицько-руський грошик м. Львова. Вага 1,25 г Снт. Смотрич Кам'янець-Подільський р-н Хмельницької обл., 2012 р.</p>
	<p>191. Польща, галицько-руський грошик Владислава Опольського з орлом на аверсі, карбований у Львові в 1386 р. Хмельницька область, 2012 р.</p>
	<p>192. Польща, Владислав Опольський (1372-1379), галицько-руський грошик м. Львова 1386 р. С. Словіта Золочівський р-н Тернопільської області, 2015 р.</p>
	<p>193. Польща, Людовік Угорський (1342-1382), галицько-руський грошик м. Львова. Вага 1,02 г Снт. Смотрич Кам'янець-Подільський р-н Хмельницької області, 2012 р.</p>
	<p>194. Польща, Людовік Угорський (1342-1382), галицько-руський грошик м. Львова. Вага 1,19 г. Снт. Смотрич Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької області, 2012 р.</p>
	<p>195. Польща, Людовік Угорський (1342-1382), галицько-руський грошик м. Львова. Вага 1,09 г С. Сатанівська Слобідка Городоцький р-н Хмельницької області, 2012 р.</p>

	<p>196. Польща, Людовік Угорський (1342-1382), галицько-руський грошик. Вага 1,02 г С. Ялтушків Барського р-ну Вінницької області, 2012 р.</p>
	<p>197. Польща, Людовік Угорський (1342-1382), галицько-руський грошик м. Львова. Вага 1.0 г, діаметр 18 мм С. Павлівка Тальнівський р-н Черкаської області, 2016 р.</p>
	<p>198. Польща, Людовік Угорський (1342-1382), галицько-руський грошик м. Львова. С. Павлівка Тальнівський р-н Черкаської обл., 2016 р.</p>
	<p>199. Польща, Людовік Угорський (1342-1382), галицько-руський грошик м. Львова. Вага 1,01 г, діаметр 18 мм М. Хмельницький, 2016 р.</p>
	<p>200. Польща, Людовік Угорський (1342-1382), галицько-руський грошик м. Львова. С. Словіта Золочівський р-н Тернопільської області, 2015 р.</p>
	<p>201. Польща, Владислав II Ягайло (1386-1434), квартник руський (м. Львів) М. Вінниця</p>

	<p>202. Польща, Владислав II Ягайло (1386-1434), квартал руський(м.Львів). Вага 0,97 г С. Ялтушків Барського р-ну Вінницької області, 2012 р.</p>
	<p>203.Польща, Владислав Ягайло (1386-1434), галицько-руський грошик м. Львова. Хмельницька область, 2012 р.</p>
	<p>204. Польща, Владислав Ягайло (1386-1434), галицько-руський грошик м. Львова. С. Словіта Золочівський р-н Тернопільської області, 2015 р.</p>
	<p>205. Польща, Владислав Ягайло (1386-1434), коронний півгріш б.д. С. Ялтушків Барський р-н Вінницької області, 2015 р.</p>
	<p>206. Польща, Владислав Ягайло (1386-1434), коронний півгріш б.д. С. Івча Літинського р-ну Вінницької області, 1976 р.</p>
	<p>207. Подільське князівство, Костянтин Коріатович (1380-1388/91)подільський полугрошик б.д. Вага 1,01 г, діаметр 18,5 мм, проба 900. М. Дунаївці І, Хмельницька область, 2003 р.</p>

	<p>208. Подільське князівство, Костянтин Коріатович (1380-1388/91), подільський полугрошик б. д. Вага 1,02 г, діаметр 17,5 мм, проба 900, М. Дунаївці ІІ. Хмельницької області, 2004 р.</p>
	<p>209. Подільське князівство, Костянтин Коріатович (1380-1388/91), подільський полугрошик б.д. Вага 1,19 г, діаметр 17,5 мм, проба 900. С. Черча Чемеровецький р-н. Хмельницької області, 2012 р.</p>
	<p>210. Подільське князівство, Костянтин Коріатович (1380-1388/91), подільський полугрошик б.д. Вага 1,02 г, діаметр 18 мм, проба – 900. М. Смотрич Кам'янець - Подільський р-н, 2012 р.</p>
	<p>211. Подільське князівство, Костянтин Коріатович (1380-1388/91), подільський полугрошик б.д. Вага 0,99 г, діаметр 18 мм. С. Павлівка Тальнівського р-ну Черкаської області, 2016 р.</p>
	<p>212. Подільське князівство, Костянтин Коріатович (1380-1388/91), подільський полугрошик (фрагмент) б.д. Вага 0,21 г. С. Павлівка Тальнівського р-ну Черкаської обл., 2016 р.</p>
	<p>213. Подільське князівство, Костянтин Коріатович (1380-1388/91), подільський полугрошик б. д. Вага 1,01 г, діаметр 17,6 мм, проба – висока М. Городок. Хмельницької області, 2005 р.</p>

	<p>214. Подільське князівство, Костянтин Коріатович, подільський полугрошик б.д. М. Немирів Вінницької області, 2015 р.</p>
	<p>215. Подільське князівство, Костянтин Коріатович, подільський полугрошик 80-х р. XIVст. б.д. М. Немирів Вінницької області, 2015 р.</p>
	<p>216. Подільське князівство, Костянтин Коріатович (1380-1388/91), подільський полугрошик б. д. Вага 1 г, діаметр 18,5 мм М. Кам'янець-Подільський, 2016 р.</p>
	<p>217. Подільське князівство, Костянтин Коріатович (1380-1388/91), подільський полугрошик б. д. Вага 0.99 г, діаметр 18 мм. Івано-Франківська область, 2017 р.</p>
	<p>218. Подільське князівство, Костянтин Коріатович (1380-1388/91), подільський полугрошик б. д. Вага 1,05 г, діаметр 18,5 мм. Поділля, 2017 р.</p>
	<p>219. Подільське князівство, Костянтин Коріатович (1380-1388/91), подільський полугрошик б. д. Вага 1 г, діаметр 18,5 мм. Поділля, 2017 р.</p>

	<p>220. Подільське князівство, Костянтин Коріатович (1380-1388/91), подільський полугрошик б. д. Вага 0,72 г, діаметр 18,5 мм М. Вишгород Київської області, 1937 р.</p>
	<p>221. Молдавське князівство, Петро Мушата (1374–1391), гріш б.д. Вага 0,89 г, діаметр 19,5 мм. С. Лисогірка Городоцький р-н Хмельницької області, 2011 р.</p>
	<p>222. Молдовське князівство, Петру Мушата (1377-1391), гріш (м. Сучава). Вага 0,89 г, діаметр 19 мм. Смт. Смотрич Кам'янець-Подільський р-н Хмельницької області, 2012 р.</p>
	<p>223. Молдовське князівство, Петро Мушата (1374-1391), гріш (м. Сучава). Вага 0,88 г, діаметр 20 мм, С. Лисогірка Городоцький р-н Хмельницької області, 2011 р.</p>
	<p>224. Молдовське князівство, Стефан I (1394-1399), гріш (м. Сучава). Вага 0,89 г, діаметр 19 мм. С. Лисогірка Городоцького р-ну Хмельницької області, 2011 р.</p>
	<p>225. Молдавське князівство, Петру Мушата (1374–1391), гріш. С. Лисогірка Городоцький р-н Хмельницької області, 2011 р.</p>

	<p>226. Молдовське князівство, Олександр Добрий (1400–1432), гріш (м. Сучава). Вага 0,9 г. С. Польний Мукарів Городецький р-н Хмельницької області, 2014 р.</p>
	<p>227. Молдовське князівство, господар Олексаондр Челбан (1365–1374), півгріш (м. Сучава). Вага 0,44 г, діаметр 14 мм. С. Лисогірка Городецький р-н Хмельницької області, 2011 р.</p>
	<p>228. Молдовське князівство, Стефан III Великий (1457–1504), півгріш молдавський. Вага 0,43 г, діаметр 14 мм. С. Лисогірка Городецький р-н Хмельницької області, 2011 р.</p>
	<p>229. Молдовське князівство, воєвода Стефан III Великий (1457–1504), півгріш молдавський. Вага 0,9 г, діаметр 14 мм. Барський р-н Вінницької області, 2010 р.</p>
	<p>230. Молдовське князівство, Стефан III Великий (1457–1504), півгріш молдавський. Вага 0,7 г, діаметр 14 мм. Барський р-н Вінницької області, 2010 р.</p>
	<p>231. Київське князівство, Володимир Ольгердович (1363–1398), монета 80-х рр. XIV ст. Козятинський р-н Вінницької області, 2014 р.</p>

	<p>232. Польща, Казимир Великий Ягеллончик (1447–1492), б.д. С. Івча Літинський р-н Вінницької області, 1976 р.</p>
	<p>233. Лівонія, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), солід м. Рига, 1616 р. Вага 0,85 г, діаметр 17 мм. С. Слобода Сатанівська Городоцький р-н Хмельницької області, 2013 р.</p>
	<p>234. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), солід 1621 р. М. Вінниця.</p>
	<p>235. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), солід литовський 162? С. Яришев Могилів-Подільський р-н Вінницької області, 1976 р.</p>
	<p>236. Прибалтійські володіння Швеції, Густав Адольф (1619-1632), солід 1631 р. Вага 0,45 г, діаметр 15 мм. С. Волковинці Деражнянський р-н Хмельницької області, 2010 р.</p>
	<p>237. Прибалтійські володіння Швеції, Христина Августа (1632–1654), солід 1645 р. С. Явтухи Деражнянський р-н Хмельницької області, 2010 р.</p>

	<p>238. Прибалтійські володіння Швеції, Христина Августа (1632–1654), солід 1648 р. С. Винниківці Літинського р-ну Вінницької області, 2017 р.</p>
	<p>239. Прибалтійські володіння Швеції, Карл X Густав (1654–1660), м. Рига, солід. Вага 0,5 г, діаметр 15 мм. С. Явтухи Деражнянський р-н Хмельницької області, 2010 р.</p>
	<p>240. Річ Посполита, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), солід коронний 1626 р. Вага 0,5 г, діаметр 17 мм. М. Бар Вінницької області, 2013 р.</p>
	<p>241. Пруссія, Георг Вільгельм (1619–1640), солід 1627 р. Вага 0,5 г, діаметр 16 мм. М. Бар Вінницької області, 2013 р.</p>
	<p>242. Польща, Казимир Ягеллончик (1446–1492), третяк (1/3 гроша) б.д. торунський. Вага 0,7 г, діаметр 16 мм. М. Тиврів Вінницької області, 2008 р.</p>
	<p>243. Лівонія, Сигізмунд III Ваза (1587–1632), солід м. Рига, (підробка). Вага 0,73 г. С. Колодівка Кам'янець-Подільський р-н Хмельницька область, 2016 р.</p>

	<p>244. Річ Посполита, Ян II Казимир (1649–1676), мідний солід 1661 р. литовського карбування. С. Киянівка Барський р-н Вінницької області, 2013 р.</p>
	<p>245. Річ Посполита, Ян II Казимир (1649–1676), мідний солід коронний 1664 р. С. Киянівка Барський р-н Вінницької області, 2013 р.</p>
	<p>246. Польща, Сигізмунд II Август (1548–1676), дводенарій 1566 р. Вага 0,45 г, діаметр 16 мм. М. Брацлав Вінницької області, 2013 р.</p>
	<p>247. Шотландія, Карл I (1625–1649), двопенси б.д. С. Чапаївка Бершадський р-н Вінницької області, 1958 р.</p>
	<p>248. Священна Римська імперія, Австрія, зальцбургське єпископство, Адальберт фон Бйохмен (1170–1200), пфеніг. Вага 1,14 г, діаметр 19 мм, Тернопільська область, 2017 р.</p>
	<p>249. Священна Римська імперія, Австрія, зальцбургське єпископство, Ебергард II (1200–1246), пфеніг. Вага 0,69 г, діаметр 18 мм. С. Нестерівці Городоцький р-н Хмельницької області, 2016р</p>

	<p>250. Священна Римська імперія, Сілезія, Єлизавета Лукреція (1620–1654), обол 1652 р. С. Чапайвка Бершадський р-н Вінницької області, 1958 р.</p>
	<p>251. Угорщина, Марія Угорська (1382–1386/95), денарій б.д. С. Лисогірка Городоцький р-н Хмельницької області, 2011 р.</p>
	<p>252. Угорщина, Марія Угорська (1382–1386/95). Денарій б. д. С. Лисогірка Городоцький р-н Хмельницької області, 2011 р.</p>
	<p>253. Угорщина, Марія Угорська (1382–1386/95). Денарій 1385 р. б.д. С. Черче Чемеровецький р-н Хмельницької області, 2012 р.</p>
	<p>254. Князівство Опольське, Пжемко (поч. XV ст.), денарій б. д. Вага 0,25 г. С. Лисогірка Городоцький р-н Хмельницької області, 2011 р.</p>
	<p>255. Велике князівство Литовське, Вітовт (1392–1430), денарій б. д. Вага 0, 25 г, діаметр 12 мм. С. Лисогірка Городоцький р-н Хмельницької області, 2011 р.</p>

	<p>256. Польща, Ян Ольбрахт (1492–1501), коронний денарій («корона-ворона») б.д. Вага 0,25 г. С. Лисогірка Городецький р-н Хмельницької області, 2011 р.</p>
	<p>257. Угорщина, Фердинанд Габсбург (1522–1564), денарій 1553 р. Вага 0,5 г, діаметр 15 мм. Шаргородський р-н Вінницької області, 2015 р.</p>
	<p>258. Генуезько-татарський аспр 20–30-х років XV ст. С. Кам`янка Городецький р-н Хмельницької області, 2015 р.</p>
	<p>259. Білгород, аспр 20–30-х років XV ст. з над карбуванням. С. Борщівці. Городецький р-н Хмельницької області, 2015 р.</p>
	<p>260. Київське наслідування дангу Джанібєка (1341–1357), Вага 0,43 г. Кам`янець-Подільський р-н Хмельницької області, 2016 р.</p>
	<p>261. Золота Орда, дірхем другої половини XIVст. Дунаєвецький р-н Хмельницької області, 2015 р.</p>

	<p>262. Золота Орда, дирхем кінця XIV ст. М. Хмельницький, 2016 р.</p>
	<p>263. Кримське ханство, ас-Султан Нур-Даулат-Гірей бен Хаджі-Гірей (1466–1466/1474–1475), акче. Снт. Копайгород Барський р-н Вінницької області, 2011 р.</p>
	<p>264. Кримське ханство, хан Мухаммад-Гірея I бен Манглі-Гірей I (1514–1523), акче. Снт Копайгород Барський р-н Вінницької області, 2011 р.</p>
	<p>265. Кримське ханство, хан Мухаммад-Гірея I бен Манглі-Гірей I (1514–1523), акче. С. Устя Бернадський р-н Вінницької області, 2014 р.</p>
	<p>266. Кримське ханство, хан Сахіб-Гірей (1532–1551), акче. Снт Копайгород Барський р-н Вінницької області, 2011 р.</p>
	<p>267. Османська імперія, акче початок XVI ст. С. Устя Бершадський р-н Вінницької області, 2014 р.</p>

	<p>268. Золота Орда, Узбек (1313–1341), мідний пул б.д. С. Горбівці Літинський р-н Вінницької області, 2011 р.</p>
	<p>269. Золота Орда, Узбек (1313–1341), мідний пул б.д. С. Горбівці Літинський р-н Вінницької області, 2011 р.</p>
	<p>270. Золота Орда, Джанібек (1341–1357), Сарай ал-Джедід, мідний пул 753 р.х. С. Горбівці Літинський р-н Вінницької області, 2011 р.</p>
	<p>271. Московське царство, Івана IV (1533–1587), московська копійка б. д. С. Винниківці Літинський р-н Вінницької області, 2017 р.</p>
	<p>272. Московське царство, Михайло Федорович Романов (1613–1645), Московська копійка б.д. С. Винниківці Літинський р-н Вінницької області, 2015 р.</p>
	<p>273. Московське царство, Михайло Федорович Романов (1613–1645), псковська копійка б.д. С. Винниківці Літинський р-н Вінницької області, 2015 р.</p>

Чехія, празькі гроші XIV- початку XV ст. з Крижопільського р-ну Вінницької області

Галицько-руський грошик Людовіка Угорського та дирхеми Золотої Орди кінця XIVст. з м. Хмельницького

Галицько-руські грошики Казимира III, Людовіка Угорського, Владислава Опольського, Владислава II Ягайла, відкарбовані в м. Львові у другій половині XIV ст.

Подільські півгрошики Костянтина Коріатовича (1380–1391) з подільських скарбів XIV ст.

Комплекс мідних пулів Золотої Орди та Кримського ханства XIV – другої половини XVII ст. з с. Горбівці Літинського району Вінницької області

4 татарські та ½ новгородської гривни XIV ст.
з с. Мухівці Немирівського р-ну Вінницької області, 2016 р.

Скарб європейських монет XV– початку XVII ст. з с. Юринці Городоцького р-ну Хмельницької області. 2011 р.

Скарб срібних півгрошів Владислава III з під Кам'янця Подільського

Скарб срібних монет (частина скарбу) з с. Івча Літинського р-ну Вінницької області

Скарб з польських срібних шостаків і трояків та турецького золотого алтуна кінця XVI ст. з м. Старокостянтинів Хмельницької області, 2016 р.

Скарб європейських монет XVII ст. з Вінницького р-ну Вінницької області 2017 р.

Монетно-речовий скарб другої половини XVI – початку XVII ст. з с. Рудка
Дунавецького р-ну Хмельницької області 2014 р.

Скарб срібних європейських монет першої половини XVII ст. з с. Рудка Дунаєвського р-ну Хмельницької області 2015 р.

Скарб європейських монет початку XVII ст. з с. Гармаки Барського р-ну
Вінницької області, 2005 р.

Білонні соліди з с. Явтухи Деражнянського р-ну Хмельницької області, 2010 р.

Частина монетного скарбу з с. Сеферівка Барського р-ну Вінницької області, 2015 р.

Європейські монети XVII ст. з с. Кошаринці Барського р-ну Вінницької області, 2015 р.

Частина скарбу з с. Велика Бушинка Немирівського р-ну
Вінницької області, 2004 р.

Скарб солідів (підробки) початку XVII ст. часу правління Сигізмунда III Вази (1587-1632) з с. Колодіївці Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької області 2016 р.

ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ ПОДІЛЛЯ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ НАН УКРАЇНИ

Наукове видання

ОЛЕКСІЙ БАКАЛЕЦЬ

**СКАРБИ
ПОДІЛЛЯ XIV–XVII СТ.
ДОКУМЕНТИ І МАТЕРІАЛИ**

Комп'ютерна верстка: Олексій Бакалець

Технічний редактор: Олексій Бакалець, Дмитро Марєєв

Художній редактор: Денис Кудряшов

Фото: Олексій Бакалець, Олег Пінкасевиц

Відповідальний за випуск Філюк Олег Васильович

Підписано до друку 20.05. 2017 р. Формат 64x90
Замовлення № 22/6. Тираж 300

Видавець Олег Філю

Свідоцтво Державного комітету телебачення і радіомовлення України
(Серія ДК № 4506 від 18.03. 2013 р.)

**Бар – Вінниця – Кам'янець-Подільський –
Хмельницький – Київ
2017**